CUMHURİYET SENATOSU TUTANAK DERGİSİ

Altmışbirinci Birleşim

10 . 4 . 1964 Cuma

İçindekiler

Sayfa

1. — **Geçen tutanak özeti** 776

2. — **Gelen kâğıtlar** 776

3. — **Yoklama** 777

4. — **Başkanlık Divanının Genel Kurula sunuşları** 777

1. — Anayasa Mahkemesi asıl üye seçimi. 777

2. — Cumhuriyet Senatosu üyelerinin seçimi hakkındaki Kanunun değiştirilmesine dair kanun teklifini incelemek üzere Anayasa ve Adalet ve İçişleri komisyonlarından yedişer üyenin iştiraki ile kurulmasına karar verilen 14 üyelik Geçici Komisyonun Genel Kurulca seçilmesine dair Kütahya Üyesi Osman Cevdet Erkut ve beş arkadaşının önergesi ve Anayasa ve Adalet Komisyonu Başkanlığı tezkeresi (M. Meclisi 2/630, C. Senatosu 2/124) 777:781

5. — **Genel görüşme** 781

1. — Cumhuriyet Senatosu Balıkesir Üyesi Hasan Ali Türker ve 9 arkadaşının, toplum ve köy kalkınmasında takibedilecek politika hakkında bir genel görüşme açılmasına dair önergesi (8/9) 781:794

6. — **Görüşülen işler** 794

1. — 765 sayılı Türk Ceza Kanununun 6123 sayılı Kanunla muaddel 455 nci maddesiyle 2275 ve 3038 sayılı kanunlarla muaddel 459 ncu maddelerine birer fıkra eklenmesine dair kanun teklifinin Millet Meclisince reddolunan metni ve 765 sayılı Türk Ceza Kanununun 6123 sayılı Kanunla muaddel 455 nci maddesiyle 2275 ve 3038 sayılı kanunlarla muaddel 455 nci maddelerine birer fıkra eklenmesine dair kanun teklifi hakkında Cumhuriyet Senatosu Anayasa ve Adalet Komisyonu raporu (M. Meclisi 2/516; C. Senatosu 2/119) (S. Sayısı : 410 a ek) 794:796,809:811,821:823

2. — Danıştay kanunu tasarısının Millet Meclisince kabul olunan metni ve Cumhuriyet Senatosu Geçici Komisyon raporu (M. Meclisi : 1/474, C. Senatosu 1/375) (S. Sayısı : 435) 796:809,811:820,824:827

7. — **Düzeltişler** 820

1. — GEÇEN TUTANAK ÖZETİ

Bursa Üyesi İhsan Sabri Çağlayangil; 58 nci Birleşimde, 5 üyenin karar nısabı olmadığını usulü dairesinde istemelerine rağmen toplantıya karar verilmesi sebebiyle Adalet Partisi üyelerinin dünkü birleşime katılmadıklarını açıkladı ve maksatlarının Senatonun çalışmalarını aksatmak olmadığını beyanla, Başkanlık Divanının da Tüzüğe uygun itirazları dikkate alması isteğinde bulundu.

Başkan; 58 nci Birleşimde alınan karar hakkında Başkanlığa bir sözlü soru verildiğini ve bu konunun sorunun cevaplanması sırasında arz ve izah olunacağını bildirdi.

Anayasa ve Adalet Komisyonuna, Yeni Türkiye Partisi adayı Diyarbakır Üyesi Azmi Erdoğan seçildi.

Anayasa Mahkemesi asıl üyeliği için yapılacak seçimin gelecek birleşime bırakılması kabul edildi.

5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununa ek kanun tasarısı ikinci defa açık oya sunuldu ve tasarının kanunlaşması kabul olundu.

Cafer Güler ve Zeki Özalp hakkındaki ölüm cezasının yerine getirilmesine dair kanun tasarısının, üzerinde yapılan görüşmelerden sonra, kanunlaşması kabul edildi.

Cumhuriyet Senatosu Balıkesir Üyesi Hasan Ali Türker ve 9 arkadaşının, toplum ve köy kalkınmasında takibedilecek politika hakkındaki genel görüşmeye devam olundu.

10 Nisan 1964 Cuma günü saat 15 te toplanılmak üzere Birleşime son verildi.

Başkan	Kâtip
Başkanvekili	Adana
Sırrı Atalay	Sakıp Önal

Kâtip
Yozgat
Neşet Çetintaş

2. — GELEN KÂĞITLAR

Rapor

1. — 765 sayılı Türk Ceza Kanununun 6123 sayılı Kanunla muaddel 655 nci maddesiyle 2275 ve 3038 sayılı kanunlarla muaddel 459 ncu maddelerine birer fıkra eklenmesine dair kanun teklifinin Millet Meclisince reddolunan metni ve 765 sayılı Türk Ceza Kanununun 6123 sayılı Kanunla muaddel 455 nci maddesiyle 2275 ve 3038 sayılı kanunlarla muaddel 459 ncu maddelerine birer fıkra eklenmesine dair kanun teklifi hakkında Cumhuriyet Senatosu Anayasa ve Adalet Komisyonu raporu (M. Meclisi 2/516; C. Senatosu 2/119)

3. — YOKLAMA

61 nci Birleşime katılmıyan üyeleri gösterir Yoklama Tutanağı

1.	Şevket Akyürek	(İstanbul)
2.	Ömer Lûtfi Bozcalı	(İzmir)
3.	Şevket Buladoğlu	(Trabzon)
4.	Cemalettin Bulak	(Samsun)
5.	Tevfik İnci	(Zonguldak)
6.	Talât Oran	(Bilecik)

Yukarda adları yazılı sayın (altı) üye Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunun 10 . 4 . 1964 tarihli 61 nci Birleşimine katılmadıkları tesbit edilmiştir.

10 . 4 . 1964

Kâtip	Kâtip
Ahmet Naci Arı	*Nevzat Sengel*

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati : 15,00

BAŞKAN — Başkanvekili Sırrı Atalay

KÂTİPLER : Nevzat Sengel (Cumhurbaşkanınca S. Ü.), Ahmet Naci Arı (Kırklareli)

BAŞKAN — 61 nci birleşimi açıyorum.

3. — YOKLAMA

BAŞKAN — Defterin imzası suretiyle yoklama yapılacaktır.

4. — BAŞKANLIK DİVANININ GENEL KURULA SUNUŞLARI

1. — Anayasa Mahkemesi asıl üye seçimi.

BAŞKAN — Gündemin sunuşlar kısmında bulunan Anayasa Mahkemesi asil üyesi seçimi hakkında bir önerge vardır, okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Gündemin sunuşlar kısmında bulunan Anayasa Mahkemesi asil üye seçiminin, başka bir birleşime bırakılmasını arz ve teklif ederim.

Cumhurbaşkanınca S. Ü.
Âmil Artus

BAŞKAN — Anayasa Mahkemesi asil üyeliği için yapılacak seçimin tehiri istenmektedir. Oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

2. — Cumhuriyet Senatosu üyelerinin seçimi hakkındaki Kanunun değiştirilmesine dair kanun teklifini incelemek üzere Anayasa ve Adalet ve İçişleri komisyonlarından yedişer üyenin iştiraki ile kurulmasına karar verilen 14 üyelik Geçici Komisyonun Genel Kurulca seçilmesine dair Kütahya Üyesi Osman Cevdet Erkut ve beş arkadaşının önergesi ve Anayasa veAdalet Komisyonu Başkanlığı tezkeresi. (M. Meclisi 2/630, C. Senatosu 2/124)

Bir önerge vardır okutuyorum.

Cumhuriyet Senatosu Yüksek Başkanlığına

Millet Meclisince kabul ve Cumhuriyet Senatosuna sevk edilmiş bulunan (Cumhuriyet Senatosu Üyelerinin Seçimi hakkındaki kanunun değiştirilmesine dair kanun) teklifinin incelenilmesi için (14) kişilik bir Geçici Komisyon teşkili hususunda Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulu, Başkanlık Divanı ve Danışma Kurulunca alınmış olan müteaddit kararlara rağmen bu komisyonun fiilen teşkili bugüne kadar mümkün olamamış ve netice olarak, Kanun teklifinin Komisyonca incelenilmesine dahi başlanamamıştır. Halbuki, iki buçuk yıldan beri devam edegelmekte olan tatbikat, Genel Kurul tarafından Geçici Komisyon teşkili için alınan karar üzerine Geçici Komisyonun hiç vakit kaybetmeksizin derhal teşkil olunduğu ve görevine başladığı merkezinde idi. Bu itibarla, Türk Milleti adına yasama yetkisini kullanmakla görevli Yüce Senatonun gerek Komisyon gerekse Genel Kurul çalışmalarını engelleme yolunda günlerden beri devam edegelen çeşitli teşebbüs ve gayretleri tesirsiz bırakmak ve sözü edilen teklif hakkında Cumhuriyet Senatosunun iradesini izhar edebilmesine imkân sağlamak üzere :

İçtüzüğün (17) nci maddesinin (B) bendinde yer alan (Genel Kurul, lüzum görürse Karma yahut Geçici Komisyonlar da teşkil edebilir. Bu komsiyonlar, kendilerine havale edilen işin sonuçlanmasına kadar görevlerine devam ederler.) tarzındaki hükme tevfikan, sözü geçen kanun teklifini incelemek maksadiyle daha önce Yüce Senato tarafından tesbitedilen sayıda üyeden kurulu bir Geçici Komisyonun doğrudan doğruya Genel Kurulca teşkiline;

Siyasi parti gruplarının, Tabiî Üyelerin, Cumhurbaşkanı tarafından seçilen üyelerin ve Bağımsızların, Anayasanın (85) nci maddesindeki

oran esaslarına uygun olarak bu Komisyon çalışmalarına katılmalarını sağlıyacak şekilde daha önce Başkanlık Divanı tarafından hesaplanıp Danışma Kurulunca da uygun görülen sayılarda aday gösterilerek seçimin bu birleşimde yapılmasına karar verilmesini arz ve teklif ederiz.

C. K. M. P. Topluluğu Adına

Kütahya	Cumhurbaşkanınca S. Ü.
Osman Cevdet Erkut	Âmil Artus

Millî Birlik Grupu Adına

Tabiî Üye	Cumhurbaşkanınca S. Ü.
Fahri Özdilek	Âdil Ünlü
Cumhurbaşkanınca S. Ü.	Ankara
Hasan Kangal	Rifat Etker

BAŞKAN — Okunan önergede, İçtüzüğün 17 nci maddesi gereğince kurulmuş bulunan Geçici Komisyonun bugüne kadar teşkil edilemediği, bu sebeple yine İçtüzüğün maddesi gereğince Genel Kurul tarafından teşkili istenmektedir.

Bu önerge hakkında Sayın Bulak, buyurunuz.

CEMALETTİN BULAK (Samsun) — Efendim, bendeniz önerge hakkında konuşmaktan ziyade Riyasetten öğrenmek istediğim bir husus var.

BAŞKAN — Buyurun, efendim.

CEMALETTİN BULAK (Samsun) — Muhterem arkadaşlarım, bugün birleşim açıldıktan sonra gündeme fiilen geçilmiş olduğu; gündemin 1 nci maddesinde, yani sunuşlar kısmında Anayasa Mahkemesi asıl üye seçimi bahsinde verilen bir takririn konması ve neticelenmiş olmasiyle açıkça görülmektedir. Buna göre Sayın Başkanın, gündem hükümlerine göre mütaakıp maddelerin müzakeresine geçmesi icabederken, şimdi şu takriri hangi gündem meselesiyle alâkalı olarak ele almakta ve ortaya koymaktadır? Bunu öğrenmek istemekteyim. Meselenin kendisi hakkında da ayrıca konuşmak isterim. Fakat, Riyasetin gündeme sadık kalmasını, gündem hükümleri içinde yer alan meselelerde, gündeme geçildikten sonra bir takdim tehir olursa ancak gündem dâhilinde olması gerekeceğini hatırlatarak, gündem dışı bir sıkıştırma yapmasını doğru bulmadığımı peşinen Yüksek Huzurlarınızda ifade etmek istiyorum.

BAŞKAN — Geçici Komisyon talepleri veya öncelik talepleri veya ivedilik talepleri Parlâmentonun her devrinde ve her zaman üyeler tarafından, yahut İçtüzüğün şart koştuğu şekil ve hallerde Komisyon ve Hükümet tarafından, daima istenmekte ve sunuş kısmını Başkanlık tesbit ve tatbik etmektedir. Henüz gündemin diğer maddelerine geçilmemiştir. Gündemin diğer maddeleri görüşülmesi sırasında veya konuşma bir mevzu üzerinde devam ettiği sırada dahi Geçici Komisyon teşkili istenebilir. Hattâ bu yolda bir önerge okunmuş ve oya konmuştur. Bugüne kadar devam eden ve bu kadar örneği olan bir hususun burada tekrar tartışılmasına lüzum yoktur. Kaldı ki Başkanlık daha sunuşlardadır, sorular ve genel görüşmeler kısmına geçmiş değildir.

CEMALETTİN BULAK (Samsun) — Efendim sunulacak şeyler sunuşlar kısmında tasrih edilmiştir.

BAŞKAN — Evet efendim. Buyurun Sayın Sarıgöllü.

OSMAN SAİM SARIGÖLLÜ (Aydın) — Muhterem Başkan, muhterem C. Senatosu Üyeleri; Anayasa ve Adalet Komisyonundan; C. Senatosu Başkanlığınca, Geçici Komisyona 7 üye verilmesi ve orantıları gösteren acele kayıtlı bir tezkere ile dün tekrar istenmiştir.

Her ne kadar Komisyonumuzda geçen günkü oylamalar dolayısiyle bir görüşme açılmış ve oylama neticesinde Kanunun, İçtüzüğün 180 nci maddesi mucibince, müzakeresine devam olunmakta ise de Komisyonumuz, Başkanlığın yazdığı tezkereye uyarak, bu Geçici Komisyona 7 üyenin adını Başkanlığa bildirmiştir. Binaenaleyh Geçici Komisyon, İçişleri Komisyonun da verdiği 7 üye ile teşekkül etmiş durumdadır. Tavzih ederim.

Saygılarımla.

ANAYASA VE ADALET KOMİSYONU SÖZCÜSÜ ZİHNİ BETİL (Tokat) — Muhterem arkadaşlar, Anayasa ve Adalet Komisyonu ile İçişleri Komisyonundan seçilecek yedişer kişiden mürekkep bir Geçici Komisyon teşkili hakkındaki kararı Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulu 2 Nisan 1964 tarihinde almıştır. Başkanlık bu karara istinadeden tezkeresini Anayasa ve Adalet Komisyonuna 6 Nisan 1964 tarihinde gönderilmiştir. Anayasa ve Adalet Komisyonu 8 Nisan 1964 Çarşamba günü saat 10,00 da toplandı.

Bu tezkere, daha evvel tesbit edilen gündemde yoktu. Bendeniz de o komisyonun üyesiyim ve komisyonun sözcüsüyüm. Gündeme alınması için önerge verdim, kabul edildi. Öncelik istedim, kabul edildi. Bir başka mevzuu da gündeme alın-

ması ve öncelikle görüşülmesi istendiği ve kabul edildiği için, bu iki mevzudan hangisinin birinci sıraya alınacağı konusu görüşüldü. Netice itibariyle Anayasa ve Adalet Komisyonu 2 Nisan 1964 tarihli oylamanın muteberiyeti hakkında, Macit Zeren tarafından vâkı itirazı ve 7 Nisan 1964 tarihli birleşimdeki oylamanın muteberiyeti hakkında Adalet Partisi Cumhuriyet Senatosu Grupu Başkanı İhsan Sabri Çağlayangil tarafından vâkı itirazı birinci sıra numarasına aldı, Anayasa ve Adalet Komisyonunun, çoğunlukla aldığı bu karara göre hâsıl olan durum şudur: Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunun 2 Nisan 1964 tarihli birleşiminde alınan karara ait oylamanın hukukî muteberiyetini, 7 Nisan 1964 tarihli birleşimde gene Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulu tarafından verilen kararın hukukî muteberiyetini bir ön mesele olarak ele aldı ve Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunun hiç bir sebep ve mazeretle, hükmünün infazı tehir edilemiyen 2 Nisan 1964 tarihli kararının icrasını yani, bünyesin içinden yedi kişiden müteşekkil Geçici Komisyona üye seçimi işinin talik ve tehirine karar aldı. Bundan sonra muhterem arkadaşlar, Anayasa ve Adalet Komisyonunun elindeki işler bitinceye kadar günde iki defa toplantı yapmasını teklif ettik ve Çarşamba günü öğleden sonra toplanmadık. Ama, öğleden evvel ve öğleden sonra toplandık, bugün öğleden evvel toplandık; birinci mesele henüz karara bağlanmadı.

Muhterem arkadaşlar, C. Senatosunun Başkanı vardır, Başkanvekilleri vardır, İdareci üyeleri vardır, Kâtipleri vardır. Bütün bunların üstünde en yetkili organ olarak Genel Kurul vardır. Genel Kurulun görüşüp bir karara bağladığı bir hususun icrası hiçbir surette ve hiçbir sebeple tehir edilemez. İkibuçuk yıldan beri cereyan edegelen tatbikatla C. Senatosu Genel Kurulu ne zaman Geçici Komisyon kurma kararı almışsa, o Geçici Komisyon, hiç vakit kaybetmeden, derhal teşkil olunmuştur. Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunun bâzı tasarrufları, usulüne tevfikan, Anayasa Mahkemesince tetkik edilir. Anayasa Mahkemesi bu tasarrufların iptaline karar verebilir. Fakat Anayasa Mahkemesine müracaat dahi Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulu tasarruflarının tehiri, talikini gerektiremez. Hattâ Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulu tasarrufunun, Anayasa Mahkemesince iptaline karar verilse dahi, bu iptal kararı geriye doğru işliyemez.

Çok muhterem arkadaşlarım; bir kanun teklifi yapılmıştır. Cumhuriyet Senatosu üyelerinin nispî temsil usulüne göre seçilmesi teklifi... Dünyanın her yerinde nispî temsil ve çoğunluk sistemlerinin taraftarları ve aleyhtarları vardır. Bizde de, bizim memleketimizde de nispî temsilin taraftarı ve aleyhtarı bulunabilir. Bizim memleketimizin içtimai ve siyasi şartları nazara alınarak bu iki sistemden hangisinin halen uygulamanın daha uygun olacağı hususunda içlerimizden bir kısmı şöyle, bir kısmı böyle düşünce ve duyguda olabilir. Yalnız, Millet Meclisi tarafından kabul edilmiş kanun teklifinin bir an önce Cumhuriyet Senatosu Yüksek Genel Kurulu tarafından tetkik edilmesine imkân verilmesi lâzımdır.

Günlerden beri millet adına yasama yetkisine sahibolan Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunun bu kanun teklifi üzerinde görüşme yapması, görüşünü bir neticeye bağlaması, bir cümle ile iradesini izhar etmesi engellenmektedir. Bendeniz de Cumhuriyet Senatosu Anayasa ve Adalet Komisyonunda üyeyim ve Başkanlık Divanına dâhilim. Bugünkü toplantı saat 13,15 te bitti. 13,15 te ayrılırken seçime geçilmemişti. Hattâ iki arkadaşımız, «Siz, Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunun oylamalarının muteberiyetini inceliyemezsiniz, buna yetkiniz yoktur, Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunun Geçici Komisyon teşkili hakkındaki kararını bir meselei müstehire kabul ederek tehirine hakkınız yoktur. Gündemin birinci madesini görüşemiyeceğimize karar verin, gündemin ikinci maddesine geçin, seçim yapın» şeklinde önerge verdiler. Önerge sahipleri Sayın Osman Cevdet Erkut ve Sayın Kâmil Coşkunoğlu'dur. Bu önergenin oya sunulamıyacağı ileri sürüldü. «Birinci madde üzerinde inceleme bitti, görüşme başladı, ancak görüşme bitince oya sunulacak» değildi. Görülüyor ki muhterem arkadaşlarım; bu kanunun Yüksek Heyetiniz tarafından görüşülmesini, mümkün olduğu kadar, geciktirmek istiyen bir hareket vardır. Cumhuriyet Senatosu Anayasa ve Adalet Komisyonunda cereyan eden ve sizlere hulâsaten arz etmiş olduğum hususlar, bu engelleme hareketlerinin bir yeni safhasıdır. Bu safha kapandıktan sonra mevzu bu hali ile terk edile-

cek olursa, yeni safhalar araştırılacaktır.

Muhterem arkadaşlar, bir kanun teklifi kabul edilebilir, reddedilebilir, değiştirilebilir. Ama, kabul, ret veya değiştirme bakımından son ve kesin sözü söyliyecek olan Cumhuriyet Senatosu Genel Kuruluna o kanun teklifinin intikali geciktirmeye hiçbir kimsenin, hiçbir grupun hiçbir komisyonun hakkı yoktur.

MEHMET ÜNALDI (Adana) — İkibuçuk sene yatan bir kanun teklifi acele ile mi çıkarılacak?

BAŞKAN — Sayın Ünaldı müdahale etmeyin efendim, niçin müdahale ediyorsunuz? Fikirlerini konuşacaktır efendim.

ZİHNİ BETİL (Devamla) — Muhterem arkadaşlarım, Adalet Partisi Cumhuriyet Senatosu Grupuna mensubolan arkadaşlar 2 Nisan ve 7 Nisan tarihli birleşimlerde Geçici Komisyon teşkiline ait teklifin görüşülmesi, bu teklifin oylamasının muteberiyeti konusu üzerinde, önergeler verdiler, tekliflerde bulundular, burada görüşmelere iştirak ettiler, fakat oylamaya gelindiği zaman salonu terk ettiler. 71 üyenin, 185 kişilik bir heyetin mesaisini sekteda etmeye hiçbir zaman hakkı yoktur. (A. P. sıralarından müdahaleler...)

Geciktirmeye hiçbir zaman hakkı yoktur. (A. P. sıralarından müdahaleler)

NECİP DANIŞOĞLU (Rize) — Demagoji yapıyorsun.

BAŞKAN — Sayın Danışoğlu, demagoji kelimesini ifade etmeye hakkımız yoktur. (Gürültüler) Efendim, çıkar konuşursunuz, müdahale edemezsiniz.

ANAYASA VE ADALET KOMİSYONU SÖZCÜSÜ ZİHNİ BETİL (Devamla) — İçtüzüğün 17 nci maddesi sarihtir: Cumhuriyet Senatosunda asıl yetki, Genel Kurulundur. Komisyon teşkilini komisyonlara da bırakabilir, kendisi de teşkil edebilir. Bu komisyonu, Yüksek Genel Kurulun kendisinin teşkil etmesi için nazara alınması lâzımgelen inandırıcı sebep ve gerekçe mevcuttur.

MEHMET ÜNALDI (Adana) — Emsal yok...

BAŞKAN — Sayın Ünaldı, lûtfen müdahale etmeyin efendim?..

ANAYASA VE ADALET KOMİSYONU SÖZCÜSÜ ZİHNİ BETİL (Devamla) — Binaenaleyh, bu Geçici Komisyonun bir an önce teşkilinin ve Geçici Komisyon tarafından ulaşılacak neticenin müspet menfi, kabul, ret, değiştirme şeklinde bir an önce Yüksek Heyetinize intikalini sağlamanızı diliyorum.

Hürmetlerimle.

BAŞKAN — Sayın Erkut ve arkadaşlarının önergesi, Umumi Heyet kararına rağmen Geçici Komisyonunun kurulmamış olması yolundadır. Burada beyanatta bulunan Anayasa ve Adalet Komisyonu Başkanı, Geçici Komisyonla Danışma Kurulunun ve Başkanlığın talebi üzerine üye seçtiklerini ifade etmiş ve 10 Nisan 1964 tarihli Başkanlığa tevdi edilmiş bulunan bir önergeyi de vermiş bulunmaktadır. Şimdi bu önergeyi de okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

6 Nisan 1964 tarihli ve 3684 sayılı tezkereleri, 9 Nisan 1964 tarihli ve Danışma Kurulu karar sureti ilişik ve acele kaydiyle gelen 3692 sayılı tezkereleri :

Yukarda belirtilen yazılarında bahis konusu Geçici Komisyona, komisyonumuzdan aşağıda isimleri yazılı yedi sayın üye iştirak edeceklerdir. Saygıyla arz olunur.

Anayasa ve Adalet Komisyonu
Başkanı
Aydın
Osman Saim Sarıgöllü

(A. P. Osman Saim Sarıgöllü (Aydın)
(A. P.) Şeref Kayalar (Bursa)
(A. P.) Ahmet Nusret Tuna (Kastamonu)
(C. H. P.) Zihni Betil (Tokat)
(C. H. P.) Kâmil Coşkunoğlu (Uşak)
Cumhurbaşkanınca S. Üyelerden : Âmil Artus
Bağımsız üyelerden : Rifat Öçten (Sivas)

BAŞKAN — Şekle aittir. Geçici Komisyonun teşkiline dair Anayasa ve Adalet Komisyonu Başkanlığının yazısı, Danışma Kurulu ve Başkanlığın görüşüne ve kontenjanlara aynen uymaktadır. Ancak evvelce okunan önerge, komisyonun kurulması geciktiğinden Genel Kurulca seçilmesini istiyordu. Şimdi bu yazıyla Genel Kurul kararı yerine getirilmiş bulunuyor. Sureti şekle, yani komisyonca intihabedilip edilmemesine, itiraz edebilirsiniz. Başkaca muamele tamamdır. Geçici Komisyon kurulmuş bulunmaktadır.

ZİHNİ BETİL (Tokat) — Bir defa daha okutur musunuz?

BAŞKAN — Kontenjana uygundur. Mamafih bir daha okunmasını istiyorsunuz, tekrar okutuyorum.

(Anayasa ve Adalet Komisyonu tezkeresi tekrar okundu.)

ZİHNİ BETİL (Tokat) — Komisyonun seçilişi hususunda mâruzatta bulunmak istiyorum.

BAŞKAN — Yalnız buna munhasır olmak üzere buyurun.

ZİHNİ BETİL (Tokat) — Muhterem arkadaşlar, Anayasa ve Adalet Komisyonunda sabahki toplantı çalışmalarından 13,15 te ayrıldığımızı ve seçim işinin yapılmadığını demin arz etmiştim. Gündemin birinci maddesi konuşuluyordu, bitmemişti. Seçim işi gündemin ikinci maddesi idi. Yalnız ben saat 13,15 te ayrılmadım. hepimiz 13,15 te ayrıldık. Mütaakıp toplantının da, Senatodaki görüşme durumuna göre 15,30 da olabileceği, birbirimizle haberleşebileceğimizi aramızda tesbit ederek ayrıldık. Böyle bir seçimi ancak saat 13,15 ile Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunun toplantısının yapıldığı saat 15 arasında olduğunu kabul etmek gerekir. Kâmil Coşkunoğlu, Âmil Artus, Osman Cevdet, Muammer Obuz arkadaşlarım ve ben orada yoktuk.

BAŞKAN — Efendim, Başkanlık ve Danışma Kurulunca tesbit edilen kontenjanlar dairesinde geçici komisyonlara üye verilmesi komisyon başkanlıkları tarafından bildirilmiştir. Bu muteberdir ve Geçici Komisyon kurulmuştur. Seçim sistemine ait bir itiraz varsa o ayrı. Geçici Komisyon kurulmuş bulunmaktadır. Bu sebeple, biraz önce okunan; önerge üzerinde her hangi bir işlem yapılmıyacaktır. Ancak kurulmuş bulunan Geçici Komisyonun üzerinde tarafların şiddetli fikir mücadelesinde bulundukları, geciktirme veya çabuklaştırma gibi tereddütlerin izalesi için Cumhuriyet Senatosunun vekarına ve vazife anlayışına yakışır bir şuurla eğilebilmesi için Geçici Komisyonun derhal toplanıp çalışmalarına başlamasını kendilerinden hassaten rica edeceğim. İçişlerinden yedi, Anayasa ve Adalet Komisyonundan yedi kişi ile kurulmuştur. İçişleri Komisyonunca seçilenlerin isimlerini şimdi okutacağım. Geçici Komisyonun; Cumhuriyet Senatosu Başkanı Enver Aka, yerini, toplantı saatini bildirecektir ve sayın üyelerin derhal toplanmalarını ve vazifelerini yerine getirmelerini rica edeceğim.

İçişleri Komisyonundan seçilenleri okutuyorum.

FAHRİ ÖZDİLEK (Tabiî Üye) — Efendim, biraz evvel sunduğumuz önergeyi geri alıyoruz.

BAŞKAN — Önergeyi zaten muameleye koymadım.

Yüksek Başkanlığa

Cumhuriyet Senatosu Üyeleri Seçimi Kanununun değiştirilmesine dair kanun teklifini görüşmek üzere, C. Senatosu Genel Kurulunun 4 . 2 . 1964 tarihli 17 nci Birleşiminde kurulması kabul edilen Geçici Komisyona aşağıda adları yazılı yedi üye seçilmiştir. Arz olunur.

İçişleri Komisyonu Başkanı
Muğla
Haldûn Menteşeoğlu

(A. P.) Haldûun Menteşeoğlu (Muğla)
(A. P.) Nedim Evliya (Maraş)
(C. H. P.) Eşref Ayhan (Ordu)
(Y. T. P.) Ziya Önder (Sivas)
(Tabiî Üye) Ekrem Acuner
(Tabiî Üye) Osman Köksal
(C. K. M. P.) Sadık Artukmaç (Yozgat)

BAŞKAN — Geçici Komisyon kurulmuş bulunmaktadır.

Geçici Komisyondan bütün karşılıklı mücadelelerin üzerinde vazifelerini yerine getirmelerinden emin ve müsterih bulunmaktayız.

Gündeme devam ediyoruz.

5. — GENEL GÖRÜŞME

1. — Cumhuriyet Senatosu Balıkesir Üyesi Hasan Ali Türker ve 9 arkadaşının, toplum ve köy kalkınmasında takibedilecek politika hakkında bir genel görüşme açılmasına dair önergesi (8/9)

BAŞKAN — Cumhuriyet Senatosu Balıkesir Üyesi Hasan Ali Türker ve 9 arkadaşının toplum ve köy kalkınmasında takibedilecek politika hakkında bir genel görüşme açılmasına dair önergenin müzakeresine devam edilmekte-

dir. Sayın Bakana söz veriyorum. Buyurun Sayın Bakan.

KÖY İŞLERİ BAKANI LEBİT YURDOĞLU (İzmir Milletvekili) — Muhterem Başkan, muhterem senatörler, birkaç günden beri Köy İşleri Bakanlığı etrafında faydalı çalışmalar içindeyiz. Değerli arkadaşlarım, çok faydalandığım bilgileri ileri sürdüler. Bu çalışmaların devamı için de bâzı mütalâaları öne sürmeyi bundan sonraki müzakereler için faydalı saydım. Evvelâ şunu ifade etmek isterim ki, muhterem senatörlerin ileri sürdüğü bütün fikirler Bakanlığımı benimseyici, Bakanlığıma destek olucu bir istikamette oldu. Bunu bir hayırlı başlangıç sayıyorum. İnanıyorum ki, köy meseleleri küçük didişmelerin dışında, bütün bir cemiyetin benimsiyeceği, bütün bir cemiyetin destekliyeceği bir noktadadır. Bunu hep beraber benimser, desteklersek, uzun zamandan beri geri kalmış köylere, uzun zamandan beri kalkınmasını ihmal ettiğimiz büyük bir topluma en hayırlı, en istifadeli tarzda hizmet etmiş olacağız. Onun için her cenahtan gelen destekleyici davranışı burada şükranla kaydetmeyi bir vazife bilirim.

Muhterem arkadaşlarım, Bakanlığımın çalışması sırasında tutacağımız yolun istikametini değerli senatörler her açıdan ortaya sürdüler. Şimdi senatör arkadaşlarımın belirttiği mevzuları tek tek ele alırsak tutacağımız yolun ana hatları da kendiliğinden meydana çıkacaktır. Bir kısım senatörler İstatistik Umum Müdürlüğünün son zamanlarda, 1960 yılında yaptığı köy anketlerinin hakikaten faydalı rakamlarını bu kürsüden dile getirdiler, gerçekleri konuştular. Umumiyetle şunu gördüm ki, Köy İşleri Bakanlığının kuruluşu mevzuunda her arkadaş ayrı ayrı gerçekleri dile getirdi ve faydalı konuşmalarda bulundular. Doğru bir yol, faydalı bir yol, gerçekleri görelim, ona karşı yönelen teşkilâtı o gerçeklere faydalı olacak bir istikamette geliştirelim dediler.

Muhterem senatörlerin en ehemmiyetli gördükleri başmesele, köyden şehire akın, nüfusun köyden şehire doğru olan akışı oldu. Hakikaten Türkiye bugün ciddî bir problem ile karşı karşıya. Büyük bir hızla artış içindeyiz, yılda % 3 nüfus artışı var. Buna karşı bilhassa zirai gelir onu karşılayacak, besliyecek kudrette gelişmiyor. Yılda % 3 artışla 800 bin - bir milyon nüfus, zirai bölgelerde doyamıyan insanlar, akın akın büyük şehirlerin etrafını gecekondularla kuşatmakta. Ortada zenginlik, refah, etrafında ıstırap fakirlik, bir sosyal tezat, bilhassa büyük şehirlerin etrafında açık bir manzara halinde gittikçe belirmekte ve büyümekte. Muhterem senatörler bunun ehemmiyetli bir mesele olarak ortaya koydular. Hakikaten Türkiyenin en ciddî problemlerden birisi zirai bölgelerden büyük şehirlerin etrafına doğru ve onu kuşatırcasına saran akış. Sevgili arkadaşlarım, bütün mesele, zirai bölgelerdeki insanı doyurmak ve oradan taşanı yeni iş sahasıyla karşılamaktır. Bir senatör arkadaşım haklı olarak ifade etti; dünyanın bütün memleketlerinde zirai nüfus gittikçe azalır ve çok daha az bir nüfus entansif bir ziraatle memleketleri besler hale gelir. Bu artışı sanayi karşılar. Ama, şunu bir gerçek olarak görmeliyiz ki, bugünkü bütün güçlükleri yenmeye gayret etmemize vergileri artırmaya, dış yardım teminine çalışmamıza rağmen büyük güçlüklerle yürüttüğümüz plân aynen tahakkuk etse dahi bugün bu artışı karşılıyacak yeterlikte değil. Yani bugün plânı aynen tatbik etsek dahi görünüş odur ki, büyük bir nüfus gene köyden şehire akına ıstırabı içinde olacak ve şehirlerde bunların iş ihtiyacını karşılayacak bir potansiyel de bulunmıyacaktır. O halde bugün Türkiye için âcil mesele, mümkün olduğu kadar köyden şehire olan akını yerinde besliyecek ve tutacak tedbirlerin bulunması olacaktır. Bunun yanında plânın gelişmesiyle, çok ileri memleketlerin seviyesinden daha geniş bir seviyede bu nüfus akışını karşılayacağız.

Şimdi senetör arkadaşlarımın ortaya koydukları gerçekleri biraz daha vuzuhla izah bakımından ortaya koydukları meseleleri izaha devam ediyorum.

Bâzı değerli arkadaşlarım köylerin dağınıklıkları üzerinde durdular. Hakikaten Türkiye'nin % 72 si köylerde oturmaktadır. Ama bunlar bir topluluk içinde değil, 35 bin muhtarlık, fakat mahalle mezraa, oba gibi daha başka dağınıklıklar içinde 60 bin dağınık yerleşme ünitesine serpilmiş vaziyette.

Yine bir arkadaşımızın söylediği gibi bu kadar dağınık bölgelere hizmet götürme güçlüğü vardır ve bunların ekonomik kalkınması büyük güçlük içindedir.

Senatör arkadaşlar iki istikamette tedbir söylediler, birisi toplayıcı olalım derler. Şu anda Bakanlık bu kadar ağır problemleri birden bire

çözdüğü kanısında değilim. Bunları ön fikirler olarak kabul ediyor ve ön fikir olarak söylüyorum. Elbette Bakanlık gelişecek, araştırmalar yapılacak bu mevzu üzerine eğilinecek ve bunlar geliştirile geliştirile çözümleri Muhterem Meclisin, Senatonun huzurlarına getirilecek. Ama, ön fikir olarak söylediklerini kabul ettiğim arkadaşlarımı ben de ön fikir olarak bu mevzularda bâzı fikirlerle karşılamaya çalışıyorum.

Muhterem arkadaşlarım, Türkiye'de bu dağınıklığın iki açıdan çözülme meseleleri bilhassa toplanma mevzuu hakikaten faydalı bir tedbir olarak görülmektedir. Ama şunu da ifade etmek isterim ki, bu tedbir oldukça pahalı bir tedbirdir. Bir ailenin bir yerden bir yere nakledilmesinin yalnız iskân meselesi 12 bin lira etrafında hesabedilmektedir. Göçe muhtaç kimselerin aile nüfusunu göz önüne getirirseniz Türkiye'nin hepsini bâzı merkezlerde toplama bakımından ne ağır bir finansman yükü altında olduğumuzu sizler de kabul edersiniz. Ama bu yol doğrudur bir açıdan. Bu cepheden ise başlamakta fayda vardır.

Bâzı arkadaşlar kalkınma merkezlerinden bahsettiler. İsabetli bir tedbir, bir ön fikir olarak söylüyorum. Hakikaten bir merkezden bâzı köylere hizmet götürmek, o merkezlere ziraatçiyi, okulu, bâzı küçük el sanatı merkezlerini ve saireyi teksif ederek ve hattâ gecekondulara akan nüfusu o beş - on köyden kabil olduğu kadar bir merkeze toplayıp, gecekonduya göndermemek gibi değerli fikirleri, üzerinde durulacak fikirler olarak kaydediyorum. Arkadaşlarımın belirttiği, yine istatistik rakamlar içinde enfrastrüktür hizmetler var, köy yolu, köy suyu, köy okulu ve saire gibi alt yapı mevzuları var. Sevgili arkadaşlarım, bu gerçekleri ortaya sürerken imkânlarımızı da biraz göz önünde tutmak ve gittiğimiz yolu ona göre çizmek zorundayız. Meselâ bir arkadaşım köy yollarından bahsetti. Köy yolları; bugün 150 bin kilometre köy yoluna ihtiyacımız var. Buna mukabil elimizde on bin kilometre doğru dürüst köy yolu var. Yirmi - yirmidört bin kilometrelik iz; - belki vasıta gider - «kazaya bağlıyan yol», diye ifade edilmiş. Bâzı mevsim katiyen her vasıtaya geçit vermez, güçlükler içindedir. Türkiye'de yüz bin kilometre patika var, köy yolu olarak. İnsanların bile güç geçtiği patikalar... Bir kilometre köy yolunun ortalama yirmi bin liraya çıktığını şöyle bir düşünürseniz yapmış olduğunuz hesap milyarları ve milyarları aşacaktır. Yalnız köy yolunda bugünkü gerçekleri imkânlarımızla karşılaştıracak olursak ne noktada olduğumuzu görecceksiniz.

Bir arkadaşımız köy içme suyu hakkında rakamlar verdiler. Altmış bin yerleşme ünitemiz var. Bunun aşağı - yukarı otuz bininde içme suyu vardır. Yirmidokuz bininde içme suyu yoktur. Bu yirmidokuz bin köy içme suyu; bir içme suyunun 120 bin liraya çıktığını düşünürsek, yine milyarları, milyarları aşan bir rakam ile karşıkarşıya kalırız. Bugünkü plânı bu güçlükleri yene yene aynen tatbik edersek, bu yıl, önümüzdeki yıllarda yapacağımızdan az olacak fakat üç sene sonra yapılacak, bu yıl yapacaklarımızdan iki misli ve daha sonraki yıllar yapacaklarımız da bunun beş misli olursa ancak o takdirde onbeş sene sonra Türkiye'de her köyde insanlar içecek bir yudum su bulabileceklerdir. Binaenaleyh bu rakamları ortaya sürerken Türkiye'nin bugünkü finasman imkânlarını ve gerçeklerini hep beraber göz önünde tutup beraberce çare aramak zorundayız. Sevgili arkadaşlarım gerçekleri ifade ederlerken daha pekçek mevzular söylediler. Köy yolu, köy suyu, köy okulundan bahsedildi. Ama biliyorsunuz ki, daha 35 bin köyün ancak 270 ine elektrik gitmiştir ve bugün telefon meselesi; PTT tamamen ve kanunen bütün Türkiye'de telefon işlerini yürütecektir. Ama PTT 35 bin köyden ancak 53 üne telefon götürebilmiştir. Jandarma, orman telefonlarının hepsini sayarsanız ancak 5 bin köyde telefon vardır, bunun dışında 30 bin köyde bu imkânlar da yoktur. Yani bu alt yapı hizmetlerini rakam olarak görünce, bunları yapmak imkânlarını, finansmanlarını da hesabederek Türkiye'nin, köy meselelerinde ne ağır ve güç şartlar içerisinde olduğunu hep beraber kabul edebiliriz.

Bunun dışında değerli arkadaşlarım, toprak ve su meselelerine değindiler. Hakikaten bir zirai gelişmenin temelinde toprağın ve sulamanın ne kadar mühim rol oynadığını kabul edersiniz. Gerçekler şu noktadadır ki, bugünkü toprak ve sulama meselelerimiz köyü kalkındıracak bir noktada değil. Şöyle kısaca hep beraber toprak meselelerimizi ele alalım. Bir kere muazzam bir erozyon meselesi. Senelerden beri ormanlarımızı kese kese toprağı erozyona vermişiz. Senede bir milyar ton en nefis, en verimli toprağın sellere gittiği söylenmektedir. Ormanlarımız Türkiye'-

nin % 13 ü nisbetine inmiştir. Ama biz hâlâ tahriple meşgulüz. Bugün ormanlarımızın yakıt olarak verebileceğinden çok daha fazlasını hâlâ almaya devam etmekle meşgulüz. Toprağı zenginleştiren tabiî gübre, aşağı - yukarı Türkiye'de yakıtın yüzde 45 ini teşkil etmektedir. Yani toprağı besliyecek, kuvvetlendirecek gübreyi hâlâ yakmak mecburiyetindeyiz. Orman tahribatı, erozyon devam etmektedir. Bunun yanında biz gübre yakmakla meşgulüz. Toprağı bir taraftan da küçük küçük işletmeler haline getirmişiz. 1952 deki bir istatistiğe göre ikibuçuk milyon çiftçiden 700 küsur bininin 1 - 20 dekar, yedi küsur bininin de yirmi ilâ elli dekar toprağı olduğu görülüyor. Yani ikibuçuk milyondan birbuçuk milyonu kıt topraklı olduğu tesbit edilmiştir.

Muhterem bir Senatör arkadaşımın istediği entensif ziraat bu kadar cüceleşmiş topraklarda iyi tohum sulama, gübreleme, teknik bilgi, makinalı ziraat gelişebilir mi? Bunun yanında, bir işletme değil ama geniş istismar bölgeleri halinde geniş toprak dağınıkları da var. Böyle işletme hududu dışındaki topraklarda bir entansif ziraat ne ölçüde mümkün olur, binaenaleyh toprak meselelerimizde bu da ciddî bir noktada.

Sevgili arkadaşlarım, sulama meselelerimizin de gerçeğini görmek ve hangi ihtiyaçlarla karşı karşıya olduğumuzu kısaca belirtmek istiyorum. Bugün Türkiye'de 50 milyar metre mikap su ile 5 milyon hektar araziyi sulayabilecek durumdayız. Kuru ziraatten sulu ziraate geçip entansif ziraatın bir mühim temelini kurabilecek noktadayız. Ama bu elli milyar liraya ihtiyaç göstermektedir; elli milyar liraya... Mevcut plân, ile sulama işlerine büyük yatırım yaptığımız halde beş sene içinde ancak altı milyar lira yardım yapabilmişiz. Suladığımız miktar 1,15 milyon hektar. Bu ancak beş sene sonra 1,65 milyon hektara çıkacak. Yani mevcut ihtiyacolan beş milyon hektarın sulanmasının Beş Senelik Plân sonunda ancak cüzi bir nispeti sulanabilecek. Demek ki Türkiye'de köyü kalkındırmak için temel olan su ve toprak meselelerinde de çok büyük güçlükler ve büyük imkânsızlıklarla karşı karşıyayız.

Bunun yanında arkadaşlarımız tarım ve hayvancılık meseleleri üzerinde hakikaten bilgi ve vukufla eğildir. Doğrudur. Tarımı entansif ziraate doğru götürmek, iyi tohum, sulama, gübreleme vesaire, bunun yanında polikültüre doğru kaymak, yan gelirleri geliştirerek arıcılık, tavukçuluk v.s. gibi ve bunun yanında hakikaten yine değerli bir Senatör arkadaşımızın söylediği gibi hayvancılığa önem vermek köy kalkınmasında çok mühim rol oynar. Doğrudur. Her sene 12 milyon hayvanın yemsizlik ve bakımsızlıktan öldüğü söylendi ve bu şekilde ne müessif bir zayiat ile karşı karşıya kaldığımızı bilirsiniz. Bu halde hayvancılığın bakım ve yem meselesiyle büyük ve çok büyük imkânlar bekliyen meselelerle karşı karşıyayız.

Bunların yanında pek çok arkadaş hakikaten Türkiye'de gizli işsizlik ve bilhassa köylerdeki boş zaman mevzuu üzerinde ehemmiyetle durdular. Sevgili arkadaşlarım, hakikaten köye götürdüğümüz imkânlar 3 - 5 aylık bir ziraat zamanına inhisar ediyor ve sonra bunun dışında aylarca boş ve işsiz bekleyiş. Ama şikâyet ediyoruz kahvelerde oturuyorlar diye. Senelerce aydınlatıcı imkânlar olarak, Devlet olarak ne imkânlar götürmüşüz bu boş zamanlarını değerlendirelim diye? Bu imkânları götüreceğiz ki o zaman karşılığını alamayınca şikâyet edebilelim. Ama bugün bu noktada hakikaten boş zamanlarını değerlendirecek bir teşkilâta, bir gayeye doğru cemiyet köye yönelmiş görünmemektedir.

Bunun dışında ekonomik meseleler üzerine değindiler. Alım ve satım müesseselerinin hepsinin üzerinde durdular.

Hepsinin rakamları üzerinde durduğumuz zaman köyün büyük imkânları ihtiyacı olduğu, büyük yardımlara ihtiyacı olduğu ve Türkiye'nin gerçekleri ile bunun karşılanmasının büyük güçlükler içerisinde olduğu kolayca meydana çıkmaktadır. Şimdi, herşeye rağmen, bütün bu çetin görünüşe rağmen bir arkadaşımızın dediği gibi, kalkınma gücünü köye bağlamalıyız. Bir memleketin yüzde yetmişi, yüzde yetmişbiri bugünkü ekonomik durumda olursa o memleket hiçbir zaman kalkınmış sayılamaz. Fert başına düşen millî gelirin köyde düşük olduğunu hep biliyoruz. O halde köyde yaşıyan insanın gelirini artırmadıkça, köyde yaşıyan insanı bugünden biraz daha müreffeh hale getirmedikçe, arkadaşımın söylediği gibi hiçbir zaman kalkınma gücümüz istendiği noktaya gelmiş olmıyacaktır. Kalkınma gücümüzün temeli mutlaka köyde olmalıdır.

Sevgili arkadaşlarım, bu gerçeği ortaya koyduktan sonra yani köyün bu gerçeği karşısında imkânlarımızın güçlüğünü ortaya koyduktan sonra yine bir değerli Senatör arkadaşımızın burada ifade ettiği fikir üzerinde ehemmiyetle duracağım.

Değerli arkadaşım dediler ki, köy, incelemeleri ilmî bir esasa dayanmadığı için neticeye varılamamıştır. Yine bir başka Senatör arkadaşım dediler ki «kalkınma olur ama bilgi de ister.» O halde bütün bu mevzulara dayanmak üzere ilmî bir açıdan köy meselelerini ele almak, akla ve çalışmaya dayanan, temeli, ciddî çalışmaya, araştırmaya dayanan bir istikamette köy meselelerini ele almak, arkadaşlarımın da görüşüne ve memleket meselelerine en uygun yol olacaktır. O halde şunu belirtmek istiyorum. Bakanlık kuruluşunun önemli unsurlarından birini araştırmaya ve ilme değer vermekte buluyoruz. Türkiye gerçekleri karşısında nasıl bir yol tutulması lâzımgelir, neler yapılabilir, imkânlar nelerdir, nerelerde hareket gösterebiliriz ve Köy Bakanlığı teşkilâtı hangi istikamette kurulursa bu gerçekleri faydalı bir yol tutulabilir, meselesini ele alalım. Dünyada köy meseleleri ne istikamette gelişmektedir, bizde ne istikamette gelişmiştir. Bunlara biraz ışık tutabilirsek zannediyorum yolumuzu aydınlatılmak daha kolay olur. Bilhassa İkinci Dünya Harbinden sonra dünyanın az gelişmiş ve gelişmemiş ve iktisaden geri kalmış bölgelerde köylere doğru yöneliş, köyleri kalkındırma gayreti artmış görünmektedir. Aşağı - yukarı dünyanın bütünleşmeye doğru gittiği, beraberleşmeye doğru gittiği bir zamanda gerek milletler arasında gerek bir memleketin kendi bünyesi içinde, bir tarafta az gelişmiş bölgeler, refahı noksan kütleler, öbür tarafta alabildiğine refah içinde kütlelerin vereceği rahatsızlık bütün dünyada bir ciddî problem olarak her memleketin üzerine eğileceği bir mevzu olarak görülmektedir. Köy meselelerinin bütün dünyada bu açıdan, yalnız iktisaden geri kalmış bölgelerde değil, iktisaden ileri gitmiş memleketlerde de 1950 den sonra geniş ölçüde ele alındığını ve bu yönden mütemadiyen araştırmaların, çalışmaların devam ettiği ve yeni kuruluşların meydana geldiğini görüyoruz. Birleşmiş Milletler, 1950 de ele aldığı toplum refahı organizasyonundan sonra 1955 te yayınladığı bir rapora göre, toplum kalkınması metodunu otuzdört memleket geniş şekilde tatbik etmeye başlamıştır. Bunun yanında iktisaden ileri gitmiş memleketlerde kendi mıntıkaları içinde geri kalmış bölgeler için ayrı kuruluşlar veya mahalli idarelerde geniş şekilde sübvansiyonlarla köyün bu meseleleri üzerine eğilmiş bulunmaktadırlar. O halde 1950 den sonra mütemadiyen kuruluşlar gelişmekte, her memleket kendi bünyesi içinde umum müdürlükler kurmakta, reorganizasyon koordinasyon yapmakta, bakanlıklar kurmaktadırlar. Bu konudaki araştırma ve kuruluşlar mütemadiyen dünyada gelişmekte artmaktadır. Bu açıdan dünyayı şöylece tetkik edersek görürüz ki Hindistan'da, Pakistan'da, Irak ve Suriye'de bir sürü bakanlık kurulmaktadır ve kurulmuştur. Kanada şu anda Ziraat Bakanlığının bir kısmını ayırarak Köy Bakanlığını kurmak yolundadır. Bunun dışında muhtelif memleketlerde yeni teşekküller meydana gelmektedir. Bugün İtalya'da Güney kasası kurulmuştur. Japonya'da Hokaida, İspanya'da Bodoyöz bölgesinde ayrı bir Köy Bakanlığı kurulmuştur. Bunun dışında yine bu işle ilgili bâzı bakanlıklar kurulmaktadır.

Fransa'da, İngiltere'de mahalli idareler geniş şekilde sübvansiyona girişmektedir. Fransa'da mahalli idareler 50 ayrı bölgeye sübvansiyon vermektedir. İngiltere hizmetlerin yarısını sübvansiyon halinde köylere doğru yönelen teşkilâtına vermeye başlamıştır. O halde, yeni yeni kuruluşlar, yeni yeni gayretler, yalnız iktisaden az gelişmiş bölgelerde değil, kendi bünyesine göre her ayrı memlekette başka istikametlerde başka teşekküller halinde gelişmekte artmakta ve bunlar hiçbir zaman kesinleşmemekte bir tecrübe halinde kalmakta ve sadece bu araştırma ve tecrübeler gelişmektedir.

Amerika bu işe başladıktan sonra bir deneme halinde evvelâ Orleon Eyaletini kalkındıran bir teşekkül kurmuş, şimdi bu tecrübe geliştile geliştile 30 eyalete çıkmıştır.

Bizim için de gerek Dünyadaki tecrübeler ve gerekse kendi tecrübelerimize dayanarak bunları memleket gerçeklerine uydura uydura devamlı şekilde tekâmül ettirmek Köy Bakanlığının belli - başlı dayanacağı sistemlerden biri olmalıdır.

O halde araştırma ve deneme devam etmelidir. Bütün dünyada olduğu gibi devam etmelidir. Hiçbir zaman bunun arkası kesilmemelidir. Çünkü, bütün dünya bir araştırma içerisindedir. Dünyadaki ve bizdeki tecrübelere dayana dayana hergün bir meseleyi çözüp bir yeni meseleye geçe, geçe bu meseleleri tekâmül ettirmek, Türkiye için daha faydalı bir yol olacaktır.

Muhterem arkadaşlarım, dünyadaki bu manzarayi belirtirken hangi istikamette çalışıyorlar, onu da ifade edersem ve bizdeki tecrübelere de geçersem o zaman tutumumuzun ana hatları meydana çıkacaktır kanısındayım. İktisaden geri kalmış bölgeler, meselâ Hindistan'ı misâl alalım; 550 bin köyü var, 65 milyon köylü ailesi var. Muazzam bir rakam. Yukardan destekleme imkânı yok. Yukardan sübvansiyona imkân pek az. Böyle memleketlerde toplum kalkınması metodu geniş şekilde kullanılarak on senedenberi tecrübe ediyorlar, insan gücüne dayanan bir kalkınmanın dâvası içindedirler. Bunun dışında iktisaden ileri gitmiş memleketler gerek küçük bölgeler olarak ele alsınlar, gerek mahallî idareleri bütün olarak ele alsınlar toplum kalkınması metodunu hiç kullanmıyorlar. Bunun dışında mahallî idareleri sübvansiyone ederek yukardan finansmanla bu köyleri kalkındırmanın gayreti içinde bulunuyorlar. Demek ki; dünya bulunduğu ekonomik şartlara göre bir taraftan toplum kalkınması metodunu kullana kullana insan gücünü harekete getirmek gayreti içindedir. İktisaden ileri gitmiş memleketler aksi bir yolda, insan gücünü değil, imkânlarını bulduğu finansmanı harekete geçirerek mahallî idarelere kuvvet verip, onu sübvansiyone etmenin yolları içindedir. Yalnız her iki sistemde de şu görülüyor iki köy meselesi bir desantralizasyon meselesi, bir köye şahsiyet taşımak mahallî idarelere şahsiyet taşımak ve onu ya kendi imkânlariyle insan gücünü temel sayarak geliştirmek, veya yukardan sübvansiyone etmek meselesi olarak görülmektedir.

Muhterem senatörler, biz bu iki noktadan hangisindeyiz Bizim için her iki cenahta da tecrübeler olmuştur. Plân ile beraber Türkiye'ye giren toplum kalkınması metodu her sene biraz daha geliştirilerek geçen sene altı vilâyette, bir deneme olarak, ele alınmış il seviyesinde, ilçe seviyesinde köyde liderler yetiştirilerek bâzı tecrübelerden geçirilmiştir. Bunun yanında mahallî idareleri sübvansiyone etmek sistemimiz yola yardım, suya yardım ve saire gibi hattâ bakanlıkların bünyesine girecek kadar tecrübeler geçirmiş bir safhadadır. O halde biz hemen ikisinin ortasında bir noktadayız. Her iki bakımdan da meseleyi tecrübe etmiş, bir ölçüde denemiş bir noktadayız. Tutumumuz bu iki denememizden ve dünyanın bu iki istikametteki gayretinden faydalanılarak bir yol çizmek olmalıdır, kanısındayım. O halde imkânlarımız mahdut, ihtiyaçlarımız pek çok olduğuna göre elbette ki toplum kalkınması metodu üzerinde ehemmiyetle durmak zorundayız. Muhterem senatörler, toplum kalkınması metoduna geniş açıdan iliştiler. Kendilerinin getirdiği, bu metodu şimdiden kavramış görerek hakikaten kendimi memnun saydım. Bir kere meseleyi rejim bakımından ele alan arkadaşlar oldu. «Fakir memleketlerde demokrasi yürümez.» fikri ileri sürüldü. Fakir memleketlerde demokrasiyi yürütmenin tek şartı toplum kalkınması metodunu kurarak köyü kendiliğinden meselelerini çözen topluluklar haline getirmek. Bugünkü anlayışa göre bütün dünyada toplum kalkınması metodu, demokratik nizamın fakir memleketlerde yaşamasını temin edecek belli-başlı bir unsurdur.

Bir kısım arkadaşlarım ekonomik kalkınma için her şeyden evvel insana yönelişin zaruri olduğunu güzel misallerle ifade ettiler. Aynı şartlar içinde, aynı imkânlar içinde insanlar değişti mi o bölgelerde bir kalkınmanın mümkün olacağını çok güzel yapılmış araştırmalarla burada dile getirerek beyan ettiler. Toplum kalkınması metodu, arkadaşlarımın da ifadelerine uygun olarak insana yönelen bir metot olarak gelişmektedir.

Sevgi arkadaşlarım, bâzı senatör arkadaşlarım haklı olarak Devlet memurlarının köye yaklaşmasının zaruri olduğunu, onlarla birlikte ancak bu yakınlıktan netice alınacağını söylediler, doğrudur. Toplum kalkınması metodu, hizmet götürenleri de içine alan, onları eğitim ve onlara netice vermeyi öğreten bir metodolarak gelişmektedir. Bir kısım arkadaşlarım haklı olarak yalnız bir ilkokul eğitimi değil, köye yararlı bir eğitim, bir halk eğitimi üzerinde durdular, doğrudur. Başka türlü köy kalkınması mümkün değildir. Köydeki insanların ge-

lişebilmesi için, ayrı bir eğitime, kendi bölgelerine uygun bir eğitime, hattâ ilkokuldan başlıyarak bir halk eğitimine tabi tutulması lâzımdır. Toplum kalkınması metodu insanı bu yönden ele alan ve geliştiren bir metot olarak görünmektedir.

Bir kısım senatör arkadaşlarını ise siyasi partilere bu mevzuda vazife düştüğünü, bu meselelerde particiliğin doğru olmadığını çok haklı olarak ifade ettiler, doğrudur. Bütün dünyada olduğu gibi, bizde de bir geri kalmış bölgenin ileriye doğru hareket edebilmesi için birlik ve beraberlik halinde çalışması lâzımdır. Bütün ayırıcı unsurların, kabile ziddiyetlerini, kan dâvalarını, mezhep ihtilâflarını ve bu arada parti ihtilâflarını alabildiğine köye götürüp ve bilhassa bu gibi teşekkülleri buna vasıta kılıp köyü birbirine katmasının Türkiye'nin kalkınmasına darbe olacağı bir katî hakikat olarak meydandadır. Toplum kalkınması metodu birleştirici bir metot olarak gelişmektedir.

Sevgili arkadaşlarım; muhterem senatörlerin verdikleri ifadelerden anlaşılıyor ki; toplum kalkınması metodunun, Türkiye'nin gerçeklerine ve senatör arkadaşlarımın isteklerine uygun bir metot olarak Türkiye'de tatbik edilmesi zaruridir. İnsan gücünü harekete getirecek bir metottur. Bizde ve dünyada yapılan çalışmalar şu istikamette görülmektedir. Mademki, bir gizli işsizlik ve harekete geçirilmesi lâzım muazzam bir insan gücü var, bir senatör arkadaşım bunu milyarlarla ifade ettiler, haklı olarak, o halde bu insan gücüne yönelecek bir metot, bir usul iktisaden geri kalmış bölgelerde ele alınmalıdır. On senelik, 30 u aşkın memlekette yapılan tecrübeler ve bize de birkaç senedir yapılan tecrübelerle, Türkiye'de uygulanmasını düşündüğümüz metot senatör arkadaşlarımın isteklerine uygun bir istikamette görülmektedir.

Bu metodun gayesi köye hizmeti götürmek değil, köyde insanı kendi kendine kalkınmayı ister hale getirmek ve kendi kendine meselelerini çözebilir, iş programları yapabilir bir noktaya getirmektir. Bu da eğitimle olur. Toplumu bizatihi kendi meselelerini çözecek bir birleşme içine getirebilirken Devletin vazifesi de bunu küçük yardımlarla teşvik etmek olacaktır.

O halde toplum kalkınması metodu denince, büyük yatırımlarla köyü kalkındırmak değil, Türkiye'nin gerçeklerine ve böyle iktisaden geri kalmış memleketlerin gerçeklerine göre oradaki insanları ilmî bir yönden harekete geçirecek bir metodu uygulamak olarak ele almak lâzımdır.

Muhterem arkadaşlarım, bunun için çare, evvelâ hizmet görenlerin köye bu eğitimin içerisinden geçmesi, bunları anlaması ve köyde netice alır bir noktaya gelmesi, görülmektedir. Devletin köye hizmet götüren yetmiş bin memuru vardır. Ama köyde netice alacak bir yetişme içinde olmadığı için bunların bütün gayretlerinin mühim bir kısmı boşa gitmektedir. Bakarsınız bir vali aynı imkânlarla bir köyü kıpırdatabilmiş. Başka bir vali aynı imkânlarla netice alamamış. Niçin? yaradılışı. O valinin yaradılışı bu ilmî açıdan, toplum kalkınması metoduna uygundur, yaradılıştan öyledir, ama, öbürünün değildir, netice alamaz. O halde bunu tabiata, yaradılışa bırakmak değil bir ilmî açıdan ele almak, eğitmek, yetiştirmek köye hizmet götüren bütün insanları köyde netice alabilecek bir seviyeye getirmek, eğitmek toplum kalkınması metodunun başında görülmekte ve bizde de yapılan tecrübelerde bu husus öncelikle ele alınmış bulunmaktadır. Altı pilot vilâyetin, altı kazasında yapılan çalışmalar bu istikamette olmuş evvelâ il seviyesindeki köyle alâkalı memurlar, sonra ilçe seviyesindeki köyle alâkalı memurlar, daha sonra köye yakın memurlar eğitime tabi tutularak köyde netice almanın denemeleri yapılmıştır. Bir anda bundan çok parlak neticeler beklemeyin. Bir cemiyetin bünyesini birdenbire değiştirmenin güçlüğünü hattâ hizmet götüren kadronun sistemini değiştirmenin güçlüklerini takdir edersiniz. Ama bu yola gitmekten başka çare yoktur. Belki yavaş yavaş netice verecektir. Ama mutlaka netice verecek. Birçok memleketlerde denemeler geçirmiş, bizdeki denemeler de şimdilik ümit verici görülmektedir. Ama bu denemelerin gelişmesi, bünyemize daha uygun, gerçeklerimize daha uygun noktaya gelmesi de ayrıca faydalı olacaktır.

Demekki toplum kalkınması metedonun bir yönü hizmet götüreni eğitmektir. Bu bizde

de denenmeğe başlanmıştır. Bunun yanında ikinci yön olarak halkı harekete getirecek, halkı kalkınmaya hazır, halkı birlikte harekete hazır bir eğitimden geçirmek meseleleriyle karşı karşıya gelinmektedir. Bunun başında köy içerisinden örnekler yetiştirmek, onları eğitmek ve onlar vasıtasiyle köyü etkilemek gibi usuller görülmektedir. Bunların da denemeleri Türkiye'de başlamıştır. Ama üzerinde çalışılacaktır.

Şimdi, bir taraftan hizmet götürenler eğitilmekte, bir taraftna köyün bünyesi bir teşkilâtlanmaya, bir beraber çalışmaya hazırlanmakta, bunların ikisi birleşince bir ölçüde köyün harekete geçmesi mümkün olacak ve bu metoda göre neticeler alınmıya başlanacaktır. Bunu da alabilmek için metodun öngördüğü usul şu : Hiçbir azman evvelâ gerçek ihtiyaçtan köye gidilmemeli, iş evvelâ duyulan ihtiyaç ele alınmalı, duyulan ihtiyaca karşı köyün toplu olarak alâkası fazla olacaktır. Bu ihtiyaç içerisinde, köyün toplu olan alâkası fazla oldu mu bir program dâhilinde köyü çalıştırmaya başlamalı. Köy bu işi başardı mı, beraberce bir netice almanın şevkini ve hevesini gördü mü ondan sonra gerçek ihtiyaçları hep beraber yapmak kolay olacaktır. Devlet buna sadece yardımcı, teşvikçi ve imkânlarını köyün kendi kendine kalkınmasında yardımcı olarak kullanacaktır.

Muhterem arkadaşlarım; dediğim gibi itkisaden geri kalmış bölgelerde on seneden beri geniş şekilde kullanılan bu metot daha ziyade insanı harekete geçiren bir metottur. Ama öyle bölgelerde şu da görülüyor ki; finansman büyük değil, fazla değil. Meselâ; Hindistan bu bölgelere pek az finansman yapmakta, daha ziyade teknik yardımlar yapmakta. Bütün imkânları köye bırakmakta. Kendi kendisine, kendi imkânlarına bırakmaktadır. Biz bir açıdan toplum kalkınması metoduna gitmekle beraber bir açıdan da öteden beri bir ölçüde sübvansiyon yapma, yukarıdan yardımlar yapma yolunda da hayli ilerlemiş bulunmaktayız. O halde, bizim diğer bir açıdan etüdettiğimiz mevzu da sadece toplum kalkınması metodu değil, mahallî idarelere doğru gitmek ve köyleri sübvansiyone etmenin yollarını aramaktır. Görünüş odur ki, bizdeki yardımlar çok dağınık noktalardadır. Okul yapılır, yolsuzdur, ondan zarar görülür. Tesis yapılır, içme suyu yoktur. Yani birbiriyle alâkalı değil, yapılan bu yardımların dağınıklık içinde olduğu görülmektedir.

O halde biz bir orta yoldayız. Ne Hindistan gibi tamamen insan gücüne dayanan kalkınma, ne de İngiltere ve Fransa gibi insan gücünü itmiş yalnız sübvansiyonla bir kalkınma. Yahut mahdut bölgeler saydım, bunun gibi bir kalkınma. Biz bir orta yoldayız, bir taraftan zarurettir, toplum kalkınması metodu ile insan gücünü harekete getirmeye mecburuz, desantralizasyona doğru giderek onu kendi gücüyle gelişir halde tutarken bir taraftan da yardımlarımızı dağınıklıktan kurtarmak yolunda olmamız zaruri görülmektedir. Bizden önce yapılan çalışmalara devam edilmiş, toplum kalkınması metodunda hakikaten plânlamanın toplum kalkınması grupu faydalı eserler vermiştir. Öbür mevzularda da çalışmalar var, ama bakanlık kurulduktan sonra da bir ölçüde araştırmayı uygun bulduk. Bunları biraz daha geliştirerek, bu faydalı gelişmeleri biraz daha geliştirerek, Türkiye'nin gerçeklerine daha uygun bir sistem kurmanın çalışmaları içine girdik.

Bakanlık kurulduktan sonra yapılan çalışmaları da kısaca arz etmek isterim. Bizden evvel yapılan çalışmaları biraz daha ileri götürmek için diğer bakanlıklarla beraber değişik çalışmalar yaptık ve yaptığımız çalışmaların başında diğer memleketlerde de bu köy meselelerine dair bâzı tetkikler vardı, alâkalı vekâletlerin uzmanlariyle beraber bu köy meselelerini tetkik ettik. Bugün bu tetkikimiz bir ölçüde tamamlanmış ve raporu hazırdır.

Bunun dışında, Devlet Plânlama Dairesi iyi bir çalışma yaparak bize bu çalışmaların ve bugüne kadar olan çalışmalarının hulâsalarını getirdi ve Köy Bakanlığının çalışmalarının nasıl olması lâzımgeldiğine dair fikirlerini söyledi. Bu rapor tamamlanmış ve bize verilmiştir. Üzerinde çalışmaya başlamışızdır, bitirme yolundayız.

Bunun dışında bir senatör arkadaşımız da dokundu. Dedi ki; «Kaymakamlardan ve valilerden bilgi alınsaydı, bâzı yönlerden daha

istifadeli bir yola gidilmiş olurdu.» Senatör arkadaşımın bu fikri doğrudur. Biz, Bakanlığı kurduğumuzun hemen ertesinde 500 küsur kaymakam ve 60 küsur valiye köy meseleleri etrafında oldukça faydalı ve geniş bir anket açtık. Buna 500 küsur kaymakam ve 62 vali zannediyorum, cevap verdi. Bunların üzerinde çalışmalar yapılmış, bunlar derlenmiş toplanmış ve hulâsası bir rapor halinde elimize gelmiş, bu çalışmalar bitmiştir. Bunun dışında İstanbul Üniversitesi İdari İlimler Enstitüsü bizim için bir çalışma yapmış ve değerli bir raporu elimize vermiş bulunmaktadır. Bunun dışında köylerde yapılan bâzı kurslar vardır. Bu kursların daha faydalı, daha verimli bir hale gelebilmesi için alâkalı uzmanlardan mürekkep bir komisyon, çalışmalar yapmıştır. Bugün yarın raporu elimize verilecektir. Bundan başka merkezde köy hizmetlerinin nasıl yürütüldüğünü tesbit eden bir özel komisyon çalışmalar yapmış, o da raporunu bize vermiştir. Bunun dışında köy hizmetleri, yol, su, elektrik ve sair gibi mevzuları daha verimli bir hale getirebilmek için alâkalı uzmanlardan mürekkep bir özel komisyon istifadeli ve uzun bir çalışma yapmıştır, onlar da raporunu bize vermiştir; köyün alım satımı, kooperatifleşmesi yani ekonomik meseleleri için bir çalışma yapılmış ve raporu bize verilmiştir. Hulâsa, 10 ayrı özel ihtısas komisyonu, bugüne kadar çalışarak, daha evvel yapılan çalışmaları, dünyadaki çalışmaları da göz önünde tutarak raporlarını bize vermiş bulunmaktadırlar. Şimdi bunların terkibini yapmak üzereyiz ve birkaç güne kadar bu terkip bitmiş olacaktır.

Bu şekilde kuruluş safhasını tamamlamış olacağımıza kaani bulunuyorum. Fakat çalışmalar devam edecektir, etmelidir. Bunu ifade ediyorum ve nasıl devam edeceğini de arz edeceğim.

Sevgili arkadaşlarım; demin size metodu söyledim. Demek ki, toplum kalkınması metodunda mesele; il seviyesinde, ilçe seviyesinde memurları eğitmek, onlar arasında koordinasyon kurmak ve bunların köye gidebilmesini, köyde netice alınmasını takibetmek ve köyde itiyat çözme denen yani, köye hizmet götürmenin karşı karşıya gelip meseleyi çözmesini ifade eden usulü denemek lâzımdır. Bu kuruluşumuz sırasında biz de bizatihi bu meseleleri tetkik ederken komisyon çalışmalarımızdan aldığımız intıba ile 7 vilâyette çalışma yapmış bulunuyoruz. Yaptığımız çalışmalar pilot bölge olarak alınan vilâyetlerle, alınmıyan vilâyetlerdedir. İkisini mukayese edebilmek imkânını bulabilmek için yedi vilâyete gitmiş bulunmaktayız. Gittiğimiz vilâyetlerden Samsun, Antalya, Edirne, pilot bölge olarak toplum kalkınmasının metodunu tatbik ettiğimiz vilâyetlerdir. Bunun yanında Elâzığ, Tunceli ve Niğde toplum kalkınması metodu tatbik edilmemiş bölgelerdir. Yalnız Plânlamada şu nokta da vardır ki, yalnız toplum kalkınması metodundaki tecrübeler değil, bunun dışında vilâyetlerdeki tecrübelerin üzerine eğilip onları geliştirmek kalkınma için faydalı olacaktır. Bu bakımdan bâzı vilâyetlerdeki hususiyetlere dikkat ettik. Meselâ Niğde'de bütün köylerin telefonlondırılması gibi bir deneme var. Bunu yerinde görmekle fayda mütalâa ettik. Elâzığ'da bir halı meselesi üzerinde durulmakta. Bunu yerinde görmekle fayda mütalâa ettik. Tunceli'nde de büyük bir dağınıklık var. Zannediyorum 500 küsur kadar köye rağmen bine yakın dağınık yerleşme ünitesi içinde 200 ü aşkın okul yapılmaktadır. Ama bundan sonra da dağınık bölgelerdeki okula kimse gitmemektedir. O dağınık bölgelere de köyün içinde okul yapıldığı zaman bu sefer köyün yarısı kadar bir nüfus o okula gelememektedir. Şu halde bu okul sisteminin bir başka açıdan denemesinin yapılması lâzımdır. O vilâyette şöyle bir düşünce vardır : Bir küçük pansiyon tipinde toplayıcı okul tecrübesi. O vilâyette bunu yerinde gördük ve yapılmasını faydalı mütalâa ettik. Şu halde, bu yaptığımız çalışmalarda gerek toplum kalkınması metodunu yerinde izlemek, gerek onun dışındaki tecrübeleri görüp hem ondan fikir alıp hem ona hız vermek gibi bir sisteme de dikkat ettik.

Muhterem arkadaşlar, bu arada köyün içine girmemizin memurlara örnek olmak, memurları köye yaklaştırmak gibi bir sebebi de var. Bunun dışında memuru köylü ile karşı karşıya getirip ihtiyaçlarını köylüye söyletip meselelerini çözmek ve koordinasyon nerede kopuyor, il seviyesinde mi, ilçe seviyesinde mi? Koptuğu noktaları tesbit etmek gibi bâzı araş-

tırmalar üzerinde durduk. Bunları ifade ederken birkaç senatör arkadaşımın haklı tereddütlerine de cevap vermek isterim. Bunları söylemiye fırsat olmadığı için, kendilerine göre tefsir ettiler ve çok değerli arkadaşım dediler ki; «Köyü yeniden keşfedercesine dolaşmakta olduğunu dinliyoruz. Bir an evvel teşkilât kurulursa faydalı olur.» Senatör arkadaşımı haklı buluyorum. Çünkü bu izahatı vermek imkânını bulamamıştım. Evvelâ takriri verenlere çok teşekkür ederim ki, bu izahatı vermek imkânını buldum. Ama, görülüyor ki, çalışmalarımız köyü yeniden keşfeder bir zihniyet içinde değil, Türkiye'ye getirmek istediğimiz bir metodu yerinde izlemek gibi bir noktadayız. Bunun faydalı olacağı inancını hâlâ taşıyorum.

Biran evvel teşkilât kurulursa, dediler. Sevgili arkadaşlarım, size bütün dünyadan misaller getirdim. Görüyorsunuz ki, bütün dünya milletleri içinde, bilhassa Amerika gibi kültürü ileri bir memlekette bile bu Bakanlık kurulduğu zaman uzun bir tetkika ihtiyaç duyulmuştur. Yani bu süratle, acele ile karar verilecek bir husus değildir. Biz de yapılan çalışmalar ve araştırmalara rağmen bunu geliştirecek noktadayız. Daha dünyada tecrübe halinde bulunan ve nasıl kurulacağı çeşitli şekilde araştırılan bir bakanlığın, birkaç aylık bir tetkik imkânını hoş görmeleri lâzımdır. Kaldı ki, Hükümet programında da icrai noktadan tetkik edileceği sarih olarak ifade edilmiş ve Millet Meclisi ve Senatoda Hükümete güven oyu verilerek bu tetkik bir anlayışla karşılanmıştır.

Muhterem arkadaşlarım bakanlıklar, dediler. Bugün geri kalmış bölgelerde bakanlıklar ayrı ayrı açılardan kurulmakta, meselâ Hindistan Bakanlığı bir koordinatör bakanlıktır. Çünkü elinde finansman imkânı yok. Ancak, halkın gücünü harekete getirecektir. Küçük teknik yardım yapacaktır. Bunun için bir büyük ticari organa lüzum görmüyor, gerekirse topluyor ilgili bakanları, koordinasyon ile ufak yardımları yapıyor. Ama öbür açıdan finansman yapan ve yukardan sübvansiyon yapan ileri memleketlerin bakanlıkları kabil olduğu kadar bir kuvvetle toplamaya çalışıyorlar. Biz ikisinin ortasındayız.

Bunun dışında, Irak, Suriye gibi memleketler daha ziyade bunu mahallî idareler bakanlığı şeklinde kurmak yolundadırlar. Demiştim söyledim, Kanada'da son Kabinede Köy Bakanlığı gibi bir kuruluş için teklif yapılmıştır, ticari bir Ziraat Bakanlığını, hâlâ araştırıyorlar, nasıl kuralım diye.

Demekki dünyada tecrübe halinde bulunan bir metodu süratle kuracağım diye bir yanlış yola gitmenin mesuliyetini taşımayı doğru bulmadım. Araştırmadan bir zarar geleceğine kaani değilim. Ama, hızla çalışıyoruz, oldukça mesafe aldık. Ümidediyorum ki, büyük ölçüde ilk neticelerini hep beraber almış olacağız.

Bakanlığın kuruluşu mevzuunda; dünyadaki ve bizdeki iki ayrı çalışmayı göz önünde tutarak, iki ayrı sisteme doğru gitmemiz zaruri görülmektedir. Demekki bakanlığın değişik ve dağınık hizmetleri, ki otuzu aşkın hizmetin köye gitmesi için birleştirici, koordinatör bir vasıf mutlaka olacaktır. Ama bunun yanında bâzı mühim hizmetleri ele alacak icrai bir tarafı da olacaktır. Çünkü, Türkiye ne Hindistan kadar sübvansiyone edemiyecek kadar bir noktada, ne de İngiltere kadar her şeyi sübvansiyone edip iş gücünden faydalanamıyacak bir noktadadır. O halde biz ortada bir yol bulmak zorundayız.

Bakanlığın kuruluşu için çok değerli tavsiyelerde bulundular, kadrolara dikkat etmemi söylediler ve çürük temel üzerinde olmasın, dediler. Bütün bu tavsiyeleri memnuniyetle karşılıyor, bunlara uygun bir çalışma içinde olacağımı ümidediyorum. Çünkü, hakikaten Köy Bakanlığı, nispi sistem içinde Hükümetler gelir, Hükümetler gider, şahıslar gelir, şahıslar gider, ama Türkiye gibi nüfusunun % 70 i köylerde ıstırap içinde bulunan bir topluma hitabedecek bir bakanlık kuvvetli bir sistem içinde kurulursa, zannediyorum bu en büyük hizmet olur. O halde, vazifenin iyi görülebilmesi için Bakanlığın kuvvetli bir sistem içinde kurulması lâzımdır. Bu fikirde olan arkadaşlarıma aynen iştirak ediyorum.

Muhterem arkadaşlarım, bir senatör arkadaşım dedi ki, bu Bakanlığın kuruluşunda şeref de, vebal de Bakanın olacaktır. Şunu ifade edeyim ki, mesuliyet taşıyan bir insan olarak elbette ki, hatalarım olacaktır. Bunun mesuliyetini, vebalini kabul ediyorum. Hatasız insan olmaz. İyi yapmaya çalışacağım. İyi yaptığımı ve hatalarımı söylerseniz memnun olacağım. Ve fakat insanlar

hatasız olmaz, hatada israr etmek iş yapmamak demektir. Mesele, hatada ısrar etmemek ve onu düzeltmeye çalışmaktadır. Hatalarım olacaktır. Ve bunun mesuliyetini, vebalini kabul ediyorum. Fakat şerefe gelince; en açık kalble, rahatlıkla söylüyorum ki, şeref sizlerin, Parlâmentonun, Millet Meclisinin ve Senatonun olacaktır. Neden öyle olacaktır? İfade edeyim; bir seçim sathı mâilindeyiz. Görüyoruz ki, dâva büyük, az bir zaman var; bir Bakanlık kuruldu diye Türkiye'nin her yerinden çeşitli istekler gelecektir. Bunun ağırlığı ile karşı karşıya kalacağız. O halde icra olarak sadece bir Bakanlık kurmuş olmayı büyük bir muvaffakiyet saymıyorum. Köy Bakanlığı kurulurken bunu açıkça ifade edelim. Ama iyi bir kuruluş yaparsak bu benim meselem değil, hepimizin meselesidir. Bununla, Parlâmento, tarih huzurunda şerefli bir hizmet yapmış olacak. Yıllarca geri kalmış bir köye hizmet edebilecek iyi bir kuruluş, Parlâmentonun eseri olacak. Didişmeler, çekişmeler oluyor ama bu hâdiseler içinden hislerimizden sıyrılıp görebilirsek bu Millet Meclisi ve bu Senato bu memlekete hizmetler yapmak yolundadır. Bir ihtilâlden demokrasiye geçmenin - ki dünya tarihinde pek nâdir bir hâdisedir - güçlüklerini ardımızda bıraka bıraka mesuliyet içinde mesafe almış noktadayız. Plânlı bir çalışma, plân içinde çalışma, demokratik nizam içinde çok güçlükleri olan bir hâdisedir. Birbirimizle çekişiyoruz, didişiyoruz ama bunda da büyük mesafeler almış noktadayız. Şimdi hep beraber, Parlâmento ile beraber hepimizin yardımlariyle beraber - ki, bu konuşmalarda da bunu gördüm, bahtiyarımdır - didişmelere rağmen Köy Bakanlığı etrafında her cihetten konuşan arkadaşlarım destekleyicidir. Hep beraber iyi bir Bakanlık kurarsak tarihe bıraktığımız eserler arasında bu da ciddî bir eser ve hizmet olacaktır kanısını taşıyorum. O halde eser hepimizin olacaktır.

Şimdi bugünkü noktadan sonra gidişimizi arz etmek istiyorum. Bu çalışmalar sonunda bâzı daireleri Bakanlığa bağlıyacağız. O dairelere ile birlikte yeniden çalışarak teşkilât görev kanununu hazırlıyacağız. Bunda hepinizin yardımını rica ediyorum. Cumhuriyet Senatosundaki arkadaşlarımın, Millet Meclisindeki arkadaşlarımın yardımı ile bu teşkilât görev kanunu iyi bir istikamette gelişmeli ve yapılmalıdır. Bu arada geri bırakılmış köy kurultayı da yeni bir açıdan ele alınmalıdır. Bir taraftan köy kurultayında münevverlerin devam eden alâkasını daha metotlu bir şekilde teksif ederek, bir taraftan da çalışmalarımızla, Senato olarak, Millet Meclisi olarak, iyi bir Bakanlığın hep beraber kurucusu olursunuz ümidindeyim.

Beni alâka ile dinlediğiniz için teşekkür ederim.

Hürmetlerimle (Alkışlar)

NİHAT PASİNLİ (Erzurum) — Soru sormak istiyorum.

BAŞKAN — Efendim, bu kanun mevzuu değil, ama buna rağmen çok kısa olmak üzere sualinizi sorabilirsiniz. Bu bir genel görüşmedir. Zaten mesele bir sual mahiyetindedir. Buyurun sorun.

NİHAT PASİNLİ (Erzurum) — Geri kalmış bölgelerin kalkınmasında plânın öngördüğü hususların Doğu'da tahakkuk etmediği bir vakıa olduğuna göre köylerin kışın yapılacak gezisine acaba geri kalmış Doğu bölgelerinden başlamak düşünülüyor mu, düşünülmüyor mu? Çünkü mahrumiyet bölgelerini kışın görmek lâzım. Yazın çiçekli zamanda görmek bir netice vermez. Bunu Sayın Bakandan öğrenmek istiyorum.

KÖY İŞLERİ BAKANI LEBİT YURDOĞLU (İzmir Milletvekili) — Çok muhterem arkadaşıma bir kere ifade edeyim ki, biz köyleri görmek için değil; bir usulü tecrübe etmek, il, ilçe seviyesindeki koordinasyonu tecrübe etmek ve bunun köy ihtiyaçlariyle karşılaştırılmasını ve neticelerini görmek için dolaşıyoruz. Gezdiğimiz vilâyetlerde, gidebildiğimiz yerlerden - ki bunlar 6-7 tanedir - 2 tanesi tamamen mahrumiyet bölgesi idi, Tunceli ve Elâzığ. Biz her bölgede iki açıdan bu tecrübeleri yapmak zorunda idik. Onun için seçerken her bölgeden seçtik. Edirne'yi, Tunceli'ni, Elâzığ'ı da seçtik ve bu, görmek için değil, doğrudan doğruya bir deneme yapmak içindi. Bu bir deneme olduğu için her bölgede yapmamız ve toplum kalkınması tecrübelerini de görmemiz zaruri idi. Bu bakımdan bunları seçtik...

BAŞKAN — Sayın Demir.

MEHMET ALİ DEMİR (Tunceli) — Bakanlık kurulurken, ayrıca bir Köy Bankası kurulması hususunda Bakanlığın bir çalışması var mıdır?

KÖY İŞLERİ BAKANI LEBİT YURDOĞLU (Devamla) — Ayrı bir banka üzerinde

çalışma yok. Yalnız Ziraat Bankasının çalışmalariyle, İller Bankasının çalışmaları üstüne eğilmiş durumdayız. İller Bankasının büyük sermayesi köylerden toplandığı halde yaptığımız tetkiklerde bugüne kadar köylere sağlıyabildiği imkân yüzde ikiyi geçmiyor. Yardım daha ziyade belediyelere olmuş. Binaenaleyh, İller Bankasının kaynaklarından köylere nasıl istifade sağlıyabiliriz. İller Bankası ile nasıl çalışırız, diye bir gayretimiz var. Demin ifade ettim on raporun bir tanesi de İller Bankasının bu mevzudaki raporudur.

MEHMET ALİ DEMİR (Tunceli) — Böy Bankasının kurulması düşünülmüyor mu?

KÖY İŞLERİ BAKANI LEBİT YURDOĞLU (Devamla) — Efendim, çok çeşitli meseleler var. Hepsini birden bir anda yapacak değiliz. Hep beraber çalışmalarımızı geliştirir, ihtiyaçlar olursa o zaman düşünürüz. Yani bir anda kuruluşta her şeyi alalım gibi büyük yükleri alıp bâzı şeylerin de o yükün altında ezilmemesi lâzım ama, Ziraat Bankasında da bilhassa bâzı kredileri daha verimli halde ve kontrol altında tutmanın çalışmaları yapılmaktadır, efendim.

BAŞKAN — Buyurun sualinizi sorun Sayın Orhon.

SABAHATTİN ORHON (Giresun) — Toplum kalkınmasında bâzı memleketler sırf insan gücüne dayanarak iktisaden ileri gitmiş memleketler mahallî idarelerin subvansiyone edilmeleriyle bunu halletmektedirler. Biz ise orta yoldayız dediniz. Memleketimiz ayarındaki memleketler bu şekilde midir? Misal verebilir misiniz?

KÖY İŞLERİ BAKANI LEBİT YURDOĞLU (İzmir Milletvekili) — Şimdi efendim, toplum kalkınmasını bütün dünya tatbik ediyor. Amerika ve İngiltere'de de toplum kalkınması tatbik ediliyor. Ama şöyle tatbik ediyorlar, onların usulleri şu : Genç ve ihtiyarların boş zamanını değerlendirmek açısından tatbik ediyorlar. Binaenaleyh, her memleket kendi bünyesine göre toplum kalkınmasını tatbik eder. Yoksa bu memleketlerin hiçbiri toplum kalkınmasını, köy kalkınması olarak ele almamışlar. Şimdi, arz ettiğim memleketler bölge olarak, meselâ Japonya'da Hokaido adası, zaten Japonya'da pek köy karakteri görülmüyor. Bir bölge geri kalmışsa kuvvetli bir organizasyonla orayı karkındırıyorlar. Bir elden idare ediyorlar. Bunun dışında İtalya, güney kasası, güney kasası da aşağı - yukarı böyle ve zannediyorum on seneye yakın bir zamandan beri devam ediyor. Kuvvetli bir organizasyon kurmuşlar, tamamen oradan finansmanla kalkınıyorlar. Toplum kalkınması metodunu hiç kullanmıyorlar. Fransa : Fransa dört bakanlıktan sübvansiyone ediyor. Bunların biri Tarım Bakanlığı, biri İçişleri Bakanlığı... En çok bu iki bakanlıkta umum müdürlükler kurmuşlar ve nisbetler tesbit etmişlerdir.

Suyunu yaparsan yüzde şu kadar, yolunu yaparsan - eğer arkadaşım arzu ederlerse rakamlarını da verebilirim - % şu kadarını finanse ederim v.s. diyor. Demek ki, köy kalkınmasında iki yol var. Bâzı memleketlerde toplum kalkınması kullanılabiliyor, bâzılarında toplum kalkınması hiç kullanılmıyor. Hindistan sadece toplum kalkınmasını kullanıyor. Öbür memleketler hiç kullanmıyor. Şimdi iki ayrı uç, biz bir taraftan finansmana girmişiz, hâdisenin içindeyiz. Hâdisenin içindeyiz, mecburuz bunu bir kere ele almaya. Ne yapacağız bunu? Çünkü bu finansman yukardan programlar halinde geldiği zaman toplum kalkınması metodunu tatbik güçleşiyor. O zaman köye şu his geliyor; her şeyi Devlet yapacak. Her şeyi Devlet yapacak hissi geldi mi o zaman bu metodun getirdiği kolaylık güçleşiyor. Programlar yukardan tesbit edildi mi, finansman yukardan geldi mi köye gideceksiniz, bir kalkınma hevesi yaratacaksınız, bir organizasyon ruhu meydana gelecek, kendileri aralarında bir iş programı yapacaklar ve bana yardım edin diyeceklerdir. Dönmüş, yukardan hepsi programlanmış. Nasıl yardım edeceksin. Yani bizdeki zaruretler o noktada ki, biz öteden beri yukardan sübvansiyon içine girmişiz, toplum kalkınması metodunu da daha yeni dener haldeyiz. O halde bu noktada mecburuz ikisini birden tetkik edip bu yola gitmeye. Suriye ve Irak'ta bu bir mahallî idare olarak kuruluyor. Ve onlar da bir arayış içinde. Demek ki, kuruluş bütün dünyada yeni yeni gelişiyor. Bakanlık ancak beş - altı yerde kurulmaktadır ve onlarla tecrübe halindedir. Binaenaleyh, yerleşmiş, oturmuş uçlar vardır. Misalini aldığım Hindistan senelerden beri toplum kalkınması metodu içinde. Bunun dışında Fransa İngiltere'yi söyledim. Bunun dışında bâzı bölgelerde meselâ İspanya'nın Bagajoz bölge-

sini falân söyledim. Demek ki herkes bir arayış içinde... Biz mecburen bu yolun içindeyiz. Büyük ölçüde sübvansiyon yapıyoruz. O halde bu sübvansiyonu nasıl yapmamız lâzım ve toplum kalkınması programlariyle bu sübvansiyonu nasıl birleştirmemiz lâzım? Üzerinde çalıştığımız ciddî mevzulardan birisi bu olmak lâzımdır efendim.

BAŞKAN — Tamam Sayın Bakan, buyurun. Yeterlik önergesini okutuyorum efendim.

ETHEM MENEMENCİOĞLU (İstanbul) — Bir sualim var.

BAŞKAN — Bir dakika Sayın Bakan, sual var.

ETHEM MENEMENCİOĞLU (Devamla) — Bir meseleyi anlamak istiyorum. Çocukluğumdan beri, gençliğimden beri dedelerimizin ıslahat ve kalkınma fikirlerinin tesiri altında yetişmiş bulunuyorum. Vekil Beyefendinin ifadelerinden de anladım ki, bizim memleketimiz, kalkınması için plân diyerek meydana getirilen şeyin tamamen aleyhindedirler. Kelimelerinin fikir ve ifadelerinin içinden çıkan mâna bu plânın aleyhinde olduklarıdır. Şimdi eğer köy kalkınmasında 40 bin köyümüz kalkınmamış vaziyette ise bunun 5 binini bir tarafa bırakabiliriz. Ama, 35 bin köyümüz fakru zaruret içinde, sefalet içinde bulunurken tepeden inme kalkınmanın memleketimize hayrı olacağını elbette Köy İşleri Bakanı arkadaşımız kabul buyurmazlar. İfadelerini memnuniyet ve sevinçle anladım ki, evvelâ köyün kalkındırılmasını istiyorlar. Ancak köy kalkınmasında en üstte veya altta veya en baştaki zümre milleti sömürür. Başka hiçbir faydası olmaz.

Onun için bendeniz daha sarih bir surette anlamak istiyorum, acaba...

BAŞKAN — Sayın Menemencioğlu, bir zümre milleti sömürür dediniz. Ben pek iyi anlıyamadım...

ETHEM MENEMENCİOĞLU (Devamla) — Eğer tepeden inme kalkınmaya gidiyorsak ki, gidiyoruz, bu bir zümre hükümetinin milleti sömürmesinden başka bir şey değildir.

BAŞKAN — Bu tâbir biraz ağır, Sayın Menemencioğlu.

ETHEM MENEMENCİOĞLU (Devamla) — İstediği kadar ağır olsun. (Gülüşmeler)

BAŞKAN — Neyi öğrenmek istiyorsunuz efendim?

ETHEM MENEMENCİOĞLU (Devamla) — Ben öğrenmek istediğimi sizden değil, Vekilden öğreneceğim.

BAŞKAN — Ama ben idare ediyorum, cevabı ben temin ediyorum.

ETHEM MENEMENCİOĞLU (Devamla) — Ben öğrenmek istediğim şeyi Vekil Beyefendiden sordum.

BAŞKAN — Sordunuz, peki... Cevap verin Sayın Vekil...

KÖY İŞLERİ BAKANI LEBİT YURDOĞLU (Devamla) — Sayın Senatör bir açıyı aydınlatmamı istedi. Aydınlatmamda fayda vardır. Şimdi köy kalkınması yukardan aşağıya değil, aşağıdan yukarıya bir kalkınmadır. Köyün kendi meselelerini çöze, çöze yukarıya doğru kalkınması. O halde benim Bakanlığım yukardan aşağıya değil aşağıdan yukarıya meseleleri getiren, ihtiyaçlara cevap veren ve köyün ihtiyaçlarını Hükümet içinde gören, takibeden çözümler arıyan bir Bakanlıktır. Burası doğru ama dünyanın her memleketi bugün bir plân içinde yukardan aşağıya kalkınmaya gitmektedir. Ve plânsız bir kalkınmanın olmıyacağı da artık gittikçe bir hakikat haline gelmektedir. O halde bunları nasıl bağdaştıralım, mesele burada.

Yaptığımız hazırlıkların başında bu unsur mühim bir mevki işgal etmektedir. Şimdi köyden gelen ihtiyaçlarla yukardan gelen programları birleştiren bir sistem içindeyiz. Aradığımız usul şu; kesinleşmemiştir, üzerinde çalışıyoruz, köyden gelen ihtiyaç programları ilçe seviyesinde alâkalılar tarafından ele alınacaktır. Bunlar programlanacak ve ile gelecektir. Yukardan gelen plânın dikey programları ile aşağıdan gelen ihtiyaçlar, il seviyesinde bir arada gözden geçirilerek vilâyetin, kazanın, köyün ihtiyaçlarına uygun bir şekilde Kalkınma Programı tatbik edilecektir. Çünkü, plân ve program demek aşağıdan gelen ihtiyaçla, yukardan gelen sistemlerin ve programların bağdaşması demektir. Bu, plâna hız verecektir; bu plâna hız verici bir istikamettir. Ve çalışmamız da budur, böyle olmasında da fayda vardır. Plânsız, programsız yalnız aşağıdan gelen gayretlerin faydası yoktur. Aşağıdaki ihtiyaçlara ehemmiyet vermeden, köyün gerçek ihtiyaçlarına yönelmeden yukardan gelen programlar da, netice itibariyle, kısır olmaktadır. O halde bu iki akışı,

aşağıdan gelen ihtiyaçlarla yukardan gelen programları birleştirecek bir metodun içine, Bakanlığının da gayretiyle, gireceğiz.

ETHEM MENEMENCİOĞLU (İstanbul) — Bendeniz çok sevinmiştim ifadelerinizle, tekrar teessüre düştüm, affını rica ederim.

KÖY İŞLERİ BAKANI LEBİT YURDOĞLU (İzmir) — Sayın senatör teessüre düşmesi sebebini izah etmiş olsaydı anlıyabilirdim. Sebebini izah etmediği için anlıyamadım.

BAŞKAN — Bir yeterlik önergesi var, okutuyorum.

Başkanlığa

Köy kalkınması konusu sayın hatiplerin ve Bakanın konuşmalariyle en iyi şekilde açıklanmıştır.

Görüşmelerin yeterliğinin oylanmasını saygı ile rica ederiz.

Denizli	İsparta
Cahit Akyar	Suat Seren

BAŞKAN — Şimdiye kadar 9 sayın üye konuşmuştur, daha söz almış çok arkadaş var. Kifayet önergesi kabul edilmediği takdirde sırada Sayın Sezai O'Kan var, ona söz vereceğim.

Yalnız 9 sayın üye ve bir de Bakan konuşmuş bulunmaktadır. Yeterliği oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Kabul edilmemiştir.

Sayın Sezai O'Kan.

SEZAİ O'KAN (Tabiî Üye) — Konuşmaktan vazgeçiyorum, efendim.

BAŞKAN — Sayın Çağa... Sayın Çetin... Sayın Ege... Sayın Alpaslan... Sayın Arıkan... Sayın Artukmaç... Bu arkadaşlarımızdan konuşmak istiyen kimse bulunmadığına göre genel görüşme bitmiştir, efendim.

6. — GÖRÜŞÜLEN İŞLER

1. — 765 sayılı Türk Ceza Kanununun 6123 sayılı Kanunla muaddel 455 nci maddesiyle 2275 ve 3038 sayılı kanunlarla muaddel 459 ncu maddelerine birer fıkra eklenmesine dair kanun teklifinin Millet Meclisince reddolunan metni ve 765 sayılı Türk Ceza Kanununun 6123 sayılı Kanunla muaddel 455 nci maddesiyle 2275 ve 3038 sayılı kanunlarla muaddel 459 ncu maddelerine birer fıkra eklenmesine dair kanun teklifi hakkında Cumhuriyet Senatosu Anayasa ve Adalet Komisyonu raporu (M. Meclisi 2/516; C. Senatosu 2/119) (S. Sayısı : 410 a ek) (1)

BAŞKAN — Danıştay kanun tasarısına geçeceğiz. Ancak, bu arada süresi yarın bitecek olan bir kanun teklifi vardır. Yarın bitmediği takdirde kendiliğinden kanunlaşacaktır. Bu sebeple Başkanlık bunun gündeme alınıp görüşülmesini Sayın Genel Kuruldan istirham eder.

Bunun için bir önerge vardır, okutuyorum :

SABAHATTİN ORHON (Giresun) — Şimdiye kadar nerede imişler? Hep böyle geliyor.

BAŞKAN — Yeni basılmış ve dağıtılmıştır. Bunun bir hususiyeti vardır. 25 Şubatta Umumi Heyete gelmiş ve Umumi Heyet komisyona havale etmişti. Bu sebeple gecikmiş bulunuyor.

Önergeyi okutuyorum :

Yüksek Başkanlığa

410 a ek sıra sayılı kanun teklifi basılıp üyelere dağıtılmıştır.

Senatodaki görüşme müddeti dolmak üzere olduğundan gelen kâğıtlardan gündeme alınarak öncelik ve ivedilikle görüşülmesini arz ve teklif ederim.

Anayasa ve Adalet
Komisyonu Sözcüsü
Tokat
Zihni Betil

BAŞKAN — Gündeme alınması hususunu oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... (Komisyon yok, vekil yok, sesleri) Hükümet adına var, komisyon yok ben mecburum. Müddetli bir kanundur, diğer kanunlar gibi tehir edemem efendim, kanun başlığını okutuyorum. (Komisyon yok, sesleri) Komisyonu getirteceğiz, zaman kalmadı, okuyun efendim. (Gürültüler)

Önceliği komisyon istemiştir, komisyonu bekliyeceğiz. Burada hazır değiller, fakat getirteceğiz, efendim. Kanun tasarısı müddetlidir,

(1) 410 a ek S. Sayılı basmayazı tutanağın sonundadır.

efendim. Görüşemediğimiz takdirde kanunlaşacaktır. Sayın üyeler, tasarının Cumhuriyet Senatosundan geçmeden kanunlaşmasına elbetteki hiçbirimiz razı olmazsınız.

VASFİ GERGER (Urfa) — Sayın Başkan, bu arada gündemde bulunan ve tohumluklardan alınacak faizler hakkındaki kanun tasarısını görüşelim.

BAŞKAN — Arz ettim efendim, öncelik kararı verilmiş olduğundan bilâhara Danıştay kanun tasarısını görüşeceğiz.

VASFİ GERGER (Urfa) — Bekliyoruz ve bekliyeceğimize göre, nasıl olsa Danıştay Kanununu da görüşmüyoruz.

BAŞKAN — Komisyon gelinceye kadar her iki raporu okutuyorum, efendim.

Anayasa ve Adalet Komisyonu raporu

25 . 2 . 1964

Yüksek Başkanlığa

Cumhuriyet Senatosu Bolu Üyesi Sırrı Uzunhasanoğlu ve dört arkadaşının, 765 sayılı Türk Ceza Kanununun 6123 sayılı Kanunla muaddel 455 nci maddesiyle 2275 ve 3038 sayılı kanunlarla muaddel 459 ncu maddelerine birer fıkra eklenmesine dair teklifin reddine dair olup Millet Meclisinin 9 . 1 . 1964 tarihli 29 ncu Birleşiminde kabul edilen, Adalet Komisyonu raporu ve teklif dosyası Millet Meclisi Başkanlığının 13 Ocak 1964 tarihli ve 5700 - 34202 sayılı yazıları ile Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına tevdi olunmakla Komisyonumuzun Şubat 1964 tarihli Birleşiminde tetkik ve müzakere olundu:

Cumhuriyet Senatosu Bolu Üyesi Sırrı Uzunhasanoğlu ve 4 arkadaşının teklifi T. C. Kanununun 455 ve 459 ncu maddelerinin değiştirilmesi isteğini natık bulunmaktadır.

Millet Meclisi Adalet Komisyonu sözü edilen maddelerin değiştirilmesi isteği ile İzmir Milletvekili Mustafa Uyar ve 4 arkadaşı tarafından teklifin müspet mütalâa edilerek tanzim edilen raporu ile birlikte Başkanlığa sunulduğundan bahisle, Sırrı Uzunhasanoğlu ve 4 arkadaşının teklifinin reddine karar vermiş ve Millet Meclisi Genel Kurulu da 9 . 1 . 1964 tarihli 29 ncu Birleşiminde bu ret kararını kabul etmiştir.

Mustafa Uyar ve 4 arkadaşı tarafından yapılan teklifin Millet Meclisi Genel Kurulunda henüz görüşülmediği öğrenilmiştir.

Anayasamızın 92 nci maddesi, Millet Meclisinde kabul, değiştirilerek kabul veya reddedilen tasarı ve tekliflerin Cumhuriyet Senatosunda görüşülmesini belli sürelere bağlamıştır.

Mustafa Uyar ve 4 arkadaşı tarafından yapılan teklif üzerinde Millet Meclisinde cereyan edecek görüşmelerine ne zaman başlanıp ne zaman bitirileceğinin kestirilmesi mümkün olmadığı gibi intizar halinde sözü edilen 92 nci maddenin belli ettiği sürenin dolması da muhtemeldir.

Mustafa Uyar ve 4 arkadaşı tarafından yapılan teklifin Millet Meclisince kabul, değiştirilerek kabul veya reddi halinde mesele Cumhuriyet Senatosuna intikal edeceğine, gerek komisyonumuzda gerekse Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunda görüşüleceğine ve görüşmeler sırasında sözü edilen 455 ve 459 ncu maddelerde değişiklik yapılması gerekip gerekmediği ve gerektiği takdirde en uygun olan değişiklik yapılacağına göre Sırrı Uzunhasanoğlu ve dört arkadaşı tarafından yapılan tekliflerin reddedilmesinin uygun olacağı çoğunlukla kararlaştırılmıştır.

Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunun tasviplerine sunulmak üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Başkan	Sözcü
Aydın	Tokat
Muhalifim	Zihni Betil
Söz hakkım saklı	
O. Saim Sarıgöllü	
Kâtip	
Kastamonu	Tabiî Üye
Muhalifim	Muhalifim
A. Nusret Tuna	Kadri Kaplan
Tabiî Üye	Cumhurbaşkanınca S. Ü.
Mucip Ataklı	Âmil Artus
Aydın	Bursa
Muhalifim	Şeref Kayalar
Fikret Turhangil	
Erzurum	Konya
Nihat Pasinli	Muammer Obuz
Sivas	Uşak
Rifat Öçten	Kâmil Coşkunoğlu

Anayasa ve Adalet Komisyonunun ikinci raporu

9 . 4 . 1964

Cumhuriyet Senatosu Yüksek Başkanlığına

Komisyonumuzun, 25 Şubat 1964 tarihli Birleşiminde tetkik ve müzakere olunarak reddi hakkında rapor tanzim olunan Cumhuriyet Senatosu Bolu Üyesi Sırrı Uzunhasanoğlu ve 4 arkadaşının, 765 sayılı Türk Ceza Kanununun 6123 sayılı Kanunla muaddel 455 nci maddesiyle 2275 ve 3038 sayılı kanunlarla muaddel 459 ncu maddelerine birer fıkra eklenmesine dair kanun teklifi ve teklifin reddi hakkındaki 25 Şubat 1964 tarihli ve 75 karar sayılı rapor Genel Kuruldaki müzakerelerde teklif dosyası ile birlikte geriverilmekle komisyonumuzun 9 Nisan 1964 tarihli Birleşiminde görüşüldü.

Tatbikatta Türk Ceza Kanununun 455 ve 459 ncu maddelerinde unsurları tesbit edilen suç faillerinin kusur derecelerinin değişik olduğu müşahede edilmektedir. Böyle ahvalde, suç faillerine verileceği 455 ve 459 ncu maddelerde tesbit edilen cezaların, kusur derecesine göre indirilebilmesi, suçla ceza arasında âdil nisbet tesisi gerektiği hakkındaki ceza hukuku kaidesine uygundur.

Cumhuriyet Senatosu Bolu Üyesi Sırrı Uzunhasanoğlu ve 4 arkadaşının teklifi, esas bakımından, yukarda arz edilen ceza hukuku kaidesine uygun görülmüştür.

Kanun teklifi, 3 madde halinde yapılmış ise de, komisyonumuz, 455 nci madde ile 459 ncu maddeye eklenilecek fıkraların ayrı maddelerde gösterilmesinin, vuzuh ve açıklık bakımından, daha uygun olacağı kanısına varmış ve teklifi 4 madde haline kalbetmiştir.

Komisyonumuz, mahkemelere tanınan takdir yetkisinin, suça konu olan fiillerin mahiyetleri ve faillerin kusur dereceleri göz önünde bulundurulmak suretiyle, daha kolay ve daha isabetli bir şekilde kullanılması içinde teklif metninde değişiklik yapmıştır.

Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunun tasviplerine arz edilmek üzere Yüksek Başkanlığa saygı ile arz olunur.

Başkan	Sözcü
Aydın	Tokat
O. S. Sarıgöllü	Z. Betil

Kâtip

Kastamonu	Cumhurbaşkanınca S. Ü.
A. N. Tuna	Â. Artus
Aydın	Bursa
F. Turhangil	Ş. Kayalar
Erzurum	Konya
N. Pasinli	M. Obuz
Kütahya	Samsun
O. C. Erkut	C. Bulak
Sivas	Tekirdağ
R. Öçten	S. Üren

Uşak

Söz hakkım saklıdır

K. Coşkunoğlu

BAŞKAN — Komisyon Başkanı ve Sözcüsü henüz gelmemiştir. Demin de arz ettiğim gibi bu müddetli bir kanundur. Bir dahaki birleşime kadar müddeti dolmuş olacaktır. Bu sebeple bu birleşim bu kanun teklifinin görüşülmesini yapmak zarureti aşikârdır. Bunu müzakere etmeden Birleşimi kapatmak mümkün değildir. Danıştay kanunu tasarısının tümünün görüşülmesine başlıyacağız. Komisyon sözcü ve başkanı geldiği zaman tekrar buna döneceğiz.

2. — Danıştay kanunu tasarısının Millet Meclisince kabul olunan metni ve Cumhuriyet Senatosu Geçici Komisyon raporu (M. Meclisi 1/474, C. Senatosu 1/375) (S. Sayısı : 435) (1)

BAŞKAN — Komisyon?.. Burada. İlgili Devlet Bakanı?... Burada.

Tasarı uzun müddetten beri dağıtılmış bulunmaktadır. Gerekçe teknik ibarelerle dolu olduğu için okunup okunmamasını oylarınıza sunacağım. Gerekçenin okunmasını kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmemiştir.

Tümü üzerinde söz istiyenler Sayın Coşkunoğlu, Özgür ve Okyayuz.

FARUK IŞIK (Van) — Efendim, ufak bir zühul yapılmıştır, müsaade ederseniz tavzih edeyim.

BAŞKAN — Maddesi gelince yaparsınız Sayın Işık, mamafih buyurun.

FARUK IŞIK (Devamla) — 127 nci madde muvacehesinde muvakkat 7 nci maddenin çıkarılmasını istiyorum.

---

(1) 435 S. Sayılı basmayazı tutanağın sonundadır.

BAŞKAN — 127 nci madde muvacehesinde geçici 7 nci maddeye muhalifsiniz öyle mi efendim?

FARUK IŞIK (Devamla) — Evet efendim.

BAŞKAN — Sayın Coşkunoğlu?... Yok. Selâhattin Özgür, buyurun efendim.

SELÂHATTİN ÖZGÜR (Tabiî Üye) — Sayın Başkan, üyeler ve Sayın Bakan;

Çok eski bir tarihi olan Devlet Şûrası, 2 nci Sultan Mahmut zamanında ıslahatın bir ihtiyacı olarak meydana gelmiş bir müşavere heyetidir. Tarihin seyri içinde Tanzimatta, Meşrutiyette, Cumhuriyette muhtelif isim, vazife ve teşkilât ile memlekete hizmet eden tarihî bir müessese olmuş, bâzan istenmiş, reislerine nâzır payesi verilmiş ve yükelâ heyetine dâhil edilmiş, bâzan da istenmemiş gayet mahdut vazife ve salâhiyetlerle teçhiz edilmiştir. Cumhuriyet devrinde ilk defa 1924 Teşkilâtı Esasiye Kanunu ile ilk defa Anayasa müessesesi haline getirilmiştir.

Yeni Anayasa, esas itibariyle vazifesinde bir değişiklik yapmamış ancak: Başkan ve üyeleriyle, Başkanın sözcüsünün seçimini Anayasa Mahkemesi gibi tarafsız bir müesseseye bırakarak, Danıştay siyasi etkilerden masun kılmaya çalışmıştır, Senelerce seçim mercii hakkında yapılan uzun münakaşaları iyi bir şekilde neticelendirmiştir.

Eskiden beri teknik bir daire olarak çalışan Danıştay bu suretle de daha çok teminat altına girmiştir.

Keza Anayasanın 140 ncı maddesinin son fıkrasına göre müessesenin kuruluşu, işleyişi ve yargılama usulleri, mensuplarının nitelikleriyle atanmaları, hakları ve ödevleri, aylık ve ödenekleri, meslekte ilerlemeleri, haklarında disiplin kovuşturması yapılması ve disiplin cezası uygulanması, mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı esaslarına göre kanunla düzenlenir demektedir. Halen tetkik etmekte olduğumuz tasarı Anayasanın 140 ncı maddesine göre hazırlanmış ve iki yılda çıkmasını istediği kanunlardandır. Tasarının tümü tetkik edildiği zaman görülecektir ki;

Danıştay mensuplarına tanınan haklar, vazifeler ve teminatlar oldukça mükemmeldir.

Bağımsızlığa ve hâkim teminatına sahibolacak mensuplarının millete karşı vazifelerini yaparken hiçbir etkinin altında kalmadan tamamen ve kanuni kanaatlerinden hareket edeceklerine emin bulunuyoruz.

İdari mahkemelerin kurulması hususunda Anayasada emredilen kanunun da biran evvel çıkarılması temenni edilir.

İdari dâvaların kısa zamanda intacedilmesi vatandaşı büyük sıkıntılardan kurtarmakla kalmıyacak aynı zamanda, Devlete olan itimadı, güveni daha da artırıcı olacaktır. İş hacmi her sene genişliyen Danıştayın bu kanunla dâvaları rüyet etme imkânlarının artacağını ümit etmek biraz güç olacaktır. (Zira ancak 3 daire ilâve etmekle yetinilmiştir) Danıştayın kuruluş gayesini gerçekleştirmek için uzun zamandan beri yapılagelen çabanın, boşa gitmemesi ve Anayasada verilen hakların görevlerin ifasında gerçek değerini bulmasını tamamen bu kanundan beklemek biraz fazla iyimserlik olacaktır. Çünkü tasarı kuruluş bakımından pek yenilik getirmemekte ve tasarıdaki kuruluşla da üzerinde ağır bir yük halinde bulunan dâvaların kısa bir zamanda neticelendirileceği kanısı hâsıl olmamaktadır.

Daha ziyade şahıs ve şahıs üzerinde duran tasarı teşkilât bakımından esaslı ve rasyonel bir değişiklik getirmektedir. Tasarının gerekçesinde ifade edilen, idari mahkemelerin kurulması hakkında da mutaassıp ve muhafazakâr görüş de nazarı dikkatten kaçmamıştır. Tasarının üzerindeki kısa mâruzatıma nihayet vermeden evvel: Şunu temenni ederim ki; tasarı yüksek fikirlerinizle bezenerek, milletimize hayırlı olacak bir şekilde çıksın. Hürmetlerimle.

BAŞKAN — Sayın Okyayuz, buyurun.

CAVİT TEVFİK OKYAYUZ (İçel) — Sayın Başkan, sayın senatörler, (Üst derece mahkemeler olarak) adaletimize güven verici bir hizmet sağlıyacak Danıştay Kanunu tasarısının Senatomuza gelmiş olmasını büyük bir sevinçle karşıladığımı arz ederek sözüme başlamak istiyorum:

Anayasamız; bu müesseseyi; «Danıştay; ilk derece ve genel olarak; üst derece idare mahkemesidir..» diyerek tarif etmektedir. Müteakip madde ve fıkralarında da vazifelerini saymakta; Başkan ve üyelerinin seçimini izah etmekte; işleyişini, yargılama usullerini, mensuplarının niteliklerini ve atanma usullerinin, mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı altında kanunla düzenleneceğini tesbit etmektedir.

Anayasamız, üçüncü bölümünde nizamladığı yargı müessesesinin içinde Danıştaya yüksek mahkemeler safında ehemmiyetli yerini vermiş bulunuyor. Aynı kanun idare kısmında da 114 ncü maddesiyle «İdarenin hiçbir eylem ve işlemi, hiçbir halde yargı mercilerinin denetimi dışında bırakılamaz.» hükmüyle, kayıtsız, şartsız; her merciin, her tasarrufunun kanunun ve yetkili kanun mercilerinin denetimi altında olduğunu ifade ederek, kanun hâkimiyetinin büyük ve değişmez kaidesini tesis ve temin etmeye çalışmıştır. Bu suretle hukuka bağlı Devlet ilkesi fikri, bütün vuzuhiyle tahakkuk etmekte ve Devlet her karar ve tasarrufunda, bütün meseleleriyle çalışmalarında hukuk hâkimiyetinin her şart içinde adalet, hak ve hakikat istiyen ölçülerine bağlılığa mecbur edilmiştir. Nitekim 132 nci madde aynen; «Bu organlar ve idare, mahkeme kararlarını hiçbir suretle değiştiremez ve bunların yerine getirilmesini geciktiremez.» diyerek bu hukukî ve cebri nizamı tam bir açıklıkla tesbit etmiştir... Demokrasinin ideolojisine hâkim; hukuk nizamının gerçekte tahakkuku, bu türlü bir hukuk hâkimiyetinin, kanun hâkimiyetinin güciyle sağlanabilir. Kanaatimizce, Danıştay Kanunu, bu zaviyeden büyük bir önem taşımaktadır ve demokratik rejimin temel müesseselerinden olarak milletçe beklediğimiz, adalet anlayış ve isteyişimiz bakımından güven verici yüksek bir mahkemeyi kurup düzenlemektedir. Kanun, Danıştayın hukukî hususiyet ve hüviyetini ilk hükmünde belirtmiş ve faaliyet konusu; idari uyuşmazlıkları ve dâvaları görmek ve çözümlemek diyerek bu hususa bir açıklık getirmiştir... Bu faaliyet ve hususiyet hepimizce bilindiği gibi; idare hukukunun doğuşu ile ilgilidir ve onunla meydana çıkmıştır. Bu istikametteki gelişme, hukukun üstünlüğü fikrini; sosyal, ekonomik ve medeni her türlü münasebetlerde hâkim kılmayı esas tellekki eden, çağdaş medeniyetin büyük bir eseri ve hattâ zaferi olmuştur.

Artık ferdin hukukî ve Devlet hukuku arasında derece farkı ile düşünen bir zihniyetin, huzur yerine huzursuzluk veren gayriâdil ölçüleri ortaçağa gömülmüştür ve artık Devletin hukuka riayeti gerçek müeyyidelere bağlanmış, hukuk ilkesine bağlı Devlet fikri, işler bir müessese haline gelmiştir. Çünkü Devletin tasarrufları üzerinde bugün kazai bir murakabe temin ve tesis edilmiştir.

Bu murakabe; idarenin çalışmalarında, kanunlara riayet edilip edilmediğinin; bu çalışmalar da mevzuatla belirli hizmet kaidelerine uyulup uyulmadığının; hukukun tesbit ettiği belirli ve cebri kaideler dışında keyfî ölçülere sapılıp sapılmadığının, her mânada hür, bilgili, tecrübeli ve tarafsız hâkimler tarafından bu sahalardaki tasarrufların tetkikiyle yapılacaktır. Bu vazifeyi; yüksek bir mahkeme olarak Danıştay Kanuniyle kendisine tevdi ve teslim edilen hukuk ölçüleri içinde yapacak ve memlekette hukuk hâkimiyeti fikrinin büyük ve hukukî teminatlarından biri olacaktır. Bu sebeple hukukî kanaat ve inanışımıza uygun olan bu müesseseyi ve onun kuruluşuna ait tasarıyı memnuniyetle karşılamaktayız.

Sayın senatörler;

Müessesenin verdiği kararların mutlak olark icra edilmesiyle bu huzur verici neticenin tahakkuk edebileceği âşikârdır. Anayasamız gerekçesinde (kaza mercii vasfında olmıyan mercilerin kararlarına karşı genel idare mahkemesi olarak kabul edilen ve üyeleri tam bir hâkimlik statüsüne kavuşturulan Danıştay'a, müracaat hakkı kanunlarla önlenemiyecektir...) demektedir. 114 ncü maddedeki «Hiç bir halde» tâbirinin taşıdığı mâna ve ifade açıktır. Sıkıyönetim ve olağanüstü hallerde dahi idare, tasarruflarının, bu ifade ile hesabını vermeye ve hukuk nizamına riayete mecbur edilmiştir. Yazık ki bu katî, değişmez ve değiştirilmez hükme ve bu cebrî nizama rağmen tatbikat her zaman böyle cereyan etmemektedir.

1963 yılının 17 Ağustos tarihli Milliyet Gazetesinde teessürle okuduğumuz ve şu anda bu kürsüden yine teessürle hatırladığımız, İstanbul Üniversitesinin Tıp Fakültesi Dekanının bir Danıştay Kararına karşı davranışı ve bir bakan'ın Danıştay kararını icra etmemekteki tasarrufu bize ümit ve güven veren hukuk nizamı fikrini en azıyla lekelememişse zedelemiştir.

Yasama organının dahi hürmete ve itaata mecbur edildiği bir mahkeme kararının tatbik edilmemesi hakikaten üzücü ve elem vericidir. Yürütme Organı olan Hükümetin Danıştay kararlarına uyması ve onu ifa ve icra etmesi köklü bir hukuk prensibi olarak hepimiz tarafından büyük bir dikkat ve gayretle korunmalıdır. Danıştay kararlarını yerine getirmekle sorumlu kişiyi tâyin ve tesbit etmenin zor olacağı, vekil-

lerin siyasi mesuliyetlerinin mevcudolduğu, şahsi tazminat açılabileceği; kanuna müeyyide koymanın hukuk sistemimize uymıyacağı, diğer idari merciler için, cezai takibatın yapılabileceği iddia ve itirazları hakikaten münakaşa edilebilir. Fakat gerçek odur ki; istisnai de olsa bu mahkeme kararlarının icra edilmemesi hali; hukuk Devleti fikrini ve bu kazai merciin hakkın tesbit ve yürütülmesindeki kuvvetini, büyük ölçüde zedelemekte ve bu müesseseyi hukukî hususiyet ve hüviyetiyle za'fa düşürmektedir. Kanunun 95 nci maddesinin sonuna eklenen fıkra ile bu endişe kısmen karşılanmak istenmiştir. Tatbikatın Anayasanın sevkettiği katî nizam içinde inkişafı en halisane ve en kuvvetli temennimizdir. Bu halisane temennimize rağmen inanışımız odur ki; bu yüksek derece mahkemesinin kararlarının tatbikatında, hatası görülenler için; müeyyideye tallûk eden tadil tasarısı, hukukun hâkim kılınması zihniyeti memleketimizde yeteri kadar hürmet ve alâka görmediğine göre Senatomuza yakında ve yeniden getirilecektir. Şüphe yok ki, bu; kanun tasarısı; hukuk hâkimiyetinin Devletten üstünlüğü fikrini, Anayasamızın ruhuna ve sarahatle serd ettiği hükümlere uygun olarak gerçekleştirmek fikrine bağlı olarak hazırlanmağa gayret edilmiştir. Ve yine şüphe yok ki, getirdiği yeni hükümler ve bâzı yeniliklerle Devlet Şûrası Kanununa nazaran bir ilerleme gerçeğinin içindedir. Bu kanunla yıllarca tatbik edilen alışkanlıklardan ayrılarak yeni bir zihniyete ve yeni bir sisteme tevcih edilmiştir. Böyle olmakla beraber sağladığı imkânlara rağmen, Danıştayda birikmiş olan ve bir çığ gibi büyüyen dâvaların hallinde ferah verici bir çabukluk getirebilecek midir? Bugün memlekette bilhassa idari dâvaların çıkarılamamasından ve ıstırap verici müddetler içinde uzamasından ve uzatılmasından büyük bir vatandaş kütlesi derlidir ve geniş ölçüde şikâyetçidir. İyi ve ucuz adaletin yanında millete huzur ve güven verici bir âmil olarak; çabuk adaletin tesiri, hiçbir zaman ihmal edilemez.

Bu kanunla getirilen teşkilât ve yenilikler, yalnız başına bu neticeyi sağlıyamıyacaktır. Tasarıda işaret edilen; alt derece idari mahkemelerin bir an evvel kuruluşuna çalışılarak bu neticenin huzur verici bir gerçek olarak bir an evvel sağlanmasına gayret sarfedilmesi, hukukun hâkimiyeti neticesini kazandırıcı, müessir bir tedbir olarak çok ehemmiyetlidir. Hâkimin talebi üzerine idare, işleminin dayandığı sebebi bildirmeğe mecbur edilmekle «yürütme organının mahkeme kararına uyması kaidesi bütün kuvvetiyle sağlanmış ve ferdin hukukunu teminat altına alarak; icrada temel olmasını istediğimiz hukuk fikri tam bir kuvvetle değerlendirilmiştir. Danıştay Kanununun maddelerine geçildiğinde kanaatlerimizi şüphe yok ki ayrıca arz edeceğiz.

Kanunun adaletimize dolayısiyle milletçe huzurumuza yararlı ve hayırlı hizmetler sağlaması dileğiyle Cumhuriyet Senatosuu ve Sayın Başkanını hürmetle selâmlarım.

BAŞKAN — Tümü üzerinde başka söz istiyen? Yok. Maddelere geçilmesini oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Kabul edilmiştir.

İvedilik hususunda daha önce bir takrir gelmiş bulunmaktadır. İvedilik hususunu oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Maddeleri okutuyurum.

Danıştay Kanunu tasarısı

BİRİNCİ BÖLÜM

Kuruluş

Danıştay

MADDE 1. — Danıştay, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ile görevlendirilmiş yüksek idare mahkemesi, danışma ve inceleme merciidir.

BAŞKAN — Madde üzerinde söz istiyen var mı?.. Yok. Maddeyi oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler.. Kabul etmiyenler.. Kabul edilmiştir.

Bağımsızlık ve yönetim

MADDE 2. — Danıştay bağımsızdır. Yönetimi ve temsili Birinci Başkana aittir. Danıştayın, bütçe ve Hükümetle ilgili işleri Başkanlık aracılığı ile yürütülür.

BAŞKAN — Madde hakkında söz istiyen var mı?.. Yok. Maddeyi bu şekliyle oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Danıştay meslek mensupları

MADDE 3. — Danıştay meslek mensupları şunlardır :

A) Birinci Başkan, daire başkanları ve üyeler;

B) Başkanunsözcüsü ile kanunsözcüleri;

C) Başyardımcılar ve yardımcılar.

BAŞKAN — Madde üzerinde söz istiyen var mı?.. Yok. Maddeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Teminat

MADDE 4. — Danıştay Birinci Başkanı, daire başkanları ve üyeleri ile Başkanunsözcüsü, yüksek mahkeme hâkimleri olarak Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının kendilerine sağladığı teminat altında hizmet görürler.

Diğer meslek mensuplarına teminatı, bu kanunla düzenlenir.

BAŞKAN — Madde hakkında söz istiyen var mı?.. Yok. Maddeyi oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Karar organları

MADDE 5. — Danıştayın karar organları şunlardır :

I - A) Daireler;

B) Danıştay Genel Kurulu;

C) İdari Daireler Kurulu;

D) Dâva Daireleri Kurulu;

E) İçtihatları Birleştirme Kurulu.

II - A) Başkanlar Kurulu;

B) Yüksek Disiplin Kurulu;

C) Yönetim ve Disiplin Kurulu.

BAŞKAN — Madde üzerinde söz istiyen var mı?.. Yok. Maddeyi oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Genel Kâtiplik

MADDE 6. — Birinci Başkanın, üyeler arasından seçeceği bir zat, Danıştay Genel Kâtipliği görevini yapar.

Genel Kâtipliğe, dördüncü derecedeki Danıştay meslek mensuplarından bir yardımcı ile lüzumu kadar memur verilir.

BAŞKAN — Madde üzerinde söz istiyen var mı?.. Yok. Maddeyi oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

İdari hizmetler

MADDE 7. — Danıştayda, Özlük İşleri Müdürlüğü, Evrak Müdürlüğü, Levazım Müdürlüğü ve bu kanunda yazılı veya ihticaya göre kurulacak bürolar ve kalemler ile kadrolarda gösterilen memur ve hizmetliler bulunur.

BAŞKAN — Madde üzerinde söz istiyen var mı?.. Yok. Maddeyi oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

Danıştay meslek mensupları ile idare memurlarının nitelikleri, seçilmeleri ve atanmaları Başkanların, üyelerin ve Başkanunsözcüsünün nitelikleri.

MADDE 8. — Danıştay Birinci Başkanı, daire başkanları, üyeleri ve Başkanunsözcüsü, yüksek öğrenimlerini bitirdikten sonra en az onbeş yıl Devlet memuriyetinde başarı ile çalışmış, dördüncü derece kadroda bu derece maaşı kazanılmış hak olarak almış, yüksek hâkimliğin gerektirdiği ahlâk ve seciyeye sahip ve:

A) Bakanlık, müsteşarlık, elçilik, valilik;

B) Yargıtay Başkanlığı, Daire Başkanlığı veya üyeliği veya Cumhuriyet Başsavcılığı yahut bu görevlere seçilebilme niteliğini kazanmış olmak şartiyle hâkimlik;

C) Hukuk, Siyasal Bilgiler, İktisat fakülteleri veya İktisadi ve Ticari İlimler akademilerinde, hukuk, iktisat, maliye veya âmme idaresi kollarında profesörlük;

D) Tuğgeneral, tuğamiral veya daha yüksek rütbelerde generallik veya âmirallik veya Askerî Yargıtay Başkanlığı veya Daire Başkanlığı veya üyeliği ile başsavcılığı yahut bu görevlere seçilebilme niteliğini kazanmış olmak şartiyle askerî hâkimlik;

E) Genel veya katma bütçeli dairelerde genel müdürlük veya en az bu sınıf ve derecedeki daire başkanlığı veya bu memuriyetlere eşit görevler;

F) Bakanlıkların, başhukuk müşavirliği veya birinci hukuk müşavirliği veya Maliye Bakanlığında bu sınıf ve derecedeki hukuk müşavirliği, müşavir avukatlığı ve Merkez Muhakemat Müdürlüğü;

G) Vergiler Temyiz Komisyonu Başkanlığı, daire başkanlığı veya üyeliği;

H) Danıştay Başyardımcılığı veya bu derecedeki kanunsözcülüğü;

Görevlerinden birinde bulunmuş olanlar arasından seçilir.

Başkanın Sözcüsünün yüksek öğrenimini, 14 ncü maddede sayılan fakülte veya yüksek okullardan birinde yapmış olması lâzımdır.

BAŞKAN — Madde üzerinde söz istiyen? Buyurun Sayın Okyayuz.

Sayın Ayhan, söz mü istiyorsunuz?

EŞREF AYHAN (Ordu) — Evet.

BAŞKAN — Komisyon adına mı?

EŞREF AYHAN (Ordu) — Hayır, şahsım adına.

CAVİT TEVFİK OKYAYUZ (İçel) — Sayın Başkan, sayın üyeler; 8 nci madde (H) fıkrasından sonra Millet Meclisi metninde sayın avukatlar için kabul edilmiş bir hüküm vardı. Bizim Karma Komisyon bu hükmü maalesef çıkarmış. Bu hüküm aynen şöyle idi :

«İ) Devlet memuriyetinde çalışmış olmak kaydı aranmaksızın en az onbeş yıl fiilen avukatlık; görev ve hizmetlerinden birinde bulunmuş olanlar arasından seçilir.»

Bu mevzuda bir takrir vererek bu fıkranın maddeye eklemesini arz ve teklif ediyorum. Avukatlık, bilindiği veçhile adaletimizin tesbit ve tevziinde hâkimlerimiz kadar mahkemelerimiz nezdinde yeri ve ehliyeti olan bir meslektir. Onbeş yıl bu vazifede çalışmış, mesuliyet taşımış bir arkadaşımızım, Danıştaya faydalı olacağı gayetle âşikârdır. Bu bakımdan bu hakkın arkadaşlarımızdan da esirgenmemesi hukuk ölçüleri ve tatbikatının tam değeri ile kazanılması yönünden faydalı ve zaruridir. Tadil teklifimizden alâkanızın esirgenmemesini istirham ediyorum.

BAŞKAN — Evvelâ, Sayın Eşref Ayhan, buyurun.

EŞREF AYHAN (Ordu) — Muhterem arkadaşlarım, 8 nci maddenin (İ) fıkrası, Millet Meclisinde kabul edildiği halde bizim Geçici Komisyonda, uzun müzakerelerden sonra çıkarıldı ve ikinci defa tekriri müzakere talebedildi, yine bu fıkranın çıkarılmasına karar verildi.

Meclis müzakerelerini bendeniz tetkik ettim. Orada da bu madde üzerinde uzun boylu tartışılmış ve bilâhara bir takrir verilerek (İ) fıkrası maddeye ithal edilmiştir. 8 nci maddenin (İ) fıkrasına kadar yukardaki bütün fıkralarını teker teker tahlil ederseniz maddeye, onbeş sene fiilen avukatlık yapanları ithal etmemek için hiçbir sebep yok; mantıki, hukukî hiç bir sebep mevcut değildir. Kaldı ki, Anayasa Mahkemesine dahi üye seçerken biz aynı şartları, vasıfları, durumları haiz olan avukatları Anayasa Mahkemesine üye seçiyoruz da Danıştaya seçmiyoruz. Bu kabili izah değildir. Bunun için Cavit Okyayuz arkadaşıma iltihak ederek onbeş sene fiilen avukatlık yapanların da, yani Millet Meclisinde kabul edildiği gibi, (İ) fıkrası halinde maddeye ilâvesini istirham ediyorum.

BAŞKAN — Sayın Gerger, buyurun.

VASFİ GERGER (Urfa) — Muhterem arkadaşlar, bendeniz de aynı noktayı nazarı savunmak istiyorum ve savunurken bu 8 nci maddenin (F) bendine istinadedeceğim. Dikkat buyurulursa (F) fıkrasında Maliye Bakanlığının bu sınıf ve derecedeki hukuk müşavirlerini ve müşavir avukatlıklariyle Merkez Muhakemat Müdürlüğünü kabul ediyor, sonra Devlet memuriyetlerinde muayyen dereceye kadar yükselip onbeş sene vazifede bulunanlara âmme hizmeti yapmıştır diye bu hakkı tanıyoruz. Fakat onbeş yıl avukatlık yapıp âmme hizmeti görmüş olanlara bu hakkı (İ) fıkrasını çıkarmak suretiyle tanınmamaktayız. Bu doğru değildir. Millet Meclisinin metnindeki fıkrayı kabul edip bu hakkın tanınması lâzımdır.

Maliye Vekâletinin müşavir avukatları aynı zamanda mukayyet olarak alınmış ise hariçte de avukatlık yaparlar.

Fakat Maliye Bakanlığında avukatlık yaptı diye ona bu hakkı tanırken diğer avukatlara tanınmaması doğru değildir. Sonra diğer avukatlar vardır ki, aynı zamanda yine Devlet dairelerinde fiilen müşavirlik vazifesiyle de tavzif edilmektedirler. Bunun misalleri çoktur. Vakıflar Umum Müdürlüğünde vardır; Devlet dairelerinin pek çoklarında vardır. Binaenaleyh Cavit Okyayuz ve Ayhan arkadaşlarımızın teklifleri yerindedir. Esasen Millet Meclisi de bunu kabul etmiştir. Bizim kabul etmememiz için Komisyonun göstereceği gerekçeye asla iltifata şayan olamaz. Kabul etmenizi ben de istirham ederim. Saygılarımla.

BAŞKAN — Sayın Kılıç.

MUHİTTİN KILIÇ (Konya) — Muhterem arkadaşlar, 8 nci maddenin (İ) bendinin Millet Meclisinin kabul ettiği şekilde kabulü için bendeniz de birkaç kelime söylemek üzere hepinizi tasdi ediyorum.

Benim anladığıma göre, muhterem arkadaşlar, asıl mühim olan şudur : Malûm olduğu üzere eskiden avukatlar Mahamat Kanunu diye bir kanunla idare edilirlerdi. Bu 3499 sayılı Kanunla ilk defa tesis ve avukatlar bir disipline alındığı zaman, 1 nci maddesi avukatlık meslekinin âmme hizmeti olduğunu tesbit etmiştir. Geçen sene muhterem arkadaşlarımın hâtırlıyacağı üzere bütün Türk barolarından müteşekkil, Ankara Barosunda, Barolar Birliğine nüve olacak, bir Barolar Birliği Kongresi aktedilmiştir. Bu Barolar Birliği Kongresinde alınan kararlara göre hazırladığımız bir avukatlık tasarısı sebebiyle, 3499 sayılı Avukatlık Kanunu gibi, avukatlık meselesi, İtalya'da da böyle, Belçika'da da böyle, Batı - Almanya'da da böyle diye hepsini tetkik ve tesbit ettik. Tetkikatımız neticesi de avukatlığın âmme hizmeti olduğu kabul edilecek mahiyette temerküz etti. Halen mevcudolan mevzuat da böyle olduğundan, yeniden tedvinini talebettiğimiz ve bendenizin de imzası bulunan Avukatlık kanun tasarısı da bu şekildedir. Aslında avukatların âmme hizmeti gördüğünü; yine 3499 sayılı Avukatlık Kanununun 49 ncu maddesi de tesbit ediyor. Avukatlara vazife esnasında yapılan hakaret, vazife esnasında memura yapılmış hakaret gibi sayılır. Sonra yirmi sene avukatlık yapan bir kimse Temyiz âzası olur; Anayasa Mahkemesi Kanununa göre Anayasa Mahkemesine âza olur. Muhterem Vasfi Gerger arkadaşımızın buyurduğu gibi Devlete bağlı olan yani sadece bir branşı, âmme hukukunu bildiği ve diğer mevzuatı bildiği kabul edilen müşavirler kendiliğinden Devlet Şûrasına âza olur da, onlardan daha çeşitli, mütenevvi vazife görenler hukukun her dalında, Ceza Muhâkemeleri Usulü Kanununa, Medeni Kanuna göre her türlü ihtilâfda yetkili olan ve onbeş senesini bitiren bir avukatın kendiliğinden, Millet Meclisinin kabul ettiği metinde olduğu gibi Şûrayı Devlete âza olması (Hüsnü Dikeçligil'in anlaşılmıyan bir müdahalesi.) - Ne buyurdunuz Sayın Dikeçligil?.. - kendiliğinden Şûrayı Devlete âza olması hukukidir, mantık silsilesinin icabıdır. Naçiz bir avukat olarak, Şûrayı Devlet gibi kıymetli bir müesseseye kendimi asla lâyık görmem, talibolmıyacak bir arkadaşınız olarak takdirlerinize arz ederim.

HAZIM DAĞLI (Çankırı) — Muhterem arkadaşlarım, diğer arkadaşlarımızın söyledikleri sözlere aynen katılıyorum. Tekrar ilâve edeceğim bir şey yoktur. Yalnız Anglosakson memleketlerinde yüksek hâkimler avukat olanlardan ayrılıyorlar. Yoksa, doğrudan doğruya hiçbir vakit bir hukuk mezununu mektepten çıktıktan sonra hâkim yapmıyorlar. Avukatlık meslekinde temayüz etmiş, memleketin ictimai dertlerini ve dâvalarını bütün inceliği ile bilen avukatları, en yüksek derecelere bu suretle getiriyorlar.

Gönül ister ki, - ve ben daima bu dâvayı savunmuşumdur - Şûrayı Devletteki bütün hâkimlerimizin, çoğunu avukatlardan getirelim. Arkadaşlarım, her hangi bir düşünceyle «onbeş sene dördüncü dereceden olmak falan gibi bir başlık üzerinde durduk, onun için çıkardık» diyorlar. Bu mühim değildir. Eğer bir avukat böyle tecavüz etmiş Devlet Şûrasına Temyiz üyeliğine Anayasa Mahkemesi âzalığına talibolmuşsa ve bu kabul edilirse memlekete faydalı olur. Binaenaleyh ben bu fıkramın Millet Meclisi metninde olduğu gibi aynen kalmasını rica ediyorum. Hürmetlerimle.

BAŞKAN — Sayın Işık, söz mü istiyorsunuz?

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI FARUK IŞIK (Van) — Evet Efendim.

BAŞKAN — Evvelâ söz alan arkadaşlar konuşsun da ondan sonra konuşursunuz. Buyurun Sayın Batur.

SUPHİ BATUR (Sinop) — Muhterem arkadaşlar, benden evvel konuşan hatip arkadaşlarımı dinledim. İki avukat arkadaşım, avukatlıkla fiilen meşgul olan iki arkadaşım, avukatların da Danıştaya seçilebilmeleri hususunu savundular. Ancak bu kanunda nazarı dikkate alınacak husus sistem meselesidir. Buraya bir sistem konmuş, birinci maddesiyle. Ne diyor? «Devlet hizmetinde onbeş sene çalış-

ması şarttır.» Bu, Devlet hizmetinde onbeş sene çalışmanın Anglosakson'larda kabul edilen avukatların hâkimlik yapmış olmalarına kıyas edilmesi doğru olmaz. Neden doğru olmaz? Oradaki sistem öyledir, buradaki sistem böyledir. Acaba diyorum kendi kendime, bu sistemi nereden kabul etmişler? Vehlei ûlâda insanın aklına gelen onbeş sene Devlete hizmet etmeyi şart koşmuş olması bir Devlet formasyonu aramak, yani Danıştaya seçilecek insanların evvelemirde bir Devlet formasyonunu iktisabetmesi lâzımgeliyor. Bu esaslı bir şart. Takdir edersiniz ki, bir Devlet formasyonu elde etmek kolay bir şey değildir. Bu kolay kolay elde edilmez. Dışarıda serbest çalışan bir avukat bütün şartları haiz olsa ve onbeş sene en iyi avukatlığı yapsa acaba Devlet formasyonuna sahip bir insan hüviyetine bürünebilir mi? Kanaatimce bürünemez. Çünkü Devlet formasyonu kolay elde edilen bir şey değildir. Bakarsınız en küçük bir memur Devlet formasyonu elde etmiştir. Ama bihakkin vazifesine devam ederek iktisabettiği bir formasyon varsa... İşte bu kanunun koyduğu sisteme göre evvelâ Devlet bu formasyonu arıyor. Onbeş sene çalışacaksın, ondan sonra buraya geleceksin. Arkadaşlarımız diyor ki, «Birtakım iktisadi kaideler koyuyor. Yüksek Hâkimler Kurulunda da vardır».. Belki olmuştur, belki doğrudur. Ama, burada Hükümetten gelen tasarı sistemi itibariyle onbeş sene Devlet hizmetinde bir formasyona girmiş olmasını kabul ediyor. Yani bir kılık - kıyafet istiyor. Arkadaşlarım, takdir edersiniz ki, Osmanlı İmparatorluğundan beri bir kılık - kıyafetin Devletin bekasında büyük faydası olmuştur. Bu gayrikabili inkârdır. Bir nazır gelmiş, bir vezir gelmiş, bir Sadrazam gelmiş Devlet formasyonunu haiz olduğu için Devleti kurtarıp çıkmıştır.

Danıştay bu vasıfta insan ister. Ben arkadaşlarımın kanaatleri hilâfında, behemehal Devlet hizmetinde onbeş sene çalışmış olmanın şart olması lâzımgeldiği kanaatindeyim. Avukatlar belki bu formasyonda insan olabilir, olmaz demiyorum, böyle bir şey yok. Ama bin avukat içinde ikibin avukat içinde, beş bin avukat içinde bu formasyonu haiz olan adamı bulmak da kolay kolay kabil olmaz. Yüksek Hâkimler Kurulunca avukatlar da seçiliyor, ama tatbikatta madde hiç ilşemez hale gelmiştir.

Saygılarımla.

VASFİ GERGER (Urfa) — Muhterem arkadaşlarım, Suphi Batur arkadaşımızın memuriyet hizmetini bu şekilde mütalâa etmesine bendeniz iştirak edemiyorum. Nitekim, kendisinin dediği gibi bugün kanuni hükümler vardır. Misal vereyim; bir avukat avukatlık yaptığı müddet zarfında hâkimliğe tekrar veya yeniden dönse avukatlıkta geçen müddetinin dörtte üçü Devlet hizmetinde hizmet etmiş sayılır. Bu dediğim kanunda var. Binaenaleyh, avukatların gördüğü hizmet bir Devlet dairesine bağlı olmamak şartiyle memuriyetine sahibolacak bir âmme hizmetidir. Devlet formasyonu vehlei ûlâda bir kıstas olabilir. Ama formasyon icra ve idare işlerinde belki Suphi Batur arkadaşımızın dediği gibi bir nitelik addedilebilir. Fakat hâkimlik kürsüsünde oturanların hâkimliğin icabettirdiği bilgi ve tecrübeye ihtiyacı vardır. Orada Devlet formasyonu aranmaz, orada kanunların tatbikatındaki eksikliği tamamlayıcı, her tarafı ile tecrübe sahibi olmuş, tatbikata emek vermiş ve onbeş sene bu vazifeyi yapmış, âmme hizmeti, memuriyet hizmeti gibi sayılan bir vazifede bulunmuş olanlara bu hakkı vermemek adalete uygun değildir.

Demin misal de verdim. Neden Maliye Bakanlığındaki müşavir avukata bu hak veriliyor da, diğerlerine verilmiyor. Bu müşavir avukat ile diğerleri arasındaki farkı tahlil etmek güçtür. Arz ettiğim gibi avukatların hizmetlerinin 3/4 ü Devlet hizmetinde geçmiş gibi sayan bir kanun hükmü vardır, yürürlüktedir, halen de böyle tatbik edilmektedir. Binaenaleyh Millet Meclisince kabul edilen hükmü kabul etmemiz gayet isabetli bir karar olur. Hürmetlerimle.

BAŞKAN — Sayın Kalpaklıoğlu.

HÜSEYİN KALPAKLIOĞLU (Kayseri) — Efendim, Suphi Batur arkadaşımı dinledikten sonra bu mevzuda konuşmak ihtiyacını hissettim. Devlet kadrosunda memuriyet vermenin, muvaffak bir memuriyet vermenin çok büyük bir enerji istediğini ve muayyen bir formasyona insanı götürdüğünü haklı olarak burada savundular. Fakat düşünmediler ki; o formasyon içinde çalışıp, bir müddet sonra serbest hayata atılan ve sırf çalışması, ile, ilmi ile karakteri ile, seciyesi ile o muhitte tutulan bir avukatın o Devlet memuriyeti formasyonunun çok daha üstünde, insan enerjisi istediği ve muvaffak olabilmek için çok fazla kabiliyetlere de lüzum gösterdiğini her halde düşün-

memiş olacaklar. Muvaffak olmak bir avukat için zannedildiği kadar kolay bir şey değildir. Serbest hayata çıkınız, bir şehirde muvaffak olunuz, isim ve şöhret yapınız, kolay değil, kimlerin karşısında değil ki, bir avukat? Reisicumhurdan tutunuz da en küçük Devlet memuruna kadar her türlü dâvanın müdafii olaak Devlet sektörünün karşısında bir hakkın müdafiiidir. O halde sayın arkadaşından çok özür dilerim, avukatları o kadar küçük görmesinler.

Bir avukatı Devlet Şûrasından evvel Yüksek Temyiz Mahkemesine âza yaparsınız, Yüksek Hâkimler Kuruluna âza yaparsınız, hattâ Anayasa Mahkemesine âza yaparsınız, Devlet Şûrasına gelince. Hayır! Bu mantıkla bu meselenin izah edilmesi kolay görünmüyor.

Muhterem arkadaşlarım, emsali müesseselerde avukata yer verilirken ve tatbikatta da çok muvaffak olmuş avukatların ilminden, bilgisinden istifade edilmiş iken, bu müessesemizin kanunun yeniden tedvininde neden onların hizmetinden tevakki edilsin, kaçınılsın... Bunu anlamak eiddeu güç.

Muhterem arkadaşlarım, tasarının sekizinci maddesini okuduğumuz zaman görüyorsunuz. Özür dileyerek arz edeyim, bir sürü unvan almış kimseler buraya âza oluyor. Ben bunları küçük görmüyorum asla. Ama bu unvanın sahipleri Şûrayı Devletin her dairesinde ve her çeşit dâvasında birinci sınıf ihtısas sahibi kimseler midir? Biraz büyük iddia ile arz edeyim ki, avukatlar bunların çoğundan bu mevzuda belki daha fazla bilgiye sahiptirler. Onları küçük görmüyorum ama bu mevkie gelen insanların her birinin derinleşmiş muayyen sahaları var. İlimlerine, irfanlarına diyecek yoktur ama, müsaade buyurun da bir avukatın sahasının bunlardan biraz daha geniş olduğunu kabul edelim. Çünkü vazifesi itibariyle hayatın içinde pişen, her türlü dâvanın müdafii olarak her türlü müesseselerin karşısına çıkan, muvaffak olan bir kimsenin Devlet sektöründe şu veya bu vazifeyi almadığı, şu veya bu kademeye maaş itibariyle yükselemedi diye o derece küçük görünmesi kendisinin burada vazifeden uzak tutulmasını ben şu kanunun yeniden ele alınması dolayısiyle biraz garip bir fikir olarak karşıladım. Eğer iltifat ederseniz, verilen önergeye müspet oy veriniz ve onları da buraya dâhil edelim. Hâkikaten kendilerinden şu müessesede istifade etmek çok mümkün ve muhtemeldir. Beni dinlediğiniz için hepinize hürmetlerimi arz ederim.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Işık.

KOMİSYON SÖZCÜSÜ FARUK IŞIK (Van) — Muhterem arkadaşlarım, bendeniz yalnız Komisyonun (İ) fıkrasını niçin çıkardığının esbabı mucibesini Heyeti Âlinize arz etmek için kürsüye çıktım. Bir kere şunu evvelâ kabul edelim ki, hiçbir arkadaşımız iddia edildiği gibi avukatlığı küçük görmek, yahut mühimsememek peşinde değildir. Avukatlığın bir âmme hizmeti olduğunu hepimiz müdrikiz. Yalnız, Hükümetin teklifinde olmadığı halde Millet Meclisinde bir (İ) fıkrası ilâve edilmiş. 8 nci maddenin ilk fıkrası prensibi vaz'ediyor. Diyor ki, «En az onbeş sene Devlet memuriyetinde başarıyle çalışmış ve dördüncü derece kadroda bu derece maaşını kazanılmış hak olarak almış, yüksek hâkimliğin gerektirdiği ahlâk ve vasıflara sahibolması istenmiştir. Ondan sonra bunlarla beraber hangi vazifelerden buraya geleceği tesbit edilmiştir. Şimdi evet avukatlık bir âmme hizmetidir, fakat hiçbir avukat memurun tabi olduğu sicil sistemine tabi değildir. Her memur, her sene birer tezkiye varakası alır ve bu tezkiye varakasında memurun bütün hususi ve ahlâki durumu tesbit edilir.

Sonra şunu da düşünün; hukuk mektebinden iki talebe aynı zamanda çıktı. Birisi serbest meslekе girdi, diğeri de memuriyete intisabetti. Serbest meslekе intisabeden hukuk mezunu onbeş sene sonra Devlet Şûrasına seçilme hakkını kazanmış olacak, fakat Devlet memuriyetine intisabeden arkadaşımız yirmi sene sonra ancak dördüncü dereceyi alabilir ki, burada bir müsavat da görmedik. Bizim esas gayemiz budur. Yoksa avukatlık meslekinin şu veya bu şekilde şu memuriyetlerden küçük veya büyük olduğunu düşünmüş değiliz. Takdir Yüksek Heyetinizindir.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Kılıç.

MUHİTTİN KILIÇ (Konya) — Muhterem arkadaşlarım, Devlet tecrübesine şahsan inandığım Muhterem Faruk Işık karşımızda olduğu için üzüntü içindeyim. Kendisinin hakikaten liyakatine Bütçe Komisyonunda beraber çalışırken inanmış arkadaşlarımızdan biriyim. Fakat muhterem fikirlerinin hiçbir veçhile ve kanunca doğru olmadığına kaaniim. Çünkü evvelâ, şunu buyuruyorlar, diyorlar ki; «Hükümet teklifinde (İ) fıkrası esasen yoktu. Millet Meclisinde bir

takrir verilmiş, böylece bu fıkra ilâve edilmiş. Yani zaten Hükümet düşünmemiş ki, bize ne..» Eğer Hükümetin her dediği doğru ise bizim buradaki işimiz ne? Hükümetin her dediği doğru olamaz. Senato, Senato vazifesini yapar, Millet Meclisi , Millet Meclisi vazifesini yapar elbette fikirler çarpışır. Hangisi doğru ise Muhterem Senato ona karar verir.

Şimdi muhterem arkadaşlar, Faruk Işık arkadaşım buyuruyorlar ki, Devlet memurunun bir sicili vardır. Halbuki avukatların sicili yoktur. Avukatların sicili vardır, arkadaşlar. Adliye Vekâletinde bu siciller tutulur. Avukatların mensubolduğu bir baro vardır. Baro bir disiplin cezası verir ve verir vermez hemen Adliye Vekâletine yazar. Hâkim, en küçük bir kötülüğünü, en küçük bir disipline aykırı hareketini gördüğü zaman hemen baroya bildirir. Baronun mükellefiyetidir, derhal Adliye Vekâletine bildirir, tıpkı buyurdukları memur gibi. Bugün hangi avukatı isterse, Nüvit Yetkin arkadaşım dâhil, ben dâhil, falanca avukat dâhil, Adliye Vekâletine telefon ediniz, hangi avukat hangi cezayı almış, neyi almamış hemen ortaya çıkar. Bu itibarla yanlış buyurdular. Anlattığım 3499 sayılı Avukatlık Kanununun icabıdır. Bu bir, muhterem arkadaşlarım.

İkincisi; muhterem Batur arkadaşımız diyorlar ki, «Devlet formasyonu», falan. Hakikaten ulu bir lâf söylediler, Devlet formasyonu diye. Biz de şunu müdafaa ediyoruz: Devlet formasyonu, Devlet formasyonu, çok mühim lâflardır, büyük lâflardır ama Devletin büyük işlerini gören Senato âzası nasıl olur? Yalnız, hukuktan çıkmak ve sadece 40 yaşını ikmal etmek kâfidir. Danıştay Mahkemesi gibi mühim bir kanunu müzakere ediyoruz. Yalnız falanca yüksek mektepten mezun olmak ve yaşı 40 ı doldurmak kâfi geliyor, senatör oluyoruz. Devletin bu kadar işlerini tedvir ediyoruz da âmme hizmeti gördüğü komisyon başkanının da lûtfedip tasdikiyle tebevvün eden avukatlığı ayrıca onbeş sene, böyle bir yüksek mektepten çıktıktan başka onbeş sene fiilen muhtelif dallarda ve muhtelif branşlarda - hakikaten Sayın Kalpaklıoğlu arkadaşım güzel işaret etti - binbir mücadele ile âmme hizmeti gören avukattan bu hakkı lûtfedin de Yüksek Senato esirgemesin.

Saygılarımı sunarım.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Batur.

SUPHİ BATUR (Sinop) — Muhterem arkadaşlarım; ikinci defa huzurunuzu işgal ediyorum. Ama çok kısa sürecek. Ben kendi fikrimi savundum. Bu fikri savunurken hiç kimseye tecavüzde de bulunmadım. Zabıtlar meydanda.

Muhterem Hüseyin Kalpaklıoğlu arkadaşım çıktı, benim müdafaa ettiğim sistemi başka bir istikamete götürdü. Sanki ben, muhterem avukatlara bir tariz ve taarruzda bulunmuşum gibi bir söz sarf ettiler. Öyle zannediyorum ki, bu memleketin teşriî hayatında daima yalnız avukatlar değil, vatandaşların şeref ve haysiyetini her an, her zaman savunmuş ve savunanlar arasında bulunmuş bir insanım. Binaenaleyh, Sayın Kalpaklıoğlu arkadaşıma burada bu tavzihi yapmakla iktifa ediyorum.

Sayın Muhittin Kılıç arkadaşıma gelince; fikirleri çok küçümsedi. Meselâ, büyük lâf dedi ve arkasından da formasyon falan gibi birtakım lâflar ilâve etti. Ben öyle zannediyorum ki, Muhittin arkadaşımın fikirleri ne kadar hürmete şayan ise, buna mukabil benim fikirlerim hürmet görmese bile bir ruyi kabul görmesi adetten ve usulden olması icabeder. Hürmetlerimle. (Soldan alkışlar)

BAŞKAN — Başka söz istiyen var mı?..

HÜSEYİN KALPAKLIOĞLU (Kayseri) — Söz istiyorum.

BAŞKAN — Buyurun.

HÜSEYİN KALPAKLIOĞLU (Kayseri) — Efendim, Sayın Komisyon Başkanına Muhittin Bey arkadaşımı sicil mevzuunda kâfi derecede cevap verdiği için bu cihetine mâtuf düşüncelerimi arz etmiyeceğim. Hakikaten sicil vardır, barolarda ve Adliye Vekâletinde tutulur. Yani bir memur gibi hattâ daha hassas bir sicile tabidir bu kişiler. Onun için Sayın Başkan hiç endişelenmesin. Yani lâalettayin kimseler gibi mütalâa etmenin imkânı yoktur. Bunlar sicillidir ve ufacık bir yanlış hareketleri meslekten tardlarına müncer olur ve bu insanlara vazife gördürmezler. Endişelenmesin Sayın Başkan.

İkinci mevzu; Muhterem arkadaşlarım biliyorsunuz, Hâkimler Kanununda değişen bir madde ile avukatlıkta geçen üç senelik müddetin ikisini hâkimliğe intisabı halinde kabulle, o derece neye tekabül ediyorsa, yani kaç sene avukatlık yapmışsa, bu avukatlığın üçte ikisi kendisine verilir, bu derecenin karşılığı ne ise, o dereceden hâkim

olarak tâyin edilir, avukatlar. Binaenaleyh, görülüyor ki, Hâkimler Kanununda da kendilerinin hizmet gördüğü, avukat olarak hizmet gördüğü müddetin 2/3 sini memuriyette geçmiş gibi, derecelerine zam ediliyor ve buna göre hâkim olarak tâyin olunuyor. Demek ki, bu mevzuda da avukatların vazifeleri bu kanunda nazarı dikkate alınmış, ehemmiyet verilmiştir.

Ceza Kanununda ve Avukatlık Kanununda keza avukatlığın nasıl bir statüye tabi tutulduğunu ve vazifeden mütevellit işlemiş olduğu suçların emsal memuriyetlerden çok daha ağır cezalarla karşılandığı da bugünkü mevzuatımız içindedir ve hali tatbiktedir.

Bu bakımdan Sayın Başkanıma arz edeyim ki avukatlar bu yönünden ayrıca bir büyük murakabenin ve kanuni müeyyidenin altında vazife görmektedirler. Belki de Devlet memurundan çok daha sıkı bir kontrol altındadırlar. Çünkü bunun karşısında kontrol eden bir de halk vardır. Bu bakımdan zaten, her nedense komisyonun iltifat etmeyip çıkardığı, Meclisten kabul edilerek gelen «İ» fıkrasının arkadaşlarımızın vermiş olduğu önerge nazarı itibara alınarak tekrar burada da kabulünü istirham ediyorum, hürmetlerimle.

BAŞKAN — Sayın Bakan buyurunuz.

DEVLET BAKANI NÜVİT YETKİN (Malatya) — Muhterem Başkan, çok kıymetli arkadaşlarım; mevzubahis madde hakkında görüşümü ifade ederken, evvelâ avukatlık meslekinin şerefini, haysiyetini, o meslekin ulviliğini bir âmme hizmeti görmüş olduğu hususunu beyan etmiş olan kıymetli arkadaşlarımın görüşlerine harfiyen katılmakta olduğumu peşinen arz etmek isterim. Aynı zamanda Sayın Kalpaklıoğlu arkadaşımın dediği gibi avukatlık meslekinin ifasında, o meslek mensuplarının da hâkimlik meslekinde ve diğer âmme hizmetini ifa etmiş olan görevlerde bulunan memurların meslekleri rindeki vakar ve ciddiyet ve haysiyet yönünden sıkı bir takip ve tetkika tabi bulunduğunu, onun da sicilinin tutulduğunu, disiplin takibatının olduğunu; yani avukatlık meslekinin şeref ve haysiyeti ile bağdaşmıyan bir hareket vukuunda nasıl onu avukatlıkta barındırmazlarsa, diğer Devlet memuriyetlerinde o memuriyetin vakar ve haysiyetine yakışmıyan bir hareketinden dolayı nasıl ki cezalandırılırsa, bu cezaların avukatlar için de aynen cari olduğunu arz ve ifade etmek isterim. Bu tamamen ayrı bir şey; yalnız, kurmak istediğimiz mahkemeye, kurmak istediğimiz yüksek dereceli mahkemeye üye olabilmek niteliği ayrı bir şey olarak mütalâa edilmiştir. Nitekim kanunun, demin Faruk Beyefendinin işaret ettiği 8 nci maddesinin baş kısmından itibaren, zaten kanunun heyeti umumiyesi hakkında burada beyanı mütalâa eden çok muhterem arkadaşlarım, meselâ Sayın Cavit Okyayuz arkadaşım belirttiler, Danıştayın nasıl bir yüksek dereceli mahkeme olarak kurulması amacının güdüldüğünü, Anayasanın hangi maksatla bunu bünyemize katmaya çalıştığını ifade buyurdular. Bunlarla kıymetli vaktinizi almak istemiyorum.

Şimdi 8 nci madde bu yüksek dereceli mahkemeye alınacak şahısların birtakım niteliği haiz olması aranmıştır. Evvelâ bunların sadece bir hukuk bilgisi ile mücehhez olmaları değil, aynı zamanda muayyen kademelere yükselecek kadar meslekte ilerlemiş ve bir niteliği kazanmış olmaları keyfiyeti düşünülmüş. 8 nci maddenin başında, daha fıkralara başlamadan evvel bü yüksek dereceli mahkemeye gelebilmek için bu mahkemenin görmekte olduğu âmme dâvalarının kendi hususiyetleri sebebiyle ve vatandaşla idare arasındaki cari muamelâta ve tatbikatta tecrübe sahibolmak için muayyen bir devre Devlet memurluğunda bulunmuş olmak ve o bulunduğu memuriyetlerde ihrazı muvaffakıyet ederek muayyen bir maaşı alabilecek seviyeye çıkmış olmak gibi şartlar koymuş. Denilmiştir ki, en az onbeş yıl Devlet memuriyetinde ve yalnız Devlet memuriyetinde bulunmuş olmak, sabretmiş olmak, tahammül etmiş olmak değil, başarı ile çalışmış olmak, dördüncü derece kadroda bu derece maaşı kazanılmış olarak almak bir defa lâzımdır.

Bundan başka buna ilâveten, yüksek hâkimliğin gerektirdiği ahlâka sahip bulunmak v. s. Buna ilâveten bakanlık, müsteşarlık, elçilik, valilik...

Şimdi muhterem arkadaşlarım, idari meslekte valilik bir kademedir. Valiliğe gelmek için yalnız onbeş sene hizmet etmiş olmak kâfi değildir. Yirmi sene, yirmibeş sene idari meslekte sadece kaymakam olarak, sadece hukuk işleri müdürü olarak, sadece vali muavini olarak kalan hukukçular vardır; Siyasal Bilgiler Fakültesi mezunları vardır ve bunlar bu mes-

leklerindeki hizmet müddeti itibariyle, başarı itibariyle ve meslek seciyesi, şerefi ve haysiyeti itibariyle bu makamları bu vasıfları kazanılmış hak olarak almışlardır. Ama, valilik mertebesine gelmedikleri için Danıştaya yükselebilme niteliğini kazanamamışlardır.

Hariciye meslekinde, hariciyenin muhtelif bölümlerinde Siyasal Bilgiler mezunu veya, Hukuk Fakültesi mezunu olarak kalmışlardır, 20 sene hizmet etmiş, 25 sene hizmet etmişler, belki 4 ncü dereceye kadar maaşları çıkmıştır. Ama, elçilik veya müsteşarlık payesi alamamışlardır. Onun için bunları alamıyoruz. Yani Danıştayı kurarken bu yüksek dereceli mahkemeye bu niteliğe kadar yükselmemiş olanları almıyoruz, yüksek dereceli mahkeme telâkki edildiği için ve kıymetli arkadaşlarımı, yukarda okunan bütün fıkralara bir itiraz serd etmiyorlar, bunları tabiî buluyorlar. Yirmibeş sene kaymakamlık yapmış bir hukuk mezununun Danıştaya girme vasfını kazanmamış olmasını kabul buyuruyor ama avukatlıkta onbeş seneyi hiçbir başarı kademesinden, imtihandan ve saireden geçirmeden hattâ meslekte çalışıp çalışmadığı bile tetkik edilmeden hâkimlik meslekinden mi gelmiş yoksa doğrudan doğruya hukuktan mezun olup muayyen bir staj devresinden sonra imtihansız avukatlık meslekine mi intisabetmiş? Bu ciheti tetkika dahi lüzum görmeden onbeş sene avukatlık hizmetini, avukatlık denen bu âmme hizmetini ifa etmiş olmayı, mücerret Danıştaya üye seçilebilmesi için kâfi telâkki ediyorlar.

Şimdi Sayın Hüseyin Kalpaklıoğlu arkadaşım bir şey ifade etti. Dediler ki, avukatlıkta geçen hizmetler, Hâkimler Kanununa göre muayyen bir nisbette hâkimlikte geçmiş sayılır.

Şimdi, bu bir defa sadece hâkimlik meslekinden ayılarak avukatlığa geçmiş olanların tekrar hâkimlik meslekine döndükleri zaman kullanabilecekleri bir haktır. Mektepten mezun olduktan sonra sadece avukatlık yapmış olan insanlar adliyeye müracaat ettikleri zaman bu hakkı kullanamazlar. (Gürültüler) Eğer hatırımda yanlış kalmış ise özür dilerim. Farkı yok şu bakımdan; şimdi onbeş sene avukatlık yapmış olan bir avukat adliyeye müracaat ettiği zaman kendisine ancak on sene hâkimlik yapmış bir insanın haiz olduğu hak verilecektir. Halbuki o muhterem hukuk mezunu arkadaş avukatlık yerine hâkimlik yapmış olsaydı onbeş sene hâkimlik yapmış olmasına rağmen birinci dereceye geçmemiş ise Danıştaya seçilme hakkını kazanmamış olacaktır. Bu onbeş sene hizmetten sonra Yargıtay Başkanlığı daire başkanlığı ve üyeliği veya Cumhuriyet Başsavcılığı veya bu görevlere geçilebilme niteliğini kazanmış olma şartiyle hâkimlik, Danıştaya geçebilmek için bir nitelik teşkil edebiliyor.

Binaenaleyh muhterem arkadaşlarım, bu bir yüksek derece mahkemesidir. Bu dereceye Suphi Batur arkadaşımın formasyon demekten kastı da zannediyorum ki, benim ifade ettiğimdir. Muayyen niteliklere kadar yükselme şartı ve kaydı aranmıştır. Bu itibarla nasıl valilikte vali muavini, kaymakam alınmıyor, nasıl hâkimlikte evet 20 - 25 sene ama birinci sınıfa geçtiği hususu tescil edilmedikçe, bu hakkı doğmadıkça ve diğerlerinden, meselâ profesörlük, şimdi muhterem arkadaşlarım, onbeş sene avukatlık yapmış olan bir avukat meslekinde hakikaten temayüz etmiş, birtakım bilgilerle teçhiz edilmiş bir kıymettir, hukukçudur, ama, profesörlük etmek istese üniversite kendisine profesörlük hakkını vermez. Ancak profesörlerin alınabileceği bir yüksek dereceli mahkeme kuruyoruz ve onda sadece onbeş sene avukatlık yapmayı kâfi buluyoruz. Hazine vekilliği de kâfi gelmiyor Muhittin Beyefendi. Yalnız Maliye Vekâletinin bir hususiyeti var. Müşavir avukatlık müessesesi yalnız Maliye Vekâletine ait bir hususdur. Maliye Vekâletinde fevkalâde geniş bir hukuk müşavirliği teşkilâtı vardır. Orada Maliye Vekâleti Başhukuk Müşavirliği ve Muhakemat Genel Müdürlüğünden başka aynı derecede üç hukuk müşavirliği ve aynı sebeplerle oraya yükselebilen müşavir avukatlar vardır. O maddedeki hüküm diğer vekâletlere değil, yalnız Maliye Vekâletine aittir. Diğer vekâletlerde müşavir, başmüşavir değilse Danıştaya geçebilmesi için kâfi değildir. Binaenaleyh, böyle bir kademe konulmuş, böyle bir mertebe çizilmiştir. Bu mertebe onbeş yıllık avukatlığı kâfi telâkki etmemiş ise bu, avukatlığı küçülten bir husus değildir. Yukarda diğer maddelerde sayılan niteliklerle tenazuru temin etmek içindir, takdir Yüksek Heyetindir. Saygılarımla.

BAŞKAN — Sayın Dağlı.

HAZIM DAĞLI (Çankırı) —Efendim, avukat olan Sayın Bakanın sözlerini biraz hayretle

karşıladım. Devlet formasyonundan yetişmiş de ondan sonra şu kademelerden geçtikten sonra doğrudan doğruya oraya gelmiş gibi oluyor. Hayır, öyle değil arkadaşlar.. Avukatlıkta da böyle değil, orada da böyle değil. Orada da gelecek avukat, nasıl ki orada, muvaffak olup, Anayasa gereğince namzet gösterilecek, bunun gibi çeşitli şekilleri vardır. Lâalettâyin bir avukat istida verip beni Danıştaya alın diyecek... Böyle şey yok. Çok hâkimler vardır ki, her gün istifa etmek isterler, fakat avukatlıkta muvaffak olamıyacakları için hâkimlikten ayrılmazlar. Avukatlık büyük bir mücadele işidir. Binaenaleyh, gönül isterdi ki, bu Danıştay Kanunu maalesef iki sene içinde Anayasanın çıkarılmasını emrettiği Anayasa Mahkemesi Kanunu, Yüksek Hâkimler Kanunu öyle aceleye geldi ki, biz bunları tetkik edip iyi bir neticeye varamadık. Maalesef Danıştay Kanunu yine öyledir, arkadaşlar. Yüksek hâkim olmak için başka vasıflar lâzım arkadaşlar.. Bir insan, elçilikte muvaffak olur, bir insan kumandan olarak büyük harbler kazanabilir veya bir insan başka sahada da bir şeyler yapar. Fakat hâkimliğe geldiği vakit, bunun da birçok kültür safhaları vardır. Usul bilecek, Medeni Kanununu, Umumi İdare Kanununu, Borçlar.. ilâhir her şeyi bilecek. Bunları avukatların ayrı ayrı bilmesi gerekmektedir. Hal böyle iken sanki bir avukat istida verecek ve «onbeş sene çalıştım, beni âza yap» diyecek. Yok böyle bir şey. O avukat, avukatlığa lâyık sicili olanların içinden alınacak.

Gönül isterki bütün yüksek mahkemelerin hâkimleri onbeş sene avukatlık yapmış ve muvaffak olmuş insanlardan seçilsinler, memlekette de adalet yerine gelsin. Binaenaleyh, hâdiseyi izam etmiyelim. Onbeş seen avukatlık yapmış öyle insanlar vardır ki, ayda 50 - 100 bin lira kazanırlar, hâkim olmak için buraya gelirler. Bu şekilde gelenler vardır, olmuştur. Şimdiki Ticaret Dairesi Reisi çok iyi para kazanıyordu, Temyiz âzalığına geldi. Onun için hâdiseleri uzatmıyalım. Hakikaten avukatların bulunması her türlü hukuk kaidelerinin birtakım tecrübelerin neticesinden dolayı diğer arkadaşlarına ışık tutar. Onun için buraya avukatları koyunuz. Ve öyle onbeş senede, şudur, budur, formasyon gibi kelimelerden bahsetmeyiniz. Hürmetlerimle.

BAŞKAN — Sayın Gerger.

VASFİ GERGER (Urfa) — Muhterem arkadaşlar, kısaca iki cihete temas edeceğim.

Nüvit Yetkin arkadaşımın değerli mütalâaalarının belki haklı tarafları vardır. Fakat şunu itiraf edeyim ki, Danıştay Kanununun çıkarılmasındaki gayeyi biraz eksiltmiş gibi bir hava hissettim. Yani «Danıştaya gelecek arkadaşlarım bareme göre Devlet kadrolarında yetişip gelmeleri lâzımdır,» gibi bir hava hâsıl oldu. Namzet olarak müracaat eder, hukuktan çıkmış, imtihanı kazanmış. Üç sene geçer, - zannediyorum yeni kanunda iki sene olmuş - memurlar gibi üç senede bir terfi ederek kadrosu doksan liraya kadar yükselir. Devlet Şûrası âzası da diğer Devlet dairelerindeki gibi yükselecek, ben öyle telâkki etmiyorum. Arkadaşlar şikâyetlerini dile getirdiler. Hakikaten çok şikâyetler vardır Danıştaydan. Ama müsaade buyursunlar bu şikâyetlerin nedenlerine girmiyelim. Demek ki, barem ile yetişmiş gelmiş Devlet Şûrasına âza olacak avukatların sicilinde bir cihet eksik kaldığını arz edeceğim. Göreceksiniz ki, bu gösterilen katagoride en yüksek dereceyi alanlar avukatlar olacaklardır. Avukatların sicilinde Adalet Bakanlığınca tutulan bir cihet vardır.

Avukatlıkları devam ettiği müddet zarfında aldıkları dâvalardan kaçını kazanmış, kaçını kaybetmiş, ona göre, hâkim gibi not alıyor. Binaenaleyh Dağlı arkadaşımızın dediği gibi, avukatlıktan gelmek istiyen bir arkadaşın siciline baktığı zaman, Ayırma Meclisi; onbeş sene avukatlık yapmış, 2 000 dâva almış, 200 ünü kazanmış, 1 800 nü kaybetmiş, senin işin yok Devlet Şûrasında diyecek. Öyledir avukatlık. Onun için bu fıkrayı kabul etmemiz lâzım. Hükümet adına konuşan Sayın Yetkin arkadaşımız da bize iltihak etsin. Saygılarımla. (Kâfi kâfi sesleri)

BAŞKAN — Efendim kifâyet teklifi olmadığı müddetçe talepleri Başkanlık yerine getirmeye mecburdur. Buyurun efendim.

CAVİT TEVFİK OKYAYUZ (İçel) — Sabrınızı suiistimal etmeden çok kısa mâruzatta bulunacağım.

Bendeniz 50 yaşından sonra avukat olabilmenin şerefini kazanmış bir arkadaşınız olarak bir meslek egoizmine kaçmadan bir noktayı arz etmek isterim. Sayın Vekilimiz zannederim burada bir hata yaptılar, hatırımda kaldığına göre, 1700 numaralı Dahiliye Memurlar Kanunu vali-

lerin tâyininde bir şart koymamıştır. Bu sebeple Devlet formasyonundan, bir şart olarak, bahsetmek kanaatimce hatalıdır. Memlekette adaletin ve hakkın tecellisinde ilk derece ve üst derece mahkemesi olarak çalışacak Danıştayda onbeş yıl adaletin tecellisi bahsinde tertemiz hislerle mücadele etmiş, hak ve hakikatleri muzaffer kılmak bahsinde ilmin ve hukukun edebiyat ve ölçüsüne dikkat ve gayretle bağlı olarak çalışmış bir avukatın, bu mahkemede yer almaması endişesi bence adalet içinde adaletsizlik edebiyatı yapmaktır. Bu bakımdan verdiğim takririn kabul edilerek, şerefiyle ve meslekleriyle hakikaten hakkın, adaletin tecellisi ve memleket huzuru bahsinde büyük dikkat ve gayretle çalışan avukatlarımıza bu imkânın bahşedilmesini arz ve istirham ederim.

MUSTAFA YILMAZ İNCEOĞLU (Afyon Karahisar) — Söz istiyorum Sayın Başkan.

BAŞKAN — Söz mü istiyorsunuz Sayın İnceoğlu? Buyurunuz.

MUSTAFA İNCEOĞLU (Afyon Karahisar) — Çok muhterem arkadaşlar, burada sayın arkadaşlarımız avukatların nasıl yetiştiklerini nasıl sicil aldıklarını ve hayatla nasıl mücadele ettiklerini anlattılar. Çok muhterem bakanımız da «Bunlar ayrı şeylerdir.» dedi ve geçti, bunun üzerinde durmadı. Muhterem arkadaşımız da şimdi söylediler, valilerin kimlerden tâyin edildiğini, onun üzerinde de durmıyacağım. Yalnız bir noktayı hatırlatmak, istiyorum. Malûmuâlileri İngiltere'de hâkim olabilmek için evvelâ uzun bir müddet avukat olmak lâzım. Demekki, avukatlık insanı yetiştiriyor; memuriyetten daha iyi yetiştiriyor. Efkârı umumiye karşısında avukatlıkta yetişen bir adamın nasıl karekterde bir adam olduğu çok iyi bilinir arkadaşlar. Onun için sözlerimi uzatmıyacağım. Takrire müsbet oy verilmesini ben de hürmetle rica ediyorum.

BAŞKAN — Başka söz istiyen var mı?.. Yok. Önergeler vardır, okutuyorum.

Başkanlığa

Sekizinci maddenin (H) fıkrasından sonra «Devlet memuriyetinde çalışmak kaydı aranmaksızın 15 yıl fiilen avukatlık» fıkrasının eklenmesini arz ve teklif ederiz.

İçel — Cavit Tevfik Okyayuz

Çankırı — Hazım Dağlı

Sayın Başkanlığa

8 nci maddenin (D) fıkrasının «Başsavcılığı, yahut» tabirinden sonra (15 yıl askerî hâkimlik) ifadesinin, arz ettiğim şifahi sebepler sebebiyle eklenmesini ve maddenin bu değişik şekli ile kabulünü arz ve teklif ederiz.

İçel — Cavit Tevfik Okyayuz

Denizli — Mehmet Emin Durul

BAŞKAN — Aykırı teklif, 8 nci maddeye yeni bir (i) fıkrasının eklenmesi teklifidir. Millet Meclisinden gelen metinde «En az 15 yıl» tâbiri vardır. Sayın Okyayuz, en az tâbiri önergenizde yoktur. Konulmasını istiyor musunuz?

CAVİT TEVFİK OKYAYUZ (İçel) — «En az» tâbirinin konulmasını istiyorum.

BAŞKAN — Komisyon iştirak etmiyor, Hükümet katılmıyor. Dikkate alınıp alınmaması hususunu oylarınıza arz ediyorum. Dikkate alınmasını kabul edenler... Kabul etmiyenler... Dikkate alınması kabul edilmiştir.

Komisyon filhal iştirak ederse sekizinci maddeyi bu şekilde oyunuza arz ederim; şayet tedvin için geri alırsa, başka.

KOMİSYON SÖZCÜSÜ FARUK IŞIK (Van) — Geri alalım efendim.

BAŞKAN — Sayın Okyayuz, (H) bendinde siz bir yanlışlık yapmış olacaksınız? Millet Meclisi metnine ilâve ediyorsunuz, halbuki Cumhuriyet Senatosu metninde dediğiniz var.

CAVİT TEVFİK OKYAYUZ (İçel) — O başka mevzu efendim.

BAŞKAN — Onbeş yıllık askerî hâkimlik diyorsunuz, halbuki Cumhuriyet Senatosu metninde var, Millet Meclisi metninde yok.

CAVİT TEVFİK OKYAYUZ (İçel) — Müsaade ederseniz arz edeyim.

BAŞKAN — Bir dakika efendim, önergenizi okutuyorum.

(Cavit Tevfik Okyayuz'un önergesi tekrar okundu)

BAŞKAN — Bu fıkrada Başsavcılık yani bu göreve seçilebilme yeterliği kazanma şartiyle askerî hâkimlik...

CAVİT TEVFİK OKYAYUZ (İçel) — Efendim bunların kaldırılması ve ondan sonra onbeş yıl askerî hâkimlik tabirinin konması gerekiyor. Bendeniz müsaade ederseniz izah edeyim.

BAŞKAN — İzaha lüzum yok efendim.

Sayın Okyayuz diyorlar ki, başsavcılığı yahut onbeş yıl askerî hâkimlik. Burada bu göreve seçilme yeteneğini kazanmış olmak şartiyle askerî hâkimlik kelimeleri çıkarılsın.

Komisyon ve Hükümet katılıyorlar mı?

CAVİT TEVFİK OKYAYUZ (İçel) — Müsaade buyurun izah edeyim efendim.

BAŞKAN — Lüzum yok efendim. Oylama sırasında konuşamazsınız. Madde üzerinde görüşmeler yapıldı, fıkra üzerinde görüşmeler yapıldı. Bütün maddeler üzerinde görüşmeler bitmiştir.

CAVİT TEVFİK OKYAYUZ (İçel) — Efendim önergemi izah etmek istiyorum. Onun için söz istiyorum.

BAŞKAN — Sayın Okyayuz oylama sırasında söz verilmez. Sayın Okyayuz 8 nci maddenin (D) fıkrasına «Başsavcılığı, yahutta»ondan sonra gelen kelimelerin çıkarılmasını, onların yerine «Onbeş yıl askerî hâkimlik» cümlesinin eklenmesini istemektedir önergesinde. Komisyon katılmıyor, Hükümet katılmıyor. Dikkate alınıp, alınmaması hususunu oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir. Yalnız (İ) fıkrası olarak Devlet memuriyetlerinde çalışmış olmak kaydı aranmaksızın en az onbeş yıl fiilen avukatlık fıkrası eklenmişti

KOMİSYON SÖZCÜSÜ FARUK IŞIK (Van) — Maddeyi tedvin için verin efendim.

BAŞKAN — Dikkate alınması Heyeti Umumiye tarafından kabul edilmiştir efendim. Sekizinci madde tedvin için Komisyona verilmiştir.

1. — 765 sayılı Türk Ceza Kanununun 6123 sayılı Kanunla muaddel 455 nci maddesiyle 2275 ve 3038 sayılı kanunlarla muaddel 459 ncu maddelerine birer fıkra eklenmesine dair kanun teklifinin Millet Meclisince reddolunan metni ve 765 sayılı Türk Ceza Kanununun 6123 sayılı Kanunla muaddel 455 nci maddesiyle 2275 ve 3038 sayılı kanunlarla muaddel 459 ncu maddelerine birer fıkra eklenmesine dair kanun teklifi hakkında Cumhuriyet Senatosu Anayasa ve Adalet Komisyonu raporu (M. Meclisi 2/516; C. Senatosu 2/119)

BAŞKAN — Efendim, bir kayıtla Danıştay Kanununa devam ediyorduk. Muayyen bir günle mukayyedolan ve çıkarılması zaruri bulunan bir kanun teklifi vardır. Komisyon sözcüsü Sayın Betil gelmiş bulunmaktadır. Biran önce onu görüşmeye mecburuz.

Gündeme alınmasına dair evvelce okunan önergeyi tekrar okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

410 a ek sıra sayılı Kanun teklifi basılıp üyelere dağıtılmıştır.

Senatodaki görüşme müddeti dolmak üzere olduğundan gelen kâğıtlardan gündeme alınarak öncelik ve ivedilikle görüşülmesini arz ve teklif ederim.

Anayasa ve Adalet
Komisyonu Sözcüsü
Tokat
Zihni Betil

BAŞKAN — Gündeme alınmasını tekrar oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Öncelikle görüşülmesini oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Komisyon sözcüsü Sayın Betil yerinize buyurun.

Biraz evvel komisyonu beklediğimiz sırada, raporu okutmuştuk. Sayın Uzunhasanoğlu, Türk Ceza Kanununun 455 ve 459 ncu maddelerinin birer fıkrasında ceza indirimleri yapılması hakkındaki değişikliği kapsıyan Millet Meclisince reddedilen, bizim komisyonumuzda da önce reddedilen ve fakat 25 Şubat 1964 tarihinde Genel Kurulda yapılan görüşmeler sonunda komisyona iadesi kabul edilen, komisyonda da bu kere kabul edilerek gelen üç maddeden ibaret tasarını tümü üzerinde söz istiyen var mı?... Yok.

Maddelere geçilmesini oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

İvedilik teklifi de vardır. İvedilikle görüşülmesini oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Birinci maddeyi okutuyorum.

765 sayılı Türk Ceza Kanununun 6123 sayılı Kanunla muaddel 455 nci maddesiyle 2275 ve 3038

sayılı kanunlarla muaddel 459 ncu maddelerine birer fıkra eklenmesine dair Kanun

MADDE 1. — Türk Ceza Kanununun 455 nci maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

Yukarıdaki fıkralarda beyan olunan cezalar, kusurun derecesine göre sekizde birine kadar indirilebilir.

BAŞKAN — Madde üzerinde söz istiyen var mı?... Yok. Maddeyi oyunuza arz ediyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 2. — Türk Ceza Kanununun 459 ncu maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

Yukarıdaki fıkralarda beyan olunan cezalar, kusurun derecesine göre sekizde birine kadar indirilebilir.

BAŞKAN — Madde üzerinde söz istiyen var mı? Yok. Maddeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Bu kanun yayını tarihinde yürürlüğe girer

BAŞKAN — Madde üzerinde söz istiyen var mı? Yok. Maddeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 4. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

BAŞKAN — Madde üzerinde söz istiyen var mı? Yok. Maddeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Tümü üzerinde lehinde, aleyhinde söz istiyen yar mı? Yok... Millet Meclisince reddedilen teklif, bizim komisyonca kabul ve Yüksek Heyetinizce de kabul edildiği cihetle Anayasanın 92 nci maddesinin 7 nci fıkrasına göre bir işlem yapılmak üzere açık oylarınıza arz edilecektir.

2. — Danıştay kanunu tasarısının Millet Meclisince kabul olunan metni ve Cumhuriyet Senatosu Geçici Komisyon raporu (M. Meclisi: 1/474; C. Senatosu 1/375) (S. Sayısı: 435)

BAŞKAN — Danıştay kanun tasarısına devam ediyoruz, efendim.

Danıştay Genel Kurulunun aday seçimi toplantısı

MADDE 9. — Danıştay Birinci Başkanlığında, daire başkanlıklarında, üyeliklerinde veya Başkanunsözcülüğünde boşalma olunca, Danıştay Genel Kurulu tarafından, her boş yer için bir aday seçilir.

Danıştay Genel Kurulunun bu maksatla yapacağı toplantılara, başkan ve üyeler tamamayısının en az dörtte üçünün katılması şarttır.

BAŞKAN — Madde üzerinde söz istiyen var mı? Yok. Maddeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Aday listesi

MADDE 10. — Adaylık için Danıştay Başkanlığınca yapılacak ilân üzerine müracaat eden kimselerin niteliklerini incelemek ve belirtmek üzere, Genel Kurul, seçimden en az 15 gün önce kendi üyeleri arasından beş kişilik bir komisyon seçer. Bu komisyon, en kıdemli başkan veya üyenin başkanlığı altında toplanır ve adayların soyadlarına göre alfabetik bir listesini düzenler.

Listede, ilgililerin, gizli ve açık sicil dosyalarından çıkarılacak kısa hal tercümeleri ile komisyonca lüzum görülecek, diğer bilgiler bulunur.

BAŞKAN — Efendim, madde sonundaki «Liste, seçimden en az bir hafta önce kurul üyelerine dağıtılır. Komisyon seçiminden sonraki adaylık müracaatları dikkate alınmaz» fıkraları tab'ı hatası olarak yazılmamıştır. Komisyon tarafından düzeltilerek Başkanlığa bildirilmiştir. Maddeyi bu şekilde düzeltmiş bulunuyorum.

Madde üzerinde söz istiyen? Sayın Kalpaklıoğlu, buyurun.

HÜSEYİN KALPAKLIOĞLU (Kayseri) — Efendim bu maddede üyelerin nasıl seçileceğini öğrenmiş bulunuyoruz. Ben icabederse bir daha konuşacağım. Yalnız Sayın Komisyon Başkanından şunu istirham ediyorum. Anayasa Mahkemesi üyelerinin dahi bir kısmını Parlâmento seçerken ve bunda fayda mülâhaza edilirken niçin bu büyük müessesenin kendi üyelerinin kendileri tarafından, müessesedeki üyeler tarafından seçilmesi esası kabul edilmiştir? Bunun izahını istirham ediyorum.

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI FARUK IŞIK (Van) — Anayasanın 140 ncı maddesi icabı.

HÜSEYİN KALPAKLIOĞLU (Devamla) — Katî midir efendim, bunu öğrenmek isterim.

BAŞKAN — Sayın Coşkunoğlu.

KÂMİL COŞKUNOĞLU (Uşak) — Muhterem arkadaşlarım benim temas edeceğim nokta gayet basit bir hususdur. Yüksek huzurunuzu işgal etmeden de sormak mümkündü, ama nasıl olsa Komisyon Sözcüsü veya Başkanı çıkıp cevap verecekler, bendeniz de arz edeyim.

Bu ilân meselesi başka kanunlarda da vardır. Şimdi hatırladığıma göre meselâ Noter Kanununda vardır, Anayasa Mahkemesine üye seçimi kanununda vardır. Burada ilânın nasıl yapılacağı, ve kaç gün evvel yapılacağı, nerede yapılacağı tasrih edilmemiştir. Şimdi ilân yapılır, ilân Danıştay binasının salonuna veyahut ilân tahtasına bir ilân asılmak suretiyle ilân yapılmıştır diye diyebilecek miyiz? Veyahut okunmıyan bir gazetede ilân yapılmakla iktifa edilecek mi, yoksa Resmî Gazetede mi ilânı yapacağız? Bu hususun tasrih edilmesi icabeder; mühim bir meseledir. Çünkü sekizinci maddede gördük, Danıştaya üye olmak için kimlerin müracaat edebileceği yazılı. Bu şahısların Danıştayda bir açık bulunduğunu bilmeleri ve müracaat etmelerini temin için ilânın mümkün mertebe yazılı bir şekilde yapılması, nerelerde yapılacağının tarif edilmiş olması gerekir. Bunu arz etmek izin söz aldım.

BAŞKAN — Başka söz istiyen var mı? Buyurun Sayın Ayhan.

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ EŞREF AYHAN (Ordu) — Muhterem arkadaşlarım. Evvelâ Sayın Kalpaklıoğlu arkadaşıma cevap arz edeceğim. Bir defa buyurdukları husus Anayasanın 140 ncı maddesinde sarahaten tesbit edilmiştir. Bunun dışına çıkma imkânı olmadığı için bu hüküm aynen yeni tedvin edilen kanuna aktarılmıştır. Orada, Danıştay adaylarının Hükümet tarafından gösterileceği sarahaten kayıtlıdır.

Kâmil Coşkunoğlu arkadaşımıza cevabım şu olacaktır; daha önceki metinlerde ilân yoktur. Biz, Senato Geçici Komisyonunda, bunun üzerinde durduk. Dedik ki, memleketin şurasında burasında hakikaten aday olmak istiyenler olacaktır. Bunların içinde Danıştayda arkadaşı olmıyanlar, Ankara'da tandığı olmıyanlar, durumdan haberdar olmıyabilirler. Halbuki böyle bir durumdan, bu vasıfları, nitelikleri haiz herkesin haberdar olması lâzımgelir. Bunun için de ilân mecburiyeti koyduk. Bunun şekil ve şartları bir kanunla elbette tedvin edilmez. İlânın şekil ve şartlarını tarife kalkarsak bu kanun, kanun olmaktan çıkar. Bunun için Komisyon olarak düşündük nasıl olsa, Danıştay tüzüğünü hazırlıyacaktır, burada bunlar tesbit edilsin dedik. Şüphesiz ilân demek, Danıştayın kapısına asılmak demek değil. Okunmıyan bir gaztede ilân edilecek demek değil, mûtat vasıtalarla ilân demektir. Elbette bu anlaşılır. Onun için başkaca bir hususun buraya ilâvesini Komisyon olarak biz zait buluyoruz.

BAŞKAN — 10 ncu madde üzerinde verilmiş olan bir önerge vardır, okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

10 ncu maddedeki ilânın Resmî Gazete ile yapılacağının ilâvesini rica ederim.

Uşak
Kâmil Coşkunoğlu

BAŞKAN — Komisyon.

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI FARUK IŞIK (Van) — Resmî Gazete tâbiri daha dar bir tâbir olarak kalıyor. Halbuki yönetmelikle daha çok genişletilip, daha iyi bir imkân verilebilir. Resmî Gazete büyük bir avantaj tevlidetmez.

BAŞKAN — Buyurunuz Sayın Coşkunoğlu.

KÂMİL COŞKUNOĞLU (Uşak) — Efendim, yönetmelikle belki bu mesele daha geniş şekilde ele alınır veya alınmaz. Burada mücerret ilân kelimesi bağlayıcı bir hükmü ihtiva etmelidir. Meselâ bendeniz şimdi Resmî Gazeteye bir ilân koydum. Resmî Gazete okunur veya okunmaz; az okunur, çok okunur. Fakat duyurur. Arz ettim; Şimdi bir misal hatırıma geldi. Anayasa Mahkemesi üyesi seçimi ve bir de noterler için Resmî Gazte ile ilân edilir. Kanunlarında sarahat vardır. Sayın Eşref Ayhan, kanunla bu halledilmez, diyorlar. Kanunlarda sarahat vardır, şu kadar müddet ilân edilecektir, şu kadar müddet sonra da tâyin yapılacaktır, diye. Binaenaleyh; Komisyon dar görüyorsa daha genişletsin, ama buraya mutlaka koysun. Talimatname, Danıştay'ın kendi hazırlıyacağı bir hususdur. Oraya bırakmak doğru değildir.

BAŞKAN — Sayın Kâmil Coşkunoğlu'nun önergesini okutup oylarınıza arz edeceğim.

(Kâmil Coşkunoğlu'nun önergesi tekrar okundu)

BAŞKAN — Komisyon katılıyor mu?

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ EŞREF

AYHAN (Ordu) — Katılmıyoruz.

BAŞKAN — Hükümet?

DEVLET BAKANI NÜVİT YETKİN (C. Senatosu Malatya Üyesi) — Katılmıyoruz.

BAŞKAN — Komisyon ve Hükümet katılmıyor. Önergenin dikkate alınıp alınmaması hususunu oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmemiştir.

Maddeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Madde açık oylarınıza arz edilecektir.

Diğer maddelere açık oylarını kullanmıyan sayın üyeler lûtfen kullansınlar.

Aday seçimi

MADDE 11. — Danıştay Genel Kurulunun aday seçimi için yapacağı toplantıda, listedeki adaylar için oya başvurulur.

Toplantıda hazır bulunanların en az yarıdan fazlasının oyunu alanlar, boş yer adedine göre, oy sırasiyle, adaylığa seçilmiş sayılırlar.

İkinci fıkra gereğince yapılan oylamada boş yer kaldığı takdirde, yarıdan fazla oy alamıyanlar arasında boş yer adedine göre, en çok oy alanlardan ikişer kişi ayrılarak aralarında yeniden oya başvurulur. Bunlardan eşit oy alanlar boş yer adedinden fazla olduğu takdirde aralarında oylamaya devam olunur. İkinci fıkra gereğince yapılacak oylamalar, toplantıda hazır bulunanların en az yarıdan fazlasının oyu sağlanıncaya kadar tekrarlanır.

Seçim gizli oyla yapılır.

BAŞKAN — Madde hakkında söz istiyen var mı?.. Yok. Maddeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Oylama sonunda yapılacak işlem

MADDE 12. — Danıştay Genel Kurulundaki oylama sonucu bir tutanakla tesbit edilir. Bu tutanağın bir nüshası Anayasa Mahkemesine ve bir nüshası da Başbakanlığa gönderilir.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasanın 140 ncı maddesi uyarınca Bakanlar Kurulunun göstereceği aday, Başbakanlık tarafından, Anayasa Mahkemesine ve Danıştaya bidirilir.

BAŞKAN — Madde üzerinde söz istiyen var mı?.. Yok. Maddeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Boş yerlerin doldurulması ve süresi

MADDE 13. — Boşalan yerler en çok bir hafta içinde Başbakanlığa bildirilir. Aday tesbiti ve seçim işlemleri boşalma tarihinden itibaren, Danıştayca ve Bakanlar Kurulunca en çok iki ay, Anayasa Mahkemesince bir ay içinde tamamlanır. Çalışmaya ara verme süresi hesaba katılmaz.

BAŞKAN — Madde üzerinde söz istiyen var mı?.. Yok. Maddeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Kanunsözcüleri ile başyardımcı ve yardımcıların nitelikleri

MADDE 14. — Kanunsözcülüğüne, başyardımcılığa veya yardımcılığa atanabilmek için, Memurin Kanununda yazılı genel nitelikleri haiz bulunmak ve ayrıca Hukuk, Siyasal Bilgiler ve İktisat Fakülteleri ile, İktisadi ve Ticari İlimler Akademilerini yahut öğrenim itibariyle bunlara eşit yabancı memleketler fakülte veya yüksek okullarını bitirmiş olmak şarttır.

BAŞKAN — Madde üzerinde söz istiyen var mı?.. Yok. Maddeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Yardımcılar

MADDE 15. — Yardımcılar altı sınıfa ayrılırlar :

Altıncı sınıf yardımcılar sınavla alınırlar. Bu sınava, otuz yaşını bitirmemiş olanlar girebilir. Sınavı kazananlar, başarı derecelerine ve boş yerlere göre, Birinci Başkan tarafından altıncı sınıf yardımcılığa aday olarak atanırlar.

Adaylık süresi bir yıldır. Bu sürenin bitiminde görevli oldukları Daire Kurulu tarafından 123 ncü madde uyarınca verilecek sicillere ve yapılacak sınavdaki başarılarına göre, Yönetim ve Disiplin Kurulunca hizmete elverişli görülenlerin 16 ncı madde gereğince yardımcılığa atanmaları yapılır. Bir yıllık adaylık süresi sonunda aynı suretle, hizmete elverişli görülmiyenlerin görevlerine, Birinci Başkan tarafından son verilir.

BAŞKAN — Metinde atıf yapılan 123 ncü madde, «124 ncü madde» olacaktır.

Madde üzerinde söz istiyen var mı?.. Yok. Maddeyi bu şekliyle oylarınıza sunuyorum. Ka-

bul edenler... Kabul etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Madde açık oyunuza sunulacaktır.

HÜSEYİN KALPAKLIOĞLU (Kayseri) — Efendim, hakikaten atanma az evvel size arz etmiş olduğum gibi, Birinci Başkan tarafından yapılmaktadır. Şu müessesenin içinde Birinci Başkanın bu kadar geniş teşkilât ihtiva eden dairedeki bütün kanunsözcülerini, başyardımcısını ve yardımlarını yakînen bilmesi ihtimalin dışındadır. O halde her dairenin başında olan başkan, kendi dairesine mensup kanunsözcülerini, başyardımcı ve yardımcılarını Birinci Reisten çok daha iyi bilirler, bunu kabul edelim. Bildiğime göre, Birinci Başkanın doğrudan doğruya bu kimselerin niteliğini onlar kadar ve yakînen bilip takibetmesine imkân yok. Çünkü, onlarla her zaman temas halinde değil. Onlarla birinci derecede temas halinde olan kendi daireleri başkanıdır. Bizim teklifimiz ne? Diyoruz ki, bu kişiler hangi dairede ve hangi dairenin reisinin maiyetinde çalışıyorsa, yakînen biri diğerini tanıdığına göre, bu inhada onların da söz hakkı olsun. Bundan daha demokratik bir sistemi bulmaya bilmiyorum imkân var mı? Ama Yüksek Komisyon 62 nci madde ile bunun eksikliği tamamlanmış diyorsa da, 62 nci maddenin bu maddenin arz ettiğim şekilde eksikliğini tamamlamıyor. Bir başka hususları hal ve faslediyor. O halde, takririmde de arz ettiğim gibi, hakikaten bu kimselerin, tâyininde kendi daire âmirlerinin sözünün dinlenmesi ve bunların reyinin alınması en demokratik usul ve esastır. İstirham ediyorum, Yüksek Komisyon bu fikrimize iştirak etsin ve bunun eksikliği tamamlanmış olsun.

Mâruzatım bu kadar efendim.

BAŞKAN — Efendim, komisyondan bir hususu öğrenmek istiyorum; 62 nci maddenin (B) fıkrasında, «Danıştaya kanunsözcüsü veya yardımcı olarak» tâbiri var. Halbuki şimdi tetkik edilen maddede, başyardımcı da var. Bu başyardımcının durumu ne olacak? Aynı hükme mi tabi olacak? («Evet, öyle olacak» sesleri) Fakat yok başyardımcı, unutulmuş mudur acaba?

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI FARUK IŞIK (Van) — Beyefendi, (A) fıkrasında 123 ncü madde hükümlerine göre yükselmeleri gereken yardımcıları tesbit eder, diyor.

BAŞKAN — Buyurun komisyon sözcüsü.

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ EŞREF AYHAN (Ordu) — Efendim, muhterem arkadaşımın üzerinde durduğu hususdan; ne kadar kıymetli olursa olsun Birinci Başkana bu yetki verilmemeli ve daha başka türlü bir heyet tarafından yönetilmelidir, mealinde olduğunu tahmin ediyorum. 27 nci maddede yönetim ve disiplin kurulu, diye bir kısım var. Orada zaten bunu bir kişiye vermemiş, bir heyet marifetiyle tedvir ediyor. Ama, bunların vardıkları neticeyi de, elbette bir heyet yapmıyacağına göre Birinci Başkan tarafından bu durum neticelendiriliyor. Ve diğer başyardımcıya gelince; başyardımcıların bu kanuna göre hariçten tâyini mümkün değil. Halbuki burada derpiş edilen husus hariçten gelecekler içindir. Onun için bu daha başka maddelerde tedvin edilmiştir.

BAŞKAN — Sayın Kalpaklıoğlu'nun önergesini okutuyorum.

HÜSEYİN KALPAKLIOĞLU (Kayseri) — 27 nci maddede bu arz ettiğim husus var mı?

BAŞKAN — O madde kuruluşa aittir.

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ EŞREF AYHAN (Ordu) — Evet, o madde kuruluşa aittir.

HÜSEYİN KALPAKLIOĞLU (Kayseri) — Fakat 27 nci maddeyi bendeniz de okudum, benim mâruzatım dışında kalan hususları arz ediyor.

BAŞKAN — Şimdi, Kalpaklıoğlu yeni bir kuruluş istemektedir. Bir de Başkanlar Kurulu diye bir kurul kurulsun, bu kurul Danıştaya alınacak yardımcılarla başkanın sözcülerinin atanması işini yapsın demekle yeni bir müessesenin kurulmasını kapsamaktadır.

Sayın Kalpaklıoğlu'nun önergesini okutuyorum.

Başkanlığa

Kanun sözcüleri ve başyardımcı ve yardımcıları daire başkanları tarafından atanırlar, yükselmeleri de öyle olur, şeklinde değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

Kayseri
Hüseyin Kalpaklıoğlu

BAŞKAN — Yani daire başkanları tarafından bir kurul kurulacak ve bu kurul yapacak bu işi.

Komisyon? Katılmıyor.

Hükümet? Katılmıyor.

Dikkate alınıp alınmaması hususunu oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Dikkate alınması kabul edilmiştir.

Kanun Sözcüleri, başyardımcı ve yardımcıların atanmaları

MADDE 16. — Kanunsözcüleri, başyardımcı ve yardımcılar Birinci Başkan tarafından atanırlar. Yükselmeleri de aynı suretle yapılır.

Başyardımcılar, birinci sınıf yardımcılıkta veya o derecedeki kanunsözcülüğünde en az bir yıl çalışmış ve bu görevi yapabileceklerine dair sicil almış olanlar arasından meslekî bilgi ve idari kabiliyetleri bakımından üstün görülenlerden atanırlar.

BAŞKAN — Madde üzerinde Sayın Kalpaklıoğlu.

HÜSEYİN KALPAKLIOĞLU (Kayseri) — Madde başında (Kanunsözcüleri, başyardımcı ve yardımcılar Birinci Başkan tarafından atanırlar. Yükselmeleri de aynı suretle yapılır.) deniyor. Biz bunun aleyhindeyiz. Bu meselenin bir kişinin şahsi düşüncesine ve takdirine bağlanmasına muarızız ve doğru bulmuyoruz. Efendim, bu derece mühim bir vazife ve mevkie gelecek kimsenin tâyininin - Başkanın şahsına hiçbir suretle tarizimiz olamaz, çok kıymetli bir şahıs olabilir - ne olursa olsun hiç olmazsa şu hukuk müessesesinin içinde «Daire başkanları veya filân, filân daire başkanlarınca yapılır.» denilmesi iktiza ederdi. Bu cihetten, maddenin düzeltilmesini Komisyon düşünüyor mu bilmiyorum, yoksa bir önerge vermek istiyorum. Mâruzatım bu kadardır.

BAŞKAN — Başka söz istiyen var mı? Yok. Komisyon.

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI FARUK IŞIK (Van) — Aşağıdaki maddelerde var, arıyorum.

BAŞKAN — Kürsüden izah ediniz.

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ EŞREF AYHAN (Ordu) — Efendim, buradaki atanmayı elbette bütün hukukî neticeleriyle karar verecek bir makama tanımak mecburiyetindeyiz. Hangi müesseseyi alırsanız alın, oradaki memurları, elbette tâyin edecek bir makam lâzımdır. Fakat bunun şartları kanunda ayrıca derpiş edilmiştir. Orada kimler nasıl imtihan edilecek, hangi ölçülerle bu noktaya kadar gelecekler v.s. bu ölçüleri haiz olanlar atanacaklar. Anayasaya göre bir muhtar müessese haline geldikten sonra elbette buna bakanlıklardan birisini vazifeli kılamazsınız.

Onun için kim yapsın bunu? Danıştay Birinci Başkanı yapacak. Ama bunun ölçüleri... («62 nci maddede sarahat var» sesleri) ... kanunun diğer maddelerinde gösterilmiştir. Şimdi 62 nci maddeyi okuyorum: Görevler bu maddede tâdat edilmiştir. «Yönetim ve disiplin kurulu :

A) 123 ncü madde hükümlerine göre yükselmeleri gereken kanunsözcüleri ile başyardımcı ve yardımcıları tesbit eder ve bunlar ile 128 nci madde gereğince işlem yapılması gerekenler hakkında birinci Başkana teklifte bulunur;

B) Danıştaya kanunsözcüsü veya yardımcı olarak alınacak olanları gerekli incelemeleri ve sınavı yapmak suretiyle seçer;

C) Kanunsözcüleri ile başyardımcı ve yardımcı ve yardımcılar hakkında bu kanun gereğince disiplin koğuşturması yapar ve disiplin cezası verir;

D) Meslek mensupları dışında kalan Danıştay memurları hakkında genel hükümlere göre disiplin cezası verir;

E) Yukarıki bendde yazılı memurlar hakkında memurin muhakematı hakkındaki kanuna göre, birinci derecede karar verir;

F) Birinci Başkanın tevdi edeceği işler hakkında düşüncesini bildirir.»

Burada bu tâdat edilmiştir. Bunlardan sonra gelecek olan durumu da birinci Başkan tedvir edecek.

BAŞKAN — Başka söz istiyen?.

HÜSEYİN KALPAKLIOĞLU (Kayseri) — Var efendim.

BAŞKAN — Buyurun efendim.

Dikkate alınan maddeyi Komisyon geri istemektedir. Komisyona verilmiştir.

Oyunu kullanmıyan sayın üye var mı?.. Yok. Oylama işlemi bitmiştir.

Başyardımcı ve yardımcıların dairelere verilmesi

MADDE 17. — Başyardımcılar ve yardımcılar, Birinci Başkan tarafından dairelere ayrılırlar ve daireleri de aynı şekilde değiştirebilir. İda-

ri bakımdan zaruret olmadıkça aynı dairede bir sicil devresini doldurmadan daireleri değiştirilmez. Sicil devresi en az altı aydır.

BAŞKAN — Madde hakkında söz istiyen var mı?... Buyurun Sayın Kalpaklıoğlu.

HÜSEYİN KALPAKLIOĞLU (Kayseri) — Bunu da aynı şekilde arz ettim. Kürsüye gelmiyeyim. Komisyon bununla ilgilidir. İştirak ederler mi? Bunu da almak isterler mi? Yani ben yukarıdaki maddeyle bunun hem o ahenk olması dolayısiyle bunu arz ediyorum.

BAŞKAN — Yani Kalpaklıoğlu demek istiyor ki, bu Başkanlar Kurulunca ikinci bir vazife verelim; üyelerin yer değiştirmesi hususunu ve daireler arasında dağıtımını başkan yerine başkanlar kurulu diye yeni bir kurul yerine getirsin, diyor. Fakat bir önerge vermemişsiniz, Sayın Kalpaklıoğlu.

HÜSEYİN KALPAKLIOĞLU (Kayseri) — Vereyim, efendim.

BAŞKAN — Başka söz istiyen var mı?.. Yok. Sayın Kalpaklıoğlu, önergenizi vermemişsiniz.

HÜSEYİN KALPAKLIOĞLU (Kayseri) — Hazırlıyorum, efendim.

BAŞKAN — Bekliyemem, efendim.

HÜSEYİN KALPAKLIOĞLU (Kayseri) — Buna mümasil tatbikatlar olmuştu, Sayın Başkanım.

BAŞKAN — Bununla ilgisi yok, efendim, önergenizi bekliyorum.

Komisyon söz istiyor mu efendim?.. Buyurun.

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ EŞREF AYHAN (Ordu) — Efendim, bu kanun o şekilde tedvin edilmiştir ki, eğer her işi biz Başkanlar Kuruluna havale edersek o zaman Danıştayda hiçbir iş görülmez. Halbuki üyelerin dairelere ayrılması Başkanlar Kurulu tarafından yapılmaktadır. Aynı üyeler değil ki, bunlar. Başyardımcı yardımcılardır. Tamamen idari mahiyettedir. İdari mahiyette olan bu şekilde bir iş. şu ve bu zaruretlerle elbette inisiyatifi başkanın elinde tutması lâzımdır. Zarurete göre bunu tedvin edecektir. Bu tamamen idaridir. Hiçbir şekilde üyelerin ayrılması ile ilgili değildir. Onun için bu maddenin bu şekilde kalması iktiza eder.

HÜSEYİN KALPAKLIOĞLU (Kayseri) — Arz edeyim efendim.

BAŞKAN — Buyurun efendim.

HÜSEYİN KALPAKLIOĞLU (Kayseri) — Yukarıdaki maddenin müzakeresi sırasında da arz etmiş olduğum ve Umumi Heyetçe de kabul buyurulduğu üzere, bu 17 nci maddede hemen hemen aynı mâna ve mahiyette olduğu için yine Başkanlar Kurulunca yapılmasını rica ediyorum, takririm bu yoldadır. Hiç olmazsa, kendi dairelerince, demek suretiyle bütün daire başkanlıklarının bir araya gelmesi suretiyle hallifasledilsin değil, Sayın Eşref Ayhan'ın da arz ve izah etmiş olduğu gibi, işlerin görülmesinde bir aksaklık yaratacak mahiyette değil. Hiçolmazsa, kanun sözcüleri, başyardımcılar, ve yardımcılar, hangi dairelerde vazife görüyorsa o daire başkanları tarafından küçük bir kurul, veya komisyon kurulup, bunların çalışma şekillerine, muvaffakiyet derecelerine göre kendilerini yakinen bilen, kendi âmirleri olan daireler reisleri, aralarında üç kişiden, beş kişiden mürekkep bir heyet halinde toplanarak ve herkesin hususiyetini nazarı dikkate alarak neresi boş ise ve ne gibi yerde çalışmak istiyorsa, ona göre tâyinine rıza ve muvafakat gösterecek ve bu suretle de en müsmir şekilde tevzin yapılmasında hiçbir sakınca olmıyacaktır. Bunu Birinci Başkana vermek, Birinci Başkanın bu kadar ağır işleri arasına bir yenisini koymak demektir. Ne olursa olsun bir insana bu kadar ağır bir yükün altına koymakta zorluk var ve zorluk tabiatı eşyaya mugayir olur. Birinci Reis bunun hepsini en lâyık şekilde yapamaz muhterem arkadaşlar. Bunu iddia etmek biraz da muhaldir. Bu insanların kabiliyetlerini, bu insanların derecelerini, hangi dairede ne şekilde muvaffak olacaklarını hangi dairede çalışıyorlarsa o dairenin reisi daha iyi bilir. Bunu kabul etmek lâzım. Hem de Birinci Reisin yükünü hafifletmiş oluruz. Hem de Birinci Reisle daire reisleri arasında ihtilâf çıkmasını önlemiş oluruz. Bu ihtilâf nasıl çıkar? Tutar, Birinci Reis iyi çalışan bir kanunsözcüsünü memnun olduğu bir insanı şu veya bu sebeple alır, öbür tarafa götürür ve o reis bu sefer buna gücenir. Hiçolmazsa, komisyon içinde Birinci Reis de dâhil olmak üzere, bu hususu tezekkür etsinler, onun da muvafakatini alarak bir hal tarzı bulsunlar. Falan, filân yere, falân falân yere diye... Orada verilen kararı tatbik etsinler. Birinci Reis bunu infaz eder. Bizim bildiğimiz, Birinci reis infaz kararı verir, kendisi çalışan bir komisyon gibi karar veremez. Görüyoruz ki, seçim müessesesini de biraz burada ze-

deler bir mahiyet var. Müsaade buyursunlar, ilgili komisyonda kaç üye varsa, üç, beş dairelik, bu daireler, - bütün daireleri kasdetmiyorum - onların kararına tebaan Birinci Reis bunlara vazife versin.

BAŞKAN — Önergeyi okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Bu maddenin de yukardaki madde gibi Bakanlar Kurulunca tâyin yapılır şeklinde değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

Kayseri
Hüseyin Kalpaklıoğlu

BAŞKAN — Fakat Sayın Kalpaklıoğlu, bu önerge bir madde tedvini şeklinde değil.

MUAMMER OBUZ (Konya) — Komisyon adına söz istiyorum.

BAŞKAN — Komisyon Başkanı veya Sözcüsü burada efendim.

(Konuşsun, konuşsun, sesleri)

Buyurun Sayın Obuz.

GEÇİCİ KOMİSYON ADINA MUAMMER OBUZ (Konya) — Efendim, burada Birinci Başkana verilen yetki, geçici 1 nci madde okunduğunda görüleceği veçhile, altı ayla mukayyet. Tamamen idari mahiyettedir. Bundan evvel Komisyona iade edilen madde ile bir gûna alâkası yoktur, bu maddenin. Nerede kaldı ki, bundan evvel Komisyona verilen madde, 125 nci maddede sayın takrir sahibinin talebettiği veçhile cevabını bulmaktadır.

Müsaade ederseniz arz edeyim. «Kanun sözcüleri ile diğer yerlerde görevli başyardımcı ve başyardımcıların sicilleri» başlığı altındaki 125 nci maddede tedvin edilmiştir. Burada (a, b, c) bendlerinde yazılı konulara ilişkin siciller «Kanun sözcülerinin bir yıl içinde...

a) Kanun sözcüleri hakkında Birinci Başkan ile bir yıl içinde en çok düşünce verdikleri Dâva Dairesi Başkanından ve Başkanun Sözcüsünden...

demek suretiyle sicil kurulları teşkil olunmaktadır.

Binaenaleyh, biraz evvelki birinci başkana verilen yetkiler bu madde ile kayıtlanmıştır.

Üzerinde durduğumuz 17 nci madde ise arkadaşımız Yüksek Heyetinize arz ettiği veçhile yukardaki madde ile mahiyet itibariyle bağdaşmaz. Bu tamamen idari vazifedir. Birinci Reis, Danıştayın umumi idaresinden mesul olduğu için dairelerin göstereceekleri ihtiyaca göre kanun sözcülerini muayyen yerlerde istihdam edebileceklerdir. Eğer bu bir kurula verilecek olursa kurulun altı ay gibi kısa bir zamanda sık sık toplanması ve tâyin mahiyetinde bir muamele yapması icabedecektir. Halbuki, madde olduğu şekilde muhafaza edilirse, alâkalının bağlı olduğu daire ile gideceği dairenin başkanının muvafakati ve birinci reisin de tasvibiyle bu tekemmül edecektir. İdari mahiyette olması itibariyle maddeye dokunulmamasını rica ediyorum, efendim.

BAŞKAN — Önergeyi tekrar okutup oylarınıza sunacağım.

HÜSEYİN KALPAKLIOĞLU (Kayseri) — Gayet kısa bir cevabım olacaktır.

BAŞKAN — Komisyon zaten maddeyi yeniden tedvin eder.

HÜSEYİN KALPAKLIOĞLU (Kayseri) — Çok kısa bir mâruzatım olacaktır, müsaade ederseniz Sayın Başkan.

BAŞKAN — Buyurun.

HÜSEYİN KALPAKLIOĞLU (Kayseri) — Şimdi Sayın Sözcüyü dinledim. Bir sicil nasıl verilir, sicile göre nasıl hareket edilir mevzuu içinde değiliz. Mesele şudur : Bu siciller veriliyor, muayyen şekillerde bunlar tanzim ediliyor. Bu sicillere göre birinci reisi bir vazife görüyor.

Biz diyoruz ki, bu sicillerin kıymetlendirilmesi Birinci Reise verilmesin, ilgili daire reisleriyle Birinci Reisin birlikte kuracakları kurula verilsin ve bu sicillerin dile getirilmesi, kıymetlendirilmesi kurul tarafından yapılsın. Yoksa biz demiyoruz ki, birinci reis keyfî hareket eder. Asla böyle bir endişemiz ve düşüncemiz yok. Ama sicillerin takdirini tek başına birinci reis yapmasın. Şu müessesenin içinde, demokratik bir düşünce ile ilgili daire reisleri, birinci reisle beraber otursun, bu işi tezekkür etsin. ona göre vazife taksimi yapsın.

DEVLET BAKANI NÜVİT YETKİN (Malatya) — Muhterem arkadaşlarım; Sayın Kalpaklıoğlu arkadaşımın ileri sürdüğü endişe vârit değildir. Zannediyorum ki, şimdi huzurlarınızda iki - üç fıkrayı okuyunca kendileri de mutmain olacaklardır. Evvelemirde Danıştay'da yeni getirilen müesseseler, başta demin kabul buyurduğunuz bir maddede şüphesiz ki, gözo çarpmıştır. Danıştay, bunların her birinin işleyişi ile

düzenlenmiş bir haldedir. Beşinci maddede Danıştay'ın hangi kuruluşlara sahibolduğu yazılı... Dairelerden başka, ayrıca dairelerin başkanlarından ibaret Başkanlar Kurulu, Yüksek Disiplin Kurulu, Yönetim ve Disiplin Kurulu diye üç tane bütün bu yükselmeleri, idareleri, sicilleri tanzim eden kurullar vardır. Bu kurular aynı zamanda Sayın Kalpaklıoğlu arkadaşımın bahsettiği gibi; bu kanunsözcülerini, yardımcılarını istihdam etmekte olan dairelerin, o yardımcıların faaliyetleri hakkında en yakın bilgileri ile verdikleri sicilleri tanzim ediyor, beraber üzerinde duruyor ve onlara göre istihdam, ona göre yükselme temin ediliyor.

Şimdi, demin Eşref Ayhan arkadaşımın ve Komisyon Sözcüsü arkadaşımın belirttiği gibi; Danıştaya hariçten bir kimse ancak yardımcılığın ve kanun sözcülüğünün en alt kademesine alınabilir. O da sınavla alınıyor Sayın Kalpaklıoğlu. Binaenaleyh bir defa girdikten sonra Danıştayın işleyiş tarzı tam bir akademi gibi, bir ilim müessesesi gibi ancak her kademede aldığı sicillerle, muayyen devreler geçtikten sonra aldığı sicillerle tâ 7 nci sınıf yardımcılıktan başyardımcılığa kadar çıkıyor. Bu sicilleri evvelâ kurullar inceliyor. Demin bir zehap hâsıl oldu, veya yanlış anlaşıldı. Danıştay Başkanı sadece en alt kademe yardımcılığına tâyin edebilir. O da yine bir kurulun inhası üzerine. Bir kurulun yaptığı elemeler ve sınav neticesi üzerine yaptığı inhadan sonra, onay yetkisi, Danıştay Başkanına verilmiştir. Yoksa, tek başına dilediğini alır, dilediğini çıkarır, dilediğini filân yerden filân yere nakleder. Böyle bir şey yok bu müessesenin içerisinde. Diğer maddeleri hep beraber incelediğimiz zaman bu netice çıkıyor Sayın Kalpaklıoğlu.

Bakın şimdi okuyacağım size : «Yönetim ve Disiplin Kurulu madde 62 : «124 ncü madde hükümlerine göre yükselmeleri gereken kanunsözcüleri...» yani ilk defa alınmış ve alındığından itibaren her derecede yükselmesi «gereken kanunsözcüleri ile başyardımcı ve yardımcıları tesbit eder ve bunlar ile 128 nci madde gereğince işlem yapılması gerekenler hakkında Birinci Başkana teklifte bulunur.»

Binaenaleyh, Birinci Başkan tek başına değildir. Bu kurulun teklifi üzerine yapmaktadır. (B) fıkrasında; «Danıştay'a kanunsözcüsü veya yardımcı olarak alınacak olanları, gerekli incelemeleri ve sınavı yapmak suretiyle seçer.»

Binaenaleyh, Başkanın tek başına keyfî bir hükümranlık tesis ettiği endişesi vârit değildir.

Şimdi, geliyorum beriki noktaya : 124 ncü maddeyi yine Sayın Kalpaklıoğlu ile birlikte tetkik edelim.

Dairelerde görevli başyardımcı ve yardımcıların sicilleri, her takvim yılı sonunda şu şu noktalardan incelenir, deniyor. Kim tarafından incelenir? Bu kurullar tarafından.

Ondan sonra Başkanın görevlerine taallûk eden bir maddeyi daha okuyayım.

«Birinci Başkanın görevleri Madde 105. — Birinci Başkan, Danıştayın genel işleyişinden sorumludur. Bütün kuruluşun düzenli çalışmasına bakar.» Kanunda derpiş edilen hükümle Danıştay Başkanına bu görevler verilmiştir. «Gerekirse, ilgili daire başkanları veya Başkanlar Kurulu ile de istişare ederek, lüzumlu idari tedbirleri alır.» Binaenaleyh, yardımcılardan bir tanesinin veya müstahdemlerden bir tanesinin şu daireden alınıp, bu daireye verilmesi hususunda kendileri hakkında bilgiye sahibolmaksızın başkanın keyfî bir tasarruf yapacağı endişesi, Sayın Kalpaklıoğlu, vârit değildir. Çünkü onun başkanı ile istişare etmeye bir defa mecbur, kanun maddesi böyle getirilmiş, müessese böyle kurulmuş. Birinci Başkan, Danıştay Genel Kurulu ile Dâva Daireleri Kuruluna, İçtihatları Birleştirme Kuruluna ve Başkanlık Kuruluna Başkanlık eder. Ayrıca yine Genel Sekreterin vazifeleri yine iki madde altında Başkana bağlı, dairelerin başkanlarına bağlı olmıyan diğer müstahdem ve yardımcılar da Genel Sekretere, Genel Kâtibe bağlanmıştır.

Binaenaleyh bu hiyerarşiye uygun bir surette ve yardımcıların her dairede başlamasını temin edebilmek için, altı aylık münavebe ile dairelerinin değiştirilmesi ve bâzı görevlere yetiştirici olmıyan ve sadece tebligat gibi görevlere münavebe ile geçmeleri hususu kanunda derpiş edilmiştir. Bu münavebe sebebiyle bir kanunsözcüsünün, yardımcının, gittiği dairede ilânihaye kalması zaten düşünülmemiş ki, daire başkanına bağlanmış hale gelsin... Bu devrî sebepler ve mezkûr kurullarla bu hususlar sağlanmış olduğu

için madde üzerinde bir değişiklik yapmaya ihihtiyaç olmadığını arz etmek isterim efendim. Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Sayın Okyayüz.

CAVİT TEVFİK OKYAYÜZ (İçel) — Sayın arkadaşlarım, bendeniz de Sayın Vekilimizin kanaatlerine iştirak ediyorum. Hiç şüphe yok ki, Danıştay, Anayasanın da tarif ettiği gibi hem birinci, hem ikinci derecede bir idari mahkeme ve adlî müessesedir. Ve asıl hüviyeti ile hukukî varlığına hâkim olan asıl prensip budur. Ancak bu müessesenin adaleti dağıtmada yapacağı çalışmalar için kendi içinde bir idari düzene ihtiyaç vardır. Aynı vilâyette bir vali, arkadaşlarının sicillerine istinaden yaptıkları terfi veya tecziyeleri, kanun çerçevesi içinde kendisine getirilen teklifleri, kanuna uygun olup olmadığını tetkik ederek nasıl onaylarsa buradaki mâna itibariyle 105 nci maddede bu müessesenin düzenli olarak çalışmasından mesul olan Başkan şüphe yok ki, bu kadar idari yetkiye sahibolacaktır. Bu kadarcık bir idari yetkiyi Başkanın elinden alıp bir komisyona tevdi ettiğiniz zaman bu müessese kendi içinde idari tedbir ve tertipler bakımından noksan bir işleyişe mâruz bırakılır.

Dolayısiyle asıl adlî fonksiyonunu icra edemez hale getirilir. Bu bakımdan bu maddenin aynen tatbik edilmesinde ve kabulünde zaruret vardır. Ayrıca maddeye dikkat buyurulursa, «idari bakımdan zaruret olmadıkça...» Demek ki, bu maddenin sevkinde hâkim olan prensip, idare endişesidir. İdari bir zaruret olunca Başkanı karar yönünden yine aynı dairede bir sicil devresi doldurmak gibi bir kayda bağlamış, kondüsyona bağlanmış. Bu kadar sıkı şartlar içerisinde Başkana idari tedbir alabilme hak ve salâhiyetini bahsetmezseniz, biraz evvel arz ettiğim vechile Danıştay, hakiki vazife mesuliyeti olan adaleti dağıtmaktaki fonksiyonunu icra edemez hale gelir. Bu bakımdan bu takririn kabul edilmemesi fikrinde olduğumu ve Sayın Bakana iltihak ettiğimi arz ederim efendim.

BAŞKAN — Söz mü Sayın Kalpaklıoğlu? Vakit geçmiş oluyor efendim. (Saat 19,00 u geçiyor sesleri) Bu madleyi yarım bırakmak istemiyorum efendim. (Zaten oylıyamıyacaksınız, kimse yok sesleri)

HÜSEYİN KALPAKLIOĞLU (Kayseri) — Muhterem arkadaşlarım, tekrar huzurunuza geldiğimden dolayı hakikaten özür dilerim. Fakat mecbur kaldım. Sayın Okyayüz'ü dinledim. Muhterem arkadaşlarım; Birinci Başkana hürmetimiz var. Kendisine itimadımız da var. Şahsan değil, makam olarak; oraya gelen insanlar oraya lâyık... Yoksa bugünkü şahıslarla hiçbir alâkamız yoktur. Ama kıymetli arkadaşlarım, Birinci Reis, dikkat buyurun, bu kanunda bir bakan gibi düşünülüyor. Bakan değildir. Birinci Reis bir bakan pozisyonuna konulmak isteniyor, değildir. Özür diliyerek sayın arkadaşıma arz ediyorum. Birinci Reisin vazifesi, bir vekil gibi, bir vekâlet idare eder gibi Şûrayı idare etmek değildir. Şûra adı üzerinde. Şûra kelimesi nedir arkadaşlar? Bu dairelerin, daire olarak her birinin ayrı ayrı ve heyeti umumiye olarak görmüş olduğu işlerde kararı, heyeti umumiyenin reyini tâyin ve tesbit eder. Yoksa Birinci Reisin reyi mi? Benim mâruzatımdan tehaşi edecek ne var?

Müessesenin tabına uygun bir teklif. Diyorum ki, bu tâyin edilecek, nakledilecek kişiler, ilgili daire reislerinin kuracağı heyette tezekkür edilsin. Yine şu kanunda gösterilen ve verilecek sicillere göre düşünülsün, inceden inceye tartılsın, hesabedilsin, daire reisinin, çıkacak daire reisinin, girecek daire reisinin de sözü ve fikri alınsın, karara bağlansın. Ona göre Birinci Reis bunu infaz etsin diyoruz. Ama mütemadiyen sayın sözcüleri dinliyorum, meselenin bu veçhesinden bana itirazda bulunmuyorlar. Başka başka taraflarından şöyle imkânlar var, böyle imkânlar var. Şunu düşünelim, muhterem arkadaşlarım, bir daire reisi var. Yanında kanunsözcüsü ve yardımcıları var. Bunların almış olduğu bir sicil var. Sicile göre Birinci Reis tutuyor tâyinini yapıyor. Fakat alınan sicili yanlış takdir ediyor. Kendi inisiyatifine, kendi düşüncesine göre yanlış takdir ediyor ve yanlış takdirin neticesinde yanlış nakil oluyor.

Ben bu halledilsin diyorum. İlgili daire reisleri bu sicilleri iyi tetkik etsin. Bu siciller bir heyet halinde tetkik edildiğinde az hata yapılır, diyorum. Benim endişem budur. Şûrayı Devlet reisleri bir vekâleti idare eden bir vekil, bir siyasi şahısmış gibi mütalâa ediliyor. Değildir efendim. Sureti mutlakada bunun dışındayım ve böyle olmasını istemiyorum. Israrla bunun üze-

rinde duruşumun sebebi budur. Binaenaleyh mâruzatım veçhile takrimin kabulünü istirham ediyorum.

Başkanlığa

17 nci maddenin birinci fıkrası «Başyardımcı ve yardımcılar Birinci Başkan ve ilgili daire başkanları tarafından dairelere ayrılır ve daireleri aynı şekilde değiştirilir» şeklinde düzeltilmesini arz ve talebederim.

Kayseri
Hüseyin Kalpakhoğlu

BAŞKAN — Önergeye Komisyon katılıyor mu?..

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ FARUK IŞIK (Van) — Katılmıyoruz.

BAŞKAN — Hükümet?.. Katılmıyorlar.

Önergenin dikkate alınmasını oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Kabul edilmemiştir

Maddeyi oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir. Oylamasını gelecek birleşimde yapacağız.

Bölümü bitirmek için 18 nci maddeyi de okutuyorum.

İdare memurlarının nitelikleri ve atanmaları

MADDE 18. — Bu kanunun 7 nci maddesinde yazılı memur ve hizmetlilerin Memurin Kanununda gösterilen nitelikleri haiz olmaları lâzımdır.

Müdürler ve diğer memur ve hizmetliler, Birinci Başkan tarafından atanırlar.

BAŞKAN — Madde üzerinde söz istiyen var mı?.. Yok. Maddeyi oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Yalnız Komisyondan bir hususu rica ediyorum. Üçüncü bölümde karar organları kuruluşu, basılan Geçici Komisyon metnine alınmamıştır. Bunun alınması lâzımdır.

Açık oy neticelerini arz ediyorum.

765 sayılı Türk Ceza Kanununun 6123 sayılı Kanunla muaddel 455 nci maddesiyle 2275 ve 3038 sayılı kanunlarla muaddel 459 ncu maddelerine birer fıkra eklenmesine dair Kanunun oylamasına 67 sayın üye katılmış, 65 kabul, 1 ret, 1 çekinser. Yeter sayı sağlanamamıştır. Ancak müddetle bağlı ve bugün son günü olan bu kanunun üzerinde yapılan iş sadece görüşülmesiyle ilgilidir. Görüşmesi de bitirilmiştir. Oylama muamelesi için her hangi bir müddet mecburiyeti yoktur. Yeter sayı olmadığından sadece oylama işi gelecek birleşimde tekrar edilecektir.

Danıştay kanun tasarısının 10 ncu maddesinin oylamasına 39 sayın üye katılmış, 38 kabul, 1 ret. Yeter sayı sağlanamamıştır.

Danıştay kanunu tasarısının 15 nci maddesinin oylamasına 42 sayın üye katılmış, 41 kabul, 1 çekinser. Salt çoğunluk sağlanamamıştır.

Bu iki madde işari oyla kabul edilmiştir. Anayasanın 92 nci maddesine göre açık oya sunulduğundan açık oy işlemi tekrar edilmiyecektir.

14 Nisan 1964 Salı günü saat 15 te toplanılmak üzere Birleşime son veriyorum.

Kapanma saati : 19,20

7. — DÜZELTİŞLER

Sıra sayısı 410 a ek basmayazının başlığının ikinci satırının başındaki (459 ncu), (455 nci) olacaktır.

765 sayılı Türk Ceza Kanununun 6123 sayılı Kanunla muaddel 455 nci maddesiyle 2275 ve 3038 sayılı kanunlarla muaddel 459 ncu maddelerine birer fıkra eklenmesine dair kanuna verilen oyların sonucu

(Yeter sayı sağlanamamıştır.)

Üye sayısı :	185
Oy verenler :	67
Kabul edenler :	65
Reddedenler :	1
Çekinserler :	1
Oya katılmıyanlar :	113
Açık üyelikler :	5

[Kabul edenler]

TABİÎ ÜYELER
Ekrem Acuner
Refet Aksoyoğlu
Vehbi Ersü
Suphi Gürsoytrak
Kadri Kaplan
Kâmil Karavelioğlu
Sami Küçük
Sezai O'Kan
Fahri Özdilek
Selâhattin Özgür
Mehmet Şükran Özkaya
Haydar Tunçkanat
Sıtkı Ulay
Ahmet Yıldız
Muzaffer Yurdakuler

ADANA
Mehmet Ünaldı

AFYON KARAHİSAR
Mustafa Yılmaz İnceoğlu

ANKARA
Sabit Kocabeyoğlu

BALIKESİR
Hamdi Oğuzbeyoğlu

BİNGÖL
Sabri Topçuoğlu

BURDUR
Hüseyin Otan

BURSA
Baki Güzey

ÇORUM
Alâeddin Çetin

DENİZLİ
Cahit Akyar
Mehmet Emin Durul

GAZİANTEP
Zeki İslâm

HATAY
Sabahattin Adalı

İÇEL
Cavit Tevfik Okyayuz

İSTANBUL
Ethem Menemencioğlu
Rifat Öztürkçine
Özel Şahingiray
Sabahattin Tanman

İZMİR
Nevzat Özerdemli

KARS
Turgut Göle

KAYSERİ
Hüseyin Kalpaklıoğlu

KIRKLARELİ
Ahmet Naci Arı

KIRŞEHİR
Ali Rıza Ulusman

KOCAELİ
Lûtfi Tokoğlu

KONYA
Mustafa Dinekli
Muammer Obuz
Ahmet Onar

KÜTAHYA
A. Bahattin Özbek

MALATYA
Nüvit Yetkin

MANİSA
Refik Ulusoy

MARDİN
Abdülkerim Saraçoğlu

MUĞLA
Haldun Menteşeoğlu

NEVŞEHİR
İbrahim Şevki Atasağun

NİĞDE
Kudret Bayhan

İzzet Gener

RİZE
Necip Danışoğlu

SİVAS
Ahmet Çekemoğlu
Ziya Önder
Hulûsi Söylemezoğlu

TOKAT
Zihni Betil

TRABZON
Yusuf Demirdağ
Reşat Zaloğlu

UŞAK
Kâmil Coşkunoğlu

ZONGULDAK
Akif Eyidoğan
Tevfik İnci

CUMHURBAŞKANINCA SEÇİLEN ÜYELER
Cevat Açıkalın
Âmil Artus
Hasan Atakan
Hasan Kangal
Ragıp Üner
Nevzat Sengel

[Reddeden]

İSTANBUL
Fethi Başak

[Çekinser]

VAN
Faruk Işık

[Oya katılmıyanlar]

TABİÎ ÜYELER

Mucip Ataklı
Emenullah Çelebi
Suphi Karaman
Osman Köksal
Mehmet Özgüneş

ADANA

Mehmet Nuri Âdemoğlu
Galip Afşar
Sakıp Önal

ADIYAMAN

Halil Ağar

AFYON KARAHİSAR

Rasim Hancıoğlu
Celâl Tevfik Karasapan

AĞRI

Veysi Yardımcı

AMASYA

Macit Zeren

ANKARA

Niyazi Ağırnaslı
Osman Alişiroğlu
Hıfzı Oğuz Bekata
Rifat Etker
İbrahim Saffet Omay (B.)
Mansur Ulusoy

ANTALYA

Mehmet İlkuçan (İ.)
Mustafa Özer

ARTVİN

Fehmi Alpaslan (İ. Ü.)

AYDIN

İskender Cenap Ege
Osman Saim Sarıgöllü
Fikret Turhangil

BALIKESİR

Enver Aka (Başkan)
Kadri Öztaş
Hasan Ali Türker

BİLECİK

Talât Oran

BİTLİS

Cevdet Geboloğlu

BOLU

Rahmi Arıkan
Sırrı Uzunhasanoğlu

BURSA

İhsan Sabri Çağlayangil
Şeref Kayalar
Cahit Ortaç

ÇANAKKALE

Âli Aksoy (İ.)
Halit Sarıkaya

ÇANKIRI

Hâzım Dağlı (Bşk. V.)

DİYARBAKIR

Azmi Erdoğan
İhsan Hamit Tigrel (Bşk. V.)

EDİRNE

Tahsin Banguoğlu

ELÂZIĞ

Celâl Ertuğ
Rasim Giray

ERZİNCAN

Fehmi Baysoy

ERZURUM

Nurettin Aynuksa
Nihat Pasinli
Rahmi Sanalan

ESKİŞEHİR

Gavsi Uçagök

GAZİANTEP

Nizamettin Özgül

GİRESUN

Mehmet İzmen
Sabahattin Orhon

GÜMÜŞANE

Halit Zarbun

HATAY

Vehbi Aksoy

İÇEL

Talip Özdolay

İSPARTA

Suat Seren

İSTANBUL

Şevket Akyürek
Celil Cevherioğlu
Nurullah Esat Sümer
Berç Turan

İZMİR

İzzet Birand
Ömer Lûtfi Bozcalı
Enis Kansu
Cahit Okurer
Hilmi Onat

KARS

Sırrı Atalay (Bşk. V.)
Mehmet Hazer

KASTAMONU

Mehmet Çamlıca
Ahmet Nusret Tuna

KAYSERİ

Hüsnü Dikeçligil
Suad Hayri Ürgüplü

KOCAELİ

Rifat Özdeş (İ.)

KONYA

Sedat Çumralı (B.)
Muhittin Kılıç

KÜTAHYA

Osman Cevdet Erkut

MALATYA

Mehmet Zeki Tulunay (İ.)

MANİSA

Emin Açar
Ferit Alpiskender (B.)
Orhan Süersan

MARAŞ

Cenap Aksu
Nedim Evliya

MARDİN

Kemal Oral

MUĞLA

Muallâ Akarca

MUŞ

İhsan Akpolat

ORDU

Eşref Ayhan
Şevket Köksal
Zeki Kumrulu

SAKARYA

Turhan Kapanlı
Kâzım Yurdakul

SAMSUN

Cemalettin Bulak
Fethi Tevetoğlu
Cahit Tokgöz

SİİRT

Lâtif Aykut

SİNOP

Suphi Batur

SİVAS

Rifat Öçten

TEKİRDAĞ

Cemal Tarlan
Selâmi Üren

TOKAT

Osman Hacıbaloğlu

TRABZON

Şevket Buladoğlu

TUNCELİ

Mehmet Ali Demir

URFA

Vasfi Gerger
Esat Mahmut Karakurt

YOZGAT

Sadık Artukmaç
Neşet Çetintaş

ZONGULDAK

Tarık Remzi Baltan

C. BAŞKANINCA SEÇİLEN ÜYELER

Hidayet Aydıner
Esat Çağa
Ömer Ergün
Sadi Koçaş
Enver Kök
Sahir Kurutluoğlu
Kâzım Orbay (İ.)
Necati Özdeniz
Âdil Ünlü

[Açık üyelikler]

Çorum	1	İstanbul	1
Eskişehir	1	Samsun	1
Hakkâri	1	Yekûn	5

Danıştay kanunu tasarısının 10 ncu maddesine verilen oyların sonucu

(Salt çoğunluk sağlanamamıştır.)

Üye sayısı	:	185
Oy verenler	:	39
Kabul edenler	:	38
Reddedenler	:	1
Çekinserler	:	0
İptal edilen oylar	:	0
Oya katılmıyanlar	:	141
Açık üyelikler	:	5

[Kabul edenler]

TABİÎ ÜYELER

Sami Küçük
Fahri Özdilek

ADANA

Galip Avşar

ANKARA

Sabit Kocabeyoğlu

BURSA

Baki Güzey

ÇORUM

Alâeddin Çetin

DENİZLİ

Mehmet Emin Durul

GAZİANTEP

Zeki İslâm

HATAY

Sabahattin Adalı

İÇEL

Cavit Tevfik Okyayuz

İSTANBUL

Ethem Menemencioğlu
Rifat Öztürkçine
Özel Şahingiray
Sabahattin Tanman
Berç Turan

İZMİR

Nevzat Özerdemli

KARS

Turgut Göle

KAYSERİ

Hüseyin Kalpaklıoğlu

KIRKLARELİ

Ahmet Naci Arı

KIRŞEHİR

Ali Rıza Ulusman

KOCAELİ

Lûtfi Tokoğlu

KONYA

Mustafa Dinekli
Muammer Obuz
Ahmet Onar

MALATYA

Nüvit Yetkin

NEVŞEHİR

İbrahim Şevki Atasağun

NİĞDE

Kudret Bayhan
İzzet Gener

SİVAS

Ahmet Çekemoğlu
Ziya Önder
Hulûsi Söylemezoğlu

TRABZON

Yusuf Demirdağ
Reşat Zaloğlu

ZONGULDAK

Tevfik İnci

C. BAŞKANINCA SEÇİLEN ÜYELER

Âmil Artus
Hasan Atakan
Hasan Kangal
Nevzat Sengel

[Reddeden]

VAN

Faruk Işık

[Oya katılmıyanlar]

TABİÎ ÜYELER

Ekrem Acuner
Refet Aksoyoğlu
Mucip Atakli
Emanullah Çelebi
Vehbi Ersü
Suphi Gürsoytrak
Kadri Kaplan
Suphi Karaman
Kâmil Karavelioğlu (İ.Ü)
Osman Köksal
Sezai O'Kan
Mehmet Özgüneş
Selâhattin Özgür
Mehmet Şükran Özkaya
Haydar Tunçkanat
Sıtkı Ulay
Ahmet Yıldız
Muzaffer Yurdakuler

ADANA

Mehmet Nuri Âdemoğlu
Mehmet Ünaldı
Sakıp Önal

ADIYAMAN

Halil Ağar

AFYON KARAHİSAR

Rasim Hancıoğlu
Mustafa Yılmaz İnceoğlu
Celâl Tevfik Karasapan

AĞRİ

Veysi Yardımcı

AMASYA

Macit Zeren

ANKARA

Niyazi Ağırnaslı
Osman Alişiroğlu
Hıfzı Oğuz Bekata
Rifat Etker
İbrahim Saffet Omay (B.)
Mansur Ulusoy

ANTALYA

Mehmet İlkuçan (İ.)
Mustafa Özer

ARTVİN

Fehmi Alpaslan (İ. Ü.)

AYDIN

İskender Cenap Ege
Osman Saim Sarıgöllü
Fikret Turhangil

BALIKESİR
Enver Aka (Başkan)
Hamdi Oğuzbeyoğlu
Kadri Öztaş
Hasan Ali Türker

BİLECİK
Talât Oran

BİNGÖL
Sabri Topçuoğlu

BİTLİS
Cevdet Geboloğlu

BOLU
Rahmi Arıkan
Sırrı Uzunhasanoğlu

BURDUR
Hüseyin Otan

BURSA
İhsan Sabri Çağlıyangil
Şeref Kayalar
Cahit Ortaç

ÇANAKKALE
Âli Aksoy (İ.)
Halit Sarıkaya

ÇANKIRI
Hâzım Dağlı (Bşk. V.)

DENİZLİ
Cahit Akyar

DİYARBAKIR
Azmi Erdoğan
İhsan Hamit Tigrel (Bşk. V.)

EDİRNE
Tahsin Banguoğlu

ELÂZIĞ
Celâl Ertuğ
Rasim Giray

ERZİNCAN
Fehmi Baysoy

ERZURUM
Nurettin Aynuska
Nihat Pasinli
Rahmi Sanalan

ESKİŞEHİR
Gavsi Uçagök

GAZİANTEP
Nizamettin Özgül

GİRESUN
Mehmet İzmen
Sabahattin Orhon

GÜMÜŞANE
Halit Zarbun

HATAY
Vehbi Aksoy

İÇEL
Talip Özdolay

İSPARTA
Suat Seren

İSTANBUL
Şevket Akyürek
Fethi Başak
Celil Cevherioğlu
Nurullah Esat Sümer

İZMİR
İzzet Birand
Ömer Lûtfi Bozcalı
Enis Kansu
Cahit Okurer
Hilmi Onat

KARS
Sırrı Atalay (Bşk. V.)
Mehmet Hazer

KASTAMONU
Mehmet Çamlıca
Ahmet Nusret Tuna

KAYSERİ
Hüsnü Dikeçligil
Suad Hayri Ürgüplü

KOCAELİ
Rifat Özdeş (İ.)

KONYA
Sedat Çumralı (B.)
Muhittin Kılıç

KÜTAHYA
Osman Cevdet Erkut
A. Bahattin Özbek

MALATYA
Mehmet Zeki Tulunay (İ.)

MANİSA
Emin Açar
Ferit Alpiskender (B.)
Orhan Süersan
Refik Ulusoy

MARAŞ
Cenap Aksu
Nedim Evliya

MARDİN
Kemal Oral
Abdülkerim Saraçoğlu

MUĞLA
Muallâ Akarca
Haldun Menteşeoğlu

MUŞ
İhsan Akpolat

ORDU
Eşref Ayhan
Şevket Köksal
Zeki Kumrulu

RİZE
Necip Danışoğlu

SAKARYA
Turhan Kapanlı
Kâzım Yurdakul

SAMSUN
Cemalettin Bulak
Fethi Tevetoğlu
Cahit Tokgöz

SİİRT
Lâtif Aykut

SİNOP
Suphi Batur

SİVAS
Rifat Öçten

TEKİRDAĞ
Cemal Tarlan
Selâmi Üren

TOKAT
Zihni Betil
Osman Hacıbaloğlu

TRABZON
Şevket Buladoğlu

TUNCELİ
Mehmet Ali Demir

URFA
Vasfi Gerger
Esat Mahmut Karakurt

UŞAK
Kâmil Coşkunoğlu

YOZGAT
Sadık Artukmaç
Neşet Çetintaş

ZONGULDAK
Tarık Remzi Baltan
Akif Eyidoğan

CUMHURBAŞKANINCA SEÇİLEN ÜYELER
Cevat Açıkalın
Hidayet Aydıner
Esat Çağa
Ömer Ergün
Sadi Koçaş
Enver Kök
Sahir Kurutluoğlu
Kâzım Orbay (İ.)
Ragıp Üner
Necati Özdeniz
Âdil Ünlü

[Açık üyelikler]

Çorum	1	İstanbul	1
Eskişehir	1	Samsun	1
Hakkâri	1		
		Yekûn	5

Danıştay kanunu tasarısının 15 nci maddesine verilen oyların sonucu

(Salt çoğunluk sağlanamamıştır.)

Üye sayısı	:	185
Oy verenler	:	42
Kabul edenler	:	41
Reddedenler	:	0
Çekinserler	:	1
Oya katılmıyanlar	:	132
Açık üyelikler	:	5

[Kabul edenler]

TABİÎ ÜYELER
Sami Küçük
Fahri Özdilek
Haydar Tunçkanat

ADANA
Mehmet Ünaldı

AĞRI
Veysi Yardımcı

ANKARA
Sabit Kocabeyoğlu

BALIKESİR
Hamdi Oğuzbeyoğlu

BURSA
Baki Güzey
Şeref Kayalar

ÇORUM
Alâeddin Çetin

DENİZLİ
Mehmet Emin Durul

ERZURUM
Nihat Pasinli

GAZİANTEP
Zeki İslâm

HATAY
Sabahattin Adalı

İÇEL
Cavit Tevfik Okyayuz

İSTANBUL
Ethem Menemencioğlu
Rifat Öztürkçine
Özel Şahingiray

KAYSERİ
Hüseyin Kalpaklıoğlu

KIRKLARELİ
Ahmet Naci Arı

KIRŞEHİR
Ali Rıza Ulusman

KIRŞEHİR
Lûtfi Tokoğlu

KONYA
Mustafa Dinekli
Muammer Obuz
Ahmet Onar

MALATYA
Nüvit Yetkin

MUĞLA
Haldun Menteşeoğlu

NEVŞEHİR
İ. Ş. Atasağun

NİĞDE
Kudret Bayhan
İzzet Gener

SİVAS
Ziya Önder
Hulûsi Söylemezoğlu

TOKAT
Zihni Betil

TRABZON
Yusuf Demirdağ
Reşat Zaloğlu

VAN
Faruk Işık

ZONGULDAK
Tevfik İnci

CUMHURBAŞKANINCA SEÇİLEN ÜYELER
Âmil Artus
Hasan Atakan
Hasan Kangal
Ragıp Üner

[Çekinser]

GÜMÜŞANE
Halit Zarbun

[Oya katılmıyanlar]

TABİÎ ÜYELER
Ekrem Acuner
Refet Aksoyoğlu
Mucip Ataklı
Emanullah Çelebi
Vehbi Ersü
Suphi Gürsoytrak
Kadri Kaplan
Suphi Karaman
Kâmil Karavelioğlu (İ. Ü.)
Osman Köksal
Sezai O'Kan
Mehmet Özgüneş
Selâhattin Özgür
Mehmet Şükran Özkaya
Sıtkı Ulay
Ahmet Yıldız
Muzaffer Yurdakuler

ADANA
Mehmet Nuri Âdemoğlu
Galip Avşar
Sakıp Önal

ADIYAMAN
Halil Ağar

AFYON KARAHİSAR
Rasim Hancıoğlu
Mustafa Yılmaz İnceoğlu
Celâl Tevfik Karasapan

AMASYA
Macit Zeren

ANKARA
Niyazi Ağırnaslı
Osman Alişiroğlu
Hıfzı Oğuz Bekata
Rifat Etker
İbrahim Saffet Omay (B.)
Mansur Ulusoy

ANTALYA
Mehmet İlkuçan (İ.)
Mustafa Özer

ARTVİN
Fehmi Alpaslan (İ. Ü.)

AYDIN
İskender Cenap Ege
Osman Saim Sarıgöllü
Fikret Turhangil

BALIKESİR
Enver Aka (Başkan)
Kadri Öztaş
Hasan Ali Türker

BİLECİK
Talât Oran

BİNGÖL
Sabri Topçuoğlu

BİTLİS
Cevdet Geboloğlu

BOLU
Rahmi Arıkan
Sırrı Uzunhasanoğlu

BURDUR
Hüseyin Otan

BURSA
İhsan Sabri Çağlayangil
Cahit Ortaç

ÇANAKKALE
Âli Aksoy (İ.)
Halit Sarıkaya

ÇANKIRI
Hazım Dağlı (Bşk. V.)

DENİZLİ
Cahit Akyar

DİYARBAKIR
Azmi Erdoğan
İhsan Hamit Tigrel (Bşk. V.)

EDİRNE
Tahsin Banguoğlu

ELÂZIĞ
Celâl Ertuğ
Rasim Giray

ERZİNCAN
Fehmi Baysoy

ERZURUM
Nurettin Aynuksa
Rahmi Sanalan

ESKİŞEHİR
Gavsi Uçagök

GAZİANTEP
Nizamettin Özgül

GİRESUN
Mehmet İzmen
Sabahattin Orhon

HATAY
Vehbi Aksoy

İÇEL
Talip Özdolay

İSPARTA
Suat Seren

İSTANBUL
Şevket Akyürek
Fethi Başak
Celil Cevherioğlu
Nurullah Esat Sümer
Sabahattin Tanman
Berç Turan

İZMİR
İzzet Birand
Ömer Lûtfi Bozcalı
Enis Kansu
Cahit Okurer
Hilmi Onat
Nevzat Özerdemli

KARS
Sırrı Atalay (Bşk. V.)
Turgut Göle
Mehmet Hazer

KASTAMONU
Mehmet Çamlıca
Ahmet Nusret Tuna

KAYSERİ
Hüsnü Dikeçligil
Suad Hayri Ürgüplü

KOCAELİ
Rifat Özdeş (İ.)

KONYA
Sedat Çumralı (B.)
Muhittin Kılıç

KÜTAHYA
Osman Cevdet Erkut
A. Bahattin Özbek

MALATYA
Mehmet Zeki Tulunay (İ.)

MANİSA
Emin Açar
Ferit Alpiskender (B.)
Orhan Süersan
Refik Ulusoy

MARAŞ
Cenap Aksu
Nedim Evliya

MARDİN
Kemal Oral
Abdülkerim Saraçoğlu

MUĞLA
Muallâ Akarca

MUŞ
İhsan Akpolat

ORDU
Eşref Ayhan
Şevket Köksal
Zeki Kumrulu

RİZE
Necip Danışoğlu

SAKARYA
Turhan Kapanlı
Kâzım Yurdakul

SAMSUN
Cemalettin Bulak
Fethi Tevetoğlu
Cahit Tokgöz

SİİRT
Lâtif Aykut

SİNOP
Suphi Batur

SİVAS
Ahmet Çekemoğlu
Rifat Öçten

TEKİRDAĞ
Cemal Tarlan
Selâmi Üren

TOKAT
Osman Hacıbaloğlu

TRABZON
Şevket Buladoğlu

TUNCELİ
Mehmet Ali Demir

URFA
Vasfi Gerger
Esat Mahmut Karakurt

UŞAK
Kâmil Coşkunoğlu

YOZGAT
Sadık Artukmaç
Neşet Çetintaş

ZONGULDAK
Tarık Remzi Baltan
Akif Eyidoğan

CUMHURBAŞKANINCA SEÇİLEN ÜYELER
Cevat Açıkalın
Hidayet Aydıner
Esat Çağa
Ömer Ergün
Sadi Koçaş
Enver Kök
Sahir Kurutluoğlu
Kâzım Orbay (İ.)
Necati Özdeniz
Nevzat Sengel
Âdil Ünlü

[Açık üyelikler]

Çorum	1	İstanbul	1
Eskişehir	1	Samsun	1
Hakkâri	1	Yekûn	5

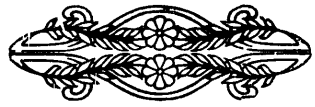

Cumhuriyet Senatosu

GÜNDEMİ

ALTMIŞBİRİNCİ BİRLEŞİM

10 . 4 . 1964 Cuma

Saat : 15.00

I

A - BAŞKANLIK DİVANININ GENEL KURULA SUNUŞLARI

1. — Anayasa Mahkemesi asıl üye seçimi.

B - İKİNCİ DEFA OYA KONULACAK İŞLER

II

SORULAR VE GENEL GÖRÜŞME

1. — Cumhuriyet Senatosu Balıkesir Üyesi Hasan Ali Türker ve 9 arkadaşının, toplum ve köy kalkınmasında takibedilecek politika hakkında bir genel görüşme açılmasına dair önergesi (8/9)

III

ÖNCELİKLE GÖRÜŞÜLMESİ KARARLAŞTIRILAN İŞLER

× 1. — Danıştay kanunu tasarısının Millet Meclisince kabul olunan metni ve Cumhuriyet Senatosu Geçici Komisyon raporu (M. Meclisi: 1/474, C. Senatosu 1/375) (S. Sayısı: 435) [Dağıtma tarihi: 3 . 4 . 1964]

IV

A - HAKLARINDA İVEDİLİK KARARI VERİLEN İŞLER

B - TÜZÜK GEREĞİNCE BİR DEFA GÖRÜŞÜLEN İŞLER

V

İKİ DEFA GÖRÜŞÜLECEK İŞLER

A - İKİNCİ GÖRÜŞMESİ YAPILACAK İŞLER

1. — Mehmet Kül (Gül) hakkındaki ölüm cezasının yerine getirilmesine dair kanun tasarısının Millet Meclisince kabul olunan metni ve Cumhuriyet Senatosu Anayasa ve Adalet Komisyonu raporu (M. Meclisi 3/660, C. Senatosu 1/383) (S .Sayısı : 415) [Dağıtma tarihi : 6 . 3 . 1964] (Birinci görüşme tarihi : 26 . 3 . 1964; B : 55)

2. — Kadir Ceylan hakkındaki ölüm cezasının yerine getirilmsine dair kanun tasarısının Millet Meclisince kabul olunan metni ve Cumhuriyet Senatisu Anayasa ve Adalet Komisyonu raporu (M. Meclisi 3/745, C. Senatosu 1/385) (S. Sayısı: 416) [Dağıtma tarihi: 6 . 3 . 1964] (Birinci görüşme tarihi : 26 . 3 . 1964; B. 55)

3. — Süleyman Ağırbaş hakkındaki ölüm cezasının yerine getirilmesine dair kanun tasarısının Millet Meclisince kabul edilen metni ve Cumhuriyet Senatosu Anayasa ve Adaet Komisyonu raporu (M. Meclisi 3/304, C. Senatosu 1/353) (S. Sayısı : 417) [Dağıtma tarihi : 6 . 3 . 1964] (Birinci görüşme tarihi : 26 . 3 . 1964; B. : 55

4. — Hasan Şeker hakkındaki ölüm cezasının yerine getirilmesine dair kanun tasarısının Millet Meclsince kabul olunan metni ve Cumhuriyet Senotosu Anayasa ve Adalet Komisyonu raporu (M. Meclisi 3/542, C. Senatosu 1/354) (S. Sayısı 418) [Dağıtma tarihi : 6 . 3 . 1964] (Birinci görüşme tarihi : 26 . 3 . 1964; B : 55)

5.— Bayram Albayrak hakkındaki ölüm cezasının yerine getirilmesine dair kanun tasarısının Millet Meclisince kabul olunan metni ve Cumhuriyet Senatosu Anayasa ve Adalet Komisyonu raporu (M. Meclisi 3/438, C. Senatosu 1/384) (S. Sayısı : 419) [Dağıtma tarih : 5 . 3 . 1964] (Birinci görüşme tarihi : 26 . 3 . 1964; B : 55)

6. — Recep Güngör Tanış hakkındaki ölüm cezasının yerine getirilmesine dair kanun tasarısının Millet Meclisince kabul olunan metni ve Cumhuriyet Senatosu Anayasa ve Adalet Komisyonu raporu (M. Meclisi 3/671; C. Senatosu 1/386) (S. Sayısı : 420) [Dağıtma tarihi : 5 . 3 . 1964;] (Birinci görüşme tarihi : 26 . 3 . 1964; B : 55)

7. — Bedih Kılıç hakkındaki ölüm cezasının yerine getirilmesine dair kanun tasarısının Millet Meclisince kabul olunan metni ve Cumhuriyet Senatosu Anayasa ve Adalet Komisyonu raporu. (M. Meclisi 3/205; C. Senatosu 1/351)

(Devamı arkada)

(S. Sayısı : 432) [Dağıtma tarihi : 18.3.1964] (Birinci görüşme tarihi : 26 . 3 . 1964; B. : 55)

× 8. — Evlilik dışı çocukların tanınmalarını kabule yetkili makamların yetkilerinin genişletilmesi hakkındaki Sözleşmenin onaylanmasının uygun bulunduğuna dair kanun tasarısının Millet Meclisince kabul olunan metni ve Cumhuriyet Senatosu Dışişleri, Turizm ve Tanıtma, İçişleri ve Anayasa ve Adalet komisyonları raporları (M. Meclisi 1/233; C. Senatosu 1/367) (S. Sayısı : 423) [Dağıtma tarihi : 11 . 3 . 1964] (Birinci görüşme tarihi : 31 . 3 . 1964; B. 56)

× 9. — 1938 - 1939 yıllarında İngiltere ve Fransa hükümetlerinden temin edilen teslihat kredilerinin mahsup şekli hakkındaki kanun tasarısının Millet Meclisince kabul olunan metni ve Cumhuriyet Senatosu Millî Savunma, Dışişleri, Turizm ve Tanıtma ve Bütçe ve Plân komisyonları raporları (M. Meclisi 1/214; C. Senatosu 1/363) (S. Sayısı : 426) [Dağıtma tarihi : 16 . 3 . 1964] (Birinci görüşme tarihi : 31 . 3 . 1964; B. 56)

10. — Millî Savunma Bakanlığı orta sanat okulları öğrencileri hakkındaki kanun tasarısının Millet Meclisince kabul olunan metni ve Cumhuriyet Senatosu Millî Savunma ve Bütçe ve Plân komisyonları raporları (M. Meclisi 1/263; C. Senatosu 1/350) (S. Sayısı : 427) [Dağıtma tarihi : 16 . 3 . 1964] (Birinci görüşme tarihi : 31 . 3 . 1964; B. 56)

× 11. — Gümrük Giriş Tarife Cetvelinin 28.08 pozisyonunun sonundaki ihtar hükmünün değiştirilmesine dair olan Bakanlar Kurulu kararnamelerinin onaylanması hakkındaki kanun tasarısının Millet Meclisince kabul olunan metni ve Cumhuriyet Senatosu Malî ve İktisadi İşler ve Bütçe ve Plân komisyonları raporları (M. Meclisi 1/225; C. Senatosu 1/366) (S. Sayısı : 430) [Dağıtma tarihi : 17 . 3 . 1964] (Birinci görüşme tarihi : 31 . 3 . 1964; B. 56)

B - BİRİNCİ GÖRÜŞMESİ YAPILACAK İŞLER

1. — 3242 ve 5254 sayılı kanunlarla verilen yemeklik ve tohumluk bedellerinin tecili hakkındaki 310 sayılı Kanunun bâzı maddelerinin değiştirilmesine dair kanun tasarısının Millet Meclisince kabul edilen metni ve Cumhuriyet Senatosu Malî ve İktisadi İşler, Tarım ve Bütçe ve Plân komisyonları raporları (M. Meclisi 1/491; 2/491; C. Senatosu 1/365) (S. Sayısı : 434) [Dağıtma tarihi : 30 . 3 . 1964]

× 2. — Başbakanlık Basımevi Döner Sermaye İşletmesi kuruluşu hakkındaki kanun tasarısının Millet Meclisince kabul olunan metni ve Cumhuriyet Senatosu Malî ve İktisadi İşler ve Bütçe ve Plân komisyonları raporları (M. Meclisi 1/316; C. Senatosu 1/368) (S. Sayısı : 436) [Dağıtma tarihi : 3 . 4 . 1964]

Dönem : 1
Toplantı : 3 CUMHURİYET SENATOSU S. Sayısı: 410 a ek

765 sayılı Türk Ceza Kanununun 6123 sayılı Kanunla muaddel 459 ncu maddesiyle 2275 ve 3038 sayılı kanunlarla muaddel 459 ncu maddelerine birer fıkra eklenmesine dair kanun teklifinin Millet Meclisince reddolunan metni ve 765 sayılı Türk Ceza Kanununun 6123 sayılı Kanunla muaddel 455 nci maddesiyle 2275 ve 3038 sayılı kanunlarla muaddel 459 ncu maddesine birer fıkra eklenmesine dair kanun teklifi hakkında Cumhuriyet Senatosu Anayasa ve Adalet Komisyonu raporu (M. Meclisi 2/516; C. Senatosu 2/119)

(Not: M. Meclisi S. Sayısı: 499)

Millet Meclisi
Genel Sekreterliği
Kanunlar Müdürlüğü
Sayı: 5700 - 34202

13 . 1 . 1964

CUMHURİYET SENATOSU BAŞKANLIĞINA

Cumhuriyet Senatosu Bolu Üyesi Sırrı Uzunhasanoğlu ve dört arkadaşının, 765 sayılı Türk Ceza Kanununun 6123 sayılı Kanunla muaddel 455 nci maddesiyle 2275 ve 3038 sayılı kanunlarla muaddel 459 ncu maddelerine birer fıkra eklenmesine dair kanun teklifinin reddine dair olup, Millet Meclisinin 9 . 1 . 1964 tarihli 29 ncu Birleşiminde kabul edilen, Adalet Komisyonu raporu ile teklif dosyası ilişik olarak sunulmuştur.

Saygılarımla.

Millet Meclisi Başkanı
Fuad Sirmen

Not: Bu teklif 10 . 6 . 1963 tarihinde Başkanlıkça ilk komisyona havale edilmiş ve Genel Kurulun 3 . 1 . 1964 ve 9 . 1 . 1964 tarihli 24, 29 ncu birleşimlerinde reddedilmiştir. (Millet Meclisi S. Sayısı: 499)

Millet Meclisinin kabul ettiği rapor

10 . 10 . 1963

Yüksek Başkanlığa

Cumhuriyet Senatosu Bolu Üyesi Sırrı Uzunhasanoğlu ve dört arkadaşının, 765 sayılı Türk Ceza Kanununun 6123 sayılı Kanunla muaddel 455 nci maddesiyle 2275 ve 3038 sayılı kanunlarla muaddel 459 ncu maddelerine birer fıkra eklenmesine dair kanun teklifi, komisyonumuza havale edilmiş olmakla, teklif sahibi ve ilgili Hükümet temsilcileri hazır olduğu halde komisyonumuzda müzakere edildi:

Daha evvel aynı maksadı temin eden, İzmir Milletvekili Mustafa Uyar ve 4 arkadaşının teklifi 2/323 komisyonumuzca kabul edilip, müspet mütalâa ile Yüksek Başkanlığa arz edilip Meclis gündemine alınmış olduğundan, tekerrür olan işbu teklifin reddine komisyonumuzca karar verilmiş olmakla, Genel Kurulun tasviplerine sunulmak üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Adalet Komisyonu		Kâtip	
Başkan	Bu Rapor Sözcüsü	İzmir	Artvin
H. Oral	*S. Vardarlı*	*M. Uyar*	*S. Eminağaoğlu*
Çanakkale	Elâzığ	İçel	Kars
B. Arat	*N. Güray*	*M. Arıkan*	*L. Aküzüm*
Kayseri		Kayseri	
A. Aras		*M. Göker*	

Anayasa ve Adalet Komisyonu raporu

Cumhuriyet Senatosu
Anayasa ve Adalet Komisyonu *25 . 2 . 1964*
Esas No: 2/119
Karar No: 75

Yüksek Başkanlığa

Cumhuriyet Senatosu Bolu Üyesi Sırrı Uzunhasanoğlu ve dört arkadaşının, 765 sayılı Türk Ceza Kanununun 6123 sayılı Kanunla muaddel 455 nci maddesiyle 2275 ve 3038 sayılı kanunlarla muaddel 459 ncu maddelerine birer fıkra eklenmesine dair teklifin reddine dair olup Millet Meclisinin 9 . 1 . 1964 tarihli 29 ncu Birleşiminde kabul edilen, Adalet Komisyonu raporu ve teklif dosyası Millet Meclisi Başkanlığının 13 Ocak 1964 tarihli ve 5700 - 34202 sayılı yazıları ile Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına tevdi olunmakla Komisyonumuzun Şubat 1964 tarihli Birleşiminde tetkik ve müzakere olundu :

Cumhuriyet Senatosu Bolu Üyesi Sırrı Uzunhasanoğlu ve 4 arkadaşının teklifi T. C. Kanununun 455 ve 459 ncu maddelerinin değiştirilmesi isteğini natık bulunmaktadır.

Millet Meclisi Adalet Komisyonu sözü edilen maddelerin değiştirilmesi isteği ile İzmir Milletvekili Mustafa Uyar ve 4 arkadaşı tarafından teklifin müspet mütalâa edilerek tanzim edilen raporu ile birlikte Başkanlığa sunulduğundan bahisle, Sırrı Uzunhasanoğlu ve 4 arkadaşının teklifinin reddine karar vermiş ve Millet Meclisi Genel Kurulu da 9 . 1 . 1964 tarihli 29 ncu Birleşiminde bu ret kararını kabul etmiştir.

Mustafa Uyar ve 4 arkadaşı tarafından yapılan teklifin Millet Meclisi Genel Kurulunda henüz görüşülmediği öğrenilmiştir.

Anayasamızın 92 nci maddesi, Millet Meclisinde kabul, değiştirilerek kabul veya reddedilen tasarı ve tekliflerin Cumhuriyet Senatosunda görüşülmesini belli sürelere bağlamıştır.

Mustafa Uyar ve 4 arkadaşı tarafından yapılan teklif üzerinde Millet Meclisinde cereyan edecek görüşmelerine ne zaman başlanıp ne zaman bitirileceğinin kestirilmesi mümkün olmadığı gibi intizar halinde sözü edilen 92 nci maddenin belli ettiği sürenin dolması da muhtemeldir.

Mustafa Uyar ve 4 arkadaşı tarafından yapılan teklifin Millet Meclisince kabul, değiştirilerek kabul veya reddi halinde mesele Cumhuriyet Senatosuna intikal edeceğine, gerek Komisyonumuzda gerekse Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunda görüşüleceğine ve görüşmeler sırasında sözü edilen 455 ve 459 ncu maddelerde değişiklik yapılması gerekip gerekmediği ve gerektiği takdirde

en uygun olan değişiklik yapılacağına göre Sırrı Uzunhasanoğlu ve dört arkadaşı tarafından yapılan tekliflerin reddedilmesinin uygun olacağı çoğunlukla kararlaştırılmıştır.

Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunun tasviplerine sunulmak üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Başkan Aydın Muhalifim Söz hakkım saklı *O. Saim Sarıgöllü*	Sözcü Tokat *Zihni Betil*	Kâtip Kastamonu Muhalifim *A. Nusret Tuna*	Tabiî Üye Muhalifim *Kadri Kaplan*
Tabiî Üye *Mucip Atakl*ı	Cumhurbaşkanınca S. Ü. *Âmil Artus*	Aydın Muhalifim *Fikret Turhangil*	Bursa *Şeref Kayalar*
Erzurum *Nihat Pasinli*	Konya *Muammer Obuz*	Sivas *Rifat Öçten*	Uşak *Kâmil Coşkunoğlu*

Anayasa ve Adalet Komisyonunun ikinci raporu

Cumhuriyet Senatosu
Anayasa ve Adalet
Komisyonu
Esas No. : 2/119
Karar No. : 92

9 . 4 . 1964

Cumhuriyet Senatosu Yüksek Başkanlığına

Komisyonumuzun, 25 Şubat 1964 tarihli Birleşiminde tetkik ve müzakere olunarak reddi hakkında rapor tanzim olunan Cumhuriyet Senatosu Bolu üyesi Sırrı Uzunhasanoğlu ve 4 arkadaşının, 765 sayılı Türk Ceza Kanununun 6123 sayılı Kanunla muaddel 455 nci maddesiyle 2275 ve 3038 sayılı kanunlarla muaddel 459 ncu maddelerine birer fıkra eklenmesine dair kanun teklifi ve teklifin reddi hakkındaki 25 Şubat 1964 tarihli ve 75 karar sayılı rapor Genel Kuruldaki müzakerelerde teklif dosyası ile birlikte geri verilmekle komisyonumuzun 9 Nisan 1964 tarihli Birleşiminde görüşüldü.

Tatbikatta Türk Ceza Kanununun 455 ve 459 ncu maddelerinde unsurları tesbit edilen suç faillerinin kusur derecelerinin değişik olduğu müşahade edilmektedir. Böyle ahvalde, suç faillerine verileceği 455 ve 459 ncu maddelerde tesbit edilen cezaların, kusur derecesine göre indirilebilmesi, suçla ceza arasında âdil nisbet tesisi gerektiği hakkındaki ceza hukuku kaidesine uygundur.

Cumhuriyet Senatosu Bolu Üyesi Sırrı Uzunhasanoğlu ve 4 arkadaşının teklifi, esas bakımından, yukarıda arz edilen ceza hukuku kaidesine uygun görülmüştür.

Kanun teklifi, 3 madde halinde yapılmış ise de, komisyonumuz, 455 nci madde ile 459 ncu maddeye eklenilecek fıkraların ayrı maddelerde gösterilmesinin, vuzuh ve açıklık bakımından, daha uygun olacağı kanısına varmış ve teklifi 4 madde haline kalbetmiştir.

Komisyonumuz, mahkemelere tanınan takdir yetkisinin, suça konu olan fiillerin mahiyetle-

ri ve faillerin kusur dereceleri göz önünde bulundurulmak suretiyle, daha kolay ve daha isabetli bir şekilde kullanılması içinde teklif metninde değişiklik yapmıştır.

Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunun tasviplerine arz edilmek üzere Yüksek Başkanlığa saygı ile arz olunur.

Başkan	Sözcü	Kâtip	
Aydın	Tokat	Kastamonu	Cumhurbaşkanınca S. Ü.
O. S. Sarıgöllü	*Z. Betil*	*A. N. Tuna*	*Â. Artus*
Aydın	Bursa	Erzurum	Konya
F. Turhangil	*Ş. Kayalar*	*N. Pasinli*	*M. Obuz*
Kütahya	Samsun	Sivas	Tekirdağ
O. C. Erkut	*C. Bulak*	*R. Öçten*	*S. Üren*

Uşak
Söz hakkım saklıdır
K. Çoşkunoğlu

ANAYASA VE ADALET KOMİSYONUNUN KABUL ETTİĞİ METİN

765 sayılı Türk Ceza Kanununun 6123 sayılı Kanunla muaddel 455 nci maddesiyle 2275 ve 3038 sayılı kanunlarla muaddel 459 ncu maddelerine birer fıkra eklenmesine dair kanun

MADDE 1. — Türk Ceza Kanununun 455 nci maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir:

Yukarıdaki fıkralarda beyan olunan cezalar, kusurun derecesine göre sekizde birine kadar indirilebilir.

MADDE 2. — Türk Ceza Kanununun 459 ncu maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir:

Yukarıdaki fıkralarda beyan olunan ceza lar, kusurun derecesine göre sekizde birine kadar indirilebilir.

MADDE 3. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 4. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

Dönem : 1
Toplantı : 3

CUMHURİYET SENATOSU S. Sayısı : 435

Danıştay kanunu tasarısının Millet Meclisince kabul edilen metni ve Cumhuriyet Senatosu Geçici Komisyon raporu (M. Meclisi 1/474; C. Senatosu 1/375)

(Not : M. Meclisi S. Sayısı : 369)

Millet Meclisi
Genel Sekreterliği
Kanunlar Müdürlüğü
Sayı :5753 - 34615

27 . 1 . 1964

CUMHURİYET SENATOSU BAŞKANLIĞINA

Millet Meclisinin 20 . 1 . 1964 tarihli 36 ncı Birleşiminde öncelik ve ivedilikle görüşülerek işari oyla kabul edilen, Danıştay kanunu tasarısı, dosyasiyle birlikte sunulmuştur.

Saygılarımla.

Millet Meclisi Başkanı
Fuad Sirmen

Not : Bu tasarı 13 . 6 . 1963 tarihinde Başkanlıkça İlk Komisyona havale edilmiş ve Genel Kurulun 10, 12, 17, 18, 24 . 12 . 1963, 1, 6, 7, 8, 10, 13, 14, 17 ve 20 . 1 . 1964 tarihli 12, 14, 15, 16, 18, 22, 26, 27, 28, 30, 31, 32, 35 ve 36 ncı birleşimlerince öncelik ve ivedilikle görüşülerek kabul edilmiştir. (Millet Meclisi S. Sayısı : 369)

Geçici Komisyonun raporu

Cumhuriyet Senatosu
Geçici Komisyon
Esas No. : 1/375
Karar No. : 2

1 . 4 . 1964

Yüksek Başkanlığa

Millet Meclisi Genel Kurulunun 20 Ocak 1964 tarihli 36 ncı Birleşiminde öncelik ve ivedilikle görüşülerek işari oy ile kabul edilen, Danıştay kanunu tasarısı Millet Meclisi Başkanlığının 27 Ocak 1964 tarihli ve 5753 - 34615 sayılı yazıları ile Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına tevdi olunmakla, Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunun 28 Ocak 1964 tarihli 32 nci Birleşiminde, Anayasa ve Adalet, Bütçe ve Plân ve İçişleri komisyonlarından üçer üyenin iştiraki ile kurulması kabul edilen Geçici Komisyonumuzun, 18, 24, 28, Şubat ve 2, 6, 9, 13, 16, 20, 21, 23, 27 Mart 1964 tarihli Birleşimlerinde, Hükümet temsilcileri de hazır bulundukları halde tetkik ve müzakere olundu.

Tasarının tümü üzerindeki görüşmelerde, Hükümetin Danıştay Kanununu sevk gerekçesi umumiyetle Komisyonca benimsenmiş, gerek yeni Anayasanın gerektirdiği sistemi, gerekse uzun yılların tatbikatı göz önüne alınarak tedvin edildiği kanaati ile maddelerin müzakeresine geçilmiş ve aşağıda ayrı ayrı izah edilen sebeplerle bâzı değişiklikler yapılmıştır.

1. Millet Meclisince kabul olunan metnin 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 11, 12, 13, 14, 16, 18, 19, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59,60, 61, 63, 64, 65, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 83, 84, 86, 87, 88, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 115, 116, 121, 122, 152, 154, 156 ve geçici 3 ve 4 ncü maddeleri Komisyonumuzca da aynen kabul edilmiştir.

2. Millet Meclisince kabul olunan metnin 123 ncü maddesi 124, 125, nci maddesi 126, 126 ncı maddesi 127, 127 nci maddesi 128, 129 ncu maddesi 130, 130 ncu maddesi 132, 131 nci maddesi 133, 135 nci maddesi 137, 136 ncı maddesi 138, 138 nci maddesi 140, 139 ncu maddesi 141, 140 ncı maddesi 142, 142 nci maddesi 144, 143 ncü maddesi 145, 144 ncü maddesi 146, 147 nci maddesi 149, 148 nci maddesi 150, 158 nci maddesi 159, 171 nci madde 172, 172 nci maddesi 173, 173 ncü madde 174, ve geçici 6 ncı madde 5, geçici 8 nci madde 7, geçici 9 ncu madde 8, 174 ncü madde 175, 175 nci madde 176 ncı madde olarak aynen kabul edilmiştir.

3. Metnin 8 nci maddesi üzerinde yapılan müzakereleri mütaakip bu maddenin 1 nci satırındaki «üyeler» kelimesi «üyeleri» şeklinde değiştirilmiş ve (A) bendindeki «eylemli vali» tâbirindeki eylem zait görülmüş ve 1 nci fıkradaki ana prensiplerin ışığında metinden çıkartılmıştır.

Yine bu maddenin (B) bendi metnine «Daire Başkanları» nın da ilâve edilmesi vuzuhu temin bakımından uygun mütalâa edilmiştir.

(D) bendine «Yargıtay Başkanlığı» ifadesinden sonra «veya Daire Başkanlığı» kelimelerinin ilâvesi ile yukardaki (B) bendine muvazi olarak da, «Başsavcılığı yahut bu görevlere seçilebilme niteliğini kazanmış olmak şartiyle askerî hâkimlik» yapmış olanların da ilâvesi kararlaştırılmıştır. Bu hususta, Askerî Yargıtayın kuruluşu hakkındaki Kanunun 3 ncü maddesindeki hüküm nazara alınmıştır.

1 nci fıkradaki 15 yıllık görev müddeti bu gibiler için de hüküm ifade edecektir.

(F) bendinde, bakanlıklar kelimesinden sonraki (,) kaldırılmış ve «müşavir avukatlık» ifadesi «müşavir avukatlığı» şeklinde değiştirilmiştir.

(İ) bendi, maddenin birinci fıkrasındaki ana prensiplere uygun düşmediği mülâhazası ile metinden üyelerin ekseriyetinin kararı ile çıkartılmıştır.

(İ) bendini takibeden fıkrada «hizmet» kelimesi (İ) fıkrasının metinden çıkartılması sebebiyle kaldırılmış ve ifade «görevlerinden» olarak değiştirilmiştir.

4. Metnin 10 ncu maddesi üzerinde yapılan müzakereler neticesinde, bu maddenin birinci satırındaki «Danıştayca» kelimesinden başlamak üzere «Danıştay Başkanlığınca yapılacak ilân üzerine» ifadesi ilâve olunmak suretiyle değişiklik yapılmış ve değişikliğe esas konunun ihtiva edeceği hükümlerin bu kanuna göre hazırlanması gereken tüzükle düzenlenmesi Komisyonumuzca uygun mütalâa edilmiştir.

5. Metnin 15 nci maddesi esas itibariyle Komisyonumuzca aynen benimsenmiştir. Madde metninde 123 ncü maddeye bir atıf yapılmaktadır. Atıf yapılan 123 ncü madde, Millet Meclisi Geçici Komisyonunun 124 ncü maddesi olup bu madde Millet Meclisi Genel Kurulundaki müzakerelerde metinden çıkartılmış idi. Komisyonumuz bu maddeyi yeniden ve 123 ncü madde olarak metne ilâve etmiş olup 15 nci maddedeki atıf Komisyonumuzca kabul edilen bu 123 ncü maddeyedir.

6. Metnin 17 nci maddesi üzerinde yapılan müzakereleri mütaakıp madde metninde iki ufak tedvin değişikliği yapılmıştır.

7. Metnin 20 nci maddesi üzerinde yapılan müzakereleri mütaakıp, İktisadi ve Ticari İlimler Akademileri mezunları ile öğrenim itibarı ile bunlara eşit yabancı fakülte veya yüksek okullarından mezun olanların da dâva dairelerine ayrılabilmelerini temin edecek şekilde ve Hükümetçe de teklif olunduğu gibi madde metni değiştirilmiştir.

Değişik metne esas Hükümetçe teklif olunan metinde «ve» ifadeleri «veya» şeklinde tadil edilerek metne işlenmiştir.

8. Metnin 21 nci maddesi esas itibariyle Komisyonumuzca da benimsenmiş ancak, tasarı metninin numaralarında yapılan umumi değişiklik sebebiyle madde metninde atıf yapılan 147 nci madde 149 ncu madde olarak değiştirilmiştir.

9. Metnin 29 ncu maddesinin müzakerelerini mütaakıp, maddenin «D» bendi metnindeki «bu ve başka» ifadesi metinden çıkarılmıştır.

Maddenin «C» bendi üyelerin ekseriyetinin kararı ile kabul edilmiştir.

10. Metnin 30 ncu maddesinin müzakereleri mütaakıp, maddenin «E» bendinde vuzuhu temin bakımından bir ifade değişikliği yapılmıştır.

11. Metnin 44 ncü maddesinin müzakerelerini mütaakıp, maddenin «E» bendinde tatbikatta kolaylık sağlamak üzere değişiklik yapılmış ve bend metni tasarının Hükümetçe teklif olunan «E» bendinde olduğu ve üyelerin ekseriyetinin kararı ile kabul edilmiştir.

Bu maddenin (j) bendini mütaakıp, bu bend hükümlerinin tatbikine dair metne yeni bir fıkra eklenmiştir.

12. Metnin 62 nci maddesi esas itibarı ile komisyonumuzca da benimsenmiş ancak, tasarı metninde madde numaralarında yapılan umumi değişiklik sebebiyle, madde metninde 124 ve 127 nci maddelere yapılan atıflar 123 ve 128 nci madde olarak değiştirilmiştir.

13. Metnin 66 ncı maddesi metni komisyonumuzca da aynen kabul edilmiş ancak, maddenin matlabındaki «işler» kelimesi «işlem» olarak değiştirilmiştir.

14. Metnin 82 nci maddesinin müzakereleri mütaakıp, maddenin 1 nci fıkrasında bahse konu sürenin, haklı sebeplerin bulunması halinde bir defaya mahsus olmak üzere uzatılabilmesini temin edici olarak fıkraya bir ek yapılmıştır.

15. Metnin 85 nci maddesi üzerinde uzun görüşmeler yapılmış neticede, maddenin 1 nci fıkrasının ikinci satırındaki «işbu» ifadesi «iş» şeklinde değiştirilmiş ve maddenin son fıkrası hükmü üyelerin ekseriyetinin kararı ile kabul edilmiştir.

16. Metnin 89 ncu maddesinin müzakerelerini mütaakıp, bu maddenin sondan bir evvelki ve sonuncu fıkralarında vuzuhu temin maksadiyle iki ufak değişiklik yapılmıştır.

17. Metnin 114 ncü maddesinin müzakerelerini mütaakıp, hiyerarşik sistemi tesis etmek amacı ile ve tasarının Hükümetçe teklif olunan maddesi benimsenmek suretiyle bu maddenin 1 nci fıkrası «Danıştay Birinci Başkanı, daire başkanları ve Başkanun sözcüsü birinci derece, üyeler ikinci derece memurluk kadrosunun aylığını alırlar» şeklinde değiştirilmiştir.

18. Metnin 117 nci maddesi üzerinde yapılan müzakereleri mütaakıp, maddenin 1 nci fıkrasının birinci satırındaki (yedinci ve daha aşağı aylık derecelerindeki yardımcılar hariç) hükmü metinden çıkartılarak, bu hükümle kayıtlanan meslek mensuplarının da bu fıkrada bahis konusu hizmetlerde görevlendirilebilmelerinin gaye yönünden faydalı olacağı mütalâa edilmiştir.

Maddenin son fıkrası da metinden çıkartılmıştır. Zira, hizmetlere göre teminat ve salâhiyetler ve hattâ hak ve vazifeler tanınmış olduğundan, bahse konu meslek mensuplarının Danıştay haricindeki hizmetleri yürüttüklerinde, bu hizmetler statüsüne tabi olmaları esasının tabiî olacağı komisyonumuzca mütalâa edilmiştir.

19. Metnin 118 nci maddesi esas itibarı ile komisyonumuzca da benimsenmiş, ancak, aynı niteliği haiz meslek mensuplarının terfilerinde bu madde esaslarının da bir tercih sebebi olmasının gerekçede ifade edilmesi temenniye şayan görülmüştür.

20. Metnin 119 ncu maddesinin müzakerlerini mütaakıp, madde metni, tasarının Hükümetçe teklif olunan 118 nci maddesi 119 ncu madde olarak komisyonumuzca kabul edilmiş ve madde bu şekilde değiştirilmiştir.

21. Metnin 120 nci maddesi üzerinde yapılan müzakereleri müteakip, maddenin 1 nci fıkrasındaki «boşalan» ve «enazı» ifadeleri metinden çıkarılmış ve son fıkra ise, Anayasanın 140 ncı maddesi ve seçim sistemi prensipleri ile bağdaşamadığı ve seçme hakkını haiz organın rey kullanmasındaki muhtariyetini bağlıyabileceği mülâhazası ile ve üyelerin ekseriyetinin kararı ile madde metninden çıkartılmıştır.

22. Komisyonumuz, kanunsözcüleri ile Başyardımcı ve yardımcıların meslekte ilerlemeleri ezcümle, yükselme süresi ve esasları hakkındaki Millet Meclisi Geçici Komisyonunca tedvin olunan maddeyi 123 ncü madde olmak üzere metne eklemiştir. Bu suretle de, Anayasanın 140 ncı maddesi gereğince tanınan hakların yanı sıra, yargı organları mensuplarının kanunen haiz oldukları haklardan da Danıştay meslek mensuplarının faydalandırılması temin edilmiştir.

23. Metnin 124 ncü madesi Komisyonumuzca da benimsenmiş ancak, bu maddenin (D) bendinde 165 nci maddeye yapılan atıf, bu maddenin Komisyonumuzca tasarının maddelerinde yapılan umumi numara değişikliğinde 166 ncı madde olarak kabul edilmiş olduğundan 165, 165 nci madde olarak değiştirilmiştir.

124 ncü madde Komisyonumuzca bu değişiklikle 125 nci madde olarak kabul edilmiştir.

24. Metnin 128 nci maddesi esas itibarı Komisyonumuzca da benimsenmiş ancak, maddenin 1 nci fıkrasında 126 ve 127 nci maddelere yapılan atıflar sebebiyle ve atıf yapılan bu maddelerin tasarı metninde Komisyonumuzca yapılan umumi numara değişikliğinde 127 ve 128 nci madde olmalarından ötürü bu şekli de maddede tadilâtta bulunulmuştur.

128 nci madde Komisyonumuzca bu değişiklikle 129 ncu madde olarak kabul edilmiştir.

25. Komisyonumuz, bu kanunda hüküm bulunmıyan hallerde, diğer kanunların Devlet memurlarına tanıdığı haklarla ilgili hükümlerin Danıştay meslek mensupları hakkında da uygulanabilmesini sağlamak amacı ile ve 131 nci madde olmak üzere yeni bir madde tedvin ederek metne eklemiştir.

26. Metnin 132 nci maddesinin müzakerelerini mütaakıp, madde metninde ifade düzgünlüğünü sağlamak amacı ile bir takdim tehir yapılmıştır.

132 nci madde bu değişiklikle 134 ncü madde olarak Komisyonumuzca kabul edilmiştir.

27. Metnin 133 ncü maddesinin müzakerelerini mütaakıp, maddenin 2 nci fıkrasındaki «bulunanlar» kelimesi «bulunulanlar» şeklinde değiştirilmiştir.

133 ncü madde Komisyonumuzca bu değişiklikle 135 nci madde olarak kabul edilmiştir.

28. Metnin 134 ncü maddesinin müzakerelerini müteakip, maddenin ikinci satırındaki, «sorgusunu yaparlar» tâbiri «savunmasını alırlar» şeklinde değiştirilmiştir. Bu şekilde aynı zamanda, sorgusunu kabul etmemesi muhtemel alâkalının da yazılı olarak müdafaa vermesi sağlanmıştır.

134 ncü madde Komisyonumuzca bu değişiklikle 136 ncı madde olarak kabul edilmiştir.

29. Metnin 141 nci maddesi Komisyonumuzca da esas itibarı ile benimsenmiş ancak, madde metninde 134 ve 135 nci maddelere atıf yapılmakta ve atıf yapılan bu maddeler Komisyonumuzca tasarı metninde yapılan umumi numara değişikliğinde 136 ve 137 nci maddeler olmak üzere değiştirilmiştir. Bu sebeple madde metnindeki 134 ve 135 nci maddeler de 136 ve 137 nci madde olmak üzere tadil edilmiştir.

141 nci madde Komisyonumuzca bu değişikliklerle 143 ncü madde olarak kabul edilmiştir.

30. Metnin 148 nci maddesi Komisyonumuzca esas itibarı ile benimsenmiş ancak, maddenin matlabındaki «Genel» kelimesi kanunun bünyesi ile bağdaşamadığı cihetle başlık metninden çıkartılmıştır.

148 nci madde Komisyonumuzca bu değişiklikle 150 nci madde olarak kabul edilmiştir.

31. Metnin 149 ve 150 nci maddeleri Komisyonumuzca, metne eklenen yeni 157 nci madde dolayısiyle ve aşağıda izah olunacağı üzere metinden çıkarılmıştır.

32. Metnin 151 nci maddesinin müzakerlerini mütaakıp, maddenin 1 nci satırındaki «bu bölüm» ifadesi metinden çıkartılmış ve madde metni 149 ve 150 nci maddelere atıf yapılır bir surette tadil edilmiştir.

33. Metnin 153 ncü maddesi Komisyonumuzca da esas itibariyle benimsenmiş ancak, madde metninde 147 nci maddeye yapılan atıfta, atıf yapılan bu madde, numarasının tasarı metninde Komisyonumuzca yapılan umumi numara değişikliği sonucunda 149 ncu madde olarak değiştirilmiştir.

Maddenin son fıkrası, Komisyonumuzca 157 nci madde olarak metne eklenen yeni madde metnine dercolunduğu cihetle 153 ncü madde metninden çıkartılmıştır.

34. Metnin 155 nci maddesinin müzakerelerini mütaakıp, maddenin birinci satırındaki «bu bö-

lüm» ifadesi, bu bölümde Komisyonumuzca yapılan değişikliklere paralel olarak metinden çıkartılmış ve bir evvelki maddelere atıf yapıldığını ifade etmek üzere «yukardaki maddeler» tâbiri metne işlenmiştir.

35. Komisyonumuzca, Danıştay meslek mensuplarının şahsi suçları hakkında kovuşturma usulüne dair ve 157 nci madde olmak üzere yeni bir madde tedvin olunmuştur. Danıştay Birinci Başkanı, daire başkanları ve üyeleri ile Başkanunsözcüsünün şahsi suçlarının takibinde, Yargıtay üyelerinin; Danıştay kanunsözcüleri, başyardımcı ve yardımcıların şahsi suçlarının takibinde ise ikinci sınıfa mensup hâkimlerin, şahsi suçlarının takibine ilişkin hükümlerin uygulanacağı ifade edilmiştir.

36. Metnin 157 nci maddesi esas itibariyle Komisyonumuzca da benimsenmiş ancak, maddenin 1 nci fıkrasındaki «kasdî» tâbiri «kasıtlı» olarak değiştirilmiştir.

157 nci madde bu değişiklikle 158 nci madde olarak Komisyonumuzca kabul edilmiştir.

37. Metnin 159 ncu madde esas itibariyle Komisyonumuzca da benimsenmiş ancak, madde metninde 158, 139 ve 145 nci maddelere yapılan atıflarda, atıf yapılan maddelerin, Komisyonumuzca tasarı metninde yapılan umumi numara değiştirilmesi sebebiyle 159, 141 ve 147 nci madde olarak değiştirilmesi gerekmiştir.

159 ncu madde 160 ncı madde olarak bu değişiklikle Komisyonumuzca kabul edilmiştir.

38. Metnin 161 nci maddesi esas itibariyle Komisyonumuzca benimsenmiş ancak, maddenin ikinci fıkrasındaki «görmiyen» tâbiri, «görülmiyen» şeklinde değiştirilmiştir.

161 nci madde bu değişiklikle 162 nci madde olarak Komisyonumuzca kabul edilmiştir.

39. Metnin 169 ncu maddesinin müzakerelerini mütaakıp, bu madde kapsamına giren vazifeliler dışında geriye kalan pek az personelin de bu haktan faydalandırılabilmek amacı ile madde yeniden tedvin olunmuştur.

169 ncu madde 170 nci madde olarak ve bu değişikliklerle Komisyonumuzca kabul edilmiştir.

40. Metnin 170 nci maddesi müzakerelerini mütaakıp, Komisyonumuzca, bu maddenin 2 nci fıkrasında, Muhasebei Umumiye Kanununun 109 ncu maddesi hükmü saklı kalmak şartiyle, Danıştay'ın bugünkü iş hacmı nazarı dikkate alınarak bu daire nezdinde bir muhasebe teşkilâtının tesisini temin edici bir değişiklik yapılmıştır.

170 nci madde bu değişiklikle Komisyonumuzca 171 nci madde olarak kabul edilmiştir.

41. Metnin 173 ncü maddesi esas itibariyle Komisyonumuzca da benimsenmiş ancak, bu maddede atıf yapılan metne bağlı (1) sayılı cetvelde, Komisyonumuzun 114 ncü maddede yapmış olduğu değişikliğe paralel olarak tadilâtta bulunulmuş, (2) ve (3) sayılı cetveller aynen kabul edilmiştir.

173 ncü madde bu değişiklikle Komisyonumuzca 174 ncü madde olarak kabul edilmiştir.

42. Metnin geçici 2 nci maddesinde vuzuhu temin bakımından iki ufak değişiklik yapılmıştır.

43. Metnin geçici 5 nci maddesi, geçici 3 ncü maddenin ikinci fıkrasına dâhil edildiği cihetle metinden çıkartılmıştır.

44. Metnin geçici 3 ncü maddesi uyarınca, bu kanunla kurulacak dâva dairelerinin 8 Eylül 1964 tarihinden itibaren gerektiğinden tasarının bir an evvel kanunlaşması icabetmektedir. Bu sebeple Komisyonumuz, tasarının Genel Kurulda öncelik ve ivedilikle görüşülmesinin teklifini oybirliğiyle kararlaştırmıştır.

Yüksek Başkanlığa saygı ile arz olunur.

Başkan
Van

29 ncu maddenin (C) bendine, 44 ncü maddenin (E) bendine, 120 nci maddenin son fıkrasının çıkartılmasına ve geçici 7 nci maddelere muhalifim.
Söz hakkım saklıdır
F. Işık

Sözcü
Ordu

8 nci maddeden (İ) fıkrasının çıkartılmasına muhalifim.
Söz hakkım saklıdır
E. Ayhan

Kâtip
Konya
8 nci maddeden (İ) fıkrasının çıkartılmasına, 29 ncu maddenin (C) bendine, 30, 85, 168, 155 ve 173 ncü maddelere muhalifim
Söz hakkım saklıdır
M. Obuz

Tabiî Üye
Söz hakkım saklıdır
M. Atakli

Erzurum
23 ve 114 ncü maddelere muhalifim.
Söz hakkım saklıdır
N. Aynuksa

Konya
8 nci maddeden (İ) bendinin çıkartılmasına, 120 nci maddeden son fıkrasının çıkartılmasına, 117 nci maddedeki değişikliklere muhalifim.
Söz hakkım saklıdır
M. Dinekli

Siirt
8 nci maddeden (İ) fıkrasının çıkartılmasına, 85, 155, 163, 173, 114 ncü maddelere muhalifim.
Söz hakkım saklıdır
L. Aykut

Tekirdağ
8 nci maddeden (İ) bendinin çıkartılmasına, 85, 155, 173 ve geçici 2 nci maddelere muhalifim.
Söz hakkım saklıdır
S. Üren

İzmir
85 ve 173 ncü maddelere muhalifim.
Söz hakkım saklıdır
Ö. L. Bozcalı

MİLLET MECLİSİNİN KABUL ETTİĞİ METİN

Danıştay Kanunu tasarısı

BİRİNCİ BÖLÜM

Kuruluş

Danıştay

MADDE 1. — Danıştay, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ile görevlendirilmiş yüksek idare mahkemesi, danışma ve inceleme merciidir.

Bağımsızlık ve yönetim

MADDE 2. — Danıştay bağımsızdır. Yönetimi ve temsili Birinci Başkana aitti.
Danıştayın, bütçe ve Hükümetle ilgili işleri Başbakanlık aracılığı ile yürütülür.

Danıştay meslek mensupları

MADDE 3. — Danıştay meslek mensupları şunlardır :
A) Birinci Başkan, daire başkanları ve üyeler;
B) Başkanunsözcüsü ile kanunsözcüleri;
C) Başyardımcılar ve yardımcılar.

Teminat

MADDE 4. — Danıştay Birinci Başkanı, daire başkanları ve üyeleri ile Başkanunsözcüsü, yüksek mahkeme hâkimleri olarak Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının kendilerine sağladığı teminat altında hizmet görürler.
Diğer meslek mensuplarının teminatı, bu kanunla düzenlenir.

Karar organları

MADDE 5. — Danıştayın karar organları şunlardır :
I - A) Daireler;
B) Danıştay Genel Kurulu;
C) İdari Daireler Kurulu;
D) Dâva Daireleri Kurulu;
E) İçtihatları Birleştirme Kurulu.
II - A) Başkanlar Kurulu;
B) Yüksek Disiplin Kurulu;
C) Yönetim ve Disiplin Kurulu.

Genel Kâtiplik

MADDE 6. — Birinci Başkanın, üyeler arasından seçeceği bir zat, Danıştay Genel Kâtipliği görevini yapar.
Genel Kâtipliğe, dördüncü derecedeki Danıştay meslek mensuplarından bir yardımcı ile lüzumu kadar memur verilir.

GEÇİCİ KOMİSYONUN KABUL ETTİĞİ METİN

MADDE 1. — Millet Meclisi metninin 1 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 2. — Millet Meclisi metninin 2 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Millet Meclisi metninin 3 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 4. — Millet Meclisi metninin 4 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 5. — Millet Meclisi metninin 5 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 6. — Millet Meclisi metninin 6 ncı maddesi aynen kabul edilmiştir.

Millet Meclisinin kabul ettiği metin

İdari hizmetler

MADDE 7. — Danıştayda, Özlük İşleri Müdürlüğü, Evrak Müdürlüğü, Levazım Müdürlüğü ve bu kanunda yazılı veya ihtiyaca göre kurulacak bürolar ve kalemler ile kadrolarda gösterilen memur ve hizmetliler bulunur.

İKİNCİ BÖLÜM

Danıştay meslek mensupları ile idare memurlarının nitelikleri, seçilmeleri ve atanmaları

Başkanların, üyelerin ve Başkanunsözcüsünün nitelikleri

MADDE 8. — Danıştay Birinci Başkanı, daire başkanları, üyeler ve Başkanunsözcüsü, yüksek öğrenimlerini bitirdikten sonra en az onbeş yıl Devlet memuriyetinde başarı ile çalışmış, dördüncü derece kadroda bu derece maaşı kazanılmış hak olarak almış, yüksek hâkimliğin gerektirdiği ahlâk ve seciyeye sahip ve:

A) Bakanlık, müsteşarlık, elçilik, eylemli valilik;

B) Yargıtay Başkanlığı veya üyeliği veya Cumhuriyet Başsavcılığı yahut bu görevlere seçilebilme niteliğini kazanmış olmak şartiyle hâkimlik;

C) Hukuk, Siyasal Bilgiler, İktisat fakülteleri veya İktisadi ve Ticari İlimler akademilerinde, hukuk, iktisat, maliye veya âmme idaresi kollarında profesörlük;

D) Tuğgeneral, tuğamiral veya daha yüksek rütbelerde generallik veya amirallik veya Askerî Yargıtay Başkanlığı veya üyeliği ile başsavcılık;

E) Genel veya katma bütçeli dairelerde genel müdürlük veya en az bu sınıf ve derecedeki daire başkanlığı veya bu memuriyetlere eşit görevler;

F) Bakanlıkların, başhukuk müşavirliği veya birinci hukuk müşavirliği veya Maliye Bakanlığında bu sınıf ve derecedeki hukuk müşavirliği, müşavir avukatlık ve Merkez Muhakemat Müdürlüğü;

G) Vergiler Temyiz Komisyonu Başkanlığı, daire başkanlığı veya üyeliği,

H) Danıştay Başyardımcılığı veya bu derecedeki kanunsözcülüğü;

İ) Devlet memuriyetinde çalışmış olmak kaydı aranmaksızın en az onbeş yıl fiilen avukatlık;

Görev ve hizmetlerinden birinde bulunmuş olanlar arasından seçilir.

Başkanunsözcüsünün, yüksek öğrenimini, 14 ncü maddede sayılan fakülte veya yüksek okullardan birinde yapmış olması lâzımdır.

Danıştay Genel Kurulunun aday seçimi toplantısı

MADDE 9. — Danıştay Birinci Başkanlığında, daire başkanlıklarında, üyeliklerinde veya Başkanunsözcülüğünde boşalma olunca, Danıştay Genel Kurulu tarafından, her boş yer için bir aday seçilir.

Danıştay Genel Kurulunun bu maksatla yapacağı toplantılara, başkan ve üyeler tamsayısının en az dörtte üçünün katılması şarttır.

Aday listesi

MADDE 10. — Adaylık için Danıştaya müracaat eden kimselerin niteliklerini incelemek ve belirtmek üzere, Genel Kurul, seçimden en az 15 gün önce kendi üyeleri arasından beş kişilik bir komisyon seçer. Bu komisyon, en kıdemli başkan veya üyenin başkanlığı altında toplanır ve adayların soyadlarına göre alfabetik bir listesini düzenler.

Geçici Komisyonun kabul ettiği metin

MADDE 7. — Millet Meclisi metninin 7 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

Danıştay meslek mensupları ile idare memurlarının nitelikleri, seçilmeleri ve atanmaları

Başkanların, üyelerin ve Başkanunsözcüsünün nitelikleri

MADDE 8. — Danıştay Birinci Başkanı, daire başkanları, üyeleri ve Başkanunsözcüsü, yüksek öğrenimlerini bitirdikten sonra en az onbeş yıl Devlet memuriyetinde başarı ile çalışmış, dördüncü derece kadroda bu derece maaşı kazanılmış hak olarak almış, yüksek hâkimliğin gerektirdiği ahlâk ve seciyeye sahip ve:

A) Bakanlık, müsteşarlık, elçilik, valilik;

B) Yargıtay Başkanlığı, Daire Başkanlığı veya üyeliği veya Cumhuriyet Başsavcılığı yahut bu görevlere seçilebilme niteliğini kazanmış olmak şartiyle hâkimlik;

C) Hukuk, Siyasal Bilgiler, İktisat fakülteleri veya İktisadi ve Ticari İlimler akademilerinde, hukuk, iktisat, maliye veya âmme idaresi kollarında profesörlük;

D) Tuğgeneral, tuğamiral veya daha yüksek rütbelerde generallik veya âmirallik veya Askerî Yargıtay Başkanlığı veya Daire Başkanlığı veya üyeliği ile başsavcılığı yahut bu görevlere seçilebilme niteliğini kazanmış olmak şartiyle askerî hâkimlik;

E) Genel veya katma bütçeli dairelerde genel müdürlük veya en az bu sınıf ve derecedeki daire başkanlığı veya bu memuriyetlere eşit görevler;

F) Bakanlıkların, başhukuk müşavirliği veya birinci hukuk müşavirliği veya Maliye Bakanlığında bu sınıf ve derecedeki hukuk müşavirliği, müşavir avukatlığı ve Merkez Muhakemat Müdürlüğü;

G) Vergiler Temyiz Komisyonu Başkanlığı, daire başkanlığı veya üyeliği,

H) Danıştay Başyardımcılığı veya bu derecedeki kanunsözcülüğü;

Görevlerinden birinde bulunmuş olanlar arasından seçilir.

Başkanunsözcüsünün yüksek öğrenimini, 14 ncü maddede sayılan fakülte veya yüksek okullardan birinde yapmış olması lâzımdır.

MADDE 9. — Millet Meclisi metninin 9 ncu maddesi aynen kabul edilmiştir.

Aday listesi

MADDE 10. — Adaylık için Danıştay Başkanlığınca yapılacak ilân üzerine müracaat eden kimselerin niteliklerini incelemek ve belirtmek üzere, Genel Kurul, seçimden en az 15 gün önce kendi üyeleri arasından beş kişilik bir komisyon seçer. Bu komisyon, en kıdemli başkan veya üyenin başkanlığı altında toplanır ve adayların soyadlarına göre alfabetik bir listesini düzenler.

Listede, ilgililerin, gizli ve açık sicil dosyalarından çıkarılacak kısa hal tercümeleri ile komisyonca lüzum görülecek, diğer bilgiler bulun

Liste, seçimden en az bir hafta önce kurul üyelerine dağıtılır.

Komisyon seçiminden sonraki adaylık müracaatları dikkate alınmaz.

Aday seçimi

MADDE 11. — Danıştay Genel Kurulunun aday seçimi için yapacağı toplantıda, listedeki adaylar için oya başvurulur.

Toplantıda hazır bulunanların en az yarıdan fazlasının oyunu alanlar, boş yer adedine göre, oy sırasiyle, adaylığa seçilmiş sayılırlar.

İkinci fıkra gereğince yapılan oylamada boş yer kaldığı takdirde, yarıdan fazla oy alamıyanlar arasında boş yer adedine göre, en çok oy alanlardan ikişer kişi ayrılarak aralarında yeniden oya başvurulur. Bunlardan eşit oy alanlar boş yer adedinden fazla olduğu takdirde aralarında oylamaya devam olunur. İkinci fıkra gereğince yapılacak oylamalar, toplantıda hazır bulunanların en az yarıdan fazlasının oyu sağlanıncaya kadar tekrarlanır.

Seçim gizli oyla yapılır.

Oylama sonundayapılacak işlem

MADDE 12. — Danıştay Genel Kurulundaki oylama sonucu bir tutanakla tesbit edilir. Bu tutanağın bir nüshası Anayasa Mahkemesine ve bir nüshası da Başbakanlığa gönderilir.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 140 ncı maddesi uyarınca Bakanlar Kurulunun göstereceği aday, Başbakanlık tarafından, Anayasa Mahkemesine ve Danıştaya bildirilir.

Boş yerlerin doldurulması ve süresi

MADDE 13. — Boşalan yerler en çok bir hafta içinde Başbakanlığa bildirilir. Aday tesbiti ve seçim işlemleri boşalma tarihinden itibaren, Danıştayca ve Bakanlar Kurulunca en çok iki ay, Anayasa Mahkemesince bir ay içinde tamamlanır. Çalışmaya ara verme süresi hesaba katılmaz.

Kanunsözcüleri ile başyardımcı ve yardımcıların nitelikleri

MADDE 14. — Kanunsözcülüğüne, başyardımcılığa veya yardımcılığa atanabilmek için, Memurin Kanununda yazılı genel nitelikleri haiz bulunmak ve ayrıca Hukuk, Siyasal Bilgiler ve İktisat Fakülteleri ile, İktisadi ve Ticari İlimler Akademilerini yahut öğrenim itibariyle bunlara eşit yabancı memleketler fakülte veya yüksek okullarını bitirmiş olmak şarttır.

Yardımcılar

MADDE 15. — Yardımcılar altı sınıfa ayrılırlar :

Altıncı sınıf yardımcılar sınavla alınırlar. Bu sınava, otuz yaşını bitirmemiş olanlar girebilir.

Sınavı kazananlar, başarı derecelerine ve boş yerlere göre, Birinci Başkan tarafından altıncı sınıf yardımcılığa aday olarak atanırlar.

Adaylık süresi bir yıldır. Bu sürenin bitiminde görevli oldukları Daire Kurulu tarafından 123 ncü madde uyarınca verilecek sicillere ve yapılacak sınavdaki başarılarına göre, Yönetim ve Disiplin Kurulunca hizmete elverişli görülenlerin 16 ncı madde gereğince yardımcılığa atanmaları yapılır. Bir yıllık adaylık süresi sonunda aynı suretle, hizmete elverişli görülmiyenlerin görevlerine, Birinci Başkan tarafından son verilir.

Geçici Komisyonun kabul ettiği metin

Listede, ilgililerin, gizli ve açık sicil dosyalarından çıkarılacak kısa hal tercümeleri ile komisyonca lüzum görülecek, diğer bilgiler bulunur.

MADDE 11. — Millet Meclisi metninin 11 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 12. — Millet Meclisi metninin 12 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 13. — Millet Meclisi metninin 13 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 14. — Millet Meclisi metninin 14 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

Yardımcılar

MADDE 15. — Yardımcılar altı sınıfa ayrılırlar :

Altıncı sınıf yardımcılar sınavla alınırlar. Bu sınava, otuz yaşını bitirmemiş olanlar girebilir.

Sınavı kazananlar, başarı derecelerine ve boş yerlere göre, Birinci Başkan tarafından altıncı sınıf yardımcılığa aday olarak atanırlar.

Adaylık süresi bir yıldır. Bu sürenin bitiminde görevli oldukları Daire Kurulu tarafından 123 ncü madde uyarınca verilecek sicillere ve yapılacak sınavdaki başarılarına göre, Yönetim ve Disiplin Kurulunca hizmete elverişli görülenlerin 16 ncı madde gereğince yardımcılığa atanmaları yapılır. Bir yıllık adaylık süresi sonunda aynı suretle, hizmete elverişli görülmiyenlerin görevlerine, Birinci Başkan tarafından son verilir.

Millet Meclisinin kabul ettiği metin

Kanunsözcüleri, başyardımcı ve yardımcıların atanmaları

MADDE. — 16. — Kanunsözcüleri, başyardımcı ve yardımcılar Birinci Başkan tarafından atanırlar. Yükselmeleri de aynı suretle yapılır.

Başyardımcılar, birinci sınıf yardımcılıkta veya o derecedeki kanunsözcülüğünde en az bir yıl çalışmış ve bu görevi yapabileceklerine dair sicil almış olanlar arasından meslekî bilgi ve idari kabiliyetleri bakımından üstün görülenlerden atanırlar.

Başyardımcı ve yardımcıların dairelere verilmesi

MADDE 17. — Başyardımcı ve yardımcılar, Birinci Başkan tarafından dairelere ayrılırlar ve daireleri aynı şekilde değiştirilir. İdari bakımdan zaruret olmadıkça aynı dairede bir sicil devresini doldurmadan daireleri değiştirilemez. Sicil devresi en az altı aydır.

İdare memurlarının nitelikleri ve atanmaları

MADDE 18. — Bu kanunun 7 nci maddesinde yazılı memur ve hizmetlilerin Memurin Kanununda gösterilen nitelikleri haiz olmaları lâzımdır.

Müdürler ve diğer memur ve hizmetliler, Birinci Başkan tarafından atanırlar.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Karar organlarının kuruluşu

1. A) Daireler

MADDE 19. — Danıştay, dokuzu idari dâvalara ve üçü idari işlere bakan oniki daireye ayrılır.

Her daire bir başkan ve en az dört üyeden kurulur.

Dairelerde görüşme sayısı beştir. Kararlar çoğunlukla verilir.

Dairelere, bir başyardımcı ve lüzumu kadar yardımcı verilir.

Her dairede, ayrıca bir başkâtibin yönetimi altında bir kalem bulunur. Kalem yazı ve tabliğ işlerini yürütür.

Başkan ve üyelerin dairelere ayrılmaları

MADDE 20. — Daire başkanları belirli bir dairenin başkanı olarak seçilirler.

Üyeler, Başkanlar Kurulunun kararı ile dairelere ayrılırlar ve hizmetin icaplarına göre, daireleri aynı suretle değiştirilir.

Dairelerde vukubulacak noksanlıklar, idari dairelere diğer idari dairelerden ve dâva dairelerine diğer dâva dairelerinden üye alınmak suretiyle, tamamlanır. Bu üyeler, Başkanlar Kurulunun kararı ile önceden tesbit edilir.

Dâva dairelerine ayrılacak üyelerin Hukuk ve Siyasal Bilgiler ve İktisat fakültelerinden mezun olmaları şarttır.

Üye seçimlerinde yukarıki esaslar göz önünde tutulur.

Geçici Komisyonun kabul ettiği metin

MADDE 16. — Millet Meclisi metninin 16 ncı maddesi aynen kabul edilmiştir.

Başyardımcı ve yardımcıların dairelere verilmesi

MADDE 17. — Başyardımcılar ve yardımcılar, Birinci Başkan tarafından dairelere ayrılırlar ve daireleride aynı şekilde değiştirilebilir. İdari bakımdan zaruret olmadıkça aynı dairede bir sicil devresini doldurmadan daireleri değiştirilmez. Sicil devresi en az altı aydır.

MADDE 18. — Millet Meclisi metninin 18 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 19. — Millet Meclisi metninin 19 ncu maddesi aynen kabul edilmiştir.

Başkan ve üyelerin dairelere ayrılması

MADDE 20. — Daire başkanları belirli bir dairenin başkanı olarak seçilirler.

Üyeler, Başkanlar Kurulunun kararı ile dairelere ayrılırlar ve hizmetin icaplarına göre, daireleri aynı suretle değiştirilir.

Dairelerde vukubulacak noksanlıklar, idari dairelere diğer idari dairelerden ve dâva dairelerine diğer dâva dairelerinden üye alınmak suretiyle, tamamlanır. Bu üyeler, Başkanlar Kurulunun kararı ile önceden tesbit edilir.

Dâva dairelerine ayrılacak üyelerin Hukuk veya Siyasal Bilgiler veya İktisat Fakülteleri ile İktisadi ve Ticari İlimler Akademileri yahut öğrenim itibariyle bunlara eşit yabancı memleket fakülte veya yüksek okullarından mezun olmaları şarttır.

Üye seçimlerinde yukarıki esaslar göz önünde tutulur.

Millet Meclisinin kabul ettiği metin

B) Danıştay Genel Kurulu

MADDE 21. — Danıştay Genel Kurulu, Birinci Başkan, daire başkanları, üyeler ve Genel Kâtipten kurulur.

Genel Kurulun toplanma ve görüşme yeter sayısı, başkan ve üyeler tamsayısının yarısından fazlasıdır.

Kararlar çoğunlukla verilir. Oylarda eşitlik halinde, başkanın bulunduğu tarafın oyu üstün sayılır. 9 ncu ve 147 nci maddelerin toplantı yeter sayısına ilişkin hükümleri saklıdır.

İdari dâvaya konu olabilecek işlerin görüşülmesine ve karara bağlanmasına, bu işlere bakmaya görevli dairenin başkan ve üyeleri katılmazlar.

Danıştay Genel Kuruluna bir başyardımcı ve lüzumu kadar memur verilir.

C) İdari Daireler Kurulu

MADDE 22. — İdari Daireler Kurulu, İkinci Daire haricolmak üzere, idari daireler başkan ve üyelerinden teşekkül eder. Bu Kurula daire başkanlarından en kıdemlisi başkanlık eder.

Toplanma ve görüşme yeter sayısı en az dokuzdur. Kararlar oy çokluğu ile verilir.

Oylarda eşitlik halinde başkanın bulunduğu tarafın oyu üstün sayılır.

Üye noksanı, dâva daireleri üyelerinden tamamlanır.

İdari Daireler Kuruluna, bir başyardımcı ile lüzumu kadar yardımcı ve memur verilir.

D) Dâva Daireleri Kurulu

MADDE 23. — Dâva Daireleri Kurulu, Birinci Başkan ve dâva daireleri başkanları ile her dâva dairesince, kendi aralarından birer yıl için seçilecek birer üyeden teşekkül eder. Toplanma ve görüşme sayısı ondokuzdur.

Dâva dairelerinin diğer üyeleri, zaruret halinde, dairelerin üye noksanını tamamlamak üzere kıdem sırası ile Kurula katılırlar. 28 nci madde hükmü bu halde de uygulanır ve daire başkanına vekâlet eden üyenin yerine diğer kıdemli üye kurula girer.

Dâva Daireleri Kurulunda kararlar oy çokluğu ile verilir.

Kurula, bir başyardımcı ve lüzumu kadar yardımcı verilir. Kurulda ayrıca bir Başkâtibin yönetimi altında bir kalem bulunur. Kalem yazı ve tebliğ işlerini yürütür.

E) İçtihatları Birleştirme Kurulu

MADDE 24. — İçtihatları Birleştirme Kurulu, Birinci Başkan ve dâva daireleri başkanları ile üyelerinden kurulur.

Toplanma ve görüşme yeter sayısı en az otuzbeştir. Toplantıda hazır bulunanlar çift sayıda olursa en kıdemsiz üye Kurula katılmaz.

Esas hakkındaki kararlar, üçte iki oy çokluğu ile verilir. Birinci toplantıda bu çoğunluk sağlanamaz ise ikinci toplantıda salt çoğunlukla yetinilir.

Kurulun diğer kararları oy çokluğu ile verilir.

II - A) Başkanlar Kurulu

MADDE 25. — Başkanlar Kurulu, Birinci Başkan ile daire başkanlarından kurulur.

Birinci Başkan veya daire başkanlarından birinin katılamamaları halinde, vekilleri toplantılarda bulunur.

Başkanun Sözcülüğünü ilgilendiren işler ile Kurulca lüzum görülen diğer işlerin görüşülmesinde, Başkanun Sözcüsü veya katılamaması halinde vekili toplantılara katılır ve oy kullanır.

Kararlar oy çokluğu ile verilir.

Oylarda eşitlik halinde, Başkanın bulunduğu tarafın oyu üstün sayılır.

Geçici Komisyonun kabul ettiği metin

B) Danıştay Genel Kurulu

MADDE 21. — Danıştay Genel Kurulu, Birinci Başkan, daire başkanları, üyeler ve Genel Kâtipten kurulur.

Genel Kurulun toplanma ve görüşme yeter sayısı, başkan ve üyeler tamsayısının yarısından fazlasıdır.

Kararlar çoğunlukla verilir. Oylarda eşitlik halinde, başkanın bulunduğu tarafın oyu üstün sayılır. 9 ncu ve 149 ncu maddelerin toplantı yeter sayısına ilişkin hükümleri saklıdır.

İdari dâvaya konu olabilecek işlerin görüşülmesine ve karara bağlanmasına, bu işlere bakmaya görevli dairenin başkan ve üyeleri katılmazlar.

Danıştay Genel Kuruluna bir başyardımcı ve lüzumu kadar memur verilir.

MADDE 22. — Millet Meclisi metninin 22 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 23. — Millet Meclisi metninin 23 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 24. — Millet Meclisi metninin 24 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 25. — Millet Meclisi metninin 25 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Millet Meclisinin kabul ettiği metin

B) Yüksek Disiplin Kurulu

MADDE 26. — Yüksek Disiplin Kurulu, her takvim yılı başında, Danıştay Genel Kurulunca her daireden seçilecek birer üye ile üçü dâva daireleri ve ikisi de idari daireler başkanları arasından seçilecek beş daire başkanından kurulur. Kurula en kıdemli daire başkanı başkanlık eder.

Kurulunun toplanma sayısı onyedidir. Kararlar üçte iki oy çokluğu ile verilir.

Kurul üyeliklerinde boşalma halinde boşalan yer için en çok on gün içinde Genel Kurulca yukardaki esaslara göre yeniden seçim yapılır.

Kurulun yazı işlerini Genel Kâtip yürütür.

G) Yönetim ve Disiplin Kurulu

MADDE 27. — Yönetim ve Disiplin Kurulu, Genel Kurulun her takvim yılı başında seçeceği bir daire başkanı ile bir üyeden ve bir başyardımcı ile bu derecedeki bir kanun sözcüsünden kurulur

Aynı şekilde birer yedek seçilir.

Genel Kâtip Kurulun tabiî üyesidir.

Kurul oy çokluğu ile karar verir.

Kurul üyesi olan başyardımcı ve kanunsözcüsü, şahıslarını ilgilendiren konuların görüşüldüğü toplantılara katılamazlar.

Başkanlara ve Başkanunsözcüsüne vekâlet

MADDE 28. — Birinci Başkanlığın boşalması, Birinci Başkanın izinli olması veya mazereti hallerinde, daire başkanlarından, başkanlığa seçilme tarihi itibariyle en kıdemlisi ve kıdemde eşitlik halinde en yaşlısı Başkanvekilliğini yapar.

Dairelerde de aynı usule göre üyelerden birisi Başkana vekâlet eder.

Başkanunsözcüsüne, en yüksek kadrolu kanunsözcülerinden kadroya tâyin itibariyle en kıdemlisi ve kıdemde eşitlik halinde en yaşlısı vekâlet eder.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Danıştayın ve organlarının görevleri

Danıştayın görevleri

MADDE 29. — Danıştay :

A) İdari uyuşmazlıkları ve dâvaları görür ve çözümler;

B) Bakanlar Kurulunca gönderilen kanun tasarıları hakkında düşüncesini bildirir, tüzük tasarılarını ve imtiyaz sözleşme ve şartlarını inceler;

C) Başbakanlık tarafından gönderilen her türlü işler hakkında mütalâasını bildirir;

D) Bu ve başka kanunlarla gösterilen diğer işleri görür.

A) İdari uyuşmazlıklar ve dâvalar

1. İlk derece mahkemesi olarak Danıştayda görülecek dâvalar

MADDE 30. — Kanunlarda ayrı bir idari yargı mercii gösterilmemiş olan aşağıda yazılı idari uyuşmazlıklar ve dâvalar doğrudan doğruya ve kesin olarak Danıştayda çözümlenir.

A) İdari işlemler hakkında yetki, şekil, sebep, konu ve maksat yönlerinden biri ile kanuna aykırı olduklarından dolayı iptalleri için menfaatleri ihlâl edilenler tarafından açılacak dâvalar;

Geçici Komisyonun kabul ettiği metin

MADDE 26. — Millet Meclisi metninin 26 ncı maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 27. — Millet Meclisi metninin 27 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 28. — Millet Meclisi metninin 28 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Danıştayın ve organlarının görevleri

Danıştayın görevleri

MADDE 29. — **Danıştay :**

A) İdari uyuşmazlıkları ve dâvaları görür ve çözümler;

B) Bakanlar Kurulunca gönderilen kanun tasarıları hakkında düşüncesini bildirir, tüzük tasarılarını ve imtiyaz sözleşme ve şartlarını inceler;

C) Başbakanlık tarafından gönderilen her türlü işler hakkında mütalâasını bildirir;

D) Kanunlarla gösterilen diğer işleri görür.

A) İdari uyuşmazlıklar ve dâvalar

1. İlk derece mahkemesi olarak Danıştayda görülecek dâvalar

MADDE 30. — **Kanunlarda ayrı bir idari yargı mercii gösterilmemiş olan aşağıda yazılı idari uyuşmazlıklar ve dâvalar doğrudan doğruya ve kesin olarak Danıştayda çözümlenir.**

A) İdari işlemler hakkında yetki, şekil, sebep, konu ve maksat yönlerinden biri ile kanuna aykırı olduklarından dolayı iptalleri için menfaatleri ihlâl edilenler tarafından açılacak dâvalar;

B) İdari eylem ve işlemlerden dolayı hakları muhtel olanlar tarafından açılacak tam yargı dâvaları;

C) Genel Hizmetlerden birinin yürütülmesi için aktedilen idari mukavelelerden dolayı taraflar arasında çıkan uyuşmazlıklara ilişkin dâvalar;

D) İdari yargı yetkisini haiz merciler arasındaki görev ve yetki uyuşmazlıkları;

E) Adalet Mahkemelerinde bakılmakta olan bir dâvada idari bir kararın mânası veya şümulünün tâyini hususunda çıkacak uyuşmazlıkların halli için açılacak dâvalar.

2. Temyiz dâvaları

MADDE 31. — İdari yargı mercilerinden özel kanunlarına göre kesin olarak verilmiş olan ve üst idari yargı mercii bulunmıyan veya üst idari yargı mercilerine başvurulması kanunen kabil olmıyan yargı kararları dâva daireleri ile Dâva Daireleri Kurulunda temyiz yolu ile kesin olarak görülür.

İdari uyuşmazlık ve dâvalarda görev

MADDE 32. — İdari uyuşmazlıklar ve dâvalar, dördüncü, beşinci, altıncı yedinci, sekizinci, dokuzuncu, onuncu, onbirinci ve onikinci daireler ile Dâva Daireleri Kurulunda incelenir ve karara bağlanır.

Bu dairelerle Dâva Daireleri Kurulu bağımsız mahkeme sıfatiyle Türk Milleti adına hüküm verir.

A) Dördüncü Dairenin görevleri

MADDE 33. — Dördüncü Daire :

Gelir ve Kurumlar vergilerine (Gelir Vergisinde götürü matrahlara yapılan itirazlar ile ortalama kâr hadlerine yapılan itirazlar dâhil);

İlişkin dâvaları çözümler.

Beşinci Dairenin görevleri

MADDE 34. — Beşinci Daire :

A) Memurlara ait kanunlar ile memurların maaş ve teadül işlerine;

B) Askerî mevzuat ile askerî kişilerin maaş, teadül, sivil ve askerî kişilerin yolluk işlerine;

C) Askerî akademiler ve diğer askerî okullar öğrenci işlerine;

D) Danıştay Yönetim ve Disiplin Kurulu tarafından verilen disiplin cezalarına;

İlişkin dâvaları çözümler.

Altıncı Dairenin görevleri

MADDE 35. — Altıncı Daire :

A) İmar, kamulaştırma ve yıkma işleri ile bunlara bağlı işlere;

B) Özel idare, belediye ve köyleri ilgilendiren mevzuatın uygulanmasına;

C) Öğrenci, öğrenim işlerine;

İlişkin dâvaları çözümler.

Geçici Komisyonun kabul ettiği metin

B) İdari eylem ve işlemlerden dolayı hakları muhtel olanlar tarafından açılacak tam yargı dâvaları;

C) Genel hizmetlerden birinin yürütülmesi için akdedilen idari mukavelelerden dolayı taraflar arasında çıkan uyuşmazlıklara ilişkin dâvalar;

D) İdari yargı yetkisini haiz merciler arasındaki görev ve yetki uyuşmazlıkları;

E) Adalet mahkemelerinde bakılmakta olan bir dâvada bu dâva ile ilgili idari bir kararın mânası veya şümulünün tâyini hususunda çıkacak uyuşmazlıkların halli için mahkeme kararı üzerine açılacak dâvalar.

MADDE 31. — Millet Meclisi metninin 31 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 32. — Millet Meclisi metninin 32 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 33. — Millet Meclisi metninin 33 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 34. — Millet Meclisi metninin 34 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 35. — Millet Meclisi metninin 35 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Millet Meclisinin kabul ettiği metin

Yedinci Dairenin görevleri

MADDE 36. — Yedinci Daire :

A) Gümrük ve Gider vergileri ile ithale terettübeden vergilere;

B) Vergi ihbarları dolayısiyle talebedilen ikramiyelere;

İlişkin dâvaları çözümler.

Sekizinci Dairenin görevleri

MADDE 37. — Sekizinci Daire :

A) Yüksek Hâkimler Kurulu bölümlerinden çıkan kesin kararlara;

B) Avukatlık ve meslekî teşekküller mevzuatına;

C) Sınır, iskân, toprak edinme ve emvali metrûke mevzuatına;

D) Maden, taşocakları ve orman mevzuatına;

E) İş mevzuatına;

İlişkin dâvaları çözümler.

Dokuzuncu Dairenin görevleri

MADDE 38. — Dokuzuncu Daire :

A) Bina ve Arazi vergileri ve bunlarla birlikte tahsil edilen vergi ve resimlere (Tarifeler dâhil);

B) Belediye ve özel idare vergi, resim ve payları ile diğer gelirlerine ve bunlara ait tarifelere;

C) Harclar Kanununa ve Emlâk Alım Vergisine;

İlişkin dâvaları çözümler.

Onuncu Dairenin görevleri

MADDE 39. — Onuncu Daire :

A) Askerî ve sivil kişilerin emeklilik işlerine;

B) Askerlik mükellefiyeti ve yedek subay işlerine;

İlişkin dâvaları çözümler.

Onbirinci Dairenin görevleri

MADDE 40. — Onbirinci Daire :

A) Karayolları Trafik Kanunu ile Motorlu Kara Taşıtları Vergisine;

B) Veraset ve İntikal vergilerine,

C) Damga Resmine;

D) Vergi, resim ve harclarla ilgili olup da diğer dâva dairelerinin görevleri dışında kalan işlere;

İlişkin dâvaları çözümler.

Onikinci Dairenin görevleri

MADDE 41. — Onikinci Daire :

A) Tasarruf bonolarına ait dâvaları;

B) Türk parasının kıymetini koruma mevzuatına ve Dış seyahat harcamaları Kanununa ilişkin dâvaları;

C) Diğer dâva dairelerinin görevleri dışında kalan dâvaları,

Çözümler.

Geçici Komisyonun kabul ettiği metin

MADDE 36. — Millet Meclisi metninin 36 ncı maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 37. — Millet Meclisi metninin 37 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 38. — Millet Meclisi metninin 38 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 39. — Millet Meclisi metninin 39 ncu maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 40. — Millet Meclisi metninin 40 ncı maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 41. — Millet Meclisi metninin 41 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Millet Meclisinin kabul ettiği metin

Âmme alacaklarına ilişkin dâvalar

MADDE 42. — Âmme alacaklarının tahsil usulü hakkındaki Kanunun uygulanmasına ilişkin dâvalar, alacağın tahakkukuna taallûk eden dâvalara bakmaya görevli dâva daireleri tarafından çözümlenir.

Bir kısım işlerin diğer dairelere verilmesi

MADDE 43. — Dâva dairelerinin işlerinde, birbirine nazaran, nisbetsizlik görülürse, Başkanlar Kurulu kararıyle bir dairenin görevine giren işlerden, belirli konulara ilişkin olanlar, diğer dâva dairelerine verilebilir.

Bu hususlaki kararlar Aralık ayı başında verilir, aynı ay içinde Resmî Gazetede yayınlanır ve yeni takvim yılında uygulanır.

Dâva daireleri Kurulunun görevleri

MADDE 44. — Dâva Daireleri Kurulu aşağıda yazılı uyuşmazlıklara ve dâvalara bakar;

A) Tüzüklerin iptali için açılan dâvalar;

B) Bakanlar Kurulu kararlarına karşı açılan dâvalar;

C) Yüksek Hâkimler Kurulunun Genel Kurulu kararlarına karşı açılan dâvalar;

D) Danıştay idari dairelerinden veya Genel Kurulundan verilen kararlar üzerine uygulanan eylem ve işlemler hakkında açılan dâvalar;

E) Sayıştay Genel Kurulunun, genel ve katma bütçeli dairelerin gelir ve giderleri ile mallarının Türkiye Büyük Millet Meclisi adına denetlerken sorumluların hesap ve işlemleri hakkında aldığı kesin hükümleri dışında kalan kararları;

F) Birden fazla dâva dairesinin görevine taallûk eden dâvalar;

G) Danıştay dâva daireleri veya idari yargı mercileri arasından çıkan görev ve yetki uyuşmazlıkları.

H) 49 ncu maddenin B bendi gereğince verilen disiplin cezalarına karşı açılacak dâvalar;

İ) Danıştay Yüksek Disiplin Kurulu kararları aleyhine açılan dâvalar;

J) Birinci Başkanın veya Başkanunsözcüsünün yahut dâva dairelerinin prensibe taallûk eden hususlarda Dâva Daireleri Kurulunda görüşülmesini uygun gördükleri dâvalar.

İçtihatları birleştirme kurulunun görevleri

MADDE 45. — İçtihatları birleştirme kurulu, dâva dairelerinin veya Dâva Daireleri Kurulunun kendi kararları veya ayrı ayrı verdikleri kararlar arasında aykırılık veya uyuşmazlık görüldüğü veyahut birleştirilmiş içtihatların değiştirilmesi gerekli sayıldığı takdirde, birinci başkanın havalesi üzerine, başkanunsözcüsünün düşüncesi alındıktan sonra işi inceler ve lüzumlu görürse, içtihadın birleştirilmesi veya değiştirilmesi hakkında karar verir.

Birleştirme veya değiştirme istemeye yetkili olanlar

MADDE 46. — İçtihatların birleştirilmesi veya birleştirilmiş içtihatların değiştirilmesi, birinci başkan, konu ile ilgili daireler veya başkanunsözcüsü tarafından istenebilir.

Kurulun, içtihatların birleştirilmesi veya değiştirilmesi hakkındaki kararları, gönderildikleri tarihten itibaren bir ay içerisinde Resmî Gazetede yayınlanır.

Bu kararlara, Danıştay organları ile 31 nci maddedeki idari yargı mercileri ve idare uymak zorundadır.

Geçici Komisyonun kabul ettiği metin

MADDE 42. — Millet Meclisi metninin 42 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 43. — Millet Meclisi metninin 43 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

Dâva daireleri Kurulunun görevleri

MADDE 44. — Dâva Daireleri Kurulu aşağıda yazılı uyuşmazlıklara ve dâvalara bakar;

A) Tüzüklerin iptali için açılan dâvalar;

B) Bakanlar Kurulu kararlarına karşı açılan dâvalar;

C) Yüksek Hâkimler Kurulunun Genel Kurulu kararlarına karşı açılan dâvalar;

D) Danıştay idari dairelerinden veya Genel Kuruldan verilen kararlar üzerine uygulanan eylem ve işlemler hakkında açılan dâvalar;

E) Sayıştay Genel Kurulu kararlarının iptali için açılan dâvalar;

F) Birden fazla dâva dairesinin görevine taallûk eden dâvalar;

G) Danıştay dâva daireleri veya idari yargı mercileri arasından çıkan görev ve yetki uyuşmazlıkları;

H) 49 ncu maddenin B bendi gereğince verilen disiplin cezalarına karşı açılacak dâvalar;

İ) Danıştay Yüksek Disiplin Kurulu kararları aleyhine açılan dâvalar;

J) Birinci Başkanın veya Başkanunsözcüsünün yahut dâva dairelerinin prensibe taallûk eden hususlarda Dâva Daireleri Kurulunda görüşülmesini uygun gördükleri dâvalar.

J bendinde yazılı olan yetkinin Birinci Başkan tarafından kullanılması, dâvanın açılması sırasında; Başkanunsözcüsü tarafından kullanılması, esas hakkında düşünce verilmeden evvel olur. Bu yetkinin Başkanunsözcüsü tarafından kullanılması halinde, dâva dosyası, ilgili dairece ayrıca bir karar verilmesine mahal kalmaksızın Dâva Daireleri Kuruluna tevdi olunur.

MADDE 45. — Millet Meclisi metninin 45 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 46. — Millet Meclisi metninin 46 ncı maddesi aynen kabul edilmiştir.

Muhalif kararların içtihatların birleştirilmesi şekli ile halli için kendisini ilgili sayan her hangi bir kimse de Danıştay Birinci Başkanlığına başvurabilir.

B - İdari işler ve görüşme usulü:

İdari işlerde görev

MADDE 47. — İdari işlere ilişkin idari uyuşmazlıklar ve görevler, birinci, ikinci ve üçüncü dairelerle Danıştay Genel Kurulunda ve idari daireler kurulunca görülür.

Birinci Dairenin görevleri

MADDE 48. — Birinci Daire :

A) Bakanlar Kurulunca gönderilen kanun tasarıları hakkında düşüncesini bildirir;

B) Başbakanlıktan gönderilen tüzük tasarılarını inceler;

C) İdari makamlar arasında görev ve yetkiden doğan ve Başbakanlıktan tevdi olunan uyuşmazlık işlerini;

Karara bağlar.

İkinci Dairenin görevleri

MADDE 49. — İkinci Daire :

A) İl idaresi veya İdarei Umumiyei Vilâyat kanunları gereğince doğrudan doğruya veya itiraz yoliyle Danıştaya verilen işleri;

B) Birinci derecede disiplin cezası verilmesi Danıştaya aidolan işleri;

C) Memurin Muhakematı hakkındaki Kanun hükümlerine göre Danıştayca görülecek işleri, karara bağlar.

Üçüncü Dairenin görevleri

MADDE 50. — Üçüncü Daire :

A) Bayındırlık imtiyazları ile madenlerin imtiyaza bağlanması ve maden imtiyazlarının bozulması işlerini;

B) Kanunlarında Danıştaydan alınacağı yazılı bulunan düşüncelere ilişkin istekleri;

C) Danıştayca istişari mahiyette incelenmek ve düşüncesini bildirmek için Başbakanlıktan gönderilecek işleri;

D) 6830 sayılı İstimlâk Kanununun 30 ncu maddesinin uygulanmasından çıkan anlaşmazlıkları;

E) Belediye Kanunu ile Danıştaya verilip idari dâvaya konu olmıyan işleri;

F) Derneklerin, genel menfaatlere yarar derneklerden sayılması için Başbakanlıkça yapılacak teklifleri;

G) Diğer idari dairelerin görevi dışında kalan işleri;

Gereğine göre, karara bağlar veya düşüncesini bildirir.

Birinci Başkan, Danıştayı ilgilendiren işlerde, doğrudan doğruya düşünce istiyebilir.

İki daireyi ilgilendiren işler

MADDE 51. — Birinci Başkanın lüzum göreceği işlerle iki idari daireyi ilgilendiren işler, Birinci Başkanın havalesi üzerine ilgili iki dairenin yapacakları birleşik toplantıda görüşülüp karara bağlanır.

MADDE 47. — Millet Meclisi metninin 47 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 48. — Millet Meclisi metninin 48 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 49. — Millet Meclisi metninin 49 ncu maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 50. — Millet Meclisi metninin 50 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 51. — Millet Meclisi metninin 51 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Bu toplantıya, daire başkanlarından kıdemlisi başkanlık eder. Kararlar oy çokluğu ile verilir. Oylarda eşitlik halinde Başkanın bulunduğu tarafın oyu üstün sayılır.

Bir kısım işlerin diğer dairelere verilmesi

MADDE 52. — İdari dairelerin işlerinde birbirine nazaran nisbetsizlik görülürse, Başkanlar Kurulunun kararı ile bir dairenin görevine giren işlerden belirli konulara ilişkin olanlar diğer idari dairelere verilebilir.

Danıştay Genel Kurulunun görevleri

MADDE 53. — Danıştay Genel Kurulu :

A) Kanun ve tüzük tasarılarını,

B) İmtiyaz şartlaşmalarını ve sözleşmelerini;

C) Kanunda, Danıştay Genel Kurulunca görüleceği yazılı olan işleri;

D) Danıştay idari daireleri arasında çıkan görev uyuşmazlıklarını;

E) Yukarda yazılı olanlardan başka idari dairelerden çıkan işlerden Birinci Başkanın havale edeceği işleri;

İnceliyerek sonuca bağlar.

İdari dairelerin birinden çıkıp, E bendi uyarınca Birinci Başkan tarafından Danıştay Genel Kuruluna havale edilmiyen işler, ilgili Bakanlığın istemesi halinde Danıştay Genel Kurulunda görüşülür.

İdari Daireler Kurulunun görevleri

MADDE 54. — İdari Daireler Kurulu, Memurin Muhakematı hakkındaki Kanuna göre İkinci Daire tarafından birinci derecede verilen meni muhakeme kararlarını kendiliğinden, lüzumu muhakeme kararlarını itiraz üzerine ve kanunla verilen diğer işleri inceliyerek karara bağlar.

İdari işlerin görüşülmesi

MADDE 55. — Dairelerle kurulların toplantılarında raportörlerin açıklamaları dinlendikten sonra işlerin görüşülmesine geçilir. Konular aydınlanınca göreve ve usule ilişkin meseleler varsa, ilk önce bunlar ve sırası ile diğer meseleler karara bağlanır.

Kanun ve tüzük tasarıları

MADDE 56. — Danıştay Genel Kurulunda kanun ve tüzük tasarılarının ilk önce tümü üzerinde görüşme yapılır. Bu cihet karara bağlandıktan sonra maddelerin görüşülmesine geçilir.

Kanun ve tüzük tasarıları için iki defa görüşme yapılır. Ancak ivedili olanlar ile konularının niteliği bakımından görüşmelerin tekrarında fayda görülmiyenlerin, bir defa görüşülmesine kurul karar verebilir.

Evrak getirilmesi ve yetkililerin dinlenmesi

MADDE 57. — İncelenmekte olan işler hakkında lüzum görülen her türlü evrak getrilebileceği ve bilgi istenebileceği gibi tamamlayıcı veya aydınlatıcı bilgiler alınmak üzere ilgili dairelerden veya uygun görülecek diğer yerlerden yetkili memur ve uzmanlar çağırılabilir.

Ancak, istenen bilgi ve belgeler Türkiye Cumhuriyetinin güvenliğine ve yüksek menfaatlerine veya Türkiye Cumhuriyetinin güvenliği ve yüksek menfaatleriyle birlikte yabancı devletlere de ilişkin ise, ilgili makam, gerekçesini bildirmek suretiyle, söz konusu bilgi ve belgeleri vermiyebilir.

MADDE 52. — Millet Meclisi metninin 52 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 53. — Millet Meclisi metninin 53 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 54. — Millet Meclisi metninin 54 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 55. — Millet Meclisi metninin 55 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 56. — Millet Meclisi metninin 56 ncı maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 57. — Millet Meclisi metninin 57 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Millet Meclisinin kabul ettiği metin

Görüşmelerin idaresi

MADDE 58. — Başkan, görüşmeleri idare ve oya sunulacak hususları tâyin eder. Göreve ve usule ait meselelerde azlıkta kalanlar, işin esası hakkında oylarını kullanırlar.

Kararlar

MADDE 59. — Kararlarda, toplantıya katılanların ad ve soyadları, işin konusu, verilen kararın gerekçesi ile azlıkta kalanlar, muhalefet sebepleri ve karar tarihi gösterilir.

Kararlar, toplantıya katılan başkan ve üyeler tarafından imzalanır.

C) Diğer idari organların görevleri

1. Başkanlar kurulunun görevleri

MADDE 60. — Başkanlar kurulu; bu kanunla görevli kılındığı işler ile Birinci Başkanın kurulda görüşülmesini uygun gördüğü idari işler hakkında, gereğine göre, karar verir veya düşüncesini bildirir.

Başkanlar kurulu, Birinci Başkanın dâveti ile toplanır.

2. Yüksek disiplin kurulunun görevleri

MADDE 61. — Yüksek disiplin kurulu, yedinci bölüm hükümleri dairesinde, Birinci Başkan ile daire başkanları, üyeler ve Başkanunsözcüsü hakkında, disiplin koğuşturması yapılmasına ve disiplin cezası uygulanmasına karar verir ve bu kanunla görevli kılındığı diğer işleri görür.

3. Yönetim ve disiplin kurulunun görevleri

MADDE 62. — Yönetim ve disiplin kurulu :

A) 124 ncü madde hükümlerine göre yükselmeleri gereken kanunsözcüleri ile başyardımcı ve yardımcıları tesbit eder ve bunlar ile 127 nci madde gereğince işlem yapılması gerekenler hakkında birinci başkana teklifte bulunur;

B) Danıştaya kanunsözcüsü veya yardımcı olarak alınacak olanları, gerekli incelemeleri ve sınavı yapmak suretiyle seçer;

C) Kanunsözcüleri ile başyardımcı ve yardımcılar hakkında bu kanun gereğince disiplin koğuşturması yapar ve disiplin cezası verir;

D) Meslek mensupları dışında kalan Danıştay memurları hakkında genel hükümlere göre disiplin cezası verir;

E) Yukarıki bendde yazılı memurlar hakkında memurin muhakematı hakkındaki kanuna göre, birinci derecede karar verir;

F) Birinci Başkanın tevdi edeceği işler hakkında düşüncesini bildirir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Yargılama usulleri

İdari dâvaların açılması

MADDE 63. — İdari dâvalar, Danıştay Başkanlığına hitaben yazılmış dilekçelerle açılır. Dilekçeler Danıştay Başkanlığına verilir.

MADDE 58. — Millet Meclisi metninin 58 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 59. — Millet Meclisi metninin 59 ncu maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 60. — Millet Meclisi metninin 60 ncı maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 61. — Millet Meclisi metninin 61 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

3. Yönetim ve disiplin kurulunun görevleri

MADDE 62. — Yönetim ve disiplin kurulu :

A) 123 ncü madde hükümlerine göre yükselmeleri gereken kanunsözcüleri ile başyardımcı ve yardımcıları tesbit eder ve bunlar ile 128 nci madde gereğince işlem yapılması gerekenler hakkında birinci başkana teklifte bulunur;

B) Danıştaya kanunsözcüsü veya yardımcı olarak alınacak olanları, gerekli öncelemeleri ve sınavı yapmak suretiyle seçer;

C) Kanunsözcüleri ile başyardımcı ve yardımcılar hakkında bu kanun gereğince disiplin koğuşturması yapar ve disiplin cezası verir;

D) Meslek mensupları dışında kalan Danıştay memurları hakkında genel hükümlere göre disiplin cezası verir;

E) Yukarıki bendde yazılı memurlar hakkında memurin muhakematı hakkındaki kanuna göre, birinci derecede karar verir;

F) Birinci Başkanın tevdi edeceği işler hakkında düşüncesini bildirir.

MADDE 63. — Millet Meclisi metninin 63 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

Dilekçelerde :

A) Tarafların ve varsa vekillerinin veya temsilcilerinin ad ve soyadları veya unvanları ve adresleri;

B) Dâvanın konusu ve sebepleri ile dayandığı deliller;

C) Dâvaya konu olan idari işlemin veya temyiz olunan kararın yazılı bildirim tarihi;

Gösterilir ve varsa yazılı bildirimin veya kararın ve müsbit evrakın asılları veya tasdikli örnekleri eklenir.

D) Duruşma istenen ve miktarı beşbin lirayı aşan vergi, resim, harc, para cezası, gecikme zamları ve tazminat dâvalarında uyuşmazlık konusu miktar gösterilir.

Dilekçeler ile bunlara ekli evrakın, karşı taraf sayısınca birer örneği verilir.

Dilekçelerin verileceği diğer yerler

MADDE 64. — Dilekçelerle savunmalar ve dâvalara ilişkin her türlü evrak, Danıştay Başkanlığına gönderilmek üzere valilik veya kaymakamlıklara ve yabancı memleketlerde Türkiye elçiliklerine veya konsolosluklarına da verilebilir.

Aynı dilekçe ile dâva açılabilecek haller

MADDE 65. — Her idari işlem veya yargı kararı aleyhine ayrı ayrı dâva açılır. Ancak aralarında maddi ve hukukî bakımdan bağlılık varsa, aynı şahsı ilgilendiren birden fazla işlem veya yargı kararı aleyhine bir dilekçe ile dâva açılabilir.

Birden fazla şahsı ilgilendiren işlem veya yargı kararlarından dolayı müşterek dilekçe ile dâva açılabilmesi, hak veya menfaatte iştirak ve maddi ve hukukî sebeplerde birlik bulunmasına bağlıdır.

Dilekçeler üzerinde uygulanacak işler

MADDE 66. — Danıştay Başkanlığına veya 64 ncü maddede yazılı yerlere verilen dilekçelerin harc ve kaydiyeleri ile posta ücretleri alındıktan sonra deftere kayıtları derhal yapılır ve kayıt tarih ve sayısı dilekçenin üzerine yazılır. Dâva bu kaydın yapıldığı tarihte açılmış sayılır.

Dâvacılara, kayıt tarih ve sayısını gösteren imzalı ve mühürlü, pulsuz bir alındı kâğıdı verilir.

64 ncü maddede yazılı yerlere verilen dilekçeler, en geç üç gün içinde Danıştay Başkanlığına taahhütlü olarak gönderilir. Bu yerlerde harc pulları bulunmadığı takdirde bunlara karşılık alınan paraların miktarı ve alındı kâğıdının tarih ve sayısı dilekçelere yazılır.

Dâva açma süresi

MADDE 67. — Danıştayda idari dâva açma süresi her çeşit işlemlerde yazılı bildirim tarihinden itibaren, kanunlarda ayrı süre gösterilmiyen hallerde, doksan gündür.

Adresleri belli olmıyanlara özel kanunlardaki hükümlere göre ilân yolu ile bildirim yapılan hallerde, özel kanunda aksine hüküm bulunmadıkça, süre, son ilân tarihinden itibaren onbeş gün sonra başlar.

Kanuna göre ilânı gereken düzenleyici ve genel tasarruflara karşı ilân tarihinden itibaren doksan gün içinde dâva açılabilir. Ancak, bu tasarrufların kendilerine uygulanması üzerine ilgililer dâva açmakta muhtardırlar.

31 nci maddede yazılı idari yargı mercilerinden çıkan kesin yargı kararlarına karşı Danıştaya temyiz yolu ile başvurma süresi; özel kanunlarda ayrı süre gösterilmiyen hallerde, bu kararın tebliğinden itibaren doksan gündür.

MADDE 64. — **Millet Meclisi metninin 64 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.**

MADDE 65. — **Millet Meclisi metninin 65 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.**

Dilekçeler üzerinde uygulanacak işlem

MADDE 66. — **Danıştay Başkanlığına veya 64 ncü maddede yazılı yerlere verilen dilekçelerin harc ve kaydiyeleri ile posta ücretleri alındıktan sonra deftere kayıtları derhal yapılır ve kayıt tarih ve sayısı dilekçenin üzerine yazılır. Dâva bu kaydın yapıldığı tarihte açılmış sayılır.**

Dâvacılara, kayıt tarih ve sayısını gösteren imzalı ve mühürlü, pulsuz bir alındı kâğıdı verilir.

64 ncü maddede yazılı yerlere verilen dilekçeler, en geç üç gün içinde Danıştay Başkanlığına taahhütlü olarak gönderilir. Bu yerlerde harc pulları bulunmadığı takdirde bunlara karşılık alınan paraların miktarı ve alındı kâğıdının tarih ve sayısı dilekçelere yazılır.

MADDE 67. — **Millet Meclisi metninin 67 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.**

Millet Meclisinin kabul ettiği metin

Görevli olmıyan yerlere başvurma

MADDE 68. — Danıştayın görevine giren uyuşmazlıklarda, 31 nci maddede yazılı idari yargı mercilerine veya adlî yargı mercilerine açılan dâvaların görev noktasından reddi halinde, bu hususiaki kararların ve bunlara karşı kanun yolları varsa, süresi içinde olmak şartiyle, bu yollara başvurulması üzerine, verilen kararların tebliği tarihinden itibaren otuz gün içinde Danıştaya dâva açılabilir. Bu mercilere başvurma tarihi, Danıştaya müracaat tarihi olarak kabul edilir.

31 nci maddede yazılı idari yargı mercileri tarafından uyuşmazlığın esası hakkında karar verildiği ve bu karara karşı süresi içinde Danıştaya dâva açıldığı takdirde bu mercilerin kararı bozulur ve başka ret sebebi yoksa dâvanın esası hakkında kesin karar verilir.

İdare makamlarının sükûtu

MADDE 69. — İlgililer, haklarında idari dâvaya konu olabilecek bir işlem veya eylemin yapılması için idari makamlara başvurabilirler. Bu halde yetkili makamlar en çok üç ay içinde bir karar verirler.

Bu süre içinde cevap verilmez ise istek reddedilmiş sayılır ve ilgililer, üç ayın bittiği tarihten itibaren doksan gün içinde Danıştaya dâva açabilirler. Dâva açılmıyan haller ile dâvanın doksan günlük süre geçtikten sonra açılması sebebiyle dilekçenin reddi halinde, üç aylık sürenin bitmesinden sonra cevap verilirse, bunun tebliğinden itibaren dâva açma süresi yeniden işlemeye başlar.

Üst makamlara başvurma

MADDE 70. — İlgililer tarafından, idari dâva açılmadan önce idari bir işlemin kaldırılması, değiştirilmesi veya yeni bir işlem yapılması üst makamdan ve üst makam yoksa işlemi yapmış olan makamdan idari dâva açmak için belli olan süre içinde istenebilir. Bu müracaat, işlemeye başlamış olan idari dâva süresini durdurur.

Üç ay içinde bir cevap verilmez ise istek reddedilmiş sayılır.

İsteğin reddi üzerine dâva açma süresi işlemeye başlar ve müracaat tarihine kadar geçmiş olan süre de hesaba katılır.

Temyiz yolu ile Danıştaya açılacak dâvalarda bu madde hükmü uygulanmaz.

İptal ve tam yargı dâvaları

MADDE 71. — İlgililer, haklarını da ihlâl eden bir idari işlem dolayısiyle Danıştayda iptal ve tam yargı dâvalarını birlikte açabilecekleri gibi, ilk önce iptal dâvası açarak bu dâva üzerine işlemin iptali halinde bu hususiaki kararın tebliği tarihinden itibaren doksan gün içinde tam yargı dâvası açabilirler. Bu halde de ilgililerin yukarıki madde uyarınca idareye başvurma hakları saklıdır.

Doğrudan doğruya tam yargı dâvası açılması

MADDE 72. — İdari eylemlerden hakları ihlâl edilmiş olanların, idari dâva açmadan önce, bu eylemleri yazılı bildirim üzerine veya başka suretle öğrendikleri tarihten itibaren bir yıl ve her halde eylem tarihinden itibaren beş yıl içinde, ilgili idareye başvurarak haklarının yerine getirilmesini istemeleri lâzımdır. Bu isteklerin kısmen veya tamamen reddi halinde bu konudaki işlemin tebliği tarihinden ve üç ay içinde cevap verilmediği takdirde bu sürenin bittiği tarihten itibaren doksan gün içinde dâva açabilirler.

Geçici Komisyonun kabul ettiği metin

MADDE 68. — **Millet Meclisi metninin 68 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.**

MADDE 69. — **Millet Meclisi metninin 69 ncu maddesi aynen kabul edilmiştir.**

MADDE 70. — **Millet Meclisi metninin 70 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.**

MADDE 71. — **Millet Meclisi metninin 71 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.**

MADDE 72. — **Millet Meclisi metninin 72 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.**

Millet Meclisinin kabul ettiği metin

Temyiz hakkının düşmesi

MADDE 73. — Danıştaya temyiz yolu ile başvurma için belli olan sürenin geçmesi ile temyiz hakkı düşer.

Ancak, taraflardan biri, süresi içinde temyiz yoluna başvurduğu takdirde diğer taraf, cevap verme süresi içinde temyiz dâvası açabilir.

Dilekçeler üzerinde ilk inceleme

MADDE 74. — Kaydı yapılan dilekçeler, Genel Kâtipliğe verilir. Genel Kâtibin denetimi altında olmak üzere, Birinci Başkanın, altı aylık süre için, münavebe ile seçeceği yardımcılardan kurulu bir büro tarafından bu dilekçeler incelenerek Genel Kâtiplikçe görevli dairelere veya Dâva Daireleri Kuruluna havale olunur.

Dairelere veya Dâva Daireleri Kuruluna gelen dilekçeler, daire başkanının veya Birinci Başkanın görevlendirecekleri yardımcılar tarafından;

1. Görev;
2. İdari veya yargı mercii tecavüzü;
3. Ehliyet;
4. Husumet;
5. 63 ncü ve 65 nci maddelere uygun olup olmadıkları;
6. Süre aşımı;

noktalarından, sırası ile incelenir.

Dilekçeler bu noktalardan kanuna aykırı görülürse, bunları inceliyen yardımcılar tarafından görevli daire veya kurula, durum bir raporla bildirilir.

Yardımcılar bu noktalardan kanuna aykırılık görmezler veya daire yahut kurul tarafından kanunsuzluk vârit görülmezse tebligat işlemi yapılır.

İlk inceleme üzerine verilecek karar

MADDE 75. — Daire veya kurul tarafından, yukarıki maddede yazılı noktalardan kanunsuzluk bulunduğu görülürse :

A) 1, 3 ve 6 numaralı bentlerde yazılı hallerde, dâvanın reddine;

B) 4 ve 5 numaralı bendlerde yazılı hallerde, otuz gün içinde doğru hasım aleyhine dâva açılmak veya 63 ncü ve 65 nci maddelere uygun şekilde yeniden düzenlenmek yahut noksanları tamamlanmak veyahut 3 numaralı bendde yazılı hallerde, ehliyetli şahsın avukat olmıyan vekili tarafından dâvanın açılması takdirinde, otuz gün içinde bizzat veya bir avukat vasıtasiyle dâva açılmak üzere dilekçelerin reddine;

C) 2 numaralı bendde yazılı halde dilekçelerin görevli mercie tevdiine;

karar verilir.

Dilekçelerin görevli mercie tevdii halinde, Danıştaya başvurma tarihi, merciine başvurma tarihi olarak kabul edilir.

Dilekçelerin 63 ncü maddeye uygun olmamaları dolayısiyle reddi halinde, yeni dilekçeler için ayrıca harc alınmaz.

Tebligat ve cevap verme

MADDE 76. — Dâva dilekçelerinin ve eklerinin birer örneği dâva edilen tarafa ve bu tarafın vereceği savunma dâvacıya tebliğ olunur.

Dâvacının ikinci dilekçesi dâva edilen tarafa ve bu tarafın vereceği ikinci savunma da dâvacıya tebliğ edilir. Buna karşı dâvacı cevap veremez. Ancak bu savunmada dâvacının cevap-

Geçici Komisyonun kabul ettiği metin

MADDE 73. — **Millet Meclisi metninin 73 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.**

MADDE 74. — **Millet Meclisi metninin 74 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.**

MADDE 75. — **Millet Meclisi metninin 75 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.**

MADDE 76. — **Millet Meclisi metninin 76 ncı maddesi aynen kabul edilmiştir.**

landırılmasını gerektiren hususlar bulunduğu, işin görüşülmesi sırasında anlaşılırsa, dâvacıya bunun için bir mühlet verilir.

Taraflar, yapılacak tebliğlere karşı tebliğ tarihinden itibaren otuz gün içinde cevap vermeye mecburdurlar. Bu süre, ancak haklı sebeplerin bulunması halinde, taraflardan birinin isteği üzerine, görevli daire veya Kurul kararı ile altmış günü geçmemek ve bir defaya mahsus olmak üzere uzatılabilir. Sürenin geçmesinden sonra yapılan uzatma talepleri kabul edilmez.

Taraflar sürenin geçmesinden sonra verecekleri savunmalara veya ikinci dilekçelere dayanarak hak iddia edemezler.

Temyiz dâvalarında, dilekçe diğer tarafa ve bunun vereceği savunma dâvacıya tebliğ edilir. Dâvacı buna karşı cevap veremez. Ancak, işin görüşülmesi sırasında görevli daire veya Kurul lüzum görürse tarafların birer defa daha cevap vermelerine karar verebilir.

Dâva dosyalarının Başkanunsözcülüğüne verilmesi

MADDE 77. — Dilekçeler ve savunmalar alındıktan veya cevap süreleri geçtikten sonra, dâva dosyaları Başkanunsözcülüğüne verilir. Kanunsözcülerinin düşünceleri alındıktan sonra dosyalar görevli daireye veya Dâva Daireleri Kurulunа gönderilir.

Duruşma

MADDE 78. — Dâva daireleri ile Dâva Daireleri Kurulunda inceleme evrak üzerinde yapılır.

İptal dâvalarında ve miktarı beşbin lirayı aşan vergi, resim, harc, para cezası, gecikme zamları ve tam yargı dâvalarında, taraflardan birinin isteği üzerine duruşma yapılır.

Dâva daireleri ile Dâva Daireleri Kurulu yukarıki kayıtlarla bağlı olmaksızın duruşma yapılmasına kendiliğinden de karar verebilirler.

Davetiyeler duruşma gününden en az bir ay önce taraflara gönderilir.

Duruşmalara ilişkin esaslar

MADDE 79. — Duruşmalar açık olarak yapılır.

Genel ahlâkın veya kamu güvenliğinin kesin olarak gerekli kıldığı hallerde, görevli daire veya kurul kararı ile, duruşmanın bir kısmı veya tamamı gizli olarak yapılır.

Duruşmada, ancak tarafların dilekçe ve savunmalarında ileri sürdükleri sebep ve deliller tartışılır.

Duruşmalarda taraflara ikişer defa söz verilir. Taraflardan yalnız biri gelirse onun açıklamaları dinlenir; hiçbiri gelmezse duruşma açılmaz, inceleme evrak üzerinde yapılır.

Duruşmalarda kanunsözcüsünün bulunması şarttır. Taraflar dinlendikten sonra kanunsözcüsü düşüncesini bildirir ve duruşmaya son verilir.

Duruşmaları başkan yönetir ve disiplini sağlar.

Duruşmalı işlerde kanunsözcülerinin istekleri

MADDE 80. — Duruşmalı işlerde, kanunsözcüleri, keşif, bilirkişi incelemesi veya delil tesbiti yapılmasını yahut işlem dosyasının getirilmesini istedikleri hakdirde, bu istekleri görevli daire veya kurul tarafından kabul edilmezse, işin esası hakkında ayrıca yazılı olarak düşünce bildirirler.

Duruşmalı işlerde karar verilmesi

MADDE 81. — Duruşmanın yapılmasından itibaren onbeş gün içinde karar verilmesi lâzımdır. Ara kararı verilen hallerde de bu kararın yerine getirilmesi üzerine dosyalar öncelikle incelenir.

MADDE 77. — **Millet Meclisi** metninin 77 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 78. — **Millet Meclisi** metninin 78 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 79. — **Millet Meclisi** metninin 79 ncu maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 80. — **Millet Meclisi** metninin 80 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 81. — **Millet Meclisi** metninin 81 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Dosya dışında inceleme

MADDE 82. — Dâva daireleri veya Dâva Daireleri Kurulu, bakmakta oldukları dâvalara ait her çeşit incelemeleri kendiliklerinden yapabilecekleri gibi, tâyin ederekleri süre içinde, lüzum gördükleri evrakın gönderilmesini ve her türlü bilgilerin verilmesini taraflardan ve ilgili diğer yerlerden istiyebilirler. Bu hususlaki kararların, ilgililerce, süresi içinde yerine getirilmesi mecburidir.

Taraflardan biri ara kararının icaplarını yerine getirmediği takdirde bunun verilecek karar üzerindeki etkisi görevli daire veya kurulca önceden takdir edilir, ara kararında bu husus ayrıca belirtilir.

Ancak, istenen bilgi ve belgeler Türkiye Cumhuriyetinin güvenliğine ve yüksek menfaatlerine veya Türkiye Cumhuriyetinin güvenliği ve yüksek menfaatleri ile birlikte yabancı devletlere de ilişkin ise, ilgili makam, gerekçesini bildirmek suretiyle, söz konusu, bilgi ve belgeleri vermiyebilir.

Sonradan ibraz olunan evrak ve belgeler

MADDE 83. — Dilekçeler ve savunmalarla birlikte verilmiyen müsbit evrak ve belgeler, bunların vaktinde ibraz edilmelerine imkân bulunmadığına daire veya kurulca kanaat getirilirse, kabul ve diğer tarafa tebliğ edilir. Bu evrak ve belgeler duruşmada ibraz edilir ve diğer taraf, cevabını hemen verebileceğini beyan eder veya cevap vermeye lüzum görmezse, ayrıca tebliğ yapılmaz.

Dosyaların incelenmesi

MADDE 84. — Dâva daireleri ile Dâva Daireleri Kurulunda, raportörün açıklamaları dinlendikten ve kanunsözcüsünün yazılı düşüncesi okunduktan sonra işin görüşülmesine geçilir. Konuların aydınlandığına daire veya kurul karar verince, meseleler sırası ile oya konulur ve karara bağlanır.

Göreve ve yargılama usullerine ilişkin meselelerde azlıkta kalanlar işin esası hakkında oylarını kullanırlar. Azlıkta kalanlar ve muhalefet sebepleri, kararların altına yazılır.

Temyiz dâvalarının incelenmesi

MADDE 85. — Dâva daireleri ve Dâva Daireleri Kurulu, temyiz yolu ile inceledikleri kararları bozdukları takdirde, işbu bozma kararı dairesinde kararı bozulan idari yargı mercii tarafından incelenir. Ancak, dâva daireleri ve Dâva Daireleri Kurulu, dâva evrakının ve lüzumu halinde getirilecek dosyanın incelenmesinden maddi vâkıalar hakkında edinilen bilgi yeter görülürse veya uyuşmazlık sadece hukukî noktalara ilişkin ise, kararı bozmakla beraber işin esası hakkında da karar verirler.

Kararları bozulan idari yargı mercilerinin ısrar hakları yoktur.

Temyiz yolu ile incelenen işlerde bozma sebepleri

MADDE 86. — Temyiz yolu ile incelenen işlerde bozma sebepleri şunlardır :

A) Görev ve yetki dışında bir işe bakılmış olması,

B) Mevzuat hükümlerine aykırı karar verilmesi,

C) Usul hüküm ve kurallarına uyulmamış olması.

Geçici Komisyonun kabul ettiği metin

Dosya dışında inceleme

MADDE 82. — Dâva daireleri veya Dâva Daireleri Kurulu, bakmakta oldukları dâvalara ait her çeşit incelemeleri kendiliklerinden yapabilecekleri gibi, tâyin edecekleri süre içinde, lüzum gördükleri evrakın gönderilmesini ve her türlü bilgilerin verilmesini taraflardan ve ilgili diğer yerlerden istiyebilirler. Bu hususlaki kararların, ilgililerce, süresi içinde yerine getirilmesi mecburidir. Haklı sebeplerin bulunması halinde bu süre, bir defaya mahsus olmak üzere uzatılabilir.

Taraflardan biri ara kararının icaplarını yerine getirmediği takdirde bunun verilecek karar üzerindeki etkisi görevli daire veya kurulca önceden takdir edilir, ara kararında bu husus ayrıca belirtilir.

Ancak, istenen bilgi ve belgeler Türkiye Cumhuriyetinin güvenliğine ve yüksek menfaatlerine veya Türkiye Cumhuriyetinin güvenliği ve yüksek menfaatleri ile birlikte yabancı devletlere de ilişkin ise, ilgili makam, gerekçesini bildirmek suretiyle, söz konusu, bilgi ve belgeleri vermiyebilir.

MADDE 83. — Millet Meclisi metninin 83 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 84. — Millet Meclisi metninin 84 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

Temyiz dâvalarının incelenmesi

MADDE 85. — Dâva daireleri ve Dâva Daireleri Kurulu, temyiz yolu ile inceledikleri kararları bozdukları takdirde, iş bozma kararı dairesinde kararı bozulan idari yargı mercii tarafından incelenir. Ancak, dâva daireleri ve Dâva Daireleri Kurulu, dâva evrakının ve lüzumu halinde getirilecek dosyanın incelenmesinden maddi vâkıalar hakkında edinilen bilgi yeter görülürse veya uyuşmazlık sadece hukukî noktalara ilişkin ise, kararı bozmakla beraber işin esası hakkında da karar verirler.

Kararları bozulan idari yargı mercilerinin ısrar hakları yoktur.

MADDE 86. — Millet Meclisi metninin 86 ncı maddesi aynen kabul edilmiştir.

Millet Meclisinin kabul ettiği metin

Tutanaklar

MADDE 87. — Dâva dairelerinde ve Dâva Daireleri Kurulunda, her dâva dosyası için görüşmelere katılan başkan ve üyeler ile düşünce veren kanunsözcüsünün, raportörün ve tarafların ad ve seyadlarını, incelenen dosya numarasını, kısaca dâva konusunu ve verilen kararın neticesini, çoğunlukta ve azlıkta bulunanları gösteren bir tutanak düzenlenir. Bu tutanaklar görüşmelere katılanlar tarafından aynı toplantıda imzalanır ve dosyalarında saklanır.

Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunun tatbik edileceği haller

MADDE 88. — Bu kanunda hüküm bulunmıyan hususlarda; hâkimin dâvaya bakmaktan memnuiyeti ve reddi, ehliyet, üçüncü şahsın dâvaya müdahalesi, tarafların vekilleri, feragat ve kabul, teminat, mukabil dâva, bilirkişi, keşif, delillerin tesbiti, adlî müzaheret hallerinde ve duruşmanın icrası sırasında tarafların sükûnu ve inzıbatı bozacak hareketlerine karşı yapılacak işlemlerde Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun umumi hükümleri uygulanır.

Danıştay meslek mensuplarının çekinmesi ve reddi

MADDE 89. — Dâvaya bakmakta olan dâva dairesi başkan ve üyelerinin reddi istenirse, bunlar hariç tutulmak suretiyle, o daire kurulu 20 nci madde mucibnce tamamlanarak, bu hunsus incelenir ve ret isteği yerinde görülürse işin esası hakkında karar verilir.

Reddedilenler ikiden fazla ise, bu husu Dâva Daireleri Kurulunda incelenir. Kurulca ret isteği kabul olunduğu takdirde dâvanın esası hakkında da karar verilir.

Başkan ve üyelerden ikiden fazlası dâvaya bakmaktan çekinirlerse, Dâva Daireleri Kurulunda işin esası tetkik edilerek karara bağlanır.

Dâva Daireleri Kurulu Başkanının veya üyelerinden bir kısmının çekinmesi veya reddi halinde noksan, 23 ncü maddenin ikinci fıkrası hükmüne göre tamamlanır.

Kanun sözcüleri ve yardımcılar da sebeplerini bildirerek çekinebilecekleri gibi kendileri taraflarca reddedilebilirler.

Çekinme veya ret sebepleri dâvaya bakmaya görevli daire veya kurul tarafından incelenerek karara bağlanır.

Delillerin tesbiti

MADDE 90. — Taraflar, Danıştaya idari dâva açtıktan sonra bu dâvalara ilişkin delillerin tesbitini ancak Danıştaydan istiyebilirler.

Görevli daire veya kurul, isteği uygun gördüğü takdirde üyelerden birini bu işle görevlendirebileceği gibi, tesbitin mahallî adlî veya idari yargı mercilerine yaptırılmasına da karar verebilir.

Delillerin tesbiti istekleri, ivedilikle karara bağlanır.

Kararlarda bulunacak hususlar

MADDE 91. — Kararlarda, sırasiyle, aşağıdaki hususlar bulunur :

A) Tarafların ve varsa vekillerinin veya temsilcilerinin ad ve soyadları yahut unvanları ve adresleri;

B) Dâvacının ileri sürdüğü maddi vâkıaların dayandığı hukukî sebeplerin özeti ve isteğinin sonucu ile dâvalının savunmasının özeti;

C) Raportörün ve kanunsözcüsünün ad ve soyadları ve üye olmıyan raportör ile kanunsözcüsünün düşünceleri;

Geçici Komisyonun kabul ettiği metin

MADDE 87. — Millet Meclisi metninin 87 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 88. — Millet Meclisi metninin 88 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Danıştay meslek mensuplarının çekinmesi ve reddi

MADDE 89. — Dâvaya bakmakta olan dâva dairesi başkan ve üyelerinin reddi istenirse, bunlar hariç tutulmak suretiyle, o daire kurulu 20 nci madde mucibince tamamlanarak, bu husus incelenir ve ret isteği yerinde görülürse işin esası hakkında karar verilir.

Reddedilenler ikiden fazla ise, bu husus Dâva Daireleri Kurulunda incelenir. Kurulca ret isteği kabul olunduğu takdirde dâvanın esası hakkında da karar verilir.

Başkan ve üyelerden ikiden fazlası dâvaya bakmaktan çekinirlerse, Dâva Daireleri Kurulunda işin esası tetkik edilerek karara bağlanır.

Dâva Daireleri Kurulu Başkanının veya üyelerinden bir kısmının çekinmesi veya reddi halinde noksan, 23 ncü maddenin ikinci fıkrası hükmüne göre tamamlanır.

Kanun sözcüleri ve yardımcılar da sebeplerini bildirerek çekinebilecekleri gibi kendileri taraflarca da reddedilebilirler. Bunların çekinme veya ret sebepleri dâvaya bakmaya görevli daire veya kurul tarafından incelenerek karara bağlanır.

MADDE 90. — Millet Meclisi metninin 90 ncı maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 91. — Millet Meclisi metninin 91 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

D) Duruşmalı dâvalarda duruşma yapılıp yapılmadığı ve yapılmış ise hazır bulunan taraflar ve vekil veya temsilcilerinin ad ve soyadları;

E) Kararın dayandığı kanuni ve hukukî sebepler ile gerekçesi ve hüküm;

F) Muhakeme masrafları ile vekâlet ücretinin hangi tarafa yükletildiği;

G) Kararın tarihi ve oybirliği ile mi, oy çokluğu ile mi verildiği;

H) Kararı veren daire veya Kurul Başkan ve üyelerinin ad ve soyadları ve imzaları ve varsa ayrışık oyları.

İlâmlar

MADDE 92. — Taraflara tebliğ olunacak ilâmlar, resmî mühür ile mühürlenir ve daire veya kurul başkanı veya memur edeceği üye veya başyardımcı tarafından imzalanır. Bu ilâmlarda muhalefet şerhleri de yazılır.

İlâmların asılları dosyalarında ve tasdikli örnekleri dairelerinde veya Dâva Daireleri Kurulunda saklanır.

Tarafların kişilik ve niteliğinde değişiklik

MADDE 93. — Dâva esnasında ölüm veya başka her hangi bir sebeple tarafların kişilik veya niteliğinde değişiklik olursa, dâvayı takip hakkı kendisine geçenin başvurmasına kadar ve gerçek kişilerden olan tarafın ölümü halinde, idare mirasçılar aleyhine takibi yenileyinceye kadar dosyanın işlemden kaldırılmasına karar verilir. Yalnız öleni ilgilendiren dâvalara ait dilekçeler iptal olunur.

Dâvacının gösterdiği ardese tebligat yapılamaması halinde, yeni adresini bildirinceye kadar dâva dosyası işlemden kaldırılır.

İşlemden kaldırılan dosyalara ait dâvalarda yürütmenin durdurulmasına karar verilmiş ise bu kararlar kendiliğinden hükümsüz kalır.

Dosyaların işlemden kaldırılmasına ait ilâmlar diğer tarafa tebliğ edilir.

Yürütmenin durdurulması

MADDE 94. — Danıştayda idari dâva açılması ve kanun yollarına başvurulması itiraz olunan idari işlemlerin veya yargı kararının yürütülmesini durdurmaz.

Şu kadar ki, dâva daireleri ile Dâva Daireleri Kurulu, taraflardan birinin isteği halinde, teminat karşılığında yürütmenin durdurulmasına karar verebilirler. Ancak halin icabına göre, iptal dâvalarında yetkili daire veya kurul teminat aramıyabilir.

İdare ile adlî müzaharetten faydalanan kimselerden teminat alınmaz.

Taraflar arasında teminata ilişkin olarak çıkan anlaşmazlıklar, yürütme hakkında karar veren daire veya kurulca çözümlenir.

Danıştoy kararlarının sonuçları

MADDE 95. — Dâva daireleri ile Dâva Daireleri Kurulu kararları kesin olup muhkem kaziyenin bütün hukukî sonuçlarını hâsıl eder. Bu kararlar aleyhine, ancak bu kanunda yazılı kanun yollarına başvurulabilir.

İdare, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 132 nci maddesi gereğince, Danıştay ilâmlarının icaplarına göre işlem veya eylem tesis etmeye mecburdur.

İdari dâvalar hakkında Danıştaydan çıkan ilâmlar genel hükümler dairesinde infaz ve icra olunur.

Danıştay ilâmlarını icaplarına göre, eylem veya işlem tesis etmiyen idare aleyhine, Danıştayda maddi ve mânevi tazminat dâvası açılabilir.

MADDE 92. — Millet Meclisi metninin 92 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 93. — Millet Meclisi metninin 93 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 94. — Millet Meclisi metninin 94 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 95. — Millet Meclisi metninin 95 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Millet Meclisinin kabul ettiği metin

Kanun yolları

1. Muhakemenin iadesi

MADDE 96. — Dâva daireleri ile Dâva Daireleri Kurulundan verilen kararlar hakkında, aşağıda yazılı sebepler dolayısiyle muhakemenin iadesi istenebilir :

A) Zorlayıcı sebepler dolayısiyle veya lehine karar verilen tarafın eyleminden doğan bir sebeple elde edilemiyen bir belgenin, kararın verilmesinden sonra ele geçirilmiş olması;

B) Karara esas olarak alınan belgenin sahteliğine hükmedilmiş veya sahte olduğu, mahkeme veya resmî bir makam huzurunda ikrar olunmuş veya sahtelik hakkındaki hüküm karardan evvel verilmiş olup da, muhakemenin iadesini istiyen kimsenin, karar zamanında bundan haberi bulunmamış olması;

C) Karara esas olarak alınan bir ilâm hükmünün muhkem kaziye hâlini alan bir kararla bozularak ortadan kalkması,

D) Bilirkişinin kasıtla gerçeğe aykırı beyan ve ihbarda bulunduğunun, hükümle tahakkuk etmesi;

E) Lehine karar verilen tarafın, karara etkisi olan bir hile kullanmış olması;

F) Vekil veya kanuni temsilci olmıyan kimseler huzuru ile dâvanın görülüp karara bağlanmış bulunması;

G) Çekinmeye mecbur olan başkan veya üyenin katılması ile karar verilmiş olması;

H) Tarafları ve sebebi aynı olan bir dâva hakkında verilen karara aykırı yeni bir karar verilmesine sebebolabilecek bir madde yokken, aynı daire veya kurul yahut başka bir daire veya kurul tarafından evvelki ilâmın hükmüne aykırı bir karar verilmiş bulunması.

Muhakemenin iadesinde süre

MADDE 97. — Muhakemenin iadesinde Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun, süreye ait hükümleri kıyas yolu ile uygulanır.

2. Kararın düzeltilmesi

MADDE 98. — Dâva daireleri ile Dâva Daireleri Kurulundan verilen kararlar hakkında, bir defaya mahsus olmak üzere, ilâmın tebliği tarihinden itibaren onbeş gün içinde, aşağıda yazılı sebepler dolayısiyle kararın düzeltilmesi istenebilir :

A) Kararın esasına etkisi olan iddia ve itirazların, kararda karşılanmamış olması;

B) Bir ilâmda birbirine aykırı hükümler bulunması;

C) Kararın usul ve kanuna aykırı bulunması;

D) Temyiz yolu ile görülen işlerde, görevli daire veya kurula ibraz olunan evrakta sahtelik veya sanıa vukubulmuş olması.

Dâva daireleri ile Dâva Daireleri Kurulu, kararın düzeltilmesi dilekçesinde ileri sürülen sebeplerle bağlıdır.

Kanun yollarına ilişkin özel hükümler

MADDE 99. — Muhakemenin iadesi ve kararın düzeltilmesi istekleri dilekçe ile yapılır. Bu istekler esas kararı vermiş olan dâva dairelerinde veya Dâva Daireleri Kurulunca karara bağlanır.

İsteğin ilişkin olduğu konu, diğer bir dâva dairesinin görevine girmiş ise, karar bu dairece verilir. 44 ncü maddenin (F) bendi hükmü, muhakemenin iadesinde ve kararın düzeltilmesinde de uygulanır.

Geçici Komisyonun kabul ettiği metin

MADDE 96. — Millet Meclisi metninin 96 ncı maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 97. — Millet Meclisi metninin 97 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 98. — Millet Meclisi metninin 98 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 99. — Millet Meclisi metninin 99 ncu maddesi aynen kabul edilmiştir.

Karşı tarafın savunması ve kanunsözcüsünün düşüncesi alındıktan sonra istekler incelenir ve kanunda yazılı sebepler varsa dâvaya yeniden bakılarak karar verilir.

Muhakemenin iadesi ve kararın düzeltilmesi istekleri; kanunda yazılı sebeplere dayanmıyor ise isteğin reddine karar verilir ve Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun bu hususiaki hükümlerine göre para cezasına da hükmolunur.

Muhakemenin iadesi ve kararın düzeltilmesi isteklerinde duruşma yapılması, görevli daire veya kurulun kararına bağlıdır.

Kanun yollarında yargılama usulü

MADDE 100. — Bu bölümün 96, 97, 98 ve 99 ncu maddeleri dışında kalan hükümleri de, muhakemenin iadesinde ve kararın düzeltilmesinde uygulanır.

Tavzih

MADDE 101. — Dâva daireleri veya Dâva Daireleri Kurulundan verilen kararlar müphem ise yahut birbirine aykırı hüküm fıkralarını taşıyorsa, taraflardan her biri kararın tavzihini veya aykırılığın kaldırılmasını istiyebilir.

Tavzih dilekçeleri karşı taraf sayısından bir nüsha fazlası ile verilir.

Kararı vermiş olan dâva dairesi veya kurul, işi inceler ve lüzum görürse dilekçenin bir nüshasını, tâyin edeceği süre içinde cevap vermek üzere, diğer tarafa tebliğ eder. Cevap iki nüsha olarak verilir. Bunlardan birisi, tavzih veya aykırılığın kaldırılmasını istiyen tarafa gönderilir.

Görevli daire veya kurulun bu hususiaki kararı, taraflara tebliğ olunur.

Tavzih veya aykırılığın kaldırılması, kararın yerine getirilmesine kadar istenebilir.

Yanlışlıkların düzeltilmesi

MADDE 102. — İki tarafın adı ve soyadı ile sıfatı ve iddiaları sonucuna ilişkin yanlışlıklar ile hüküm fıkrasındaki hesap yanlışlıklarının düzeltilmesi de istenebilir.

Yukarıki maddenin son fıkrası dışında kalan hükümleri, bu istekler hakkında da uygulanır.

Yanlışlıkların düzeltilmesine karar verilirse keyfiyet ilâmın altına yazılır.

Mahkeme masrafları

MADDE 103. — Taraflardan birinin isteği üzerine, Danıştayda açtığı dâva dolayısiyle ödediği harc, kaydiye ve posta ücretleri ile bilirkişi incelemeleri, delil tesbiti ve keşif için yaptığı harcamalar ve avukat marifetiyle takibolunan dâvalarda, tarifesine göre avukatlık ücreti haksız çıkan tarafa ve dâvanın kısmen kabulü ve kısmen reddi halinde bu masraflar orantılı olarak taraflara, yükletilir. Dâvadan feragat eden veya dâvayı kabul eden taraf, muhakeme masrafları ve avukatlık ücreti bakımından haksız çıkmış sayılır.

Yol masrafları ve yevmiyeler

MADDE 104. — Danıştay meslek mensuplarından keşif, bilirkişi incelemesi veya delillerin tesbiti için görevlendirilenlere, hakikî yol masrafları ve Harcırah Kanunu ile belirli yevmiyeleri verilir.

MADDE 100. — Millet Meclisi metninin 100 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 101. — Millet Meclisi metninin 101 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 102. — Millet Meclisi metninin 102 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 103. — Millet Meclisi metninin 103 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 104. — Millet Meclisi metninin 104 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

Millet Meclisinin kabul ettiği metin

ALTINCI BÖLÜM

Danıştay mensuplarının ödevleri, hakları ve meslekte ilerlemeleri

A) Ödevler

Birinci Başkanın ödevleri

MADDE 105. — Birinci Başkan, Danıştayın genel işleyişinden sorumludur. Bütün kuruluşun düzenli çalışmasına bakar.

Gerekirse, ilgili daire başkanları veya Başkanlar Kurulu ile de istişare ederek, lüzumlu idari tedbirleri alır.

Birinci Başkan, Danıştay Genel Kurulu ile Dâva Daireleri Kuruluna, İçtihatları Birleştirme Kuruluna ve Başkanlar Kuruluna başkanlık eder.

Daire başkanlarının ödevleri

MADDE 106. — Daire başkanları, dairelerinde görevli bulunanların görevlerine devamlarını, düzenle çalışmalarını, daire işlerinin verimli bir şekilde yürütülmesini ve yardımcılar ile diğer memurların yetişmelerini sağlarlar, görüşmeleri idare ederler, dâhil bulundukları kurulların toplantılarına katılarak düşünce ve kanaatlerini bildirirler ve oylarını verirler.

Daire başkanları her takvim yılı sonunda, dairelerindeki işlerin durumu, bunların yürütülmesinde aksaklık varsa sebepleri hakkında Birinci Başkanlığa bir rapor verirler ve alınmasını lüzumlu gördükleri tedbirleri bildirirler.

Üyelerin ödevleri

MADDE 107. — Üyeler, bulundukları dairelerde başkanlar ve dâhil bulundukları kurullarda kurul başkanları tarafından kendilerine verilen dosyaları geciktirmeden inceliyerek görevli daire veya kurullara gerekli izahatı verirler, kararları yazarlar, dairelerinin ve üyesi bulundukları kurulların toplantılarına katılırlar, düşünce ve kanaatlerini bildirirler, oylarını verirler ve daire ile ilgili olmak üzere tevdi edilen diğer işleri görürler.

Genel Kâtibin ödevleri

MADDE 108. — Genel Kâtip bu kanunun görevli kıldığı işler ile Birinci Başkanın vereceği idare ve yazı işlerini yürütür.

Müdürlükler ile doğrudan doğruya Birinci Başkana, daire başkanlarına ve Başkanunsözcüsüne bağlı olmıyan diğer servisler, Genel Kâtibin yönetim ve denetimi altında bulunur.

Genel Kâtip, dâva daireleri ile Dâva Daireleri Kuruluna ve İçtihatları Birleştirme Kuruluna katılamaz.

Başkanunsözcüsünün ödevleri

MADDE 109. — Başkanun sözcüsü, dâva dosyalarını uygun göreceği görev ayrımına göre kanun sözcülerine havale eder, düşüncelerinin vaktinde bildirilmesini ve kanunsözcüleri ile başkanun sözcülüğünde görevli diğer memurların devamlarını ve intizamla çalışmalarını sağlar, gelen dosyaların kaydı ve saklanması ile işi bitenlerin ilgili yerlere geciktirilmeden gönderilmesi için gerekli tedbirleri alır.

MADDE 105. — **Millet Meclisi metninin 105 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.**

MADDE 106. — **Millet Meclisi metninin 106 ncı maddesi aynen kabul edilmiştir.**

MADDE 107. — **Millet Meclisi metninin 107 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.**

MADDE 108. — **Millet Meclisi metninin 108 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.**

MADDE 109. — **Millet Meclisi metninin 109 ncu maddesi aynen kabul edilmiştir.**

Başkanunsözcüsü, incelediği dâva dosyaları hakkında düşüncelerini bildirir ve kanunlarla kendisine verilen diğer ödevleri de yapar.

Her takvim yılı sonunda Başkanun sözcüsü, işlerin durumu ve bunların yürütülmesinde aksaklık varsa sebepleri hakkında Birinci Başkanlığa bir rapor verir ve alınmasını lüzumlu gördüğü idari tedbirleri bildirir.

Başkanunsözcüsü, kanunsözcülerinden birini münavebe ile, idari işlerde kendisine yardım etmekle görevlendilebilir.

Kanunsözcülerinin ödevleri

MADDE 110. — Kanun sözcüleri, kendilerine havale olunan dâva dosyalarını vaktinde inceliyerek hukuk bakımından düşüncelerini en geç bir ay içinde yazılı olarak verirler. Bu süre geçirilirse durumu, sebepleri ile birlikte Başkanun sözcüsüne bildirirler, kanunsözcülüğü ile ilgili olmak üzere verilen diğer işleri görürler.

Kanunsözcüleri, ilgili yerlerden, Başkanlık vasıtasiyle her türlü bilgileri istiyebilecekleri gibi işlem dosyalarını da getirtebilirler.

Düşüncelerin gerekçeli olması lâzımdır.

Kanunsözcüleri, düşüncelerinde tamamen serbesttirler. Ancak, çalışma düzeninin korunması ve iş veriminin artırılması için başkanunsözcüsünün alacağı tedbirlere uyarlar.

Başyardımcıların ödevleri

MADDE 111. — Başyardımcılar, dairelerindeki yardımcıların ve diğer memurların görevlerine devamlarını, yetişmelerini ve verimli bir şekilde çalışmalarını, idare, dosya, karar ve diğer yazı işleri ile tebligat işlerinin gecikmeden ve düzenli şekilde yürütülmesini sağlarlar, içtihatları takibederler ve Birinci Başkanın, daire başkanının vereceği diğer görevleri yerine getirirler.

Yardımcıların ödevleri

MADDE 112. — Yardımcılar, Birinci Başkanın, daire başkanının veya yetki verilmesi halinde başyardımcının, kendilerine havale ettikleri işleri vaktinde inceliyerek daire veya görevli kurula gerekli açıklamaları yaparlar, kendi düşünce ve kanaatlerini sözlü ve yazılı olarak bildirirler, karar müsveddelerini yazarlar, gerekli tutanakları düzenlerler ve Birinci Başkanın, daire başkanının ve başyardımcının verecekleri diğer görevleri yerine getirirler.

Yardımcılar, idare ve disiplin bakımından başyardımcıların alacakları tedbirlere de uyarlar.

Ödevlerin uygulanma şekli

MADDE 113. — Danıştay meslek mensuplarının, yukarıki maddelerde yazılı esas görevlerinin uygulanmasına ilişkin hükümler ile yedinci maddede yazılı müdürlükler, bürolar ve kalemlerin görevleri Danıştay Tüzüğünde gösterilir.

B) Haklar

Başkanlar ve üyeler ile Başkanunsözcüsünün aylıkları

MADDE 114. — Danıştay Birinci Başkanı, daire başkanları, üyeler ve Başkanunsözcüsü birinci derece memurluk kadrosunun aylığını alırlar.

Bu suretle alınan aylıklar, bunların emekliliklerinde ve diğer memuriyetlere geçmelerinde kazanılmış hak sayılmaz. Bu gibilerin emekliliklerinde ve diğer memuriyetlere geçmelerinde hizmet sürelerine göre kazandıkları derece aylıkları esastır.

MADDE 110. — Millet Meclisi metninin 110 ncu maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 111. — Millet Meclisi metninin 111 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 112. — Millet Meclisi metninin 112 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 113. — Millet Meclisi metninin 113 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

Başkanlar ve üyeler ile Başkanunsözcüsünün aylıkları

MADDE 114. — Danıştay Birinci Başkanı, daire başkanları ve Başkanunsözcüsü birinci derece, üyeler ikinci derece memurluk kadrosunun aylığını alırlar.

Bu suretle alınan aylıklar, bunların emekliliklerinde ve diğer memuriyetlere geçmelerinde kazanılmış hak sayılmaz. Bu gibilerin emekliliklerinde ve diğer memuriyetlere geçmelerinde hizmet sürelerine göre kazandıkları derece aylıkları esastır.

Millet Meclisinin kabul ettiği metin

Kazanılmış haklara ait yükselme süresi

MADDE 115. — Danıştay Birinci Başkanı, daire başkanları ve üyelerinin ve Başkanunsözcüsünün kazanılmış haklara ait yükselme süreleri iki yıldır. Bu sürenin bitiminde, kazanılmış hakları, kendiliğinden bir üst dereceye yükselir.

Ödenekler

MADDE 116. — Danıştay meslek mensuplarına, aylıklarından ayrı olarak, sınıf ve derecelerine göre bu kanun hükümleri dairesinde ödenek verilir.

Danıştay dışında görevlendirme

MADDE 117. — Danıştay kanun sözcüleri, başyardımcı ve yardımcıları (yedinci ve daha aşağı aylık derecelerindeki yardımcılar hariç) Başbakanın veya bakanların teklifi üzerine, kendilerinin kabulü ve iş durumunun müsaadesine göre, Birinci Başkanın muvafakatı ile, bakanlıkların yurt içi ve yurt dışı kuruluşlarında, Danıştaydaki mevkilerine ve ihtısaslarına uygun idari hizmetleri yürütmekle görevlendirilebilirler. Bu görevlendirme süresi iki yılı geçemez. Bu süre içinde izinli sayılırlar, Danıştay bütçesinden aylık ve ödenekleri verilir ve diğer özlük hakları saklı kalır.

Bu madde hükmü, Danıştayda, en az beş yıl çalışmış bulunanlara uygulanabilir. Sonraki görevlendirmelerde de bu süre gözetilir.

Danıştay dışında bu suretle görevlendirilenler hakkındaki her türlü disiplin ve ceza kovuşturmaları, bu kanunun yedinci ve sekizinci bölümleri hükümlerine göre yapılır.

Yabancı memleketlere gönderilme

MADDE 118. — Danıştay meslek mensupları, İdare Hukuku alanında bilimsel araştırmalar yapmak ve mesleki incelemelerde bulunmak için, aylık ve ödenekleri, hakiki yol masrafları ve gündelikleri verilmek ve iki yılı geçmemek şartı ile, idari yargı sisteminin uygulandığı yabancı memleketlere Başkanlar Kurulunun kararı üzerine, Birinci Başkan tarafından gönderilebilir.

Yukardaki fıkra hükmüne göre gönderilecek olanların seçilmeleri, o memleketlerdeki çalışmalarının kontrolü, yükselme, disiplin gibi görevleri ile ilgili bütün hususlarda tabi tutulacakları esaslar ile sorumlulukları tüzükle belirtilir.

Başka iş ve görev kabul etme

MADDE 119. — Danıştay meslek mensupları, ilmî araştırma ve yayınlarda bulunabilirler; davet edildikleri millî ve milletlerarası kongre, konferans ve ilmî toplantılara katılabilirler; bunun dışında ancak kanunlarla belirtilen görevleri yapabilirler.

Üyeliklerin tahsisi

MADDE 120. — Boşalan üyeliklerin en az yarısı, sekizinci maddenin (H) işaretli bendinde yazılı Danıştay mensuplarına tahsis olunur. Bunlar arasında gerekli nitelikleri haiz aday bulunmadığı takdirde dışarıdan aday gösterilir.

Seçimlerde bu madde hükmü göz önünde tutulur.

MADDE 115. — Millet Meclisi metninin 115 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 116. — Millet Meclisi metninin 116 ncı maddesi aynen kabul edilmiştir.

Danıştay dışında görevlendirme

MADDE 117. — Danıştay kanunsözcüleri, başyardımcı ve yardımcıları Başbakanın veya bakanların teklifi üzerine, kendilerinin kabulü ve iş durumunun müsaadesine göre, Birinci Başkanın muvafakati ile, bakanlıkların yurt içi ve yurt dışı kuruluşlarında, Danıştaydaki mevkilerine ve ihtısaslarına uygun idari hizmetleri yürütmekle görevlendirilebilirler. Bu görevlendirme süresi iki yılı geçemez. Bu süre içinde izinli sayılırlar, Danıştay bütçesinden aylık ve ödenekleri verilir ve diğer özlük hakları saklı kalır.

Bu madde hükmü, Danıştayda, en az beş yıl çalışmış bulunanlara uygulanabilir. Sonraki görevlendirmelerde de bu süre gözetilir.

MADDE 118. — Millet Meclisi metninin 118 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Başka iş ve görev kabul etme

MADDE 119. — Danıştay meslek mensupları, fakülteler ile yüksek okullarda ihtısaslarına giren branşlarda, esas görevlerini aksatmamak şartiyle, öğretim görevi kabul edebilirler. İlmî araştırma ve yayınlarda bulunabilirler; davet edildikleri millî ve milletlerarası kongre, konferans ve ilmî toplantılara katılabilirler; bunun dışında ancak kanunlarla belirtilen görevleri yapabilirler.

Üyeliklerin tahsisi

MADDE 120. — Üyeliklerin yarısı, sekizinci maddenin (H) işaretli bendinde yazılı Danıştay mensuplarına tahsis olunur. Bunlar arasında gerekli nitelikleri haiz aday bulunmadığı takdirde dışarıdan aday gösterilir.

Millet Meclisinin kabul ettiği metin

İçerden yapılacak atanmalar

MADDE 121. — Boşalan kanunsözcülüklerine ve yardımcılıklara alt derecelerdeki kanunsözcüleri veya yardımcıları atanır.

Kanunsözcüleri ile Başyardımcı ve yardımcıların teminatı

MADDE 122. — Bu kanunda yazılı haller ile kamu hizmetlerinden mahrumiyeti gerektiren hükümlülük halleri dışında; kanunsözcüleri ile başyardımcı ve yardımcıların görevlerine son verilmez; kendileri istemedikçe başka göreve atanamazlar ve yaş haddinden önce emekliye sevkolunamazlar.

Dairelerde görevli başyardımcı ve yardımcıların sicilleri

MADDE 123. — Dairelerde görevli başyardımcı ve yardımcıların sicilleri, her takvim yılı sonunda :

A) Bulundukları görevlerde, hizmetin gerektirdiği derecede başarı gösterip gösteremedikleri;

B) Mevzuata vukuflarına, genel bilgilerine ve görevlerinde gösterdikleri başarıya göre yükselmeye yeterli olup olmadıkları,

C) Disipline riayetleri ve ahlâk bakımından durumları;

Yönünden görevli bulundukları dairenin kurulu tarafından gizli oyla verilr. Kurul, yardımcılar hakkında, başyardımcının mütalâasını dinler.

Kanaatler her bend için ayrı ayrı olmak üzere belirtilir. Disiplin ve ahlâk bakımından disiplin kovuşturmasını gerektirebilecek haller varsa veya disiplin kovuşturmasına başlanmış veya disiplin cezası verilmiş yahut hakkında ceza kovuşturmasına girişilmiş veya ceza verilmiş ise bunlar zikredilir. Her bende ait sicilin müspet veya menfi sayılması çoğunluğun bu yolda oy vermesine bağlıdır. Siciller çoğunluğun oyuna göre düzenlenir ve kurul tarafından imzalanır.

Kanunsözcüleri ile diğer yerlerde görevli başyardımcı ve yardımcıların sicilleri

MADDE 124. — Yukarıki maddenin A, B, ve C bendlerinde yazılı konulara ilişkin siciller:

A) Kanunsözcüleri hakkında, Birinci Başkan ile bir yıl içinde en çok düşünce verdikleri Dâva Dairesi Başkanından ve Başkanunsözcüsünden;

B) Danıştay Genel Kurulu ile İdari Daireler Kurulu Başyardımcı ve yardımcıları hakkında, Birinci Başkan ile en kıdemli iki İdari Daire Başkanından;

C) Dâva Daireleri Kurulu Başyardımcı ve yardımcıları hakkında, Birinci Başkan ile en kıdemli iki Dâva Dairesi Başkanından;

MADDE 121. — Millet Meclisi metninin 121 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 122. — Millet Meclisi Metninin 122 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

C) Meslekte ilerleme

Yükselme süresi ve esasları

MADDE 123. — Kanunsözcüleri ile Başyardımcı ve yardımcıların yükselme süresi iki yıldır.

Bu süreyi dolduranların, bulundukları kadroda üst derece aylığı verilerek veya üst kadroya atanarak, yükselmelerine yeterlik esastır. Yeterlik, sicillerine göre belli olur.

Boşalan bir üst kadroya atanmaya aynı derecede yeterli olanlar birden fazla olduğu takdirde, sırasiyle; kıdem, disiplin cezası almamış bulunmak, meslekî inceleme ve yayınlarda bulunmuş olmak; bir yabancı dilden Devlet dil imtihanını kazanmış olmak, takdirname almış bulunmak, tercih sebepleri sayılır. Tercih sebepleri yoksa, yapılacak sınavda daha üstün başarı gösterenler yükseltilir.

MADDE 124. — Millet Meclisi metninin 123 ncü maddesi, 124 ncü madde olarak aynen kabul edilmiştir..

Kanunsözcüleri ile diğer yerlerde görevli başyardımcı ve yardımcıların sicilleri

MADDE 125. — Yukarıki maddenin A, B, ve C bendlerinde yazılı konulara ilişkin siciller:

A) Kanunsözcüleri hakkında, Birinci Başkan ile bir yıl içinde en çok düşünce verdikleri Dâva Dairesi Başkanından ve Başkanunsözcüsünden;

B) Danıştay Genel Kurulu ile İdari daireler Kurulu Başyardımcı ve yardımcıları hakkında, Birinci Başkan ile en kıdemli iki İdari Daire Başkanından;

C) Dâva Dairesi Kurulu Başyardımcı ve yardımcıları hakkında , Birinci Başkan ile en kıdemli iki Dâva Dairesi Başkanından;

D) 165 nci maddede yazılı büroda görevlendirilen kanunsözcüleri ile Başyardımcı ve yardımcılar hakkında Birinci Başkan ile Genel Kâtip ve büro başkanından;

teşekkül eden kurullar tarafından, gizli oyla verilir.

Bu kurulların verecekleri sicillere de, 123 ncü maddenin son fıkrası hükmü uygulanır.

Yükselme şartları

MADDE 125. — Kanun sözcüleri ile başyardımcı ve yardımcıların yükselebilmeleri, üst üste iki sicillerinin müsbet olmasına bağlıdır. Üç sicil devresinde iki müspet sicil alanlar da yükselebilir.

Sicil durumunun bildirilmesi

MADDE 126. — Görevlerinde başarı göstermedikleri veya yükselmeye yeterli olmadıkları yolunda sicil alanlara ve yeterli oldukları halde diğerlerinin tercihi sebebiyle yükseltilmiyenlere durum Birinci Başkan tarafından her yıl yazılı olarak bildirilir.

İstifa ve emekliliğe sevk

MADDE 127. — Bulundukları görevde başarı gösteremedikleri yolunda üstüste üç sicil alanlara Yönetim ve Disiplin Kurulunun teklifi üzerine Birinci Başkan tarafından emekliliklerini istemeleri veya istifa etmeleri bildirilir. Bir ay içinde bu davete uymıyanlar istifa etmiş sayılırlar.

Dâva açılması

MADDE 128. — 126 ncı ve 127 nci maddeler gereğince kendilerine yazılı bildirim yapılanlar bu bildirim tarihinden itibaren onbeş gün içinde idari dâva açabilirler. Bu dâvalara Dâva Daireleri Kurulunda bakılır ve savunmaların alındığı veya cevap sürelerinin geçtiği tarihten itibaren üç ay içinde karara bağlanır.

Çalışmaya ara verme süreleri hesaba katılmaz.

İlgililer hakkında Sicil veya Yönetim ve Disiplin Kurulunda karar vermiş olanlar, bu dâvaların bakıldığı Kurul toplantılarına giremezler.

Tüzükte yer alacak hükümler

MADDE 129. — Kanunsözcüleri ile başyardımcı ve yardımcıların sicillerine ilişkin hükümlerin uygulanma şekli ve diğer memurların sicillerine ait hükümler Danıştay Tüzüğünde belirtilir.

İdare memurlarının ödevleri, hakları, yükselmeleri

MADDE 130. — Danıştay meslek mensupları dışında kalan memurların ödevleri, hakları ve yükselmeleri memurlarla ilgili kanunların hükümlerine tabidir.

D) 166 ncı maddede yazılı büroda görevlendirilen kanunsözcüleri ile Başyardımcı ve yardımcılar hakkında Birinci Başkan ile Genel Kâtip ve büro başkanından;

teşekkül eden kurullar tarafından, gizli oyla verilir.

Bu kurulların verecekleri sicillere de, 124 ncü maddenin son fıkrası hükmü uygulanır.

MADDE 126. — Millet Meclisi metninin 125 nci maddesi 126 ncı madde olarak aynen kabul edilmiştir.

MADDE 127. — Millet Meclisi metninin 126 ncı maddesi 127 nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

MADDE 128. — Millet Meclisi metninin 127 nci maddesi 128 nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

Dâva açılması

MADDE 129. — 127 nci ve 128 nci maddeler gereğince kendilerine yazılı bildirim yapılanlar bu bildirim tarihinden itibaren onbeş gün içinde idari dâva açabilirler. Bu dâvalara Dâva Daireleri Kurulunda bakılır ve savunmaların alındığı veya cevap sürelerinin geçtiği tarihten itibaren üç ay içinde karara bağlanır.

Çalışmaya ara verme süreleri hesaba katılmaz.

İlgililer hakkında Sicil veya Yönetim ve Disiplin Kurulunda karar vermiş olanlar, bu dâvaların bakıldığı Kurul toplantılarına giremezler.

MADDE 130. — Millet Meclisi metninin 129 ncu maddesi 130 ncu madde olarak aynen kabul edilmiştir.

Meslek mensuplarının diğer hakları

MADDE 131. — Bu kanunda hüküm bulunmıyan hallerde; diğer kanunların Devlet memurlarına tanıdığı haklarla ilgili hükümler Danıştay meslek mensupları hakkında da uygulanır.

MADDE 132. — Millet Meclisi metninin 130 ncu maddesi 132 nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

Millet Meclisinin kabul ettiği metin

YEDİNCİ BÖLÜM

Disiplin kovuşturması

Başkanlar ve üyelerle Başkanunsözcüsü hakkında

MADDE 131. — Danıştay Birinci Başkanı ile daire başkanları, üyeler ve Başkanunsözcüsünün, yüksek hâkimlik vakar ve şerefi ile bağdaşamıyan veya hizmetin aksamasını mucibolan hal ve hareketleri görülür veya öğrenilirse, haklarında bu kanun hükümleri uyarınca disiplin kovuşturması yapılır.

İşin Yüksek Disiplin Kuruluna intikal ettirilmesi

MADDE 132. — Danıştay Birinci Başkanı ile daire başkanları, üyeler ve Başkanunsözcüsünün yukarıki maddede yazılı hal ve hareketlerinin görülmesi veya öğrenilmesi halinde olayın Yüksek Disiplin Kuruluna intikal ettirilmesi; duruma göre, Başkanlar Kurulu tarafından takdir edilir.

Disiplin kovuşturması kararı

MADDE 133. — Yüksek Disiplin Kurulu, eldeki bilgi ve delillere ve isnadolunan hal ve hareketin mahiyetine göre disiplin kovuşturması yapılmasına yer olup olmadığını takdir eder.

Kurul, disiplin kovuşturması yapılmasına karar verirse, kurul dışındaki daire başkanları ve üyeler arasından seçeceği üç kişiyi soruşturma yapmakla görevlendirir. Haklarında isnatta bulunanlar, kurulun üyesi ise, kurulun bu hususta ki toplantılarına katılamazlar. Bunların yerleri, geçici olarak 26 ncı maddedeki usule göre doldurulur.

Soruşturmanın şekli

MADDE 134. — Soruşturma yapmakla görevlendirilenler, ilgiliye, isnadolunan hal ve hareketi bildirerek sorgusunu yaparlar; lüzum gördükleri kimseleri andla dinler, konu ile ilgili bilgileri toplar, sübut delillerini tesbit ederler.

Bütün daire, teşekkül ve kurumlar ile gerçek ve tüzel kişiler, sorulan hususlara cevap vermek ve diğer istekleri yerine getirmek zorundadırlar.

82 nci maddenin son fıkrası hükmü saklıdır.

Rapor verilmesi

MADDE 135. — Soruşturmayı yapanlar, yaptıkları soruşturmaları ve elde ettikleri bilgi ve delilleri gösteren ve bunlara göre disiplin cezası verilmesine yer olup olmadığı hakkındaki kanaatlarını belirten bir rapor hazırlarlar ve müsbit evrak ve begeleri bu rapora bağlarlar.

Rapor üzerine yapılacak işlem

MADDE 136. — Yukarıki madde gereğince hazırlanan rapor, Yüksek Disiplin Kuruluna verilir. Bu kurula, soruşturmayı yapmış olanlar katılmazlar.

Kurul başkanı, soruşturma sonucunu ilgiliye yazılı olarak bildirir ve beş günden az olmamak üzere tâyin edeceği süre içinde yazılı savunmasını vermeye kendisini davet eder.

Kurul başkanı, soruşturma dosyasını üyelerin birine havale eder.

Kurul, işi evrak üzerinde inceler ve gerekirse soruşturmanın genişletilmesine veya derinleştirilmesine karar verir.

İlgili, bu dosyayı raportörün huzurunda inceliyebilir.

MADDE 133. — Millet Meclisi metninin 131 nci maddesi 133 ncü madde olarak aynen kabul edilmiştir.

İşin Yüksek Disiplin Kuruluna intikal ettirilmesi

MADDE 134. — Danıştay Birinci Başkanı ile daire başkanları, üyeler ve Başkanunsözcüsünün yukarıki maddede yazılı hal ve hareketlerinin görülmesi veya öğrenilmesi halinde olayın Yüksek Disiplin Kuruluna intikal ettirilmesi; Başkanlar Kurulu tarafından duruma göre, takdir edilir.

Disiplin kovuşturması kararı

MADDE 135. — Yüksek Disiplin Kurulu, eldeki bilgi ve delillere ve isnadolunan hal ve hareketin mahiyetine göre disiplin kovuşturması yapılmasına yer olup olmadığını takdir eder.

Kurul, disiplin kovuşturması yapılmasına karar verirse,, kurul dışındaki daire başkanları ve üyeler arasından seçeceği üç kişiyi soruşturma yapmakla görevlendirir. Haklarında isnatta bulunulanlar, kurulun üyesi ise, kurulun bu hususlaki toplantılarına katılamazlar. Bunların yerleri, geçici olarak 26 ncı maddedeki usule göre doldurulur.

Soruşturmanın şekli

MADDE 136. — Soruşturma yapmakla görevlandirilenler, ilgiliye, isnadolunan hal ve hareketi bildirerek savunmasını alırlar; lüzum gördükleri kimseleri andla dinler, konu ile ilgili bilgileri toplar, sübut delillerini tesbit ederler.

Bütün daire, teşekkül ve kurumlar ile gerçek ve tüzel kişiler, sorulan hususlara cevap vermek ve diğer istekleri yerine getirmek zorundadırlar.

82 nci maddenin son fıkrası hükmü saklıdır.

MADDE 137. — Millet Meclisi metninin 135 nci maddesi 137 nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

MADDE 138. — Millet Meclisi metninin 136 ncı maddesi 138 nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

Millet Meclisinin kabul ettiği metin

Disiplin cezaları

MADDE 137. — Yüksek Disiplin Kurulu, isnadolunan hal ve hareketi sabit görmezse dosyanın işlemden kaldırılmasına karar verir.

Kurul, bu hal ve hareketleri sabit gördüğü takdirde bunların mahiyetine ve ağırlığına göre, ilgilinin uyarılmasını veya hizmet süresine göre istifa etmeye yahut emekliliğini istemeye davet edilmesini karar altına alır.

Kurul kararı, Birinci Başkan hakkında ise, vekili, diğerleri hakkında ise Birinci Başkan tarafından ilgiliye tebliğ edilir.

Kararların yerine getirilmesi

MADDE 138. — İlgili, emekliliğini istemeye veya istifa etmeye dair olan karara, tebliğ tarihinden itibaren bir ay içinde uymazsa istifa etmiş sayılır.

Bir aylık süre içinde, ilgili, izinli addolunur.

Disiplin kararı aleyhine dâva açılması

MADDE 139. — İlgili, Yüksek Disiplin Kurulu kararının kendisine tebliğ tarihinden itibaren onbeş gün içinde, bu karara karşı dâva açabilir. Bu dâvalar, savunmaların alındığı veya cevap sürelerinin geçtiği tarihten itibaren üç ay içinde karara bağlanır.

Çalışmaya ara verme süresi hesaba katılmaz.

Dâva sonuçlanıncaya kadar, ilgililerden boşalan yerler doldurulmaz.

Diğer Danıştay meslek mensupları hakkında disiplin kovuşturması

MADDE 140. — Kanunsözcüleri ile başyardımcı ve yardımcıların:

A) Meslekin vakar ve şerefi ile bağdaşamıyan,

B) Hizmetin veya görevlerinin aksamasını mucibolan yahut çalışma düzenini veya disiplini bozan hal ve hareketleri görülür veya öğrenilirse, haklarında bu kanun hükümleri uyarınca disiplin kovuşturması yapılır.

Yukarıda yazılı hallerde keyfiyet, Yönetim ve Disiplin Kurulunda gizli olarak görüşülür ve eldeki bilgi ve karinelere ve isnadolunan hal ve hareketin mahiyetine göre, disiplin kovuşturması yapılmasına yer olup olmadığı takdir edilir.

Kovuşturma yapılmasına karar verilirse, Kurulca görevlendirilecek bir Danıştay üyesinin başkanlığında bir başyardımcı ile bu derecede bir kanunsözcüsünden teşekkül eden bir kurul tarafından soruşturma yapılır.

Soruşturmanın şekli

MADDE 141. — Kanunsözcüleri ile başyardımcı ve yardımcılarla ilgili soruşturmanın şekli ile verilecek rapor hakkında 134 ncü ve 135 nci maddeler uygulanır.

Raporun verileceği yer

MADDE 142. — Soruşturma raporu Yönetim ve Disiplin Kuruluna verilir.

Soruşturma sonucu Kurul Başkanı tarafından yazılı olarak ilgiliye bildirilir ve beş günden az olmamak üzere tâyin edilecek süre içinde yazılı savunmasını vermeye davet olunur.

Başkan, soruşturma dosyasını kurul üyelerinden birine havale eder.

Kurul, işi evrak üzerinde inceler ve gerekirse soruşturmanın genişletilmesine veya derinleştirilmesine karar verir.

İlgili bu dosyayı, raportörün huzurunda inceliyebilir.

Geçici Komisyonun kabul ettiği metin

MADDE 139. — Millet Meclisi metninin 137 nci maddesi 139 ncu madde olarak aynen kabul edilmiştir.

MADDE 140. — Millet Meclisi metninin 138 nci maddesi 140 ncı madde olarak aynen kabul edilmiştir.

MADDE 141. — Millet Meclisi metninin 139 ncu maddesi 141 nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

MADDE 142. — Millet Meclisi metninin 140 ncı maddesi 142 nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

Soruşturmanın şekli

MADDE 143. — Kanunsözcüleri ile başyardımcı ve yardımcılarla ilgili soruşturmanın şekli ile verilecek rapor hakkında 136 ncı ve 137 nci maddeler uygulanır.

MADDE 144. — Millet Meclisi metninin 142 nci maddesi 144 ncü madde olarak aynen kabul edilmiştir.

Millet Meclisinin kabul ettiği metin

Kurulun kararı

MADDE 143. — İnceleme ve görüşme sonunda kurul, isnadolunan hal ve hareketi sabit görmezse dosyanın işlemden kaldırılmasına karar verir. Bu hal ve hareketi sabit gördüğü takdirde, aşağıdaki maddede yazılı disiplin cezalarından birinin verilmesini karar altına alır.

Disiplin cezaları

MADDE 144. — Disiplin cezaları şunlardır :

A) Uyarma;

B) Kınama;

C) Onbeş günlüğü geçmemek üzere aylığın kesilmesi;

D) Hizmet süresine göre istifaya veya emekliliğini istemeye davet.

Kurul, sabit olan hal ve hareketin mahiyetine, ağırlık derecesine ve tekerrür haline göre verilecek disiplin cezasını takdir eder.

Disiplin kararları aleyhine dâva açılması

MADDE 145. — İlgililer, disiplin cezası kararlarının kendilerine tebliği tarihinden itibaren onbeş gün içinde dâva açabilirler. Bu dâvalar, savunmaların alındığı veya cevap sürelerinin geçtiği tarihten itibaren üç ay içinde karara bağlanır.

Çalışmaya ara verme süresi hesaba katılmaz.

Dâva sonuçlanıncaya kadar, ilgililerden boşalan yerlere atanma yapılmaz.

Dâva Daireleri Genel Kuruluna katılamıyacak olanlar

MADDE 146. — Yüksek Disiplin Kurulunda veya Yönetim ve Disiplin Kurulunda karar vermiş veya soruşturmayı yapmış olanlar, disiplin cezalarına ilişkin dâvalara bakan Dâva Daireleri Kuruluna ve dâva dairesine katılmazlar.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

Ceza kovuşturması

A) Görevden doğan veya görev sırasında işlenen suçlar

1. Başkanlar ve üyelerle başkanunsözcüsü hakkında

MADDE 147. — Danıştay Birinci Başkanı, daire başkanları ve üyeleriyle başkanunsözcüsünün görevlerinden doğan veya görevleri sırasında işlenmiş bulunan suçlarından dolayı Danıştay Birinci Başkanının seçeceği bir daire başkanı ile iki üyeden teşkil edilen bir kurul tarafından ilk soruşturma yapılır.

Birinci Başkan hakkında soruşturma, kendisinin katılmıyacağı Başkanlar Kurulunca seçilecek bir daire başkanı ile iki üyeden teşkil olunan bir kurul tarafından yürütülür.

Kurul, soruşturma sonunda düzenliyeceği fezlekeyi ve buna ilişkin evrakı Birinci Başkana, Birinci Başkan hakkında ise vekiline verir. Bu hususteki dosya Birinci Başkan veya vekili tarafından, gerekli karar verilmek üzere İdari Daireler Kurulu Başkanlığına tevdi edilir. Bu kurulun vereceği kararlar sanığa ve varsa şikâyetçiye tebliğ olunur.

Geçici Komisyonun kabul ettiği metin

MADDE 145. — **Millet Meclisi** metninin 143 ncü maddesi 145 nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

MADDE 146. — **Millet Meclisi** metninin 144 ncü maddesi 146 ncı madde olarak aynen kabul edilmiştir.

MADDE 147. — **Millet Meclisi** metninin 145 nci maddesi 147 nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

Dâva Daireleri Kuruluna katılamıyacak olanlar

MADDE 148. — **Yüksek Disiplin Kurulunda veya Yönetim ve Disiplin Kurulunda karar vermiş veya soruşturmayı yapmış olanlar, disiplin cezalarına ilişkin dâvalara bakan Dâva Daireleri Kuruluna ve dâva dairesine katılmazlar.**

MADDE 149. — **Millet Meclisi** metninin 147 nci maddesi 149 ncu madde olarak aynen kabul edilmiştir.

Yargılamanın meni kararı kendiliğinden ve son soruşturmanın açılmasına dair kararlar itiraz üzerine İdari Daireler Kurulu Başkan ve üyelerinin katılmıyacağı Danıştay Genel Kurulunda incelenir.

Danıştay Genel Kurulunun bu toplantılarında yeter sayı en az 21 dir. Toplantıda hazır bulunanlar çift sayıda ise en kıdemsiz üye toplantıya katılmaz.

2. Diğer Danıştay meslek mensupları hakkında

MADDE 148. — Kanunsözcüleri ile başyardımcı ve yardımcıların yukarıki maddede yazılı suçlarından dolayı Birinci Başkanın seçeceği bir üyenin başkanlığında bir başyardımcı ile bu derecedeki bir kanunsözcüsünden teşkil olunan kurul tarafından ilk soruşturma yapılır. Kurul soruşturma sonunda düzenliyeceği fezlekeyi ve buna ilişkin evrakı Birinci Başkana verir.

Bu hususiaki dosya Birinci Başkan tarafından İkinci Daire Başkanlığına tevdi edilir. Bu dairenin vereceği karar sanığa ve varsa sikâyetçiye tebliğ olunur.

Yargılamanın meni kararı kendiliğinden ve son soruşturmanın açılmasına dair kararlar itiraz üzerine İdari Daireler Kurulunda incelenir.

Yargılama, Yargıtay'ın görevli ceza dairesinde yapılır.

B) Şahsi suçlar

1. Başkanlar ve üyelerle başkanunsözcüsü hakkında

MADDE 149. — Danıştay Birinci Başkanı, daire başkanları ve üyeleriyle başkanunsözcüsünün görevlerinden doğmıyan veya görevleri sırasında işlenmiş bulunmıyan her türlü suçlardan dolayı ilk soruşturma, Birinci Başkanın seçeceği bir daire başkanı ve iki üyeden teşkil edilen kurul tarafından yapılır. Birinci Başkan hakkında soruşturma kendisinin katılmıyacağı Başkanlar Kurulunca seçilecek bir daire başkanı ile iki üyeden teşkil olunan kurul tarafından yürütülür. Bu kurulların vereceği yargılamanın meni kararı kendiliğinden, son soruşturmanın açılmasına dair karar itiraz üzerine Danıştay Genel Kurulunda incelenir.

Yargılama, Yargıtay Ceza Genel Kurulunda yapılır.

2. Diğer Danıştay meslek mensupları hakkında

MADDE 150. — Kanunsözcüleri, başyardımcı ve yardımcıların yukarıki maddede yazılı suçlarından dolayı ilk soruşturma, Birinci Başkanın seçeceği bir üyenin başkanlığında bir başyardımcı ve bu derecedeki bir kanunsözcüsünden teşkil olunan kurul tarafından yapılır.

Bu kurulun vereceği yargılamanın meni kararı kendiliğinden, son soruşturmanın açılmasına dair karar itiraz üzerine İdari Daireler Kurulunda incelenir.

Yargılama, Yargıtay'ın görevli ceza dairesinde yapılır.

İtiraz süresi

MADDE 151. — Bu bölüm hükümlerine göre birinci derecede verilen kararlara itiraz süresi, bu kararların sanığa veya şikâyetçiye tebliğ tarihinden itibaren on gündür.

Görevli daire ve kurullarda inceleme

MADDE 152. — Yukarıki maddelerde yazılı daire ve kurullarda inceleme evrak üzerinde yapılır. Sanıklar soruşturma dosyalarını son soruşturmanın açılmasına dair kararın tebliği üzerine karar veren daire veya kurul başyardımcısının gözetimi altında inceliyebilirler.

MADDE 150. — Millet Meclisi metninin 148 nci maddesi 150 nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

İtiraz süresi

MADDE 151. — 149 ve 150 nci maddeler hükümlerine göre birinci derecede verilen kararlara itiraz süresi, bu kararların sanığa veya şikâyetçiye tebliğ tarihinden itibaren on gündür.

MADDE 152. — Millet Meclisi metninin 152 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Kararlar, bu daire veya kurul başyardımcıları tarafından Tebligat Kanunu hükümlerine göre ilgililere tebliğ edilir.

Soruşturma dosyasının yargı mercilerine intikal ettirilmesi

MADDE 153. — 147 nci madde gereğince verilen son soruşturmanın açılmasına dair kararlar üst kurulca onanmak veya itiraz olunmamak suretiyle kesinleştikten sonra, soruşturma dosyası gereği yapılmak üzere Birinci Başkan veya vekili tarafından Anayasa Mahkemesinin Yüce Divan sıfatiyle yargılamasında savcılık görevini yapacak olan Cumhuiryet Başsavcısına gönderilir.

Şahsi suçlardan dolayı verilerek kesinleşen son soruşturmanın açılmasına dair kararlar üzerine, soruşturma dosyaları Birinci Başkan veya vekili tarafından Cumhuriyet Başsavcılığına yollanır.

Karara katılmıyacak olanlar

MADDE 154. — Soruşturma yapanlar, soruşturmalar üzerine karar verecek olan daire veya kurulların toplantılarına katılamazlar.

Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun uygulanacağı haller

MADDE 155. — Bu bölüm hükümlerine göre yapılacak soruşturmalar ile verilecek kararlarda, bu kanunda hüküm bulunmıyan hallerde, Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun soruşturmaya dair hükümleri uygulanır.

Soruşturma kurulları sorgu hâkiminin yetkilerini haizdir.

Soruşturma kurullarının gösterecekleri lüzum üzerine, son soruşturma kararı vermeye yetkili daire veya kurullarca sanık hakkında tutukluluk veya salıverme kararı verilebilir.

İşten elçektirme

MADDE 156. — Görevlerinden doğan veya görevleri sırasında işlenmiş bulunan suçlarından dolayı haklarında son soruşturmanın açılmasına karar verilen kanunsözcüsü, başyardımcı ve yardımcıların görevlerinde kalmaları soruşturmanın veya hizmetin selâmetini ihlâl edeceğine kanaat getirilirse, geçici bir tedbir olarak Danıştay İkinci Dairesince işten el çektirilebilir.

DOKUZNCU BÖLÜM

Görevin sona ermesi

Hüküm giyme hali

MADDE 157. — Danıştay meslek mensuplarından birinin, ağır hapis, kasıtlı bir suçtan dolayı altı ay veya daha fazla hapis cezası yahut kasdi olmıyan bir suçtan dolayı iki yıldan fazla hapis cezası ile kesin olarak hüküm giymesi halinde görevi kendiliğinden sona erer.

Geçici Komisyonun kabul ettiği metin

Soruşturma dosyasının yargı mercilerine intikal ettirilmesi

MADDE 153. — 149 ncu madde gereğince verilen son soruşturmanın açılmasına dair kararlar üst kurulca onanmak veya itiraz olunmamak suretiyle kesinleştikten sonra, soruşturma dosyası gereği yapılmak üzere Birinci Başkan veya vekili tarafından Anayasa Mahkemesinin Yüce Divan sıfatiyle yargılamasında savcılık görevini yapacak olan Cumhuriyet Başsavcısına gönderilir.

MADDE 154. — Millet Meclisi metninin 154 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun uygulanacağı haller

MADDE 155. — Yukarıdaki maddeler hükümlerine göre yapılacak soruşturmalar ile verilecek kararlarda, bu kanunda hüküm bulunmıyan hallerde, Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun soruşturmaya dair hükümleri uygulanır.

Soruşturma kurulları sorgu hâkiminin yetkilerini haizdir.

Soruşturma kurullarının gösterecekleri lüzum üzerine, son soruşturma kararı vermeye yetkili daire veya kurullarca sanık hakkında tutukluluk veya salıverme kararı verilebilir.

MADDE 156. — Millet Meclisi metninin 156 ncı maddesi aynen kabul edilmiştir.

B) Şahsi suçlar

Şahsi suçların kovuşturulması usulü

MADDE 157. — Danıştay Birinci Başkanı, daire başkanları ve üyeleri ile Başkanunsözcüsünün şahsi suçlarının takibinde, Yargıtay üyelerinin; Danıştay kanunsözcüleri, başyardımcı ve yardımcılarının şahsi suçlarının takibinde ise ikinci sınıfa mensup hâkimlerin, şahsi suçlarının takibine ilişkin hükümler uygulanır.

Hüküm giyme hali

MADDE 158. — Danıştay meslek mensuplarından birinin, ağır hapis, kasıtlı bir suçtan dolayı altı ay veya daha fazla hapis cezası yahut kasıtlı olmıyan bir suçtan dolayı iki yıldan fazla hapis cezası ile kesin olarak hüküm giymesi halinde görevi kendiliğinden sona erer.

Millet Meclisinin kabul ettiği metin

Kasıtlı bir suçtan dolayı altı aydan aşağı hapis cezası ile hüküm giyme halinde, bu suç, meslekin vakar ve şerefini bozan veya mesleke karşı genel saygı ve güveni gideren nitelikte görülürse, ilgilinin meslekten çıkarılması gerekip gerekmediğine, başkanlar ve üyeler ile Başkanunsözcüsü hakkında Yüksek Disiplin Kurulu ve diğer Danıştay meslek mensupları hakkında Yönetim ve Disiplin Kurulu tarafından karar verilir.

Sağlık bakımından görevin yerine getirilememesi

MADDE 158. — Görevini sağlık bakımından yerine getiremiyeceği tam teşekküllü resmî sağlık kurulu raporu ile kesin olarak anlaşılan Danıştay meslek mensuplarının görevlerine son verilmesine, sınıfına göre, yukarıki maddede yazılı kurullarca karar verilir.

Dâva hakkı

MADDE 159. — 157 nci maddenin ikinci fıkrası ile 158 nci maddeye göre görevlerine son verilen ilgililerin bu kararlara karşı açacakları dâvalarda 139 ve 145 nci maddeler hükümleri uygulanır.

ONUNCU BÖLÜM

Çeşitli hükümler

Çalışmaya ara verme

MADDE 160. — Danıştay daireleri, her sene Temmuz ayının 20 sinden Eylül ayının 5 ine kadar (beşinci gün dâhil) çalışmaya ara verirler.

Ara verme süresi içinde çalışmak üzere, bir daire başkanı ile dört üyeden ve iki yedek üyeden mürekkep bir nöbetçi daire kurulur. Yedek üyelerden biri Genel Kâtiplik görevini yapar.

Bu dairenin başkanı ile üyeleri, Danıştay dairelerinin başkan ve üyeleri arasından karma olarak Birinci Başkan tarafından seçilir.

Ayrıca lüzumu kadar kanun sözcüsü ve yardımcı görevlerine devam ederler.

Tatilden istifade edecek olanlar

MADDE 161. — Çalışmaya ara verme süresi içinde, görevli olarak kalanlar haricolmak üzere, Danıştay Birinci Başkanı, daire başkanları ve üyelerle Başkanunsözcüsü, kanunsözcüleri, başyardımcı ve yardımcılar çalışmaya ara verirler. Bu süre içinde Birinci Başkana, nöbetçi daire başkanı vekâlet eder.

Diğer memurlar çalışmaya devam ederler. Ancak çalışmaya ara verme süresi içinde işin icaplarına göre görevde kalmaları Birinci Başkan tarafından lüzum görmiyen memurlar, kanunî izinlerini kullanırlar.

Çalışmaya ara verme süresi içinde görevleri başında kalanların, yıllık izin hakları saklıdır.

Dâva dilekçelerinin kabulü ve tebligat

MADDE 162. — Çalışmaya ara verme süresi içinde, açılacak dâvalara ait dilekçelerin, bu kanunda yazılı makamlar tarafından kabulüne, 74 ncü maddede yazılı işlere ve tebligat işlemlerine devam olunur.

Kasıtlı bir suçtan dolayı altı aydan aşağı hapis cezası ile hüküm giyme halinde, bu suç, meslekin vakar ve şerefini bozan veya mesleke karşı genel saygı ve güveni gideren nitelikte görülürse, ilgilinin meslekten çıkarılması gerekip gerekmediğine, başkanlar ve üyeler ile Başkanunsözcüsü hakkında Yüksek Disiplin Kurulu ve diğer Danıştay meslek mensupları hakkında Yönetim ve Disiplin Kurulu tarafından karar verilir.

MADDE 159. — Millet Meclisi metninin 158 nci maddesi 159 ncu madde olarak aynen kabul edilmiştir.

Dâva hakkı

MADDE 160. — 158 nci maddenin ikinci fıkrası ile 159 ncu maddeye göre görevlerine son verilen ilgililerin bu kararlara karşı açacakları dâvalarda 141 ve 147 nci maddeler hükümleri uygulanır.

MADDE 161. — Millet Meclisi metninin 160 ncı maddesi 161 nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

Tatilden istifade edecek olanlar

MADDE 162. — Çalışmaya ara verme süresi içinde, görevli olarak kalanlar haricolmak üzere, Danıştay Birinci Başkanı, daire başkanları ve üyelerle Başkanunsözcüsü, kanunsözcüleri, başyardımcı ve yardımcılar çalışmaya ara verirler. Bu süre içinde Birinci Başkana, nöbetçi daire başkanı vekâlet eder.

Diğer memurlar çalışmaya devam ederler. Ancak çalışmaya ara verme süresi içinde işin icaplarına göre görevde kalmaları Birinci Başkan tarafından lüzum görülmiyen memurlar, kanuni izinlerini kullanırlar.

Çalışmaya ara verme süresi içinde görevleri başında kalanların, yıllık izin hakları saklıdır.

MADDE 163. — Millet Meclisi metninin 162 nci maddesi 163 ncü madde olarak aynen kabul edilmiştir.

Millet Meclisinin Kabul ettiği metin

Nöbetçi dairenin göreceği işler

MADDE 163. — Nöbetçi daire, çalışmaya ara verme süresi içinde, aşağıda yazılı işleri görür :

A) Kanun ve tüzük tasarıları haricolmak üzere Hükümetçe verilecek ivedili veya kanunen belli süre içinde karara bağlanması gereken işler;

B) Yürütmenin durdurulmasına veya delillerin tesbitine ait işler;

C) Tutuklu memurlar hakkında, Memurin Muhakematı hakkındaki Kanuna göre Danıştaya gelen işler.

Sürelerin bitmesi

MADDE 164. — Dâva müddetleri ile 76 ncı maddede yazılı sürelerin bitmesi çalışmaya ara verme zamanına raslarsa, bu süreler, ayrıca bir karar vermeye lüzum kalmaksızın, ara vermenin sona erdiği 6 Eylülden itibaren yedi gün uzatılmış sayılır.

Tasnif ve yayın bürosu

MADDE 165. — Danıştay daireleri ve kurulları tarafından verilen idari veya yargı kararlarının ve mevzuatın tertip ve tasnifini yapmak, kitaplığın düzenlenmesini sağlamak, Danıştay Dergisinin yayınlanması işini yürütmek ve Âmme Hukuku ile ilgili ilmî yayınları takibetmek üzere, Birinci Başkan tarafından görevlendirilecek bir üyenin başkanlığında bir başyardımcı veya bu derecedeki bir kanun sözcüsü ile yardımcılardan ve kitaplık, yayın ve tasnif şeflerinden ve lüzumlu diğer memurlardan mürekkep bir büro kurulur.

Büronun görevlerinin uygulanma şekli, Danıştay Tüzüğünde gösterilir.

Tebliğ işleri ve ücretler

MADDE 166. — Danıştaya ait her türlü tebliğ işleri, Tebligat Kanunu hükümlerine göre Posta, Telgraf ve Telefon İşletmesi aracılığı ile yapılır. Bu suretle yapılacak tebliğlere ait ücretler ilgililer tarafından peşin olarak ödenir.

Danıştay meslek mensuplarının ödeneklerinin miktarı

MADDE 167. — Danıştay Birinci Başkanı, daire başkanları, üyeler ve Başkanunsözcüsüne, aylıklarından ayrı olarak, kadro aylıklarının yüzde altmışı tutarında ödenek verilir.

Kanunsözcüleri, başyardımcı ve yardımcılara bu kanuna bağlı (2) sayılı cetvelde gösterilen miktarlarda ödenek verilir. Bunlara verilecek ödeneklerin miktarında kadro aylıkları ve bulundukları memuriyet kadrosundan aşağı derecede aylık alanlar için aldıkları aylık derecesi esas tutulur.

Bu ödeneklerin tediyesinde 7244 sayılı Kanunun 3 ncü maddesi hükmü uygulanmaz.

Ödeneklerin ödenme şekli

MADDE 168. — Yukarıki maddede yazılı ödenekler ay başlarında ve aylıklarla birlikte ödenir.

Bu ödeneğe hak veren bir göreve atananların ödenekleri göreve başlayış tarihinden sonra gelen ay başından itibaren verilir ve bu görevden ayrılanların ay sonuna kadar olan ödenekleri geri alınmaz.

Terfi eden kanun sözcüleri, başyardımcı ve yardımcılara, ödenekleri, terfi ettikleri tarihten sonra gelen ay başından itibaren verilir.

Geçici Komisyonun kabul ettiği metin

MADDE 164. — **Millet Meclisi metninin 163 ncü maddesi 164 ncü madde olarak aynen kabul edilmiştir.**

MADDE 165. — **Millet Meclisi metninin 164 ncü maddesi 165 nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.**

MADDE 166. — **Millet Meclisi metninin 165 nci maddesi 166 ncı madde olarak aynen kabul edilmiştir.**

MADDE 167. — **Millet Meclisi metninin 166 ncı maddesi 167 nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.**

MADDE 168. — **Millet Meclisi metninin 167 nci maddesi 168 nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.**

MADDE 169. — **Millet Meclisi metninin 168 nci maddesi 169 ncu madde olarak aynen kabul edilmiştir.**

Millet Meclisinin kabul ettiği metin

Diğer memurların tazminatları

MADDE 169. — Danıştay Teşkilâtında görevli olan Başkâtip, zabıt kâtibi ve harc memurlarına (150), tetkik ve tebliğ memurları ile birinci ve ikinci sınıf kâtiplere (100), mübaşirlere (75) lira aylıklarından ayrı olarak, her ay, tazminat verilir.

Bütçe

MADDE 170. — Danıştay genel bütçe içinde, kendi bütçesi ile yönetilir.

Bütçenin ita âmiri Birinci Başkandır. Danıştayın muhasebe işleri, Başbakanlık Muhasebe Müdürlüğü tarafından yapılır.

Kıyafet

MADDE 171. — Danıştay meslek mensuplarının resmî kıyafetlerinin şekli ve bunların giyilme zaman ve yerleri bir yönetmelikle düzenlenir.

SON HÜKÜMLER

Kaldırılan hükümler

MADDE 172. — Danıştaya ait 3546, 4904, 6716, 7197, 7354, 14 . 7 . 1960 tarihli ve 20, 20 . 9 . 1960 tarihli ve 84 sayılı kanunlar ile 4 . 1 . 1960 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanununun 406 ncı maddesinin son fıkrası ve 788 sayılı Memurin Kanununun 50 nci maddesinin 2 nci cümlesindeki «vekil aleyhine ise Şûrayı Devlete» ibaresi yürürlükten kaldırılmıştır.

Kaldırılan ve yürürlüğe konulan kadro cetvelleri

MADDE 173. — 3656 sayılı Kanuna bağlı Danıştaya ait kadro cetvelleri, 4904 ve 7354 sayılı kanunlarla yapılan ek ve tadilleri ile birlikte kaldırılmış ve yerine bu kanuna bağlı (1) ve (3) sayılı cetveller konulmuştur.

Yeniden seçilmeye ve atanmaya tabi tutulamıyacak olanlar

GEÇİCİ MADDE 1. — Bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihte Danıştayda görevli bulunan birinci başkan, daire başkanları, üyeler, başkanunsözcüsü ve kanunsözcüleriyle, başyardımcı ve yardımcıların yeniden seçim ve atanma, işlemlerine lüzum kalmadan görevleri ve bütün özlük hakları devam eder.

Bu kanuna bağlı (3) sayılı kadro cetvelinde unvanları değişmemiş bulunanlarla eski unvanlarının karşılığı başka unvanlarla ifade edilmiş olanlar ve Özlük İşleri Müdürü unvanı ile ifade edilen eski Sicil ve Levazım Müdürü hakkında da yukarıki fıkra hükmü uygulanır.

Yükselmelerde nazara alınacak süre

GEÇİCİ MADDE 2. — Bu kanun yürürlüğe girdiği tarihte Danıştayda görevli bulunan Danıştay meslek mensuplarının bulundukları aylık derecelerinde geçirdikleri süreden iki yıldan fazla kısmı, sonraki yükselme süresindeki kıdemlerine eklenir.

Geçici Komisyonun kabul ettiği metin

Diğer memurların tazminatları

MADDE 170. — Danıştay teşkilâtında görevli olan Danıştay meslek mensupları dışındaki idare, müdür ve memurlarından 600 liraya kadar aylık alanlara, aylıklarından ayrı olarak her ay 100 er lira ve 600 liradan fazla aylık alanlara da 150 şer lira ve mübaşirlere de 75 er lira tazminat verilir.

Bütçe

MADDE 171. — Danıştay genel bütçe içinde, kendi bütçesi ile yönetilir.

Bütçenin ita âmiri Birinci Başkandır. Muhasebe işleri, Danıştay nezdinde kurulacak muhasebe teşkilâtı tarafından yürütülür.

MADDE 172. — Millet Meclisi metninin 171 nci maddesi 172 nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

MADDE 173. — Millet Meclisi metninin 172 nci maddesi 173 ncü madde olarak aynen kabul edilmiştir.

Kaldırılan ve yürürlüğe konulan kadro cetvelleri

MADDE 174. — 3656 sayılı Kanuna bağlı Danıştaya ait kadro cetvelleri, 4904 ve 7354 sayılı kanunlarla yapılan ek ve tadilleri ile birlikte kaldırılmış ve yerine bu kanuna bağlı (1) ve (3) sayılı cetveller konulmuştur.

GEÇİCİ MADDE 1. — Millet Meclisi metninin Geçici 1 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Yükselmelerde nazara alınacak süre

GEÇİCİ MADDE 2. — Bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihte Danıştayda görevli bulunan Danıştay meslek mensuplarının o tarihte bulundukları aylık derecelerinde geçirdikleri süreden iki yıldan fazla kısmı, sonraki yükselme süresindeki kıdemlerine eklenir.

Millet Meclisinin kabul ettiği metin

Yeni organların görevlerine başlamaları ve eski organların görevlerine devamı

GEÇİCİ MADDE 3. — Bu kanunla kurulan yeni Dâva Daireleri görevlerini ifaya 8 . 9 . 1964 tarihinde başlarlar.

Dâva Daireleri Kurulu hariç olmak üzere diğer Dâva Dairelerinde mevcut dâvalardan, yeni kurulan dairelerin görevlerine giren dosyalar, yukarda belirtilen tarihte, ayrıca karar verilmesine yer kalmaksızın, görevli dairelere devrolunur.

Bu kanuna göre, yeni kurullar, müdürlükler ve bürolar kuruluncaya ve yeni daireler görevlerine başlayıncaya kadar eski dairelerin, umumi heyetlerin, hususi heyetlerin, Reisler Divanının, İdare Komisyonunun ve müdürlüklerinin, tetkik ve tebliğ heyetinin ve büroların görevleri devam eder.

Görev

GEÇİCİ MADDE 4. — Kaldırılan, İktisadi Buhran, Muvazene ve Hava Kuvvetlerine Yardım, Esnaf ve Kazanç vergilerine ait dâvalar Dördüncü Dairede; Hayvanlar, Muamele ve İstihlâk vergilerine ilişkin dâvalar Yedinci Dairede, Trafik Resim ve Harcları ile Hususi Otomobil Vergisine ait dâvalar Onbirinci Dairede; çözümlenir.

Görevli dairelere iade edilecek dosya

GEÇİCİ MADDE 5. — Dâva Daireleri Kurulu haricolmak üzere diğer dâva dairelerinde mevcut dâvalardan, bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihte sözü geçen dairelerin görevine girmiyenlere ait dosyalar, ayrıca karar verilmesine mahal kalmaksızın, görevli dairelere devrolunur.

Kazanılmış haklar

GEÇİCİ MADDE 6. — Bu kanunun 14 ncü maddesiyle 8 ve 20 nci maddelerinin son fıkrası hükümleri, eski Siyasal Bilgiler (Mülkiye) ve Yüksek İktisat ve Ticaret okulları mezunları hakkında da uygulanır.

GEÇİCİ MADDE 7. — Bu kanun yürürlüğe girdiği tarihte 4 ncü derece maaşını kazanılmış hak olarak almakta olan birinci sınıf yardımcılarla bu derecedeki kanunsözcüleri sekizinci maddenin (H) bendi hükmünden istifade ederler.

Üyelikler oranının ertelenmesi

GEÇİCİ MADDE 8. — Bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihteki boş üyelikler için yapılacak seçimlerde 120 nci madde hükmü uygulanmaz.

Dışardan yapılacak atanmalar

GEÇİCİ MADDE 9. — Bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihte boş olan kanun sözcülükleri ile yardımcılıkların 121 nci madde gereğince doldurulması mümkün olmadığı takdirde, dışardan gerekli nitelikleri haiz olanlar alınabilir. Bu suretle alınacak olanların yapılacak yeterlik sınavını kazanmaları lâzımdır.

Danıştay dışından alınan kanunsözcüleri ile yardımcıların, bulundukları derecelerde, daha önce geçirmiş oldukları süreler ve aldıkları siciller nazara alınır. Ancak, bunların yükselebilmeleri için, Danıştayda en az bir müsbet sicil almaları şarttır.

Geçici Komisyonun kabul ettiği metin

GEÇİCİ MADDE 3. — Millet Meclisi metninin geçici 3 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

GEÇİCİ MADDE 4. — Millet Meclisi metninin geçici 4 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

GEÇİCİ MADDE 5. — Millet Meclisi metninin geçici 6 ncı maddesi 5 nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

GEÇİCİ MADDE 6. — Bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihte 4 ncü derece maaşını kazanılmış hak olarak almakta olan birinci sınıf yardımcılarla bu derecedeki kanunsözcüleri sekizinci maddenin (H) bendi hükmünden istifade ederler.

GEÇİCİ MADDE 7. — Millet Meclisi metninin geçici 8 nci maddesi 7 nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

GEÇİCİ MADDE 8. — Millet Meclisi metninin geçici 9 ncu maddesi 8 nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

Millet Meclisinin kabul ettiği metin

Yürürlük

MADDE 174. — Bu kanun, yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütmeye memur olanlar

MADDE 175. — Bu kanunun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

Geçici Komisyonun değiştirişine bağlı cetveller

[1] SAYILI CETVEL

D.	Memuriyetin nev'i	Aded	Aylık tutarı
1	Birinci Başkan	1	2 000
1	Daire Başkanları	12	2 000
1	Üyeler	59	2 000
1	Başkanun Sözcüsü	1	2 000
3	Kanun Sözcüsü	4	1 500
4	» »	9	1 250
5	» »	10	1 100
6	» »	16	950
3	Başyardımcı	4	1 500
4	»	12	1 250
5	1 nci Sınıf Yardımcı	14	1 100
6	2 » » »	18	950
7	3 » » »	22	800
8	4 » » »	26	700
9	5 » » »	31	600
10	6 » » »	37	500

[2] SAYILI CETVEL

Aylık	D.	Memuriyetin nev'i	Ödenek
1 500	3	Kanun sözcüleri ile başyardımcılar ve birinci sınıf yardımcılar.	650
1 250	4		
1 100	5		
950	6	Kanun sözcüleri ile ikinci, üçüncü, dördüncü sınıf yardımcılar.	550
800	7		
700	8		
600	9	Beş ve altıncı sınıf yardımcılar.	400
500	10		

Geçici Komisyonun kabul ettiği metin

MADDE 175. — Millet Meclisi metninin 174 ncü maddesi 175 nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

MADDE 176. — Millet Meclisi metninin 175 nci maddesi 176 ncı madde olarak aynen kabul edilmiştir.

Geçici Komisyonun kabul ettiği metne bağlı cetveller

[1] SAYILI CETVEL

D.	Memuriyetin nev'i	Aded	Aylık tutarı
1	Birinci Başkan	1	2 000
1	Daire Başkanları	12	2 000
2	Üyeler	59	1 750
1	Başkanın Sözcüsü	1	2 000
3	Kanun Sözcüsü	4	1 500
4	» »	9	1 250
5	» »	10	1 100
6	» »	16	950
3	Başyardımcı	4	1 500
4	»	12	1 250
5	1 nci Sınıf Yardımcı	14	1 100
6	2 » » »	18	950
7	3 » » »	22	800
8	4 » » »	26	700
9	5 » » »	31	600
10	6 » » »	37	500

Millet Meclisi metnine bağlı (2) sayılı cetvel aynen kabul edilmiştir.

Millet Meclisi metnine bağlı (3) sayılı cetvel aynen kabul edilmiştir.

[3] SAYILI CETVEL

D.	Memuriyetin nev'i	Aded	Aylık tutarı
4	Özlük İşleri Müdürü	1	1 250
6	» » » yardımcısı	1	950
7	Muamelât Şefi	1	800
7	Sicil Şefi	1	800
7	Tahakkuk Şefi	1	800
8	Sicil Muhafızı	1	700
5	Evrak Müdürü	1	1 100
7	Evrak Şefi	2	800
7	Yazı İşleri Kalem Şefi	1	800
8	Harc Memuru	1	700
9	Harç Memuru	1	600
7	Özel Kalem Şefi	1	800
6	Levazım Müdürü	1	950
7	Levazım Şefi	1	800
8	Ayniyat Muhasibi	1	700
9	Mutemet	1	600
9	Ambar Memuru	1	600
6	Daire Tabibi	1	950
4	Sivil Savunma Uzmanı	1	1 250
6	Kitaplık Şefi	1	950
8	» Memuru	1	700
6	Yayın Şefi	1	950
6	Tasnif Şefi	1	950
7	» » Muavini	1	800
7	Mahzen Şefi	1	800
10	» Memuru	5	500
7	Başkâtip	17	800
8	Zabıt Kâtibi	8	700
9	» »	8	600
10	Tetkik ve Tebliğ Memuru	15	500
9	Birinci Mümeyyiz	4	600
10	İkinci »	3	500
11	Birinci Sınıf Kâtip	37	450
12	İkinci Sınıf Kâtip	33	400
11	Müracaat Memuru	2	450
11	Dosya Memuru	1	450
13	Mübaşir	2	350

Millet Meclisinin 20 . 1 . 1964 tarihli 36 ncı Birleşiminde öncelik ve ivedilikle görüşülerek işari oyla kabul edilmiştir.